T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

TEFSİRÜ'L – KUR'AN (40b – 80a)
GİRİŞ – METİN – DİZİN – TIPKIBASIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
20066089 Nursel GÜLER TÜMKAYA

DANIŞMAN
Doç. Dr. Tanju ORAL SEYHAN

İSTANBUL - 2009

Nursel GÜLER TÜMKAYA tarafından hazırlanan Tefsirü'l-Kur'an (40b-80a) Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 02 / 11 / 2009

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :	İmzası :
Jüri Üyesi : Doç.Dr. Tanju SEYHAN (Danışman)	.....
Jüri Üyesi : Doç.Dr. Gülşen Seyhan ALIŞIK	.....
Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Eralp ALIŞIK (Yeditepe Ünv.Öğr.Üy.)	.....

İÇİNDEKİLER

Sayfa no.

ÖN SÖZ..... X-XI

ÖZET ..... XII-XIII

SUMMARY ..... XIV-XV

SEMBOLLER (KISALTMALAR) LİSTESİ ..... XVI-XVIII

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ..... XIX

1. GİRİŞ 1

1. 1. Kur'an'ın Türkçeye Çevirisi 1-2

1. 2. Çeviri Türleri 2-3

1. 3. Tefsirü'l-Kur'an'ın Tavsifi 3

1. 3. 1. Tefsirü'l-Kur'an'ın Türü..... 3

1. 3. 2. Tefsirü'l-Kur'an'ın Yazarı / Müstensihi, Yazılış Tarihi ve Yeri 3

1. 3. 3. Tefsirü'l-Kur'an'ın Fizikî Özellikleri 3-4

1. 3. 4. Tefsirü'l-Kur'andaki Sureler..... 4-5

1. 3. 4. 1.Surelerin Sıralanışı..... 5-9

1. 4. Tefsirü'l-Kur'an'ın Sahası ve Dili 9-16

1. 5. Yazım Özellikleri..... 16

1. 5. 1. Bazı Ünlülerin Yazımı 17

1. 5. 2. Ünsüzlerin Yazımında Görülen Bazı Özellikler..... 17

1. 5. 2. 1. Noktalı harflerin yazımı 17-18

1. 5. 2. 2. /P/ ünsüzünün yazımı 18

1. 5. 2. 3. /T/ ünsüzünün yazımı 18

1. 5. 2. 4. /S/ ünsüzünün yazımı 18

1. 5. 2. 5. /W/ ünsüzünü yazımı 18

1. 5. 2. 6. ij ünsüzünün yazımı 18-19

1. 5. 3. Çekim ve Özellikle Durum Eklerinin Yazımı 19

1. 5. 4. Alıntı Kelimelerin Yazımındaki Bazı Özellikler 20

1.5.5 Özel Kısaltmalar 20

1. 6. Ses Özellikleri 21

1. 6. 1. Ünlüler 21

1. 6. 1. 1. Ünlü Değişmeleri 21

1. 6. 1. 1. 1. ė (Kapal ı e) 21-22

1. 6. 1. 1. 2. ė /ö 22

1. 6. 1. 1. 3. i/ü 22

1. 6. 1. 1. 4. ı/ u 22

1. 6. 1. 1. 5. ü / e 22

1. 6. 1. 1. 6. ü/ i 22

1. 6. 1. 2. Ünlü Uyumu 22

1. 6. 1. 2. 1. Kalınlık-İncelik Uyumu 22-23

1. 6. 1. 2. 2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu 23

1. 6. 1. 2. 3. Eklerde Görülen Uyumsuzluklar 23-24

1. 6. 2. Ünsüzler 24

1. 6. 2. 1. /b/ Ünsüzü 24-25

1. 6. 2. 2. /d/ Ünsüzü 25

1. 6. 2. 3. /g/ Ünsüzü 26

1. 6. 2. 4. /k/, /ķ/ Ünsüzü 26-27

1. 6. 2. 5. /t/ Ünsüzü 27

1. 6. 2. 6. / ij / Ünsüzü 27

1. 6. 2. 7. /p/ Ünsüzü 27

1. 6. 2. 8. /y/ Sesinin Durumu 27-28

1. 6. 2. 9. Ayın /ʻ/ (ع) Gayın /ġ/ (غ) Değişmesi 28

1. 6. 2. 10. –aġu/-egü ses grupları 28

1. 6. 2. 11. Ünsüz Uyumu 28-29

1. 6. 3. Ses Olayları 29

1. 6. 3. 1. Ünlü Türemesi 29

1. 6. 3. 2. Yuvarlaklaşma 29

1. 6. 3. 3. Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi 29

1. 6. 3. 4. Ünsüz Düşmesi 29

1. 6. 3. 5. Hece Düşmesi (Haploloji) 30

1. 6. 3. 6. Sedasızlaşma 30

1. 6. 3. 7. İkizleşme 30

1. 7. Yapı Özellikleri 30

1. 7. 1. İsim Çekimi 30

1. 7. 1. 1. Çokluk Eki 30

1. 7. 1. 2. İyelik Ekleri 30-31

1. 7. 1. 3. İlgi Durumu 31-32

1. 7. 1. 4. Yükleme Durumu 32

1. 7. 1. 5. Yönelme Durumu 32

1. 7. 1. 6. Bulunma Durumu 32-33

1. 7. 1. 7. Ayrılma Durumu 33

1. 7. 1. 8. Araç Durumu 34

1. 7. 1. 9. Eşitlik Durumu 34

1. 7. 1. 10. Yön Gösterme Durumu 34

1. 7. 1. 11. Aitlik Eki 34

1. 7. 1. 12. Karşılaştırma Eki 34

1. 7. 1. 13. Bildirme Biçimleri 34-35

1. 7. 1. 14. Zamir n'si 35

1. 8. Sayı İsimleri 35

1. 8. 1. Asıl Sayı İsimleri 35

1. 8. 2. Sıra Sayı İsimleri 36

1. 9. Zamirler 36

1. 9. 1. Kişi Zamirleri 36-37

1. 9. 2. İşaret Zamirleri 37

1. 9. 3. Dönüşlülük Zamiri 37

1. 9. 4. Belirsizlik Zamirleri 38

1. 9. 5. Soru Zamirleri 38

1. 10. Sıfatlar 38

1. 10. 1. Niteleme Sıfatları 38

1. 10. 2. İşaret Sıfatları 38

1. 10. 3. Sayı Sıfatları 38

1. 10. 4. Soru Sıfatları 38

1. 10. 5. Belirsizlik Sıfatları 38

1. 11. Zarflar 38

1. 11. 1. Durum Zarfları 38

1. 11. 2. Zaman Zarflar 39

1. 11. 3. Yer-yön Zarfları 39

1. 11. 4. Miktar Zarfları 39

1. 11. 5. Soru Zarfları 39

1. 12. Edatlar 39

1. 12. 1. Çekim Edatları 39

1. 12. 1. 1. Başkalık, farklılık ifade edenler 39

1. 12. 1. 2. Benzerlik ve miktar bildirenler 39

1. 12. 1. 3. Mekân ve zaman ifade edenler 39

1. 12. 1. 4. Yön bildirenler 39

1. 12. 1. 5. Birliktelik ve vasıta bildirenler 39

1. 12. 1. 6. Sebep ve gaye bildirenler 39

1. 12. 2. Bağlama Edatları 39

1. 12. 2. 1. Sıralama Edatları 39

1. 12. 2. 2. Karşılaştırma Edatları 39

1. 12. 2. 3. Cümle Başı Edatları 40

1. 12. 3. Soru Edatları 40

1. 12. 4. Kuvvetlendirme Edatları 40

1. 12. 5. Enklitik Edatı (Ek-Edat) 40

1. 12. 6. Çağırma - Hitap Edatları 40

1. 12. 7. Cevap Edatları 40

1. 12. 8. Tekerrür Edatları 40

1. 13. 2. Fiil Çekimi 41

1. 13. 2. 1. Emir Kipi 41

1. 13. 2. 2. Görülen Geçmiş Zaman 41-42

1. 13. 2. 3. Öğrenilen Geçmiş Zaman 42

1. 13. 2. 4. Geniş Zaman 42-44

1. 13. 2. 5. Şimdiki Zaman 44

1. 13. 2. 6. Gelecek Zaman 44

1. 13. 2. 7. Şart Kipi 45

1. 13. 2. 8. İstek Kipi 45

1. 13. 2. 9. Birleşik Çekimli Zamanlar 45-46

1. 13. 2. 10. Soru 46

1. 13. 2. 11. İktidar 46

1. 13. 2. 12. Sıfat-Fiiller 46-47

1. 13. 2. 13. Zarf-Fiiller 47-48

1. 13. 2. 13. 1. Sıfat -Fiil Ekleriyle İsim Hal Eklerinin Birleşmesiyle Oluşan Zarf-Fiiller 48

1. 14. Söz Dizimi 48

1. 14. 1. Yüklemin Türüne Göre 49

1. 14. 1. 1. İsim Cümlesi 49

1. 14. 1. 2. Fiil Cümlesi 49

1. 14. 2. Öğelerin Dizilişine Göre Cümleler 49

1. 14. 2. 1. Kurallı Cümle 49

1. 14. 2. 2. Devrik Cümle 49

1. 14. 3. Anlamına Göre Cümleler 49

1. 14. 3. 1. Olumlu Cümle 49

1. 14. 3. 2. Olumsuz Cümle 49

1. 14. 3. 3. Soru Cümlesi 50

1. 14. 3. 4. Ünlem Cümlesi 50

1. 14. 4. Yapılarına Göre Cümleler 50

1. 14. 4. 1. Basit Cümle 50

1. 14. 4. 2. Sıralı Cümle 50

1. 14. 4. 3. Bağlı Cümle 50

1. 14. 4. 4. Birleşik Cümle 50

1. 14. 4. 4. 1. İç İçe Birleşik Cümle 50

1. 14. 4. 4. 2. Şartlı Birleşik Cümle 51

1. 14. 4. 4. 3. Ki(m)'li Birleşik Cümle 51

1. 15. Söz Varlığı 51-53

2. METİN 54-127

3. DİZİN 128-412

4. SONUÇ 413

5. KAYNAKLAR 414-420

6.TIPKIBASIM 421-461

7. ÖZGEÇMİŞ 462

ÖN SÖZ

Yüksek lisans tezi olarak üzerinde çalıştığımız Tefsirü'l-Kur'an adlı Memluk-Kıpçak sahası metin; söz dizimi, yazım, şekil v.b. özellikleriyle Türk Dili tarihi bakımından mevcut çalışmalara katkıda bulunacak niteliktedir.

Çalışmamız, Kur'an'ın Türkçeye Çevirisi, Çeviri Türleri, Eserin Tavsifi, Eserin Sahası ve Dili ile ilgili inceleme ve eserin yazım, ses, yapı, söz dizimi, söz varlığını ele alan dil bilgisi bölümlerinden oluşan bir giriş; çeviri yazılı metin; dizin olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Ayrıca sonda çalışma konumuzu oluşturan yazmanın 40b-80a varaklarının tıpkıbasımı verilmiştir.

Metin kısmında, yazmanın çeviri yazısı yapılmıştır. Ayetler Arap harfli olarak dizilmiş, ayet dışı Arapça kısımlar ve yazmada çözümlenemeyen Türkçe yapılar, yazmadan kopyalanmak suretiyle metin içerisine yerleştirilmiştir. Eksik yazıldığını düşündüğümüz kelime veya harfler metin tamiri yoluna gidilerek < > içine tamamlanmıştır.

Dizinde ise; kelimelerin hangi dile ait olduğu ve metindeki anlamları verilmiş, ses değişimine uğramış kelimelerin çok şekilli kullanımlarına → işareti ile birbirlerine gönderme yapmak suretiyle dikkat çekilmiş; alıntı kelimelerden Arapça ve Farsça olanlar değişikliğe uğramışsa gösterilmiştir. Kelimelerin yalın ya da çekimli hallerinin geçtikleri yerler madde başı altında alfabetik olarak sıralanmıştır. Metnimizde birden fazla anlamda olan kelimeler madde başı altında

numaralandırılarak belirtilmiş; ayrıca deyimler ve kalıp ifadeler de önlerine özel işaretler konulmak suretiyle belirtilmiştir.

Çalışmam sırasında bana yol gösteren, benden yardımlarını ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Tanju ORAL SEYHAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ekim 2009 Nursel GÜLER TÜMKAYA

ÖZET

Tefsirü'l-Kur'an'ın bir bölümü (40b-80a) üzerinde yapılan bu çalışma; giriş, çeviri yazılı metin, dizin ve tıpkıbasım bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Kur'an'ın Türkçeye çevirileri ve çeviri türleri hakkında bilgi verildi. Ayrıca bu bölümde, söz konusu yazma ile ilgili bilgiler verilmiştir. İnceleme bölümünde metnin yazım, ses, yapı, söz dizimi ve söz varlığı üzerine önemli bazı açıklamalar yapılmıştır. Böylece yazıldığı tarih ve ait olduğu saha üzerine aydınlatıcı birtakım görüşler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kur'an tercümeleri türlerine göre Türk dili tarihi açısından farklı bakımlardan önemlidirler. Bir kısmı sadece sözlükçülük açısından bir kısmı ise söz dizimi açısından önemlidir.

Çalıştığımız eser bu açıdan bakıldığında, bazen kelime kelime tercüme edilmiş bazen de açıklamalar, kıssalar ve rivayetlerle tefsirli tercüme özelliği göstermektedir. Dolayısıyla hem söz varlığı açısından hem de söz dizimi açısından Türk dili için önemli bir malzeme teşkil etmektedir. Kıpçakça ve Oğuzca özellikleri bir arada bulundurur. Bu hususlar, tez konusu olarak bu eseri seçmemizin en önemli sebeplerini oluşturmaktadır.

Eserimizin, müellifi ya da müstensihi, yazıldığı yer ve tarih belli değildir. Bu sahadaki diğer eserlere ve eserimizin dil malzemesine bakarak, kesin olmamakla birlikte eserin 15. yüzyıl Memluk Kıpçak sahasına ait olabileceğini düşünmekteyiz.

Metin kısmında, yazmanın çeviri yazısı yapılmıştır.

Dizini alınmış sözlükte ise; kelimelerin hangi dile ait olduğu ve anlamları verilerek, ses değişimine uğramış kelimeler, karşılaştırılma yapılacak biçimde verilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER : Memluk Kıpçakçası, tefsir, Kur'an, Türkçe.

SUMMARY

This work which consists of introduction, transcription, text, index and facsimile parts, is studied on the part of commentary on Koran (40b-80a).

In introduction part, information about the translations of Koran and the types of Koran are given. In addition, more information is given about manuscript, more important explanations are done about the texts; spelling, structure, phoneme, syntax and vocabulary in examining part. In this way, it has been trying to state ideas;some enlightened information about the time and place that it belongs to.

The types of Koran translations differ according to their importance; Turkish literature history, some of them are important as verbally, some of them are important as in index.

When this work is looked at from this point, it is sometimes translated word by word, sometimes are translated with commentary; explanations, stories and tales.

Consequently, this work is an important material for Turkish Literature which depends on vocabulary and index. Especially the work attracts with the features of Kıpchak language, and Oghuz language. These are the most important reason that we choose this work as thesis subject.

As well as the date and it's place, the author and the duplicator of this work is anonymous. Although it is not certain it is thought that the work belongs to 15th century to Mameluke Kıpchak. This is conculded by examining the other Works and the linguistic materials that are used.

In text part, the translation of the manuscript is done.

In index part, writing the meaning of the words and the language which these words belong to, the words that are changed in phoneme are sent to each other using the sign is showed.

KEY WORDS: The Mameluke Kıpchak Language, Commentary, Koran, Turkish,

SEMBOLLER (KISALTMALAR) LİSTESİ

a	Yazmada yaprağın ön yüzü.
A.g.e.	Adı geçen eser.
A.g.m.	Adı geçen makale.
Ank.	Ankara.
Ar.	Arapça.
A. Ü.	Ankara Üniversitesi.
b	Yazmada yaprağın arka yüzü.
bkz.	bakınız.
C.	Cilt.
ç.	çokluk.
Çev.	Çeviren.
Far.	Farsça.
H. Ü.	Hacettepe Üniversitesi.
Haz.	Hazırlayan.
Hz.	Hazret.
İ. Ü.	İstanbul Üniversitesi.

İst.	İstanbul.
K.	Kur'an-ı Kerim.
MEB	Millî Eğitim Basımevi.
M. Ü.	Marmara Üniversitesi.
Moğ.	Moğolca.
Nu.	Numara.
s.	Sayfa.
S.	Sayı.
sıf.	Sıfat.
T.	Türkçe.
t.	teklik.
Tat.	Tatarca.
[ ]	Yazmadaki varak numaralarının içine alındığı işaret.
( )	Yazmadaki satır numaralarının içine alındığı işaret.
<	Kelimenin nereden geldiğini gösterir.
>	Bu biçime gider.
< >	Yazmada onarılan ya ada eklenen kısmı gösterir.

/	Veya.
/ /	Fonem parantezi.
Ø	Düşen sesi gösterir.
→	Karşılaştırılması gereken biçim ve anlamları gösterir.
~	Değişken biçim.
(?)	Tanıklanamayan biçim.
▪	Deyim ve kalıp ifadeleri gösterir.

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا	a, ā, e	ش	ş
آ	a, ā	ص	ṣ
ء	’	ض	ż, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ة	t	ع	‘
ت	t	غ	ġ
ث	s̲	ف	f
ج	c, ç	ڤ	w
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	g, k, ñ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	z̲, ḏ	ن	n
ر	r	نك	ng
ز	z	و	o, ö, u, ū, ü, v
ژ	j	ه	a, e, h
س	s	ى	ı, i, ī, y

1. GİRİŞ

1. 1. Kur'an'ın Türkçeye Çevirisi

Türklerin X. yüzyılda, Karahanlılar döneminde, İslamlığı devlet dini olarak resmen kabul etmelerinin hemen ardından Kur'an'ı anlamak ve onun gereklerini yerine getirebilmek amacıyla Kur'an'ın Türkçeye çevirilerine ihtiyaç duymuş oldukları bilinen bir gerçektir. X. yüzyıl ortalarına kadar Kur'an, bugünkü bilgilerimizle herhangi bir dile çevrilmemiş olmakla birlikte yazılı ve resmî tercümelerden önce en azından kimi surelerinin Türkçeye sözlü olarak çevrilmiş olduğu öne sürülebilir[1].

Doğu Türkçesi sahasında Farsça Kur'an tercümesi örnek alınarak yapıldığı sanılan ve elde bulunan tercüme ve tefsirlerin kendisinden çekimlendiği nazarî olarak kabul edilen ilk Türkçe Kur'an tercümesinin ne zaman, nerede ve kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Bu ilk tercümenin yapıldığı zamanla ilgili görüşler de birbirinden farklıdır. Zeki Velidî Togan'ın konuyla ilgili görüşleri şöyledir: "B" nüshası İlhanlılar devrinde Şarkî İran'ı idare eden ve onlardan ilk olarak Müslümanlığı kabul eden Uygur ve Uyratların ülkesinde, herhâlde onlar için yazılmıştır. Bu nüsha Samanîler zamanında bir heyet tarafından Tabarî Tefsiri esasında vücuda getirilen Farsça satır arası Kur'an tercümesine tevafuk etmekte ve ona dayanmaktadır. Her halde Türkçe tercüme de o Farsça ile aynı zamanda, belki aynı Komisyonun Türk azaları tarafından yazılmış olabilir. Çünkü Samanîler devrinde dili Türkçe olduğunu bildiğimiz İsbicab ve Mebus şehirlerine nispet edilen iki âlim de Komisyon azası sıfatıyla zikredilmiştir."[2]. Z. V. Togan'dan farklı düşünen A. İnan ise, İlk Türkçe Kur'an tercümesinin XI. yüzyılda yapılmış olabileceğini ileri sürmektedir. "Türkçeye tercüme ise Karahanlıların 950'de toptan

---

[1] Ahmet TOPALOĞLU, **Muhammed Bin Hamza. XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış "Satır-Arası" Kur'an Tercümesi: Giriş ve Metin 1**, İstanbul 1976, s.1.; Gülden SAĞOL, **An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkısh: Introduction and Text. 1**, Sources of Oriental Languages and Literatures 21, Turkısh Sources XIX, Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, 1993, s. XXIII.

[2] Zeki V. TOGAN, "Londra ve Tahrandaki İslamî Yazmalardan Bazılarına Dair", **İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi**, III, 1959-1960, s. 135.

Müslüman olmalarından herhâlde yüz yıl sonra, yani XI. yüzyılda olduğu tahmin edilebilir."[3].

Daha sonraki yüzyıllarda çekimlenmiş olan Türkçe Kur'an tercümeleri de çoklukla Farsça Kur'an tercümesinde olduğu gibi satır arası, yani Arapçalarının altına kelime kelime Türkçe karşılıklarının yazılması biçiminde yapılmıştır. Bu tercümelerin Farsça tercüme ile olan uygunluğuna bakarak, en azından, ilk Türkçe Kur'an tercümesinin Farsça tercüme örnek alınarak yapıldığı öne sürülebilir. Ancak, Kur'an'ın Türkçe çevirilerinden bir kısmının da satır arası değil, tefsirli biçiminde yapıldığı unutulmamalıdır.

Dil çalışmaları yönünden büyük öneme sahip Kur'an'ın Türkçe çevirileri ve tefsirleri üzerinde yapılan çalışmaları kısaca tanıtan Gülden Sağol'un yazısı, bu konudaki çalışmaları toplu olarak görmemiz açısından önemlidir[4].

1. 2. Çeviri Türleri

1. Satır arası, kelime kelime çeviriler

Bu çeviriler, Arapça sözlerin satır aralarına Türkçe karşılıklarının verilmesi biçiminde olmuştur. Karşılıkların kelime kelime verilmesine dikkat edilmiş, aslına uygun anlamlar için özen gösterilmiştir. Türkçe söz dizimi dikkate alınmadan yapılan bu çeviriler, özellikle sözlükçülük çalışmaları için önemli kaynak durumundadır.

2. Tefsirli Çeviriler

Söz konusu ayetin iniş nedenini açıklaması, hangi olay üzerine indiğini belirtmesi ve kimi zaman da kısa hikâyelere yer vermesi bakımından tefsirlere; ayetlere kelime kelime karşılık vermesi bakımından da tercümelere benzeyen bu çeviriler, gerek sözlükçülük gerekse Türkçe söz dizimi bakımından önemli kaynak durumundadırlar.

3. Tefsirler

Bu tür çevirilerde, Arapça sözlere tek tek karşılıklar vermek yerine bir ya da birkaç ayetin verilmesinden sonra uzunca açıklamalara, tefsirlere girişilmiştir.

---

[3] Abdülkadir İNAN, "Eski Türkçe Üç Kur'an Tercümesi" **TD**, I / 6, 1952, s. 14.
[4] Gülden SAĞOL, "Kur'an'ın Türkçe Tercüme ve Tefsirleri Üzerinde Yapılan Çalışmalar", **Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. VIII, İst. 1997, s. 379.

Sözlükçülük bakımından değil, ancak Türkçe söz dizimi bakımından önemlidirler. Özellikle Eski Anadolu Türkçesi ile yapılmış çevirilerden bir bölümü bu türdendir[5].

1.3. Tefsirü'l-Kur'an'ın Tavsifi

1. 3. 1. Tefsirü'l-Kur'an'ın Türü

Geneli kelime kelime çeviri olsa da aralarda verilen açıklamalar, rivayetler, kıssalar ve Arapça hadislerin yer almasından dolayı eser, daha çok bir Kur'an tefsiri özelliği taşımaktadır; ancak elimizdeki yazmanın Fatiha ile başlayıp 36. sure olan Yasin ile devam etmesi sonra bazı surelerin atlanıp devam etmesi kaybolmuş varaklardan çok eksik bir tefsir olduğunu düşündürmektedir.

1. 3. 2. Tefsirü'l-Kur'an'ın Yazarı / Müstensihi, Yazılış Tarihi ve Yeri

Mevcut yazmada, eserin yazarı ya da müstensihi ile ilgili bir kayıt yoktur. Çoklukla bunlarla ilgili bilgilerin bulunduğu baştan ve sondan varak(lar)ın eksik olması sebebiyle de bu bilgilere ulaşamıyoruz. Ancak müfessirin, Kur'an tefsiri yazacak kadar bir din eğitimi almış Türkçeye de hâkim biri olduğunu eserin kaleme alınışına ve söz varlığına bakarak söyleyebiliriz.

Eserin yazıldığı yer ve tarih ile ilgili de bir kayıt yukarıda bahsedilen sebeple bulunmamaktadır. Fakat eserin dil malzemesinden hareketle Memluk Kıpçak sahasında, muhtemelen XV. yüzyılın ilk yarısında yazılmış olabileceğini düşünebiliriz.

1. 3. 3. Tefsirü'l-Kur'an'ın Fizikî Özellikleri

Milli Kütüphane Yazmalar Kataloğu'nun 3. cildinde eserle ilgili olarak şu bilgiler verilmektedir: Nesih kırması yazıyla, 223 x 180-155 x115 mm. ölçüsünde, 18 satırlı, 113 yapraktan, arma filigranlı kalın mavi beyaz kâğıda yazılmıştır, ciltsizdir aralarında yaprak kopmaları olmuştur. Son yapraklar da düşmüştür.

67 a-b'de Dağıstan valisi Gazi Muhammed'e İmam Bekir'in Rusya'ya karşı savaşa davetini içeren Arapça mektup sureti yazılıdır. Enderun kitabevinden alınmıştır. Eserin dili için ise Çağatayca denilmektedir.[6]

---

[5] Gülden SAĞOL, A. g.e., s. XXIV-XXV.

Bu katalogdaki eserle ilgili bazı bilgilerin de hatalı olduğu çalışmamız sırasında tespit edilmiştir. Bunlardan ilki eser 113 değil, 120 yapraktan oluşmaktadır. Bir diğeri ise her yaprağın 18 satırdan oluştuğu bilgisidir. Bizim üzerinde çalıştığımız bölümler 40b-80a arası yapraklardır. Bu yapraklarda farklı satır sayıları görülmektedir. Çalıştığımız bölümlerin her bir sayfasında 17 satır bulunmakta; fakat bazı sayfalarda bu sayı değişmektedir. Değişiklik gösteren sayfalar ve satır sayıları şunlardır: 40b 21; 41a 20; 41b 16; 53b 15; 64b 18; 68a 16; 69a 16; 69b 16.

Eser sonradan ciltlendiği için ciltleme esnasında sayfalar da karıştırılmıştır; dolayısıyla metnin akışı bakımından kopmalar mevcuttur. Eserin 80b-120a arasını Fatih Bakırcı[7] yüksek lisans tezi olarak çalışmıştır. 1a-40a arasını ise Duygu Selçuk çalışmaktadır.

Katalogdaki bilgilerle ilgili bizce bir diğer yanlış değerlendirme ise eserin dili konusundadır. Eserin dili için Çağatayca denilmektedir; fakat eserin dilinin Doğu Türkçesi ile olmadığı, Doğu, Kıpçak ve Oğuz Türkçesi özelliklerini bir arada gösterebilen Memluk-Türkçesi olduğuna kanaat getirilmiştir. Bu konuyla ilgili 1.4'te ayrıntılı bilgi verildi.

Yukarıda katalog bilgisinde belirtildiği gibi eser nesih kırmasıyla yazılmıştır. Arapça ve bunların Türkçe karşılıklarının hatları ve yazı büyüklükleri birdir. Harekesiz olan ayetlerin üzeri bazen kırmızı bazen siyah mürekkeple çizilmiş bazen de çizilmemiştir. Fakat ayetlerin tamamı ötre şeklindeki tek tırnak işareti içine alınmıştır. Bazı surelerin ayetlerinin tamamı, bazılarında ise bir kısmı yazılmamış ya da unutulmuştur. Bunlar, tezin "Metin" bölümünde dipnot olarak belirtilmiştir.

1. 3. 4. Tefsirü'l-Kur'andaki Sureler

Eser, tam bir tefsir değildir. Bütün sureler tefsir edilmemiştir ki bunların bir listesi 1.3.5'te verilmiştir. Yer yer de surelerin tamamı değil bir kısımı tefsir edilmiştir. Fatiha suresi ile başlayan eser, Yasin Suresi ile devam etmektedir.

---

[6] **T.C. Milli Kütüphane Yazmalar Kataloğu III. (İslâm Dini, Kur'an Bilimleri, Tefsir)** : The Manuscripts catalogue of the Turkish National Library Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank. 1992.

[7] Fatih BAKIRCI, **Tefsirü'l-Kur'an (80b-120b)**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Ciltlemedeki yaprak karışması sebebiyle bozulan sayfa düzeninde az da olsa surelerin sıralanışı da karışmış, Kur'an'a göre sonlarda yer alması gereken sureler, yazmanın ortasında yer almış; daha önce yer alması gereken sureler ise yazmanın sonunda yer almıştır. Bunun dışında gerçekte olmadığı hâlde bir surenin ayet çevirileri bitmeden başka bir surenin çevirisine geçilme durumu ortaya çıkmış, daha sonra tekrar daha önceki sureye kalındığı yerden devam edilmiştir.

Üzerinde çalıştığımız bölüm 56. surenin (Vaḳıʿa Suresi) 50. ayetinin son kısmıyla başlamakta, 65. surenin (Talaḳ Suresi) altıncı ayeti ile bitmektedir. Ayrıca, yazmada bu sureden sonra yer alması gereken sureler, (100. sureden itibaren 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107., 108., 109., 110.) önceki kısımlarda yer almaktadır. 62. surenin (Cumʿa Suresi) 8. ayeti tamamlanmadan 108. sureye (Kevser Suresi) geçilmiştir. Daha sonra 109. (Kāfirūn Suresi) ve 110. sureler (Naṣr Suresi) metinde yer almıştır. Bu surelerden sonra 100. surenin ('Adiyat Suresi) son üç ayetine yer verilmiş; fakat ilk yedi ayetine ise yer verilmemiştir. Metnimizde 100. sureden 107. sureye (Mā'ūn Suresi) kadar düzgün bir sıra takip edilmiştir. Ancak 107. sureden sonra 62. surenin 8. ayetinin devamı ve ardından 63. ve 64. surelere yer verilerek 65. surenin 6. ayetiyle üzerinde çalıştığımız bu bölüm bitirilmiştir.

Surelerdeki bu karışıklığı göstermek, bunu düzeltmek ve yazmadan daha rahat yararlanabilmek için, surelerin yazmadaki sıralanışları ve Kur'an tertibine göre olması gereken sıralanışları aşağıda iki ayrı liste halinde verilmiştir.

1. 3. 5. Surelerin Sıralanışı

Sure nu	Kuran Sureleri ve Ayet sayısı	Tefsirü'l-Kuran'ın sureleri, bulunduğu varaklar ve ayetler
1	Fātiġa	Fātiġa (1a-1b)

2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,1,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35.	Bakara,Ali İmran,Nisa,Maide,En‘am,A‘raf,Enfal,Tevbe,Yunus,Hud,Yusuf,Ra‘d,İbrahim,Hicr,Nahl,İsra,Kehf,Meryem,Taha,Enbiya,Hac,Mu‘minun,Nur,Furkan,Şuara,Neml,Kasas,Ankebut,Rum,Lukman,Secde,Ahzab,Sebe,Fatir.	(Bu sureler yoktur.)
36	Yasin	Yasin 1b-10a
37,38,39,40,41,42,43,44,45,46,47.	Saffat,Sad,Zumer,Mumin,Fussilet,Şura,Zuhruf,Duhan,Casiye,Ahkaf,Muhammed	(Bu sureler yoktur.)
48	Fetih	Fetiġ (10a-19a)
49	Ǧucūrāt	Ǧucūrāt (19a-19b-20a-20b-24a-24b)
50	Ḳaf	Ḳaf (24b-21a-21b-22a-22b-23a-23b)
51	Źāriyāt	Źāriyāt (23b-26a-26b-27a-27b-28a-28b)
52	Šūr	Šūr (28b-25a-25b-29a-29b-30a)
53	Necm	Necm (30a-33b)
54	Ḳamer	Ḳamer (33b-36b)

55	Raġman	Raġman (36b-39a)
56	Vaḳı‘a	Vaḳı‘a (39a-42a)
57	Ḳadíd	Ḳadíd (42a-47b)
58	Mücādele	Mücādele (47b-51b)
59	Ḥaşr	Ḥaşr (51b-61a)
60	Mümteġine	Mümteġine (61a-64b)
61	Ŝaff	Ŝaff (64b-66a)
62	Cum‘a	Cum‘a (66a-67a,73a-74b)
63	Münāfıḳūn	Münāfıḳūn (74b-77a)
64	Teġābün	Teġābün (77a-79a)
65	Talāḳ	Talāḳ (79a-81b)
66	Taġrím	Taġrím (81b-83a)
67	Mülk	Mülk (83b-85b)
68	Ḳalem	Ḳalem (85b-88b)
69	Hāḳḳa	Hāḳḳa (88b-90b)
70	Me‘āric	Me‘āric (90b-92b)
71	Nūġ	Nūġ (92b-94b)
72	Cin	Cin (94b-97b)
73	Müzemmil	Müzemmil (97b-99b)
74	Müdeśśir	Müdeśśir (99b-102b)
75	Ḳıyāme	Ḳıyāme (102b-104a)
76	İnsān	İnsān (104a-106b)
77	Mürselāt	Mürselāt (106b-108a)

78	Nebe’	Nebe’ (108a-110a)
79	Nāzi‘āt	Nāzi‘āt (110a-111b)
80	‘Abese	‘Abese (111b-113a)
81	Tekvír	Tekvír (113a-114a)
82	İnfešeret	İnfešeret (114a-115a)
83	Mušaffifín	Mušaffifín (115a-116b)
84	İnsiķāk	İnsiķāk (116b-117b)
85	Burūc	Burūc (118a-120a)
86	Šārıķ	Šārıķ (120a)
87	A‘lā	A‘lā (120a-120b)
88	Ġāşiye	Ġāşiye (120b) (İlk ayet)
89,90,91,92,93,94,95, 96,97,98,99	Fecr,Beled,Şems,Leyl,Duha, İnşirah,Tin,Alak,Kadir,Beyyine,Zilzal	(Bu sureler yoktur.)
100	‘Adiyat	‘Adiyat (70a) (Son üç ayet)
101	Ķāri‘a	Ķāri‘a (70a)
102	Tekāśür	Tekāśür (70a-70b)
103	‘Aŝr	‘Aŝr (70b)
104	Hümeze	Hümeze (70b-71a)
105	Fíl	Fíl (71a-72b)
106	Ķureyş	Ķureyş (72b)
107	Mā‘ūn	Mā‘ūn (72b-73a)
108	Kevśer	Kevśer (67a)

109	Kāfirūn	Kāfirūn (67a-67b)
110	Naŝr	Naŝr (67b-70a)
111,112,113,114	Tebbet,İhlas,Felak,Nas.	(Bu sureler yoktur.)

1. 4. Tefsirü'l-Kur'an'ın Sahası ve Dili

Tezimizin temel amaçları yazıldığı saha tam olarak belirlenemeyen Tefsirü'l-Kur'an adlı eserin çeviri yazılı metnini ortaya koyarak bugüne kazandırmak ve metnin dil özelliklerini incelemektir. Bu çalışma sırasında en çok zorlandığımız konu eserin sahası ve dilidir. Çünkü bu konuda eser, farklı özellikler göstermektedir.

Eserin yazarına / müstensihine, yazıldığı yüzyıla ilişkin herhangi bir kayıt bulunmamaktadır .

Yukarıda belirttiğimiz gibi Milli Kütüphane Yazmalar Kataloğunun 3. cildinde eserin dili için Çağatayca denilmektedir. Fakat Oğuz-Kıpçak ve Doğu Türkçesi özelliklerini bir arada bulunduran eserler konusunda ayrıntılı inceleme yapılmadan verilen genel hüküm çoklukla eserin dilinin Doğu Türkçesi olduğu hükmüdür. Bu eser için de aynı yanlış yargıda bulunulduğunu düşünüyoruz.

Eserin dili, Memluk Kıpçak sahasında yazılmış, Oğuz-Kıpçak Türkçesi unsurlarını bir arada bulundurmaktadır. Gerek bu sahada gerekse Türk dilinin başka sahalarında yazılmış farklı lehçe özelliklerini bir arada gösteren eserler için Türkologlar farklı terimler kullanmaktadır.

J. Eckmann Memluk Kıpçak sahasında yazılmış eserler için şunları ifade etmektedir:

"Memluk Kıpçak eserlerinin dili, Türk dili tarihinde ayrı bir yer tutar. Bu dil her eserde aynı değildir ve gerek gramerde, gerek kelime hazinesinde ilgi verici ayrılıklar gösterir. Bu ayrılıklara dayanarak Memluk Kıpçak eserlerinde kullanılan dili şu gruplara bölmek mümkündür:

1. Asıl Memluk Kıpçakçası: Harezm-Altın Ordu yazı diline çok yakın dil özellikleri gösterir.

2. Karışık Oğuz-Kıpçakça : Bu dil de bir birlik göstermez, fakat Oğuz ve Kıpçak öğelerinden hangisinin daha egemen bir durumda olduğuna göre iki alt gruba ayrılır: a) Kıpçak öğelerinin daha çok olduğu grup. b) Oğuzca, yani Anadolu Türkçesi öğelerinin daha çok olduğu grup. Bu karışık gruba giren metinlerde dille birlikte imla da değiştirilmiş, yani Kıpçak imlasında kullanılan /ij / yerine /ñ/ geçmiş ve ünlü harfleri de geniş ölçüde bırakılmıştır. Ayrıca Kıpçakça kelimelerin yerini de çoğu zaman Anadolu Türkçesi kelimeleri almıştır [8].

Görüldüğü gibi Eckmann, Oğuz-Kıpçak unsurların bulunduğu eserler için "karışık" terimini kullanmaktadır.

Yine Batı Türkçesindeki bazı eserler için Arat[9]'tan başlanarak, Z. Korkmaz[10] gibi Türkologlar "karışık dilli eserler" terimini kullanmışlar; Ş. Tekin[11] ise meseleyi "olga-bolga" sorunu olarak değerlendirmiştir.

Yazı dillerinin oluşumu döneminde ortaya konulan eserlerde, bulunduğu coğrafyaya ve buradaki etnik yapı veya Türkler için söz konusu edildiğinde nüfuzlu boyların farklı fonetik ve morfolojik özellikleri, söz varlığı yazı dilini etkiler bir arada görülebilir. F. Sema Barutçu Özönder de "karışık dilli" terimi yerine "karma dil" terimini kullanır. Özönder bir vesileyle şunları dile getirir: "Tek merkezli devlet yapısının Ötüken'in elden çıkmasıyla terki o zaman kadar birleşik boy ve boy birliklerinin dağılmasına yol açmış, tabiî olarak bu yapının içinde olan boy ve boy birliklerini birbirilerinden bağımsız olarak yeni yerlerde yeni siyasî merkezler kurma yoluna itmiştir. Bu çerçevede, X-XIII. yüzyıllar Hazar gölü merkezliğinde Türklerin güneye ve kuzeye açılmalarının yoğun olduğu yüzyıllardır. Hindistan'ı katarak Türkistan, Mısır'ı içine alarak Ön Asya, Karadeniz'in kuzeyi dahil edilerek İdil-Ural alanları Türklerin yeni siyasî merkezler oluşturma gayretine tanık olurken, bu alanların Türklerce nihaî yurt edinme süreçlerinin bir bakıma tanımlandığı bir zaman

---

[8] J. ECKMANN, "Memluk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair", **Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar**, Haz. Osman Fikri Sertkaya, TDK, Ank. 2003, s.67-68.
[9] R. R. ARAT, **Makaleler**, C. I, Türk Kültürünü Araştırmaları Enstitüsü, Ank. 1987, s. 317.
[10] Z. KORKMAZ, "Selçuklu Çağı Türkçesinin Genel Yapısı", **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, C. I, TDK, Ank. 1995, s. 274-286.
[11] Ş. TEKİN, "1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde Olga-Bolga Sorunu", **TDAY-B 1973-1974**, s. 67-70.

dilimi olarak da belirmiştir[12]. Aynı yazısında Özönder, Harezm Türkçesi için, Karahanlı sahası Eski Türk yazı dili üzerine temellenen Kıpçak, Kanglı, Oğuz boylarının konuşma dillerinin de yazıya geçirildiği "karma" bir yazı dili ifadesini kullanır[13].

Özönder'in de belirttiği gibi Türk siyasî yapılanması Türk dilinin yazı dili tarihinin gelişme çizgisini ortaya koyar. Üzerinde çalıştığımız eserin dil yönünden farklı Türk boylarının birbirinden ayrılıklar gösteren şivelerini bir arada bulunduran karma yapısı, Mısır ve Suriye bölgelerinde, XIII-XIV. yüzyıllardaki Türk siyasî yapılanmasıyla açıklanabilir.

Eser, Eckmann'ın tasnifine göre incelendiğinde, yer yer Harezm-Altın Ordu Türkçesi özellikleri ve yer yer de Oğuz-Kıpçak Türkçesi özellikleri göstermektedir. Bundan dolayı eserin, Memluk Kıpçakçası eserleri arasında yer alabileceği düşünülmektedir. Bu görüşümüzü, dil malzemesi yönünden daha sonra desteklemeye çalışacağız.

Yine dil özellikleri bakımından farklılıkları bir arada bulunduran Kutb'un Hüsrev ü Şirin adlı çalışmasında N. Hacıeminoğlu, konuyla ilgili olarak "Türk şivelerini kesin ve tamamıyla farklı hususiyetlerle birbirinden ayırmak her zaman mümkün değildir." biçiminde açıklamada bulunur[14].

Hem A. İnan hem de N. Hacıeminoğlu, görüşleriyle bu sahada görülen farklılıklara açıklama getirmeye çalışmışlardır. Aşağıda dil malzemesi bakımından hayli zengin olduğunu gördüğümüz eserdeki ilgi çekici birkaç noktayı belirteceğiz.

Eserde aynı ses ve biçim özellikleri bazen ikili biçimde görülmektedir. Hem Harezm hem Kıpçak Türkçesi özelliği biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Bazen de bu ikilikte ağırlık Kıpçak Türkçesine bazen de Oğuz ya da Doğu Türkçesi özelliklerine bırakmaktadır.

---

[12] F. Sema BARUTÇU ÖZÖNDER, "Doğu Türk Yazı Dili Edebî Çevresi ve Timür" **Türklük Bilgisi Araştırmaları -** Agâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı, C . III, Harvard 2000, s.289.
[13] F. Sema BARUTÇU ÖZÖNDER, A.g.m., s. 290.
[14] Necmettin HACIEMİNOĞLU, **Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri**, İ. Ü. Yay., İst. 1968, s. XIII.

Eserdeki Harezm ve Kıpçak Türkçesi Özellikleri:

Bu örnekleri verirken, J. Eckmann'ın "Memluk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair" adlı çalışmasını esas aldık[15].

1. Memluk Kıpçak eserlerinde, birden fazla heceli kelimelerin sonunda bulunan ince ve kalın g'ler çoğunlukla erimiştir. Metnimizde ikili biçim görülmektedir:

ḳatıġ (77b/07); uluġ (58a/08); ölügler (70a/03); ḳatı (65b/02); ısı (70a/16); küçli (54a/11).

2. Harezm Türkçesinde b > w ~ v ses değişimi görülmektedir[16]. Kıpçak Türkçesinde de benzer ses değişimi görülmektedir[17].

-b > -v : ŝuvdan (40b/05); sėv- (57a/14).
-b > -w : ŝuw (75b/05).
-b > - w > -v > -y : söy- (62a/05); öyden (76b/06).
-b- > - w- > -v - > -y- : tüyege (53b/08).

3. Harezm Türkçesinde ayrılma durumu –dın / -din iken Kıpçak Türkçesinde –dan / -den biçimindedir. Metnimizde ikili biçim görülmektedir.
ḥaḳ-dın (65a/15); sėn-din (57b/05) ḥaḳ-dan (46a/16); sėn-den (64a/15).

4. Teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonraki yönelme durumu eki, Harezm Türkçesinde -ij a / - ij e; -ña / -ñe iken Kıpçak Türkçesinde çoğunlukla -na / -ne şeklindedir:

resūlı-n-a (43a/17); rabbuij ız-a (43b/07); üsti-n-e (40b/05); ʿaẓameti-n-e (42a/01).

5. Birinci şahıs zamirlerinin ilgi durumu Harezm Türkçesinde meniij / menim, biziij / bizim iken Kıpçak Türkçesinde sadece menim, bizim biçimlerindedir.

mėn-im (40b/19); biz-niij (58a/07).

6. Fiil çekiminde çokluk birinci şahıs eki Harezm Türkçesinde genellikle -mız / -miz iken Kıpçak Türkçesinde biz'dir. Metnimizde ikili biçim görülmekle birlikte daha çok -mız / -miz tercih edilmiştir:

---

[15] J. ECKMANN, (2003), A.g.m. , s. 68.

[16] Aysu ATA, **Harezm - Altın Ordu Türkçesi**, Türk Dilleri Araştırmaları, İst. 2002, s. 53-54.

[17] A. F. KARAMANLIOĞLU, **Kıpçak Türkçesi Grameri**, TDK, Ank. 1994, s. 15.

ört-ür miz (78a/05); çıḳar-ur miz (56a/10); çık-ar biz (52b/03).

7. Harezm Türkçesindeki ermez / ermes'e karşılık Kıpçak Türkçesinde çoğunlukla *degül* kullanılır; ancak metinde *degül* hiç geçmemektedir. Bunun yerine *ėrmes / ėmes* kullanılmaktadır.

ėrmes (79a/11); ėmes siz (40b/14); ėmes (63a/15).

8. Soru edatı Harezm Türkçesinde mu / mü iken Kıpçak Türkçesinde mı / mi şeklindedir. Metnimizde ikisi de kullanılmaktadır:

bolmadı mu (44b/15); körmes mü sėn (71a/07); bolur mı (57a/05); körmes mi sėn (50b/06).

Eserdeki Kıpçak Türkçesi Özellikleri:

Metinde Kıpçak Türkçesi özelliği gösteren örnekler de bulunmaktadır. Bu örnekleri karşılaştırırken, A. F. Karamanlıoğlu'nun ve Can Özgür'ün çalışmalarını esas aldık[18].

1. /d/ > /y/ değişmesi: ayır- (<adır- 52b/01); tıy- (<tıd- 62b/17); ḳuy- (ḳud- 40b/11); ḳayġu (<ḳadġu 78a/10).

/d/ > /ź/ : ėźgü (<edgü 78a/05).

2. -ġ > -v : tavnı (<taġ 60a/05).
-ġ > -w : ṭaw (<taġ 69a/11).

3. -aġu / -egü > -aw / -ew ~ -av / -ev : ölçev-i (< ölçegü 70a/13); birev (< biregü 80a/14); birew (< biregü 71a/10).

4. -aġu / -egü > uv / -üv : üçüv (< üçegü 40b/06).

5. y- > c- : cıy- (<yıġ- 78a/03).

[18] A. F. KARAMANLIOĞLU, (1994), A.g.e., s. 9-22; Can ÖZGÜR, "Kıpçakların Dili", **Türkler Ansiklopedisi**, C. III, Yeni Türkiye Yay., Ank. 2002, s. 692-698.

Eserde az da olsa Oğuz Türkçesi özellikleri de görülmektedir. Memluk Kıpçakçasının karma dil yapısında Oğuzca (Türkmence) unsurlar önemli bir yer tutmaktadır[19]

1. Uygur yazım geleneğinin bir devamı olan *geniz n*'sinin "ن" ve " ك " ile yazıldığını görmekteyiz. Fakat metinde bazı kelimelerde, bu sesin yazımı için Oğuz yazım geleneğinin etkisi ile, *geniz n*'si sadece " ك " ile yazılır[20]: anuñ (57a/08); ḫācetüñ (57a/13); bolduñ (58a/12).

2. /t/ > /d/ ses değişimi: t- > d- : dė- (59b/12).

Metindeki -dur / -dür bildirme kullanımlarında da t- > d- (tur-ur > dur-ur) ses değişimi görülür: bencildür (70a/02); uluġdur (41a/16).

3. b- > v- > Ø : ʿāciz ol- (57a/04); sebeb ol- (46a/02).

4. b- > v- : vėr- (< bėr- 56a/16).

5. Çok heceli kelime içindeki, çekim eklerinin başındaki /g/ foneminin düşmesi: kėrek (< kergek 48b/03); ḳulaḳ (< ḳulġaḳ 75a/01).

-ġuçı / - güçi > -uçı / -üçi: kėlüçi (77b/08).

-ġan / -gen > -an / -en: ol-an (45b/11); toġ-an (51b/03).

Doğu Türkçesine ait bazı özellikler[21]:

1. -p- > -f- tofraḳ (58a/15).

2. Doğu Türkçesinin ayırt edici özelliklerinden biri zamir çekimlerinde ve iyelik ile durum eklerinin çekimi sırasında ortaya çıkan zamir kökenli n'nin kullanılmamasıdır.

---

[19] Can ÖZGÜR, "Kıpçakça Yazılmış Eserlerde Türkmence (Oğuzca) Unsurlar", **TDED XXX**, İst. 2003, s. 349-357; "Kıpçakçanın Türkmenceleşmesi Üzerine", **III. UATDK 1996**, TDK, Ank. 1999, s. 863-865.

[20] J. ECKMANN, (2003), A.g.m., s. 68.

[21] Talat TEKİN, **Türk Dilleri -Giriş-**, Simurg Yay., İst. 1999, s. 40.

Metinde şu örnek dışında zamir n'sinin korunduğunu görüyoruz: bu-lar (46a/11).

Eserdeki Türkçe sözcüklere baktığımızda daha çok Kıpçak Türkçesine ait sözlük ve gramerlerde görülen söz varlığı ile karşılaşmaktayız.[22] Bunlardan bazıları şunlardır: **ėsker-** "düşünmek, dikkate almak; nasihat ve öğüt kabul etmek, düşünüp ibret almak" (40b/19); **ḳıçġur-** "seslenmek" (69b/05); **kön-** "doğrulmak, düzelmek; hidayete ermek, doğru yolda olmak" (65a/02); **ös-** "yetişmek, gelişmek" (40b/20); **ŝarġay-** "aydınlanmak, parlamak" (45b/14); **sovur-** "çekip çıkarmak, can almak" (61b/04); **šıy-** "menetmek, alıkoymak, tutmak" (62b/17); **todur-** "doğurmak" (48a/15); **tüben** "aşağı" (48b/13); **öy** "ev" (76b/06); **yal** "ücret, karşılık" (79b/13).

Eserin yazıldığı tarih ve saha daha önce de belirtildiği gibi kesin olarak bilinmemektedir. Eserin ses, yapı ve söz varlığının, bu eksikliği gidermede bize yardımcı olacağı düşüncesiyle yukarıdaki bu özellikler üzerinde ayrı ayrı durduk. Fazla ayrıntıya girmeden en çarpıcı örnekleri seçmeye çalıştık. Eserin ses ve yapı özellikleri çeşitlilik gösterse de daha çok Kıpçak Türkçesi özellikleri göstermektedir. Yine söz varlığını incelediğimizde benzer sonuçları çıkarmak mümkündür. Ayrıca biçim ve söz varlığı açısından arkaik özellikler taşıması da dikkat çekicidir.

Metindeki Oğuz unsurlarını ise bu saha içerisinde şu şekilde değerlendirmenin mümkün olabileceğini düşünüyoruz. Bu konuda J. Eckmann'ın görüşleri bize yol gösterici olacaktır. "XV. yüzyılın ilk yarısından başlayarak Memluk Kıpçakçasının gittikçe Oğuzcalaştığı görülür. Aynı yüzyılın sonlarına doğru bu Oğuz-Kıpçak özelliklerini bir arada bulunduran dil de bırakılmış, Sultan Kayıtbay, Muhammed b. Kayıtbay ve Kansu Gavri'nin eserleri büsbütün Anadolu Türkçesiyle yazılmıştır." [23].

---

[22] Recep TOPARLI, Recep KARAATLI, Hanifi VURAL, **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü**, Ank. 2003.
[23] J. ECKMANN, (2003), A.g.m., s. 68.

Bu görüşlerle metindeki Oğuz unsurlarının da Memluk Kıpçakçasının özellikleri arasında önemli bir yer tuttuğunu anlıyoruz. Ayrıca eserin yazıldığı/ istinsah edildiği tarihle ilgili olarak da yine Eckmann'ın görüşleri doğrultusunda bir tahminde bulunmak mümkündür. XV. yüzyılın ilk on yıllarından itibaren Memluk Kıpçakçasında Oğuzcanın etkisi görülmektedir. Yüzyılın sonunda ise Oğuz-Kıpçak karması bırakılmıştır. Bu görüşten hareketle eserin XV. yüzyılın ilk yarısında yazılmış ya da en azından Memluk Kıpçak sahasında bu yüzyılda istinsah edilmiş olabileceği düşünülebilir.

Tüm bunları göz önünde bulundurarak, eserin yazıldığı saha ile ilgili şu sonuca varıyoruz. N. Hacıeminoğlu'nun da söylediği gibi Türk şivelerini kesin ve tamamıyla farklı hususiyetlerle birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bu görüşe katılmakla birlikte, saha belirlemek mümkündür. Eseri dil yönünden incelediğimizde, Kıpçak Türkçesinin Altın Ordu sahasına değil de daha çok Memluk Kıpçak sahasına ait olabileceği düşüncesindeyiz.

Eserdeki dil malzemesinin verdiği ölçüde eserin sahası, dili ve yazıldığı/ istinsah edildiği tarih hakkında birtakım sonuçlar sıralamaya çalıştık. Başta da belirttiğimiz gibi bunlar kesin hükümler değil, bu alandaki diğer eserler üzerine çalışmış bazı Türkologların görüşleri doğrultusunda yapılmış tahminlerdir. İleride bu alanda bulunacak eserler üzerine yapılan çalışmaların, eserin sahası, dili ve yazıldığı tarih gibi birtakım sorunlara ışık tutacağını umuyoruz.

1. 5. Yazım Özellikleri

Metin, Arap alfabesi ile yazılmıştır. Ana metinde kullanılan yazı çeşidi, nesih kırmasıdır. Dört yerde ise yazı karakterlerinin değiştiği görülmektedir. Bu yapraklarda konu bütünlüğü bulunmamaktadır ve bu bölümler tefsirle ilgili olmayıp daha özensiz ve düzensiz şekilde hatta karalama amacıyla kullanılmıştır Bunlar 55a, 55b; 73a, 74b sayfalarıdır. Özellikle 54b'de ve 74a'da harfler daha büyük yazılmıştır.

Yazma genel olarak okunaklıdır; ancak zamanın etkisine ve çeşitli nedenlerle bağlı olarak bazı yerler tahrip olmuş, silinmiş, mürekkep akması sebebiyle harfler iç içe girmiştir. Çalışmamız sırasında bunlardan dolayı bazı yaprakların okunmasında zorlandık ya da bir kısmını okuyamadık. Bunlar dipnot olarak verilmiştir.

Genel olarak harekesiz olan metinde, bazı kelimelerin harekelendiği görülür: ėdüp (43a/03); üş (58a/03) gibi bazı Türkçe kelimelerin yazımında ve bazen de alıntı kelimelerde ġavġa (52b/03) *hareke* ve *sükun* (◌ْ) görülür.

1. 5. 1. Bazı Ünlülerin Yazımı

Metinde genel olarak Türkçe kelimelerde hemen bütün ünlülerin yazılması bakımından Türk yazı sistemi devam ettirilmiştir. Türkçe kelimelerin ünlü yazımı için dört harften yararlanılmıştır: *Elif* (ا) , *vav* (و), *ye* (ي) ve *he* (ه). Bunların yanı sıra ünlüler için yer yer harekelerden de (◌َ , ◌ِ , ◌ُ) istifade edilmiştir.

a: Bu sesin bulunduğu bazı Türkçe kelimelerin metinde yazımı (آ) *medli elif* iledir. Bunun da Türkçedeki aslî uzun sese işaret ettiği düşünülebilir[24]. a: ġaç (40b/04); a: raij ızda (40b/13); a: nṭ (77b/14); a: nıij (42a/17)

Bazı Türkçe eklerin yazımında /a/ sesi için bazen *elif*in (ا) yazıldığı (körmes 50b/06; ḳılmaij ız 50b/05) bazen ise yazılmadığı görülür: körmek (70b/08) ḳılmaḳ (74b/10).

ė**:** Metinde /ė/ için özel bir işaret bulunmamaktadır. Aynı kelimenin imlada hem *elif* (ا) hem de *elif* (ا) ve *ye* (ي) ile yazılması, metinde ė/ ile okuduğumuz kelimelerin *Codex Cumanicus*'ta hem /e/'li hem de /i/'li şekillerinin bulunması[25] dolayısıyla, biz de Türkçe kelimelerde kök hecede /ė/ ünlüsünü tercih ettik.

ėkki (50b/10); ėr-i (47b/11); ėşit- eyik (52b/04); ėr- (57a/10).

1. 5. 2. Ünsüzlerin Yazımında Görülen Bazı Özellikler

1. 5. 2. 1. Noktalı harflerin yazımı: Özelliklel noktalı ünsüzlerin yazımında birtakım özensizlikler görülür. Bazı harflerin noktaları konulmamış ya da yanlış konulmuştur. "uluġ" kelimesinin yazımında gayın sesinin noktası çoğu kez

[24] Talat TEKİN, **Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler**, H. Ü. Yay., Ank. 1975.
[25] K. GRÖNBECH, **Kuman Lehçesi Sözlüğü**, Çev. Kemal Aytaç, Kültür Bakanlığı Yay., Ank. 1992.

yazılmamıştır (uluʿ 41a/13; 45b/02). Yine /ĥ/ ve /ġ/ seslerinin yazımında da nokta konusunda bir özensizlik söz konusudur (ḫatun 47b/12; 47b/14).

1. 5. 2. 2. /P/ ünsüzünün yazımı: "*Peyġāmber*" kelimesinin yazımında da ikili bir yazım söz konusudur. *Peyġāmber* (79a/06) پ ile yazılırken bazı yerlerde ise nokta kullanılmadan yazılmıştır (45a/04). -p zarf-fiil ekinin yazımında ise ب kullanılmıştır.

1. 5. 2. 3. /T/ ünsüzünün yazımı: Kalın ünlü bulunduran kelimelerde ت harfinin yanı sıra Eski Anadolu Türkçesi yazımında görülen ط harfinin kullanımına da rastlamaktayız; bunlar yazımda bir ikilik doğurmakta ve kurallı bir yazım birliğinden söz edilemeyeceğini göstermektedir: tav (60a/05); šaw (72a/03).

1. 5. 2. 4. /S/ ünsüzünün yazımı: Kalın ünlü bulunduran kelimelerde س harfinin yanı sıra Eski Anadolu Türkçesi yazımında görülen ص harfinin kullanımına da rastlamaktayız: sor- (70b/08); ŝor- (59b/06).

Metinde Doğu Türkçesi ile yazılmış metinlerde karşılaştığımız üç noktalı /s/ (پس) de bulunmaktadır (siz 40b/10). Bu yazımda yine bir ikilik söz konusu olup harfteki üç noktanın konulmadığı da görülmektedir (siz 41b/04).

1. 5. 2. 5. /W/ ünsüzünü yazımı: Metinde dikkati çeken önemli bir husus da Eski Türkçede /b/ sesinden değişip gelişerek bir süre /b/ ile /v/ arasında bir /w/ sesi olarak yazıda üç noktalı v (vav) (ۋ) ile tespit edilen yazımdır; fakat bu yazımda da telaffuzdaki şive farklılıklarından kaynaklanabilecek bir ikilik söz konusudur. Bazı kelimelerde bu üç nokta belirtilirken, bazı kelimelerde yazılmamıştır. Bu aynı kelimenin yazımı için de geçerlidir: ṣuw (75b/05); ŝuv (40b/05); šavnı (60a/05); šaw (69a/11).

1. 5. 2. 6. ij ünsüzünün yazımı: Uygur yazım geleneğinin bir devamı olan *geniz n*'si esas olarak "ن" ve " ك " ile yazılmaktadır (bilseij iz 40b/16; anlarnıij

52b/01). Fakat bazı kelimelerde bu ses Oğuz yazım geleneğinin etkisiyle *geniz n*'si için de kullanılan " ك " ile belirtilmiştir: ata-ñ (59a/17); meẕār-ıñ (58b/08); bolsañ (57a/15).

Kelimenin kökünde ya da kelimeye eklenen ekte /ij / varsa, bu sesin yazımında yer yer görülen belki de bir yazım hatası olarak değerlendirilebilecek bir özellik dikkat çekicidir. Bu ses için "ن" , "ن" ve " ك " (-nij) yazıldığı görülür. anıij (80a/17) kelimesi "ن" ve " ك " ile yazılırken**,** anunij (78a/12) "ن" , "ن" ve " ك " ile yazılmıştır. Bunlar, metinde dipnot olarak belirtilmiştir.

1. 5. 3. Çekim ve Özellikle Durum Eklerinin Yazımı

Yine aynı şekilde hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde çekim ekleri Türk yazı sistemine bağlı kalınarak ayrı yazıldığı görülür. Özellikle ilgi durumu eki metinde istisnasız ayrı olarak yazılmıştır. Bunun dışında çokluk, yönelme, ayrılma ekleri gibi eklerde ise ikili bir yazım görülmekle birlikte yoğunluk ayrı yazımdan yanadır.

Çokluk ekinin yazımında, kalın veya ince sırada olsa da, ünlüsü *elif* **(ا)** ile yazılmıştır: ḫatunlarnı (44a/10); ėrlerni (44a/10).

Yönelme durumu ekinin ünlüsü bazen *elif* ile (kökke 43a/05; cemāʿat-ke 44a/05) yazılsa da genel olarak *he* (ه) ile yazılmıştır: Allah-ġa (41b/08); anlar-ġa (61b/13); üsti-n-e (40b/05).

Bulunma durumu eki, son ek durumunda dal (د) ve *he* (ه) ile yazılmıştır: otda (51a/03); künde (57a/10). Kendisinden sonra ek aldığında ise ekin ünlüsü elif **(ا)** ile yazılmıştır: köklerdeki (43b/16); yėrlerdeki (43b/16).

Ayrılma durumu ekinin yazımında ikili kullanım söz konusudur. Bu ikili kullanım ekin ünlü harfinin yazılıp yazılmamasından kaynaklanmaktadır. Bu ek bazen dal (د) , *elif* **(ا)** ve nun "ن" ile (sizden 41b/04; kişilerden 44b/13) bazen de dal (د) ve nun "ن" ile (yėrdin 43a/04; kişilerdin 44a/04) yazılmıştır.

1. 5. 4. Alıntı Kelimelerin Yazımındaki Bazı Özellikler

Hemze (ء)'nin Yazımı: Türkçe kelimelerde bulunmayan hemze'nin yazımında düzensizlikler mevcuttur. Çoklukla düşürülürken bazı yerlerde de korunmuştur: eşyāʾ (43a/01); eşyā (46a/10).

Alıntı kelimelerde elif ile yazılması gereken bazı kelimelerin *he* (ه) ile yazıldığı tespit edilmiştir. Metinde bununla ilgili en çok örnek "te'ālā" kelimesinin yazımında görülür. Bu kelimenin yazımında da ikilik söz konusudur: te'ālí (66a/04) şeklinde *elif-i maksûre* ile yazılmıştır. Bu tür örneklere metinde daha çok kısaltma şeklinde karşımıza çıkan yazımlarda görmekteyiz: te'<āl>ā (75a/14).

Metinde *elif-i maksûre* ile yazılan kelimeleri "ā" ile okuduk: te'ālā (< te'ālí 66a/04); Mūsā (< Mūsí 64b/15).

Arapça kelimelerin bazılarında *şedde* (ّ) işaretinin kullanıldığı görülür: evvel (50a/11); müttehim (58b/07) Allāh (74b/03). Fakat bu işaretin yazılmasında da bir ikilik söz konusudur. Allāh (64b/12) örneğinde ise şedde yazılmamıştır.

Arapça kelimelerde *tenvin* (ً) işaretinin kullanıldığı görülür: ezelen ve ebeden (42b/01). Fakat aynı örnek başka bir yerde sadece *elif* (ا) ile yazılmıştır: ezelen ve ebeden (42a/17).

1. 5. 5. Özel Kısaltmalar

Bazı alıntı kelime veya ibarelerin kısaltılarak yazıldığı görülür. Bunların arasında metinde en çok karşılaştığımız örnek, "teʿālā" kelimesidir. Kelime metinde /t/ (ت *te*) /ʿ/ (ع *ayın*) ve /a/ *he* (ه) ile yazılmıştır. Bu nedenle de metinde eklemeler yaparak bu kelimeleri < > işaretleri içerisinde yazmayı tercih ettik: te'<āl>ā (79b/03). Aynı yazımı "'aleyhi's-selām" ibaresinde de görmekteyiz: 'a<ley>hi'<s-selā>m (54a/10).

1. 6. Ses Özellikleri

1. 6. 1. Ünlüler

Metinde "a,e,ė,ı,i,o,ö,u,ü" ünlüleri bulunur. Bazı Türkçe kelimelerin ilk ünlüsü düzenli olmamakla birlikte medli elif ile yazılmaktadır; ancak bunun kalıplaşmış bir yazım şekli olabileceği düşünülmektedir: aġaç (40b/04); araij ızda (40b/13); anṭ (77b/14). Dolayısıyla kesin bir ifade ile metinde uzun a (ā)'nın varlığından söz etmek mükün değildir.

1. 6. 1. 1. Ünlü Değişmeleri

1. 6. 1. 1. 1. ė (Kapal e) : Üzerinde çalıştığımız metinde de kelimelerin ilk hecelerinde e /i yazımı, Türk dilinin gerek yazım gerekse fonetik konusunda hâlâ çözümlenmemiş bir meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır[26]. Bu konuda Türlük bilimi ile uğraşanlar, /e/ ve /i/ sesleri arasında özel bir sesin varlığına dikkati çekmiştir. Eckmann, Harezm Türkçesi eserlerinden bahsederken, pek çok eserin istinsah tarihlerinin telif tarihlerinden sonra olmasını da göz önüne alarak, /e/'den /i/'ye geçişin nerede ve ne zaman ortaya çıktığının belirlenmesinin güç olduğunu ve e/i yazılışının kuralsız olarak değiştiğini belirtmektedir[27]. A. F. Karamanlıoğlu da Memluk Kıpçakçasının önemli eserlerinden *Gülistan Tercümesi'*nde şöyle söylemektedir: "Eski Türkçedeki, hatta henüz *Codex Cumanicus*'ta /e/ ünlüsünü muhafaza eden sözlerin ünlülerinin /i/ şeklinde gelişmiş olduğu görülür. Buna mukabil /e/ ünlüsünü muhafaza edenler de vardır. Metinde her iki biçimin de bulunması bir geçiş devresi olarak, eski ve yeni, farklı telaffuzların da imlaya aksettiğini göstermektedir. Başka bir deyişle, bir kapalı e ünlüsünden ziyade, eski ve

[26] Aysu ATA, A.g.e., s.47.
[27] J. ECKMANN, "Harezm Türkçesi", **Tarihî Türk Şiveleri**, Çev. Mehmet Akalın, Ank. 1979, s. 189.

yeni şekillerin henüz yazı ve konuşma dilindeki farklı şekillerinin bir arada oluşunun imladaki karışıklığı meydana getirmiş olabileceğini düşünmek daha doğru olacaktır[28]

Yukarıdaki açıklamaları dikkate alarak, metnin yer yer Harezm ve yer yer de Memluk Kıpçak Türkçesi özellikleri göstermesi, metinde /ė/ için özel bir işaretin bulunmaması, aynı kelimenin hem elifle (ا) hem de elif (ا) ve ye (ي) ile yazılması, /ė/ ile okuduğumuz kelimelerin *Codex Cumanicus*'ta hem /e/'li hem de /i/'li biçimlerinin bulunması gibi hususlardan dolayı biz de Türkçe kelimelerin yazımında bu değişikliği gösteren kelimelerde kök hecede /ė/ ünlüsünü tercih ettik[29]; ayrıca bugünkü Kıpçak Lehçelerinde de kapalı /ė/ fonemin bulunması ve farklı alfabelerle yazılan Kıpçak Lehçelerinde bu fonem için özel bir harfin bulunması, tarihî dönemlerde de kapalı /ė/ fonemin bu sahan önemli bir ses özelliği olduğunu kanıtlar. Tatėş "iş", ėlėk "önce", kėrfėk "kirpik", kėşė "insan", pėçen "kuru ot", tėrsek "dirsek", tėrė "diri"[30].

1. 6. 1. 1. 2. ė / ö : söy- (<seb 64b/13); öy (<eb 76b/06)

1. 6. 1. 1. 3. i / ü : iş > üş (üşden 53b/03); iç- > üç- (üçe tur- 41a/04); iç > üç (üç-indedür 44b/04)

1.6. 1. 1. 4. ı / u : çıḳ- > çuḳ- (72a/04)

1.6. 1. 1. 5. ü / e : tüye > teve (53b/08)

1. 6. 1. 1. 6. ü / i : bėyük > bėyik (64b/12)

1. 6. 1. 2. Ünlü Uyumu

1. 6. 1. 2. 1. Kalınlık -İncelik Uyumu

---

[28] A. F. KARAMANLIOĞLU, **Gülistan Tercümesi**, TDK, Ank. 1989, s. XLIV.
[29] K. GRÖNBECH, A.g.e.
[30] Mustafa ÖNER, **Bugünkü Kıpçak Türkçesi**, TDK, Ank. 1998, s. 3.

Metinde kalınlık-incelik bakımından görülen ve "ek uyumsuzluğu" olarak adlandırılan ses hadisesi hem Türkçe kelimelerde hem de alıntı kelimelerde karşımıza çıkmaktadır. Bu uyumsuzluk, Doğu Türkçesinde, Eski Türkiye Türkçesinde sıklıkla görülen bir durumdur[31]. Elbette bu alıntı kelimelerin Türkçeleşmesi, bunun telaffuzda ve yazıda gösterilmesi ile ilgilidir ve yazıyla bunların tespiti güçtür. Biz burada daha ziyade çok şekillilikten hareket ettik. Kimi örneklerde aynı kelime hem ince hem kalın sıradan ek alarak ikili kullanımlarıyla karşımıza çıkmaktadır:

ḳıl-mek (70b/02); ḫalāyıḳ-ġa (66a/07); ṣavmaʿa-ge (59a/12); cennet-ke (62a/07) ; cemāʿat-ke (44a/05) resūl-ġa (75b/16) / resūl-ge (65b/03).

1. 6. 1. 2. 2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Eski Türkçeden başlayarak düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmeyen düz veya yuvarlak şekilleri kalıplaşmış olan kelimelerin yanı sıra metinde sonradan bir kısmı yuvarlaklaştırıcı özelliği bulunan seslerin yanında bir kısmı da sebepsiz gibi görülen olmak üzere düzlük yuvarlaklık uyumunun bozulduğu kelimeler mevcuttur:

yalġuz (< yalaij uz 62a/13); toġrı (<40b/02); ėźgü (<edgü 70b/14); tanu- (<58b/13).

Eklerin ve yardımcı sesin düzlük-yuvarlaklık uyumlarına bakıldığında, bazı dudak ünsüzlerinin yanında yuvarlaklaşma çıy-up (<yıġ- 58b/09); çaḳır-up (<çaḳrup 61b/06); ḳaytar-up (< 63a/17) gibi durumlar dışında; fiilden fiil yapma -l ekinin önündeki yardımcı seste de çoklukla uyum dışı bir kullanım görülmektedir: ḫaber bėrül- (<bir- 77b/15); muḥkem ėtül- (<et- 71a/06); eytül- (<ayt- 50a/04).

Bazı kelimelerde ekin hem uyumlu hem de uyumsuz olmak üzere ikili şekilleri mevcuttur:
bil-ip (42a/14); bil-üp (61a/02); alın-mas (44b/13); alun-maz (44b/12).

1. 6. 1. 2. 3. Eklerde Görülen Uyumsuzluklar

[31] Kemal ERASLAN, "Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair", **TDED, C. XVIII**, 1970, s. 113.

I. Dudak uyumu bakımından eklendikleri kelimelerin ünlüsü ile uyuma girmeyen yuvarlak ünlülü ekler:

1. -dur- / -dür- fiilden fiil yapma eki : atlandur- (61b/01); bildür- (46b/12).

2. -güz fiilden fiil yapma eki : tirgüz- (45a/10).

3. -sun / -sün 3. teklik şahıs emir eki: çıḳ-ma-sun (79a/14); kėl-sün (46b/14).

4. -sunlar 3. çokluk şahıs emir eki: ḳıl-sunlar (64a/12, 72b/07); taral-sunlar (75a/16)

5. -tür- fiilden fiil yapma eki : kėltür- (44b/16)

6. -ur / -ür fiilden fiil yapma eki : ḳaytur- (71b/11); tėgür- (61a/15)

7. -ur / -ür geniş zaman eki: çıḳar-ur miz (56a/10); köter-ür (50a/06)

8. görülen geçmiş zaman 1. teklik şahıs çekimi: kėl-di-m (61a/12), ėşit-di-m (76a/10), ėşit-dü-m (68b/06); ėyt-me-dü-m mü (58b/06).

9. -duḳ / -dük görülen geçmiş zaman 1. çokluk şahıs çekimi: bėr-dü-k (47a/07); ėt-dü-k

II. Dudak uyumu bakımından eklendikleri kelimelerin ünlüsü ile uyuma girmeyen düz-dar ünlülü ekler.

1. -li isimden isim yapma eki : yükli (59a/14)

2. -lıḳ / -lik isimden isim yapma eki : dost-lık (51a/16); tekebbürlik (46a/16)

3. -sız isimden isim yapma eki : muij -sız (62b/05)

4. -nı / -ni yükleme durumu eki : üş-ni (58a/03)

5. -dı / -di görülen geçmiş zaman eki : bol-dı (43b/05)

6. -ġıl / -gil 2. teklik şahıs emir eki: çaḳur- ġıl (48a/09)

7. -mış / -miş öğrenilen geçmiş zaman eki: bol-mış (59a/16)

1. 6. 2. Ünsüzler

1. 6. 2. 1. /b/ Ünsüzü

I. b-

a) bar, bar-, barmaḳ, bėr-, bol- gibi kelime başı /b/ ünsüzü metinde umumiyetle korunmakla birlikte b- > v- değişmesiyle kelimelerin ikili şekilleri de görülmektedir.

bar (79b/03,); bar-ġıl (69b/13); barmaḳ (59b/05); bėr-di (61a/17)/ vėr- (<ber- 56a/16); bol-ġan (41b/12).

b) b- > m- : Bünyesinde /n/ ve /ij / bulunan kelimelerde genellikle bu ses değişimi görülür.

mėij ü (<beij ü 56a/11); maij a (<baij a 48a/11); mėn (<ben 57b/07); on miij (<biij 68a/16); mundan (<bundan 77b/06).

Ancak birkaç örnekte /b/'li şekiller korunmuştur:

bėnim (64a/15, 77a/04).

Bazı örneklerde ise örnekseme ile b- > m- değişimi olduğu görülür:

çıḳarur-miz (<çıḳarur-biz 76b/13).

c) b- > v- : vėr- (<ber- 56a/16).

d) b- > v- > Ø : ʿāciz ol-dı (<bol- 57a/04); sebeb ol-ġuçı (<bol- 46a/02).

II. –b- / -b: Bu ses değişmesinde de Oğuz ve Kıpçak, Doğu Türkçesi tesirleri bir arada görülmekte; ikili şekiller bulunmaktadır:

a) -b- > -v- : ėvrül-di (<ebir- 66a/03).

b) -b > -v : ŝuv-dan (<sub 40b/05); sėv- (<seb-, 57a/14) / söy- (<seb- 64b/13)

c) -b > -w : ŝuw (<sub 75b/05).

d) -b > - w > -v > -y : söy- (<seb- 64b/13); öy-den (<eb 76b/06).

e) -b- > - w- > -v - > -y- : tüye-ge (<tebi 53b/08).

1.6. 2. 2. /d/ Ünsüzü

Orta Türkçe döneminin bir devresini oluşturan Memluk Kıpçakçasında /ź/ ve /y/'li örnekleri bir arada görmek mümkündür. Fakat metinde daha çok "ėźgü" (70b/14) sözcüğü hariç /y/'li örnekler mevcuttur.

Metinde şu örnekler görülmektedir:

ḳaygu (<ḳadgu 78a/10); ḳaygur- (<ḳadgur- 46a/11); tıy- (<tıd- 62b/17) ḳoy- (<ḳod- 43a/17); ḳuy- (<ḳud- 40b/11); ayaḳ-larınıij (<adaḳ 64a/15); ayır- (<adır- 52b/01).

1. 6. 2. 3. /g/ Ünsüzü

I. Tek heceli kelime sonunda:

a) -g > -w : ṭaw (<tag 69a/11).

b) -g > -y : cıy- (<yıg- 78a/03).

II. Çok heceli kelimelerin içinde:

a) -g- sesi korunmuştur: yalgan (48a/16); yalgançılar (51a/07).

b) -g- > Ø : kerek (<kergek 62a/09).

c) -g- > -y- : bayla- (<bagla- 58b/10).

d) -g- > -ij **-** : yaij urlarda (<yagmır 59a/13).

III. Çok heceli kelimelerin sonunda:

a) ḳatıg (77b/07); ḳurug (41a/01); tiriglik-i (45b/17); bolmaḳlıḳ-ı (65a/13).

b) -g > Ø : ısı (<ısıg 70a/16); küçli (<küçlig 54a/11).

IV. Eklerin başında:

Metinde eklerin başındaki /g/ sesi genel olarak korunmuştur:

al-gan (63b/12); kör-gen (59b/02); bol-guçı (50a/06); tegür-güçi (49b/16).

Bazı örneklerde ise bu sesin düştüğü görülür; fakat bu örneklere metinde az sayıda rastlanmaktadır:

a) -guçı / - güçi > -uçı / -üçi: kel-üçi (<kelgüçi 77b/08).

b) -gan / -gen > -an / -en: ol-an (<bolgan 45b/11).

1. 6. 2. 4. /k/ Ünsüzü

a) -ķ- > -ĥ- : yaĥşı (<yaķşı 59b/09).

b) -ķ- > -ġ- : bolmaķlıġı (<bolmaķlıķ-ı 65a/13); aġar (<aķ- 51b/07).
Kalın sırada bu sedalılaşma görüldüğü için ince sırada da aynı ses hadisesinin olacağı düşüncesiyle -k- > -g- değişikliğinin de olacağını düşündük.

c) -k- > -g-: kėij ligi (<keij lik-i 46a/04); köpligi (<köplik-i 45b/12).

1. 6. 2. 5. /t/ Ünsüzü

Metinde bu ses kelime başında genel olarak korunmuştur:

taw (<tag 69a/11); taşda (58a/15); tapsalar (62a/03)

a) t- > d- : dė- (59b/09, 76a/15)

b) -t- : artına (68b/11); otına (41b/15)

c) Metindeki -dur / -dür bildirme kullanımlarında da t- > d- (tur-ur > dur-ur) ses değişimi görülmekle birlikte sadece bir yerde "tur-ur" şekli kullanılmıştır:

budur (67b/03); ʿazīzdür (79a/05); Ol nė iş turur? (58b/17)

1. 6. 2. 6. /ij / Ünsüzü

Metinde genel olarak aslî /ij / sesi korunmuştur:

köij ül-den (79a/02), öij eri (50b/02); yalġuz (62a/1) (< yalaij uz).

1. 6. 2. 7. /p/ Ünsüzü

-p- > -f- tofraķ (<topraķ 58a/15)

1. 6. 2. 8. /y/ Sesinin Durumu

Kaşgarlı Mahmud, /y/ sesinin kelime başında Oğuz ve Kıpçaklarca /c/ sesine çevrildiğini belirtmiştir[32]. Zeynep Korkmaz, Kaşgarlı Mahmud'un eserinde zikrettiği y- > c- değişiminin 11. yüzyıldan sonraki Oğuz metinlerinde görülmediğini, aksine bu ses değişiminin Kıpçakçada olduğunu, bu sebeple de Kaşgarlı'nın y- > c- değişimini Oğuzca için vermesinin bir yanlışlık olarak kabul edilebileceğini söylemiştir[33].

Melek Özyetgin ise, 11. yüzyıldaki Türk dilinin gerek fonetik, gerekse morfolojik ve leksik bakımdan zengin bir malzemesini içeren Divan'da y- > c- için

[32] **Divanü Lugati't-Türk I**, TDK, Ank. 1943, s. 31.

[33] Zeynep KORKMAZ, **Marzubān-nāme Tercümesi (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**, Ank. 1973, s. 134.

söylenmiş olan kaydın dikkate alınmasını ifade etmektedir. Ona göre Tarihî Türk dili alanında tanıklandırılamayan y- > c- ses değişimi Orta Türkçe dönemlerine ait bir ses gelişmesidir. Türk dilinin ayırıcı fonetik ölçüt olarak kullanılan ve Kaşgarlı Mahmud'un da hem Oğuzlar hem de Kıpçaklar için işaret ettiği bu ses değişimi, çağdaş Kıpçak grubu Türk lehçelerinde çeşitli şekillerde görülmektedir[34].

Metinde y- > c- şu kelimede görülmektedir:

cıy- (78a/03).

Metinde /y/ sesinin türeme ses olarak kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır:

yıraḳ (< ıraḳ70b/07); yiber-di (< ıdı ber- 57b/15).

1. 6. 2. 9. Ayın /ʻ/ (ع) Gayın /ġ/ (غ) Değişmesi

Metinde şu örneklerde görülmektedir:

mübāyaġa (<Ar. mübayaʿa 69b/09); taġvíż (<Ar. taʿvíż 54a/10).

1. 6. 2. 10. -aġu / -egü ses grupları

a) -aġu / -egü > -aw / -ew ~ -av / -ev :

ölçev-i (< ölçegü 70a/13); birev (< biregü 80a/14); birew (< biregü 71a/10).

1. 6. 2. 11. Ünsüz Uyumu

Metinde -ġa / -ḳa ; -ġan / -ḳan; -dı / -di ekleri çekime girdikleri sözcüklerde farklı şekillerde görülmektedir.

-ġa / -ḳa eklerinde metinde ikili kullanım söz konusudur:

būstān-ġa (46a/03); ḫalāyıḳ-ġa (66a/07); ot-ḳa (62a/07); art-ḳa (43a/17).

-ġan / -ḳan eklerinden daha çoḳ'lı şekiller kullanılmakla beraber ḳ'lı şekiller de mevcuttur:

kuyul-ġan (72b/01); al-ġan (63b/12); aş-ḳan (43a/05); çıḳ-ḳan (43a/04).

-dı / -di ekleri seda bakımından konsonant uyumuna tābi olmayarak kullanılmıştır:

yaz-dı (61a/15); ṣor-dı-lar (58a/16); ėşit-di-m (76a/10); çıḳ-dı-m (76b/06).

[34] Melek ÖZYETGİN,A.g.e., s. 107.

Metinde bulunma durumu eki **-da / -de** ve ayrılma durumu eki **-dan / -den** kullanımlarında ise her zaman eklerin sedalı şekilleri bulunmaktadır. Sedasız ünsüzle biten kelime sonlarında bu ekler kullanıldığında seda bakımından bir uyumsuzluk söz konusudur; ancak bunun bir yazım geleneği olarak değerlendirilip telaffuzda bir ünsüz uyumsuzluğunun göstergesi olup olmadığı tartışmalıdır:

ḫalāyıḳ-da (60b/07); fazilet-de (66a/16); bulut-dan (41a/05).

1. 6. 3. Ses Olayları

1. 6. 3. 1. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesine örnek olarak verebileceğimiz kelimelerde ikinci hecede, özellikle söyleyişte kolaylık yaratma çabasıyla, yan yana olan ve boğumlanma noktaları bakımından **/-rt-/, /-rk-/** gibi ses gruplarında, iki ünsüz arasına düzlük-yuvarlaklık uyumuna da uygun bir türetme ünlüsü girmiştir; ayrıca metinde sadece bir yerde kelime başında ünlü türemesine rastlanmıştır.

yurut (62b/11); örüt- (78b/05); ḳoruḳ- (50b/01); urūze (48b/07).

1. 6. 3. 2. Yuvarlaklaşma

Metinde **-ġ / -g > -w > -v > Ø** sonucu meydana gelen yuvarlaklaşmalara rastlamaktayız; ancak bu yuvarlaklaşmayı düzenli bir şekilde görmemekteyiz:

menfaʿatlü (65b/01/ menfaʿatli (60b/12); reʾfetlüdür (43b/14).

İlk hecede görülen yuvarlaklaşmalar:

sėv- >söy- (65b/09); ėv > öy (79a/15).

Bir ses olayına bağlı olmayan yuvarlaklaşmalar:

iş > üş (68b/04); iç- > üç- (üçe tur- 41a/04); iç > üç (üç-indedür 44b/04).

1. 6. 3. 3. Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi

Metinde bu ses olayının birçok örneği vardır:

ŝarġay-ġan (< ŝarıġay-ġan 45b/14); ornına (< orun-ına 57b/17); ayruluij ız (< ayur-ulij ız 79b/07); burnında (< burun-ında 72a/04); köij linde (< köij ül-inde 56b/01)

1. 6. 3. 4. Ünsüz Düşmesi

a) b- > v- > Ø : ʿāciz ol-dı (57a/04); sebeb ol-ġuçı (46a/02);

b) -r- > Ø : bėk (< bėrk 44b/12)

1. 6. 3. 5. Hece Düşmesi (Haploloji)

Metinde tur- > dur- yardımcı fiilinin bildirme eki fonksiyonundaki geniş zaman 3. teklik şahıs çekimlerinde benzer seslerin düştüğü görülür:

uluġdur (<ulug turur, 41a/16); bī-naẓīrdür (<bī-naẓīr turur, 51b/15).

1. 6. 3. 6. Sedasızlaşma

-z > -s

Metinde -maz / -mez geniş zamanın olumsuzluk ekinde , -mas / -mes şeklinde bir sedalılaşma görülmektedir; ayrıca -maz / -mez şeklini koruyan örneklere az da olsa rastlanmaktadır:

tap-mas-sėn (51a/15); söy-mes (46a/16); bėr-mesler (72b/17); alın-mas (44b/13); alun-maz (44b/12); ḳıl-maz (58b/02).

1. 6. 3. 7. İkizleşme

Metindeki sayı isimlerinde ikizleşme yazıda şedde ile tespit edilmese de dönem özelliği olarak değerlendirilmiştir. Bir örnekte şeddeyle belirlenen ikizleşme görülmektedir:

çenne (57b/13).

1. 7. Yapı Özellikleri

1. 7. 1. İsim Çekimi

1. 7. 1. 1. Çokluk Eki

Metinde esas itibariyle **-lar / -ler** çokluk eki kullanılmaktadır. Bunun yanında Arapça çokluk eki olan –īn ve Farsça çokluk eki olan -āt ekleri de görülmektedir. Alıntı kelimelerde daha çok kendi içinde çokluk ifadesi sağlanmakta; ancak bu kullanım belli bir düzen dahilinde olmayıp **-lar / -ler** eklerinden uygun olanı getirilmiş ve dolayısıyla alıntıların kendi çokluk şekillerinin gramer olarak değerlendirilmediği, Türkçe ek getirildiği tespit edilmiştir.

aġaç-lar (51b/08); ėr-ler (45a/16); münāfiḳīn-īn (76b/07); mevcūd-āt (57a/10); münāfiḳ-lar (44b/06).

1. 7. 1. 2. İyelik Ekleri

Metinde I. , II., tekil ve çoğul şahıslarda ekin yardımcı sesi kimi zaman uyum içinde kimi zaman da uyum dışında III. Tekil şahıslarda da yer yere uyumlu

kullanıldığı belirlendi. Metinde geçen iyelik eklerinin şahıslara göre kullanımı şu şekildedir:

1. t. şahıs **-ım/ -im; -um/-üm :** ḳuvvet-im (57b/13); māl-ım-nı (77a/06); ald-um-da (59b/05).
2. t. şahıs **-ij /-ñ :** rabb-uij (41b/12); ādet-üij -ni (57a/15) ata-ñ (59a/17); ḥācet-üñ (57a/13).
3. t. şahıs **-ı /-i / -u; :**yıl-ı (68a/15); tertíb-i-n-de (60b/11); art-u-n-dın (61b/01).

   -sı/ -si rıżā-sı (79b/11); tüye-si-ni (68a/09).
1. ç. şahıs **-umız / -ümiz :** günāh-umız (41a/03); āyāt-umız-nı (45b/07); iş-ümiz (49b/07).
2. ç. şahıs **-uij ız / -üij iz :** yurut-lar-uij ız-dan (63a/02); üş-üij iz-den (73a/02); yėr-üij iz (44b/14).
3. ç. şahıs **-ları / -leri :** ʿaḳl-ları (56b/13); ʿamel-leri (50b/14).

1.7. 1. 3. İlgi Durumu

Metnimizde çoğunlukla kullanılan ilgi durumu eki **nıij / -niij ’**dir. Bu eklerin dışında bazı örneklerde ekin **-ıij / -iij ; -uij** / **-üij** şekillerine de rastlanmaktadır; ayrıca ilgi durumunun metinde **-ıñ/-iñ**; **-uñ / -üñ** yazımları da mevcuttur. Az sayıda örnekte karşımıza çıksa da yükleme durum eki **-nı / -ni,** ilgi durumu eki fonksiyonuyla kullanılmıştır. Bazı örneklerde ise ilgi durumu ekinin kullanılmadığı isim tamlamaları da vardır.

şu-nıij (57a/14); siz-niij (40b/13); Allah-ıij (74b/07); sen-iij (56a/07); moyun-uij -nı (61b/05); meẕār-ıñ (58b/08); anuñ (57a/08); sen-üñ (57b/06).

ʿālemler-ni müẕehhebi (41a/20); rabbüij iz-ni ʿāẕametine (42a/01); siz-ni ʿamelüij izni (77a/16).

anlar ḳatında (49a/07); ṣavmaʿa içinde (57b/01).

Birinci teklik şahıs zamirinin ilgi durumu metinde daima **-im** şeklinde Oğuz Türkçesinde olduğu gibi kullanılmaktadır.

mėn-im (57b/05, 57b/13, 58a/16).

1. 7. 1. 4. Yükleme Durumu

Yükleme durumu metinde **-nı / -ni** ekleri ile sağlanır ve 3. teklik şahıs iyelik eklerinden sonra yükleme durumu eki **-n** şeklinde görülmektedir.

siz-ni (40b/09); üş-ni (58a/03); īcād-nı (40b/18); yüz-i-n (58a/08); vaşf-ı-n (60b/06).

1.7. 1. 5. Yönelme Durumu

Metinde geçen yönelme durumu ekleri **-ġa / -ge; -ḳa / -ke; -a / -e** şeklindedir. Bu ek seda bakımından bazen uyum dahilinde bazen de uyum dışında kullanılmıştır. Metnimizde bu durumla ilgili bir düzen söz konusu olmayıp ikili kullanım görülmektedir.

būstān-ġa (46a/03); anlar-ġa (61b/13); ṭāʿatuij -ġa (62a/16); ḫatun-ġa (64a/01); ḳılmas-ġa (64a/12); ḫalāyıḳ-ġa (66a/07); köij lüij -ġa (74b/17); maḳṣūd-ġa (78a/07) maḫlūḳ-ġa (60b/15); īcād-ge (40b/19); siz-ge (61b/14); kāfirler-ge (62a/02); dīnüñiz-ge (62a/11); işler-ge (65a/01); ot-ḳa(62a/07) ės-ke (41a/11) kök-ke (43a/05); cemāʿat-ke (44a/05); üsti-n-e (40b/05); ʿaẓameti-n-e (42a/01); resūlı-n-a (43a/17); rabbuij ız-a (43b/07).

Metinde geçen zamirlerdeki yönelme ise şu şekildedir:

maij a (64b/16); saij a (69b/12); biz-ge (51a/05); siz-ge (80a/16); anlar-ġa (75a/09).

1. 7. 1. 6. Bulunma Durumu

Metindeki bulunma durumu eki “دا” ve “ده” olmak üzere ünsüzü her zaman “د” ile yazıldığı için ekin seda bakımından uyuma girip girmediği konusu şüphelidir.

māl-da (43b /02); namāz-da (73a/06); kökler-de (42a/02); kün-de (43a/02); vaḳt-da (43a/16); meclis-de (48b/08).

3. şahıs iyelik eklerinden sonra araya zamir **-n-** sesi girmektedir.

yan-ı-n-da (58a/04); ara-sı-n-da (52a/06); kün-i-n-de (49a/01); öz-leri-n-de(47b/05)

Metinde geçen şu örnekte bulunma durumu eki, ayrılma durumu eki fonksiyonuyla kullanılmıştır.

Şeklendüij iz Allāh ve resūlınıij sözin-de (44b/10).

"Allah ve resulun sözünden şüphelendiniz."

1. 7. 1. 7. Ayrılma Durumu

Metindeki ayrılma durumu ekleri **-dan / -den; -dın / -din**'dir. Bulunma durumu eki, "دان" , "دەن" ; "دن" ; "دین" olmak üzere ünsüzü her zaman "د" ile yazıldığı için ekin seda bakımından uyuma girip girmediği konusunda fikir yürütmek doğru değildir. Seda bakımından konsonant uyumuna tābi olmayan bu ek sedasız ünsüzle biten kelimelerden sonra hep sedalı şekliyle kullanılmıştır. Aynı kelimeye ekin hem düz-geniş hem de düz-dar vokalli şekli gelebilmektedir. Bu bakımdan ekin kullanımı hakkında belirli bir düzenden bahsedilemez. Janos Eckmann, Memluk Türkçesinin, Harezm Türkçesinden ayrılan başlıca özelliği olarak gördüğü durumu şu şekilde anlatır: "Ablativ eki Memluk Kıpçakçasında -dan/-den'dir. Harezm Türkçesinde ise -dın/-din'dir."[35]

eşyāʾ-dan (42b/01); ḳuş-dan (72a/17); siz-den (41b/04); kişiler-den (44a/04); yol-dın (45a/06); ḫatunlar-dın (79b/08); ḥaḳ-dın(65a/15); ḥaḳ-dan (46a/16); fażlın-dın (74a/11); fażlın-dan (47b/05)

3. şahıs iyelik eklerinden sonra araya zamir **-n-** sesi girmektedir.

ḳahr-ı-n-dan (49b/13); yol-ı-n-dan (45a/05); dār-ları-n-dın (54b/01); art-u-n-dın (56b/07)

[35] J. ECKMANN, "Memluk-Kıpçak Edebiyatı", **Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar**, Haz. Osman Fikri Sertkaya, TDK, Ank. 2003, s. 53.

Birkaç örnekte muhtemelen tercüme etkisiyle görülen Arapça **min** edatı kullanılmıştır.

min- cemīʿ ü'l- vücūd (60a/15); min-cemíʿ ü'l-vücūh (77b/12)

1. 7. 1. 8. Araç Durumu

Araç durumu metinde **birle, birlen** edatlarıyla sağlanmaktadır.

teveccüh birle (80a/05); til birle (79a/17); resūl birlen (65a/05); ḳolları birlen (53a/05).

1. 7. 1. 9. Eşitlik Durumu

Metinde eşitlik durumu eki **-ça/-çe**'dir. *Barça* (49a/02, 53b/07) kelimesi dışında yönelme ekiyle birlikte "-e kadar" ve "-ıncaya kadar" anlamıyla kullanılmaktadır.

yıl-ġaça (67b/03); barġan-ġaça (69b/12); kün-geçe (58b/03); kömülgen-geçe (70b/02).

1. 7. 1. 10. Yön Gösterme Durumu

Metinde yön gösterme durumu eki –**geri**'dir. Sadece bir örnekte **-ra** şekli de kullanılmıştır.

ilgeri (66b/15), ŝoij ra (47b/15).

1. 7. 1. 11. Aitlik Eki

Metinde aitlik eki **–ġı** ve **-ki** şeklinde kullanılmıştır.

aralarında-ġı (45a/08); kitāblarında-ġı (45a/07); evvel-ki (40b/18); yėrde-ki (49a/05).

1. 7. 1. 12. Karşılaştırma Eki

Karşılaştırma, **-raḳ / -rek** ekinin sıfatlara eklenmesiyle yapılır:

yaḳınraḳ-miz sizden (41b/04); uluġraḳ-dur dereceleri (44a/04); ẓālim-rek şol kişiden (65a/07); Allāhdan bėyik-rek (56b/03).

1. 7. 1. 13. Bildirme Biçimleri

Metinde bildirme şu şekillerle sağlanmaktadır:

Şahıs zamiri ile yapılanlar:

maḥrūmlardan-miz (41a/03); biz mü'minler -miz (51a/05); mèn bigü -mèn (62a/01); yaḳınraḳ-miz (41b/04).

ėr- ~ ė- fiili ile yapılanlar :

ʿāciz ėmes-miz (40b/15); muḫtāc ėrmes (46b/03); maḫfī ėrmes (42b/11).

tur- fiili ile yapılanlar : tur- fiilinin geniş zaman çekimi "turur" ve ekin sedalı şekli olan "durur" sadece bir örnekte (Ol nė iş turur? 58b/17; fevti durur 80a/10) bildirme ifadesiyle kullanılmıştır. Bunun haricinde "turur" un hece düşmesi ile "-tur" şeklini alması, ekin başında, t- > d- ses değişmesi ile -dur / -dür 'lü şekiller oluşmuştur. Metinde **-dur / -dür** 'lü şekiller görülmektedir.

uluġdur (41a/16); budur (67b/03); farżdur (73a/05); ġālibdür (42a/14); ʿazīzdür (79a/05); bencildür (70a/02); bī-naẓīrdür (51b/15).

bar ile yapılanlar: Metinde "bar" sözcüğü daha çok "-dır" 3. teklik şahıs bildirmesi ifadesiyle kullanılmıştır.

iĥtimāl bar (79b/02, 03).

1. 7. 1. 14. Zamir n'si

Doğu Türkçesinin ayırt edici özelliklerinden biri zamir çekimlerinde ve iyelik ile durum eklerinin çekimi sırasında ortaya çıkan zamir kökenli n'nin kullanılmamasıdır[36].

Bu zamir n'sinin kullanılmaması daha çok Çağataycada görülür[37].

Metinde şu örnek dışında zamir n'sinin korunduğunu görüyoruz:

bu-lar (46a/11).

1. 8. Sayı İsimleri

1. 8. 1. Asıl Sayı İsimleri

[36] Kemal ERASLAN, **Mevlânâ Sekkâkî Divanı**, TDK, Ank. 1999, s. 71
[37] J. ECKMANN, (1988), A.g.e., s. 38.

bir (51a/07); **ėkki** (50b/10); **üç** (80a/09); **tört** (80a/12); **bėş** (49a/08); **altı** (43a/02); **on** (57a/10); **yigirmi bir** (52b/07); **otuz** (52a/16); **altmış** (48b/09); **yėtmiş** (57a/03**) ḳuruḳ** (73a/06); **on miij** (68a/16)

1. 8. 2. Sıra Sayı İsimleri

birinçi (76b/08); **ėkkinçi** (43b/01); **törtinçi** (49a/07); **sėkkizinçi** (68a/15); **ortançı** (58b/04)

1. 9. Zamirler

1. 9. 1. Kişi Zamirleri

Metnimizde geçen şahıs zamirleri aşağıda bir tablo halinde verilmiştir:

Teklik	1. kişi	2. kişi	3. kişi
Yalın durum	**mėn** (57b/07)	**sėn** (59b/11)	**ol** (59a/11)
İlgi durumu	**mėn-im** (40b/19)	**sėn-iij** (52a/17)	**anıij** (44a/08)
	bėn-im (64a/15)	**sėn-üñ** (57a/15)	**anuñ** (61a/02)
Yükleme durumu	**mėni** (76a/11)	**sėni** (70a/08)	**anı** (58b/02)
Yönelme durumu	**maij a** (48a/11)	**saij a** (52b/04)	**aij a** (60a/15)
Bulunma durumu	**mėnde** (61b/04)		
Ayrılma durumu	**mėndin** (65a/04)	**sėndin** (52a/17)	**andan** (49b/01)
			andın (74b/04)

Çokluk	1. kişi	2. kişi	3. kişi
Yalın durum	**biz** (40b/13)	**siz** (40b/12)	**alar** (58b/01)
	bizler (40b/09)	**sizler** (44a/14)	**anlar** (49a/03)
İlgi durumu	**bizniij** (58a/07)	**sizniij** (62b/03)	**anlarnıij** (74b/17)

Yükleme durumu	**bizni** (44a/17)	**sizni** (40b/09)	**anlarnı** (48a/15)
Yönelme durumu	**bizge** (51a/05)	**sizge** (43b/05)	**anlarġa** (43b/04)
		sizlerge (44a/13)	
Ayrılma durumu	**bizden** (56a/05)	**sizden** (70b/09)	**anlardan** (47a/14)
		sizlerdin (44a/01)	

1. 9. 2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri metinde ikili biçimde görülebilmektedir. Metinde **bu**, **şu** ve **ol** işaret zamirleri çekimlerine göre şu şekilde görülmektedir:

Teklik

Yalın durum **bu** (63b/13);

İlgi durumu **munuij** (74b/14); **şunıij** (57a/14)

Yükleme durumu **munı** (57b/04); **şunı** (71b/08)

Yönelme durumu **aij a** (41b/04)

Bulunma durumu **anda** (58a/06)

Ayrılma durumu **mundan** (77b/06); **mundın** (49a/11) **andan** (45a/02)

Çokluk

Yalın durum **bunlar** (77a/02); **bular** (46a/11) **munlar** (51a/12)

İlgi durumu **munlarnıij** (58b/16)

Metinde **"uş"** gösterme edatı ile **"bu"** işaret zamirinin birleşmesinden meydana gelen **"uşbu"** zamiri de kullanılmaktadır: **uşbu** (44a/03)

1. 9. 3. Dönüşlülük Zamiri

Metinde dönüşlülük zamiri olarak **öz** ve onun çekimli biçimleri kullanılmaktadır:

öz (79b/09); **özlerinde** (47b/05); **özi** (57b/16) **özine** (79b/02); **özlerindin** (47a/10)

1. 9. 4. Belirsizlik Zamirleri

Cümle içerisindeki durumuna göre sıfat da olabilen belirsiz zamirler metinde; **barçası** "hepsi"(49a/02); **barı** "hepsi, tümü, bütünü" (51a/04); **baru** "hepsi, tümü, bütünü" (60a/12); **başḳa** (66a/15); **birev "**her biri, birisi" (76b/01); **biri** (59a/07); **kim** "kim; kimse" (68b/01); **nėrse** "nesne, şey, birşey" (42a/02) **ba'żı** (52b/10).

1. 9. 5. Soru Zamirleri

Kimdür maij a nuṣret bėrgüçi? (65b/12); **ḳayda** taparlar anlar? (75a/08); her **kayda** bolsalar? (49a/11).

1. 10. Sıfatlar

1. 10. 1. Niteleme Sıfatları

toġrı yoldan (40b/02); **ısı** ŝuv (40b/05).

1. 10. 2. İşaret Sıfatları

bu meẕkūr ḥükmler (80a/15); **ol** Allāh (43a/16,71a/04); **şol** künde (76b/05); **şundaḳ** kişilergedür (54b/05); **uşandaḳ** tüşni (58b/05) **şunday** kişiler (59b/16); **şundayın** kişilerni (46a/17).

1. 10. 3. Sayı Sıfatları

altı künde (43a/02); **yėtmiş** yıl (57a/03); **tört** ay (80a/12); **sėkkizinçi** yılı (68a/15).

1. 10. 4. Soru Sıfatları

Ol **nė** iş turur? (58b/17).

1. 10. 5. Belirsizlik Sıfatları

az nėrseni (72b/17); **bir** kün (59a/08); **ba'żı** ʿulemā ḳaşında (79a/11); **her** vaḳt (79a/10); **köp** dereceler (50a/07).

1. 11. Zarflar

1. 11. 1. Durum Zarfları

yaşrun söyleşmek (49a/06); **ümmīdsiz** boldı (64b/05); **uluġ** ḳılur (80a/17).

1. 11. 2. Zaman Zarfları

ėrte (69a/02); **ėrtesi** (52b/07); **hemīşe** (43a/12)

1. 11. 3. Yer-yön zarfı

kėrü (58a/17); **tüben** (71b/08)

1. 11. 4. Miktar Zarfları

mālnı **köp** ėtmek (70b/01); **köp** bolur (57b/08)

1. 11. 5. Soru Zarfları

nėteg aldı Ḫudāy teʿālā sizden? (43b/07).

1. 12. Edatlar

Metindeki edatları anlam ve görevlerine göre şu biçimde gruplandırabiliriz:

1. 12. 1. Çekim Edatları

1. 12. 1. 1. Başkalık, farklılık ifade edenler

Allāhdan **başḳa** (62a/11); andın **ġayrı** (48a/12)

1. 12. 1. 2. Benzerlik ve miktar bildirenler

sögmek **kibi** (62a/05); özleri **kibik** (66a/10); şeyṭān **miṣli** (56b/16)

1. 12. 1. 3. Mekân ve zaman ifade edenler

al-dan (72a/01); **al-**unda (49a/14); **evvel** (68b/05); **ŝoij** (49b/01)

1. 12. 1. 4. Yön bildirenler

oij -larında (44a/11)**; ŝarı** "karşı, …e doğru" (74a/13); **tüben (**71b/08); **ast-**ında (57a/11)

1. 12. 1. 5. Birliktelik ve vasıta bildirenler

sizniij **birle** (52a/04); resūl **birlen** (65a/05)

1. 12. 1. 6. Sebep ve gaye bildirenler

almaḳ **içün** (61a/12); anlar **sebebli** (51b/10); şefḳat **üçün** (52b/05)

1. 12. 2. Bağlama Edatları

1. 12. 2. 1. Sıralama Edatları

u (40b/10); **ü** (43b/12, 70b/05), **ve** (52a/16, 75a/14)

1. 12. 2. 2. Karşılaştırma Edatları

yā "ya….ya da; ikisinden biri" (61b/04); **eyā** ya … ya da (40b/11)

1. 12. 2. 3. Cümle Başı Edatları

eger "eğer, şayet" (53a/07, 63b/01); **egerçi** "eğer" **(**65a/13, 65a/17); **líkin**"fakat, ama" (53b/13, 76b/12); **ya'ní** (73a/03, 65a/06); **şeksiz** "şüphesiz" (62a/08, 70a/04)

1. 12. 3. Soru Edatları

mı (44b/06, 57a/06); **mi (**41a/10, 50b/06); **mu** (67b/14, 71b/08); **mü** **(**61a/10, 70a/02)

1. 12. 4. Kuvvetlendirme Edatları

da "dahi, da, de" (51a/17, 51b/02); **de** "dahi, da, de" (60b/13, 62a/09); **elbette** "elbette, kesinlikle" (66a/14, 70a/02)

1. 12. 5. Enklitik Edatı (Ek-Edat)

Metinde Eski Türkçeden beri var olan[38] enklitik edatı (ek-edat), **-çı /-çi**'nin bazı fiillerden sonra kullanıldığı görülmektedir. **-çı /-çi** yazmada da fiilden ayrı olarak yazılmıştır. Metindeki cümlelere kattığı anlam ise F. S. Barutçu Özönder'in de belirttiği gibi "gelecek yönünde rica, istek ve zorlama"dır[39]. Şart kipi de bir tasarlama kipi olarak, "gelecek zaman" içinde gerçekleşir.

Eger tilesek ėrdi ḳılur ėrdük ol ŝuwnı şūr, şükr **ḳılsaij ız-çi**? (41a/06)

1. 12. 6. Çağırma - Hitap Edatları

ėy (63b/11, 64a/11); **eyā** "ey!" (57a/04, 72a/16); **-ā** (Ĥudāy**-ā!** 59a/10)

1. 12. 7. Cevap Edatları

belí "evet, peki" (44b/08)

1. 12. 8. Tekerrür Edatları

yana "yine, tekrar, (41b/03, 75b/12)

---

[38] F. Sema Barutçu ÖZÖNDER, "Türkçe Enklitik Edatlar Üzerine: çI/ çU", **IV. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 24-29 Eylül 2000**, TDK, Ank. 2007, s.1427.

[39] F. Sema Barutçu ÖZÖNDER A.g.m., s. 1431.

1. 13. 2. Fiil Çekimi

1. 13. 2. 1. Emir Kipi

Metinde emir kipi şahıslara göre aşağıdaki eklerle çekime girmektedir. Emir kipinin olumsuzu fiil kök ya da gövdelerine getirilen –**ma- / -me-** ekiyle yapılmaktadır.

1. t. şahıs **-ayın** **:** al-ayın (57a/15); ḳıl-ayın (57b/12).

2. t. şahıs **Ø** **:** ḳıl- (41a/13); bil- (41a/13); bar- (69b/3); ḳıl-ma (75a/13)

-ġıl /-gil / -ġul **:** yarlıḳa-ġıl (62b/01); şaḳla-ġıl (69a/11); kėl-gil (57b/02); bil-gil (51b/11); çaḳur-ġul (48a/09)

3. t. şahıs **-sun /-sün** **:** çıḳ-sun (52a/16); ḳıl-sun (49b/17); bil-sün (47b/04); yėtüş-me-sün (71b/12)

1. ç. şahıs **-elim** **:** kėltür-elim (76a/12)

2. ç. şahıs **-uij ız / -üij iz** **:** ḳayt-uij ız (44b/01); bar-uij ız (73a/04); bil-üij iz (40b/18); bėr-üij iz (40b/10); çıḳ-ma-ij ız (52a/13); ḳıl-ma-ij ız (43b/01); bol-ma-ij ız (45a/01)

3. ç. şahıs **-sunlar** **:** ḳıl-sunlar (64a/12); taral-sunlar (75a/16)

1. 13. 2. 2. Görülen Geçmiş Zaman

Metinde görülen geçmiş zaman **-dı, -di/ - du, -dü;** ekleriyle çekimlenmektedir. III. şahıslarda ekin düz şekli kullanılmıştır. Görülen geçmiş zamanın olumsuzu fiil kök ya da gövdelerine getirilen –**ma- / -me-** ekiyle yapılmaktadır.

1. t. şahıs **:** al-dı-m (69a/12); çıḳ-dı-m (76b/06); kėl-di-m (61a/12); ėşit-di-m (76a/10); ėşit-dü-m (68b/06); ėyt-me-dü-m mü (58b/06)

2. t. şahıs **:** uġurla-du-ñ (59b/07); ḳıl-du-ñ (58b/06); dė-dü-ñ (59b/10); kėl-dü-ñ (61a/10); kėl-dü-ij mü (61a/09).

3. t. şahıs **:** bol-dı (43b/05); yaz-dı (61a/15); ėyt-di (47b/14); ėşit-di (71a/12); bildür-di (71a/03); ḳılın-ma-dı (71a/10).

1. ç. şahıs **:** bol-ma-du-k mı (44b/06); yiber-dü-k (46b/04); ėt-dü-k (40b/13)

2. ç. şahıs **:** ḳoy-du-ij ız (53b/02); ḳıl-du-ij ız mı (41a/05); kes-me-dü-ij iz (53a/17); ėt-dü-ij iz mi (40b/12).

3. ç. şahıs **:** bar-dı-lar (61b/03); ṣor-dı-lar (58a/16); ėyt-di-ler (52a/12); kir-di-ler (52a/05).

1. 13. 2. 3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Metinimizde öğrenilen geçmiş zaman **-mış / -miş** ekleriyle çekimlenmektedir ve sadece aşağıdaki örneklerde bu zaman çekimi tespit edilmiştir.

3. t. şahıs bol-mış (59a/16); ol-mış (79b/05); ḳılmış (74a/04); körül-me-miş ė-di (71a/14).

Bu dönem metinlerinde öğrenilen geçmiş zaman için kullanılan bir diğer şekil ise -p zarf-fiil ekine tur- yardımcı fiilinin geniş zaman şekli turur – durur şeklinin getirilmesidir[40]. Metinde de bu şekil aşağıdaki örnekle tespit edilmiştir:

ėt-üp ėr-diler (52b/01).

Metindeki **-ġan / -gen** ekinin de öğrenilen geçmiş zaman fonksiyonunda kullanıldığı görülmektedir:

ḳıl-ġan ėr-di (57b/17); yaz-ġan ėr-di (61a/16); yėtgür-gen ėr-diler (57b/06)

[40] A. F. KARAMANLIOĞLU, (1989), A.g.e., s. LXVIII.

1. 13. 2. 4. Geniş Zaman

Metinde geniş zaman şahıslara göre aşağıdaki eklerle çekime girmektedir. Geniş zamanın olumsuzu şahıslara göre değiştiği için bu çekim, ayrıca gösterilmiştir.

1. t. şahıs **-ar mėn / -er mėn** **:** ķorķ-ar mėn (57a/01); üz-er mėn (61b/05);

-ur mėn / -ür mėn **:** bar-ur mėn (71a/13); kör-ür mėn (57b/09)

2. t. şahıs **-r sėn** **:** tanu-r mu sėn (58b/13)

-ar sėn / -er sėn **:** ėt-er sėn (58b/11)

-ur sėn / -ür sėn **:** örtül-ür sėn (57b/08); ėyt-ür sėn (58a/13)

Olumsuz

-mas sėn/ -mes sėn **:** tap-mas sėn (51a/15); ķıl-mas şen (70a/08); kör-mes mü sėn (49a/04)

3. t. şahıs **-r** **:** yarlıķa-r (47b/03); söyle-r (68b/06)

-ar /er **:** aķ-ar (44a/13); tap-ar (57b/09); söy-er (62b/13); ėt-er (57a/02)

-ur / -ür **:** ķayt-ur (43a/14); köter-ür (50a/06); bil-ür (43a/04); ėyt-ür (44a/16)

Olumsuz

-mas / -mes /-maz **:** köndür-mes (65a/09); söy-mes (46a/16); ķal-mas (43b/17); alın-mas (44b/13); alun-maz (44b/12); ķıl-maz (58b/02)

1. ç. şahıs **-ar / -er-miz / -ar –biz** **:** kėt-er miz (52a/15); çık-ar biz (52b/03)

-ur / -ür-miz **:** bol-ur miz (52a/17); çıķar-ur miz (56a/10); ört-ür miz (78a/05); kirt-ür miz (78a/05)

Olumsuz

-maz miz **:** ţaşla-maz miz (52a/14)

2. ç. şahıs **-ar / -er siz** **:** öl-er siz (43b/16)

-ur / -ür siz **:** ḳıl-ur siz (41a/21); bėr-ür siz (64b/16); bil-ür siz (70b/04); östür-ür mü siz (40b/20)

Olumsuz

-mas-siz **:** uşan-mas-siz (43b/05); ḳıl-mas siz mü (40b/10)

3. ç. şahıs **/ -r ler** **:** dė-rler (59b/11)

-ar lar / -er ler **:** ḳoy-arlar (74a/13); ėt-erler (51a/06)

-ur lar / -ür ler **:** ḳıl-urlar (46a/17); ḳayt-urlar (48b/02); vėr-ürler (51b/11); söyleş-ürler (49b/02);

Olumsuz

-maslar / -mesler **:** ḳıl-maslar (51b/17); bėr-mesler (72b/17); fehmlemesler (76b/12)

1. 13. 2. 5. Şimdiki Zaman

Eserde şimdiki zaman eki "–a dur, -e dur" şeklinde görülür. Kimi zaman tur- yardımcı fiilinin düştüğü ve ekin sadece –a, -e şeklinde kullanıldığı görülmüştür. Bu zamanın olumsuzu fiil kök ya da gövdelerine getirilen **-mey** eki ile yapılmaktadır. (bil-mey mü 70a/02). Şimdiki zaman, şahıs zamirleriyle çekimlenmiştir.

3. t. şahıs **:** çaḳır-a-dur (43b/06); ögret-e-dür (66a/13); bil-e-dür (74b/07); pākle-y-dür (66a/12).

1. 13. 2. 6. Gelecek Zaman

Metinde gelecek zaman **-ġay /- gey / -ḳay** ekleriyle çekimlenmektedir. Metinde sadece aşağıdaki örneklerde bu zaman çekimi tespit edilmiştir.

1. t. şahıs **:** tap-ḳay mėn (68b/05); bėr-gey mėn (68b/05).

3. ç. şahıs **:** ḳıl-ġay-lar (60a/10); ḳayt-ġay-lar (60a/10).

1.13. 2. 7. Şart Kipi

Metinde şart kipi **-sa / -se**'dir ve II. tip şahıs ekleriyle çekimlenmektedir. Şart kipinin olumsuzu fiil kök ya da gövdelerine getirilen **-ma- / -me-** ekiyle yapılmaktadır.

2. t. şahıs **:** bol-sa-ñ (57a/15); tile-se-ñ (59a/11); kör-se-ij (74b/16)

3. t. şahıs **:** bol-sa (41b/08); tile-se (42a/15); ėytül-se (50a/03); tap-ma-sa (48b/05); sun-ma-sa (46b/02)

1. ç. şahıs **:** ḳıl-sa-ḳ (60a/05) tile-se-k (41a/06)

2. ç. şahıs **:** ḳara-sa-ij ız (41b/05); uşan-sa-ij ız (43b/10); söyleş-se-ij iz (50a/10); ėyt-se-ij iz (41b/07); tap-ma-sa-ij ız (50a/16); kör-se-siz (74a/12)

3. ç. şahıs **:** bol-sa-lar (49a/11); ḳıl-sa-lar (52a/13); yiber-se-ler (52a/14); bil-se-ler (57b/09); bėr-mes-ler (55a/15)

1. 13. 2. 8. İstek Kipi

Metinde, çok işlek bir istek kipinden bahsedilemez. Sadece birinci çoğul şahıs çekimine rastlanmaktadır. **Kāşki** edatı da istek ifadesi için kullanılmıştır.

1. ç. şahıs **-ayıḳ / -eyik** **:** al-ayıḳ (44a/17); çıḳ-ayıḳ (52b/04); ėşit-eyik (52b/04).

2. ç. şahıs **-a / -e** **:** ėyt-e siz (64b/09); bil-e siz (64b/16); ḳıl-a siz (61b/13); yiber-e sizler (61b/14).

" Kāşkī ėskerseij iz-çi mėnim īcādge ḳudretimni?" (40b/19).

1. 13. 2. 9. Birleşik Çekimli Zamanlar

Metinde ėr- ve ė- yardımcı fiilleriyle birleşik çekimli zamanlar yapılmıştır; sadece hikâye şekline rastlanmaktadır.

bolsa ėr-di (Şart kipinin hikâyesi) (49b/07); ḳılur ėr-dük (geniş zamanın hikâyesi) (41a/05); ėtüp ėr-diler (öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi) (52b/01); ḳılmasa ė-di (şart kipinin hikâyesi) (53a/07); ḳaçarlar ė-di (geniş zamanın hikâyesi) (56a/17).

1. 13. 2. 10. Soru

Metinde ekin "mı, mi, mu, mü" şeklinde kullanıldığı görülür. Janos Eckmann, asıl Memluk Kıpçakçasında soru edatının mı, mi şeklinde olduğunu ve ekin bu şekilde kullanımını Memluk Kıpçakçasının Harezm Türkçesinden ayrıldığı noktalardan biri olduğunu belirtir [41].

tanur mu sėn (58b/13); ḳılmaduḳ mu (72a/16); bolmadı mu (44b/15); taŝdīḳ ḳılmas siz mü (40b/10); bolur mı (57a/05) şerīk bolmaduḳ mı (44b/06) ḫalḳ ėtdüij iz mi (40b/12) körmes mi sėn (50b/06) körmes mü sėn (71a/07).

1. 13. 2. 11. İktidar

Metinde iktidar ifade eden yardımcı fiil olarak şu örnekler tespit edilmiştir. **al-** yardımcı fiili ve bir örnekte de **bil-** yardımcı fiili kullanılmıştır.

muʿanese ḳıla almas miz (57a/15); ṭāḳat ḳıla almas-mėn (58a/01); def ėde bilmes-mėn (62a/15).

1. 13. 2. 12. Sıfat-Fiiller

-açaḳ / eçek

ḳarār ḳıl-açaḳ yėr (44b/14); bar-açaḳ yėrdür (44b/15).

-ġan / -gen; -ḳan/ -ken; -an

[41] J. ECKMANN, "Memluk-Kıpçak Edebiyatı", **Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar**, Haz. Osman Fikri Sertkaya, TDK, Ank. 2003, s. 53

al-ġan (63b/12); bol-ġan (41b/12); kıl-ġan (70a/04); kuyul-ġan (72b/01); kör-gen (59b/02); tile-gen (46a/06); bėr-megenler (64a/02); yiber-genler (67b/11).

çıḳ-ḳan (43a/04); adaş-ḳanlar (40b/02); aş-ḳan (43a/05); ėk-ken 40b/20 ėyt-ken (62a/14); kit-ken (64a/02)

ol-an (45b/11)

-ġuçı / -güçi; -küçi

yarul-ġuçı (60a/06); bol-ġuçı (50a/06); kıl-ġuçı (61a/02); sebeb ol-ġuçı (46a/02) rāstla-ġuçı (60b/02)

söyleş-küçi (49a/08); tėgür-güçi (49b/16); tüşür-güçi (49a/01); yėt-küçi (60b/04)

Kalıcı isim olarak metinde şu örneklerde görülmektedir.

körgüçü-dür (77a/16); bilgüçidür (63b/14)

-mas / -mes

Geniş zaman olumsuzluk sıfat-fiilidir. Metinde genellikle –lıḳ / -lik eki ile geçmektedir. Metindeki örneklerden bazıları şunlardır:

bol-mas-lıḳ-ları (77b/14)

1. 13. 2. 13. Zarf-Fiiller

-a / -e

Birleşik fiillerde bağlayıcı durumda

ḳaç-a turġan (66b/17); ḳıl-a-turġan (74a/12); ṭāḳat ḳıl-a almas-mėn (58a/01); defʿ ėt-e bilmes-mėn (62a/15); taḥḳīḳlen-e turġan (48a/13)

-p

alda-p (56b/15); ṣora-p (71a/15); ṣaf baġla-p (64b/13); ayırup (52b/01); alup (54a/11); alıp (69a/02); ḳaytup (59a/08); ḳaytıp (59b/09); bilüp (61a/02); bilip (51b/15); kėlüp (59b/09); fāriġ bolup (57b/04); helāḳ ḳılup (40b/14); hicret ėdüp (63a/04)

-y

oḳu-y bilmey turġan (66a/10)

-may / -mey

-a /- e ve - p zarf-fiil eklerinin olumsuz şekillerinin ifadesinde kullanılmıştır. Altın Ordu, Kırım ve Kazan sahasındaki yarlık ve bitiklerde **-may / -mey** zarf-fiil eki vardır.[42] Metinde bu ekin görüldüğü örnekler şunlardır:

körset-mey (59a/10); yaza bilmey ve oḳuyu bilmey turġan (66a/09)

ġaç / -geç ; -ḳaç /-keç

"-ınca" anlamı verir.

bar-ġaç (68a/09); ġālib bol -ġaç (52a/01); ḳayt-ġaç (58b/08); kör-geç (69a/03); öl-geç (70b/03); kėl-geç (71a/17); ḳayt-ḳaç (76b/08); ėşit-keç (71a/13)

1. 13. 2. 13. 1. Sıfat -Fiil Ekleriyle İsim Hal Eklerinin Birleşmesiyle Oluşan Zarf-Fiiller

-ġanda / -gende

ėmüp tur-ġanda (59b/06); ẓāhir ḳıl -ġanda (70a/03); müşāhid bol-ġanda (70b/05); köm-gende (58a/14)

-gençe

īmān kėltürgençe (62a/13); kėl-gençe (44b/11)

- erge

setr ėt-erge (65a/11); öt-erge (79b/06)

-urġa / -ürge

īcād ḳıl-urġa (40b/15); teʾessī ḳıl-urġa (62b/03); bėr-ürge (61a/13); kėltür-ürge (40b/15); öltür-ürge (52a/08)

1. 14. Söz Dizimi

Kur'an'ın satır arası kelime kelime Türkçeye çevirisinde cümle unsurları Arapçanın sentaksına göre dizilmiştir. Bu iki dil arasında cümle ve kelime grupları

[42] Melek ÖZYETGİN, A.g.e., s. 213.

gibi teşkillerin kuruluşunda çok büyük farklar bulunmaktadır. Bu sebeple kurulan cümleler, genellikle devriktir ve özne yüklem uygunluğu çoğu zaman kopmaktadır[43].

1. 14. 1. Yüklemin Türüne Göre

1. 14. 1. 1. İsim Cümlesi:

Ol būstānnıij kėij ligi kök ve yėrniij kėij ligi kibidür. (46a/03)

Şeksiz, mėn Allāhnıij resūlı-mėn sizge. (65a/03)

Ol sūrnıij üçindedür raḫmet yaʿnī cennet. (44b/04)

1. 14. 1. 2. Fiil Cümlesi:

Bizler sizni yoḳdan bar ėtdük (40b/09)

Cihād ḳılur-siz, Allāh yolında māllaruij ız birle. (65b/04)

Yaʿnī anuñ şiddetini ve hevlini idrāk ḳılmas-sėn. (70a/08)

1. 14. 2. Öğelerin Dizilişine Göre

1. 14. 2. 1. Kurallı Cümle

Ve Allāhu teʿālā sizniij ʿameliij izden ḫaber-dārdur. (48b/05)

Pes ol āşinālıḳ ḳılġan cemāʿatlar, ẓālimlerdür. (63a/03)

Ve pes ol Allāh, (09) ʿazīzdür, ḥakīmdür. (64b/08,09)

1. 14. 2. 2. Devrik Cümle

Elbette aşaġuçılar-siz zaḳḳūm aġaçından. (40b/03)

Pes ḳılınur anlarnıij arasında uluġ dīvār (44b/03)

Ve ol Allāhdur köklerni ve yėrleri yaratġuçı altı künde. (43a/02)

1. 14. 3. Anlamına Göre

1. 14. 3. 1. Olumlu Cümle

Ve ol Allāh cemīʿ-i eşyāʾnı hemīşe bilgüçidür. (43a/01)

Bu, bėnim sėnden bolġan balamdur. (64a/15)

Ve anlarnıij ḳaṣdı ḫıyānet ėdi. (52b/01)

---

[43] Jale DEMİRCİ, "Memluk Kıpçak Edebiyatına Katkılar", **Türkoloji Dergisi**, S. X/1, Ank., 1992, s. 140.

1. 14. 3. 2. Olumsuz Cümle

Mundan evvel hīç pād-şāhġa munıij miş̱li binā ḳılınmadı (71a/10)

Ve ėmes ol kāfirler ḥelāl ol ḫatunlarġa. (63a/16)

Ve Allāhu teʿālā, köndürmes ẓ̄ālim cemāʿatnı. (65a/09)

1. 14. 3. 3. Soru Cümlesi

Bizniij ḳardaşımızını nė ḳılduñ? (58b/06)

Ėy oġlan, atañ kimdür? (59a/17)

Mėni tanur mu sėn? (58b/13)

1. 14. 3. 4. Ünlem Cümlesi

Selām saij a ėy müteveffā! (41b/11)

Yarlıḳaġıl bizni ėy bizniij Rabbumız! (62b/02)

1. 14. 4. Yapılarına Göre Cümleler

1. 14. 4. 1. Basit Cümle

Şeksiz bu meẕkūr işler elbette müteyaḳḳīndür. (41b/15, 16)

Bardur anlarġa āḫiretde otʿaẕābı. (53/09, 10)

ʿİbādet ḳılmas-mėn, sizniij maʿbūduij ızge. (67a/14, 15)

1. 14. 4. 2. Sıralı Cümle

Şeksiz Allāh ḳavīdür, ġālibdür ve bī-şebīhdür. (51a/14)

Şeksiz bile-miz; şeksiz sėn elbette Allāhıij resūlı- sėn. (74b/06)

1. 14. 4. 3. Bağlı Cümle

Benī Naḍīrniij üstine bardı ve anlar Meḏineni ij bir ṭarafında bir ḥiṣārda ėrdiler. (52a/10)

Pes anlar özlerini ḳáḷage muḥkem ḳıldılar ve resūluʾllāhġa ḫaber yiberdi ler. (52a/15, 16)

Sizge, sizniij dīnüij iz ve maij a, mėnim dīnim. (67b/01)

1. 14. 4. 4. Birleşik Cümle

1. 14. 4. 4. 1. İç İçe Birleşik Cümle

Uluġları ėydi: “Mėn hem kördüm uşandaḳ tüşni.” (58b/05)

Bir yıldın ṣo ñ Ebyāż eytdi: “Mėn, kėter-mėn; mėnim sėndin ġayrı bir yoldaşım bar. Mėn sėni ʿibādetde ictihāḍı köprekdür dėp kėlgen ėrdim. Bizge senüñ ḫaberüij ni başḳa türli yėtgürgen ėrdiler.” (57b/05,06).

1. 14. 4. 4. 2. Şartlı Birleşik Cümle

Eger söz eytseler, ḳulaḳ ṣalur-sėn anlarnıij sözine. (75a/01, 02)

Ey müʾminler, eger nidā ḳılınsa; yaʿnī ezān eytülse, namāz-ı cumʿa üçün cumʿa küninde; pes raġbet birle baruij ız, Allāhnıij zikrine; yaʿnī cumʿa namāzına. (73a/03, 04,

1. 14. 4. 4. 3. Ki(m)’li Birleşik Cümle

Ḳorḳuij ız, ol Allāhġa maʿṣiyet ḳılmaḳdan kim siz ol Allāhġa, müʾmin-siz. (64a/04, 05)

Şundaḳ ot kim yėtüşür köij üllerge. (71a/05)

Öylerine ḳaytġaç şeyṭān anlarġa körindi ve eytdi: “Ḳardaşıij filān yėrde medfūndur, mezārıñ (09) bir ṭarafı tofraḳdın ḫāricdür.”

1. 15. Söz Varlığı

Üzerinde çalıştığımız bu eserde, son derece zengin bir dil malzemesinin olduğunu görmekteyiz. Eserimiz, yer yer kelime kelime yapılan yer yer de tefsire benzer parçalar, küçük hikâyeler ve açıklamalarla genişletilmiş bir Kur’an tercümesidir. “Kelime kelime yapılan tercümeler, sözcülük bakımından Türk dili için değerli birer kaynaktır; çünkü bunun gibi çalışmalar, hemen her zaman Türkçeyi, Arapçayı çok iyi bilen kimselerin elinden çıkmaktadır. Bu yüzden verilen karşılıklar titizlikle seçilmiş, her kelimenin verdiği anlamın tam karşılığı aranmıştır. Ayrıca bu çevirilerde dinî tutumun ağır basması yapılacak her hatadan dolayı günahkâr olma korkusu, yazarı ister istemez dikkatli çalışmaya sevk etmiştir. Aslına zarar getirilmeden yapılan bu tür çeviriler sözlükçülüğün daha gelişmediği çağlarda bazen sözlük yerini tutmuştur”[44].

[44] Hamza ZÜLFİKAR, Çağatayca Bir Kuran Tefsiri”, **Türkoloji Dergisi**, C. VI., Ankara, s.174.

Metinde Türkçe kelime ve kelime gruplarının yanında alıntı kelimeler de kullanılmıştır. Kelimelerin ait .oldukları diller ve sayıları aşağıda belirtilmiştir.

Türkçe : 1090

Arapça: 850

Farsça : 72

Moğolca: 6

Metinde yabancı kelimelerin Türkçe eklerle çekimlendiği tespit edilmiştir. Bu durum yabancı kelimelerin Türkçeleştirilmesi olarak değerlendirilebilir.

düşmānlıḳ (<Far. düşmān + T. –lıḳ) "düşmanlık" (62a/12).
ġayretlen- (<Ar. ġayret + T. -len) "gayrete gelmek" (53a/06).
helāklik (<Ar. helāk + T. –lik) "şiddetli azap" (72b/13).
şübhesiz (<Ar. şübhe + T. –siz) "şüphesiz, kesin." (66a/14).

Metinde farklı söyleyiş özellikleri gösteren bazı Türkçe kelimelere rastlamaktayız.

tav "dağ" (60a/05); **taw** "dağ" (69a/11); **ṭawış** "ses; korkunç ses, çığlık" (68b/06); **ṭavış** "ses; korkunç ses, çığlık" (75a/04).

Bu durumla ilgili olarak H. Zülfikar şunları söylemektedir: "Bu çevirilerde sık sık rastlanan Oğuz-Kıpçak etkilerinin varlığı daha geniş bir Türk topluluğuna hitap etmesi düşünülerek yapıldığı akla gelmektedir. Bunun yanında bir ayete karşılık verilerken tekrardan kaçınmak ve kelime zenginliği yaratmak için türlü bölgelerde yaşayan Türk lehçelerinden ve hatta ağızlarından kelimeler alınmıştır"[45]. Bizim metnimiz de özellikle bu bakımından oldukça çeşitlilik göstermektedir.

Metinde kelimelerin birden fazla anlama gelerek kullanılması da yine Türk dilinin o dönemdeki zenginliğini, işlekliğini göstermesi açısından önemlidir. Çalışmamızın "Sözlük" bölümünde bu durumu, ayrıntılı olarak ele aldık.

al- I. "almak, elde etmek, sahip olmak." (71b/03)

II. "yeterliklilik, yardımcı fiil; muktedir olmak." (58a/01)

III. "(eş olarak) almak, evlenmek." (63b/12)

[45] Hamza ZÜLFİKAR, A.g.m., s. 175.

IV. “birlikte götürmek.” (52a/09)

V. “öğrenmek.” (57a/15)

VI. “almak; yardımcı fiil.” (43b/07)

Sadece Türkçe kelimelerde değil, alıntı kelimelerde de bu çok anlamlılık görülmektedir.

būstān <Far. I. “bahçe, bağ” (51b/09)

II. “cennet” (46a/03)

Metinde kullanılan bazı deyimler aşağıda belirtilmiştir:

- **arḳa vėr- :** arkasını dönmek, sırtını dönmek. (56a/17)
- **baş tart- :** asilik etmek, isyan etmek, diretmek. (46a/16)
- **söz ḳaytar- :** cevap vermek. (59b/09)
- **sözni ḳoy- :** sözü dinlememek. (57b/10)

METİN

(VAĶIʿA SŪRESİ)

Bismillāġi’r-raġmāni’r-raġím

50. [040b/01] إِلَى مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ yevm-i maʿlūmnıij yaʿnī ķıyāmet küniniij vaʿ desinde.

51. ثُمَّ إِنَّكُمْ Mundın (02) ŝoij siz أَيُّهَا الضَّالُّونَ ėy toġrı yoldan adaşķanlar, الْمُكَذِّبُونَ enbiyānı tekẕīb (03) ķılġuçılar;

52. لَآكِلُونَ elbette aşaġuçılar-siz مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ zaķķūm aġaçından.

53. (04) فَمَالِؤُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ Pes toturġuçılar-siz ol aġaçdan ķurŝaķla<r>uij ızını.

54. (05) فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ Pes içgüçiler-siz ve anıij üstine مِنَ الْحَمِيمِ ısı ŝuvdan;

55. (06) فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ [46] ŝuvŝaġan tüyeniij üçüvi birle. Ķāl-i Ķatade: “ (07) (08) .”

56. هَذَا Bu zaķķūm ve ḥamīm نُزُلُهُمْ anlarnıij ḥāżır bardur (09) يَوْمَ الدِّينِ ķıyāmet küninde.

57. نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ Bizler sizni yoķdan bar ėtdük, فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ (10) pes taŝdīķ ķılmas-siz mü baʿş u nüşūrnı?

58. أَفَرَأَيْتُم Ḫaber bėrüij iz (11) bilüp مَّا تُمْنُونَ Ĥatun raḥmlarına ķuyġan menīlerüij izden.

59. أَأَنتُمْ تَخْلُقُونَهُ Eyā (12) siz ol menīni Ĥalķ ėtdüij iz mi kişi ėdüp نَحْنُ الْخَالِقُونَ eyā biz Ĥalķ ėder- (13) miz mi?

[46] Metinde şu ibare yazılmamış. ونَفَشَارِبُ

60. نَحْنُ قَدَّرْنَا Biz taḳdīr ėtdük بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ sizniij araij ızda ölümni, وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ (14) ėmes-siz biz ʿācizlerden.

61. عَلَى أَن نُّبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ Sizni helāḳ ḳılup (15) ornuij ızġa sizniij miṣlüij izni kėltürürge وَنُنشِئَكُمْ ve hem sizni īcād ḳılurġa ʿāciz (16) ėmes-miz فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ siz bilmey-turġan ŝūretlerde. (17)

62. وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى (18) Şeksiz, bilüij iz evvelki īcādnı kim hīç yoḳdın bar ḳılduḳ, فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ (19) kāşkī ėskerseij iz-çi mėnim īcādge ḳudretimni?

63. فَرَأَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ Ve bilüp Ĥaber bėrüij iz (20) ėkken ėkinüij izden;

64. أَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُ eyā siz östürür mü-siz anı أَمْ نَحْنُ (21) الزَّارِعُونَ eyā biz mi östürgüçi?

65. لَوْ نَشَاء لَجَعَلْنَاهُ Eger tilesek ėrdi [041a/01] elbette ḳılur ėrdü k ol ėkinni حُطَامًا başsızḳa mīl yā ki ḳuruġ ḳavdan hīç (02) fāʾyidesiz فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ pes uvlalur ėrdüij iz Ĥayretlengüçilerge.

66. إِنَّا لَمُغْرَمُونَ (03) Eytür: “Biz günāhumız üçün muʿaẕẕeb-miz;

67. نَحْنُ مَحْرُومُونَ بَلْ [47]belki bi’l-külliye maḥrūmlardan-miz!”

68. (04) أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاء الَّذِي تَشْرَبُونَ Ĥaber bėrüij iz üçe-turġan ŝuvuij ızdan;

69. أَأَنتُمْ أَنزَلْتُمُوهُ (05) مِنَ الْمُزْنِ eyā siz inzāl ḳılduij ız mı ol ŝuwnı bulutdan أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ eyā (06) biz inzāl ḳılġuçı-miz?

70. لَوْ نَشَاء جَعَلْنَاهُ Eger tilesek ėrdi ḳılur ėrdük (07) ol ŝuwnı şūr, فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ şükr ḳılsaij ız-çi?

71. أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ (08) Bilüp Ĥaber bėrüij iz ol otdan kim anı ḳapuzur-siz.

72. أَأَنتُمْ أَنشَأْتُمْ Eyā siz īcād (09) ḳılduij ız mu شَجَرَتَهَا ol ot aġaçını yaʾnī أَمْ eyā (10) biz mi īcād ḳılġuçı? نَحْنُ الْمُنشِؤُونَ

[47] Metinde بَلْ ibaresi yerine 69. ayette yer alan أَمْ ibaresi yazılmış.

73. نَحْنُ جَعَلْنَاهَا Biz ḳılduḳ ol otnı, تَذْكِرَةً mevʿiẓe ve āĥiret (11) otnı ėske tüşürgüçi وَمَتَاعًا menfaʿat لِّلْمُقْوِينَ misāfirlerge ve Ḳāl-i Mücāhid: (12) " 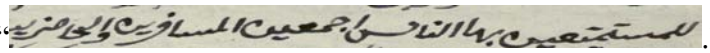 ."

74. فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ (13) Pes yād ḳılʿaḳl ve fehm iḥāṭāsından uluġ[48] bolġuçı Rabbuij nıij ismini ve pāk bil (14) şirketden ve noḳŝāndan.

75. فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ Ḳasem ėder-mėn nücūm Ḳurān'nıij (15) nüzūl vaḳtları birle.

76. وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ Ve şeksiz elbette ḳasemdür eger (16) bilseij iz uluġdur.

77. إِنَّهُ لَقُرْآنٌ Şeksiz ol münezzel Ḳurān'dur, كَرِيمٌ nefʿ (17) köpdür.

78. فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ Kitābdadur ol Ḳurān şeyāšīnniij taġayyüründen maḥfūẓ.

79. لَّا يَمَسُّهُ (18) لَّا يَمَسُّهُ Tutmas ol Ḳurān'nı إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ meger ḥadeṣden pākler. 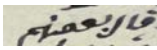 (19) 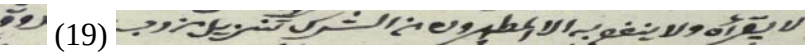

80. تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ Münezzeldür (20) ol Ḳurān ʿālemlerni müẓehhebi Allāh'dan.

81. أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ Eyā bu Ḳurān'ġa mu مُدْهِنُونَ münāḳaşa أَنتُم [49](21) ve müsāhele ḳılur-siz? 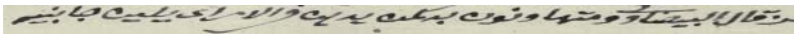

[041b/01]

82. وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ Ve ḳılur-siz naṣībinizni ol Ḳurān'dan, (02) أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ ol Ḳurān'nı tekẓīb ḳılmaḳuij ıznı;

83. فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ (03) eger muḥtażırnıij nefsi ḫulḳūmına yėtse.

84. وَأَنتُمْ حِينَئِذٍ تَنظُرُونَ Ve yana ol vaḳtda Ḳurān (04) siz ol muḥtażırge;

85. وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُبْصِرُونَ (05) lākin[50] ve biz aij a yaḳınraḳ-miz sizden siz ḳarasaij ız bizniij ḳudret ve irādetimiz (06) taḥtında.

---

[48] uluġ: uluʿ
[49] Metinde مُدْهِنُونَ ibaresinden önce yazılması gereken أَنتُم açıklamasıyla birlikte sonra yazılmış.
[50] lākin: likin

86. فَلَوْلَا إِن كُنتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ Èy ġayr-ı mebʿūṣdın

87. تَرْجِعُونَهَا ḳaytarsaij ız-çi (07) ol nefsni إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ eger rāst eytseij iz özüij izniij iḫtiyār (08) bolmaḳuij ızda.

88. أَمَّا إِن كَانَ Eger bolsa ol müteveffā مِنَ الْمُقَرَّبِينَ Allāh'ġa muḳarreblerden;

89. (09) فَرَوْحٌ pes aij a istirāḥatdur ve raḥmetdür, وَرَيْحَانٌ ḫoş rızḳ ve ḫoş ʿasellerdür, (10) وَجَنَّةُ نَعِيمٍ ve Naʿīm būstāndur.

90. وَأَمَّا إِن كَانَ Eger bolsa ol müteveffā (11) مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ aṣḥāb-ı yemīnden;

91. فَ سَلَامٌ لَّكَ pes "Selām saij a ėy müteveffā!" مِنْ أَصْحَابِ (12) الْيَمِينِ aṣḥāb-ı yemīnden bolġan ḳarındaşlaruij dan.

92. وَأَمَّا إِن كَانَ Ve eger bolsa (13) ol müteveffā مِنَ الْمُكَذِّبِينَ pes peyġāmberlerni tekẕīb ḳılġuçılardan, الضَّالِّينَ toġrı (14) yoldan adaşḳanlardan;

93. فَنُزُلٌ مِّنْ حَمِيمٍ pes aij a ḥāżırda bolġan aşşıdur ışı (15) ṣuwdan;

94. وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ ve hem caḥīm otına uzaḳ bolmaḳ.

95. هَذَا إِنَّ Şeksiz bu (16) meẕkūr işler لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ elbette müteyaḳḳındur.

96. فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ [42a/01][51] Pes tenzīh ḳıl Rabbuij ızını ʿaẓametine lāyıḳ tevekkül ve ṣaflardan.

(ĠADĪD SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ (02) Köklerdeki bar nėrselerniij barçası Allāhu teʿālānıij (03) cemīʿ-i noḳṣānātdın ve cemīʿ-i evṣāf-ı maḫlūḳātdın tenzīhine delālet ḳılġuçıdur. (04) 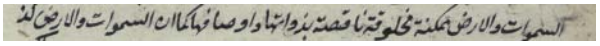 (05)

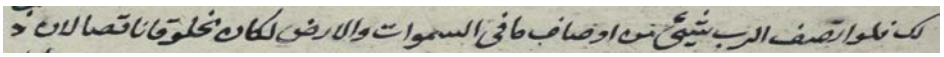 (06)

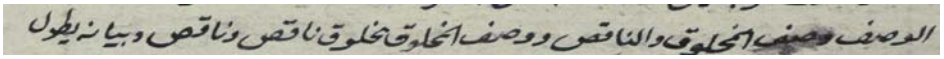 (07)

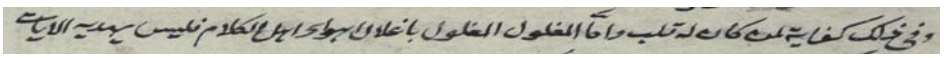 (08)

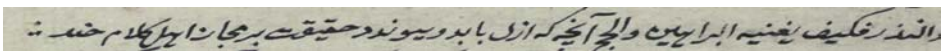 (09)

[51] Metinde şu ibare iki kere yazılmış. رَبِّكَ

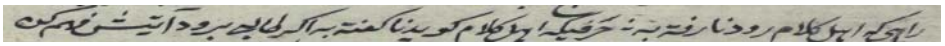
(10)

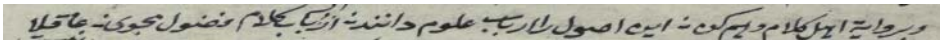
(11)

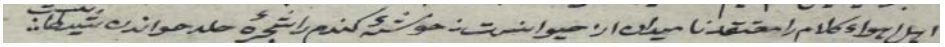
(12)

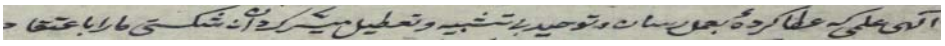
(13)

وَهُوَ الْعَزِيزُ Ve ol Allāh bī-şebīh ve bī-naẓīr (14) ve ġālibdür[52], الْحَكِيمُ işi bilip ḳılġuçıdur.

2. لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ Ve ol Allāh'nıij dur kökler mülki, وَالْأَرْضِ (15) yėr mülki. يُحْيِي Tirgüzür ve her tilese ḥükm ḳılġuçıdur; تُمِيتُ öltürür. وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Ve ol Allāh (16) her nėrsege ḳādirdür[53], ḳudret-i kāmile ṣāḥibdür.

3. هُوَ الْأَوَّلُ Ve ol Allāhnıij ẕātı müstecmiʿ cemīʿ-i ṣıfātı, cemīʿ-i eşyāʾdan (17) evveldür. Ezelen ve ebeden üzerine lāyıḳ evveliyyet birle ve anıij evveliyyeti zamān birle ėrmes. وَالْآخِرُ Ve ol Allāhnıij ẕātı [042b/01] müstecmiʿ cemīʿ-i ṣıfātı cemīʿ-i eşyādan āḫirdür. Ezelen ve ebeden üzerine lāyıḳ āḫiriyyet birle ve anıij āḫiriyyeti[54] zamān birle ėrmes ve evveliyeti (02) āḫiriyyetindin münfek ėrmes. (03)

" 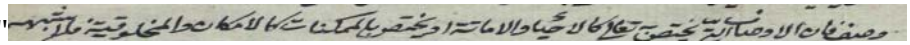
(04)

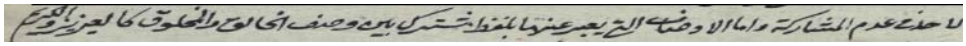
(05)

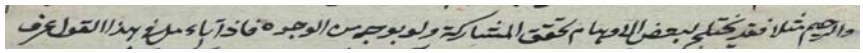
(06)

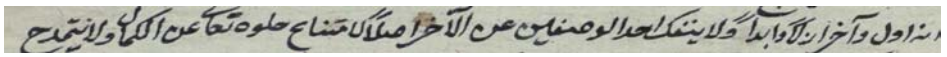
(07)

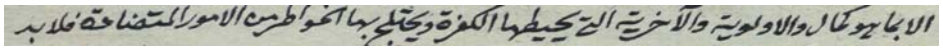
(08)

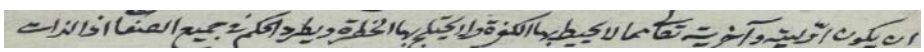
(09)

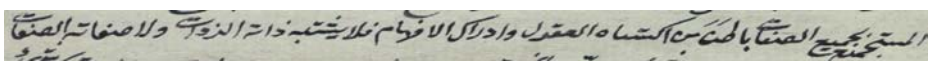
(10)

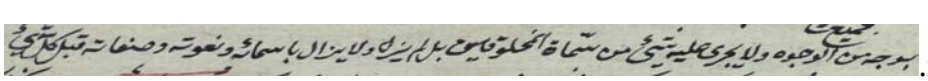
." (11)

وَالظَّاهِرُ Ve ol Allāh'nıij barlıġı ẓāhirdür, hīç ʿaḳlge maḫfī ėrmes. وَالْبَاطِنُ Ve ol Allāh'nı fikrler (12) iḫāṭā ḳılmaḳdın ve ʿaḳllar idrāk ėtmekdin muḳaddes ve

[52] ġālib: ʿālib
[53] ḳādir: ḳādīr
[54] āḫiriyyet: aḫiriyyet

münezzehdür. (13) 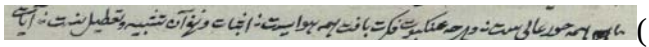 (14)

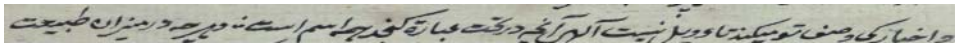

(15) 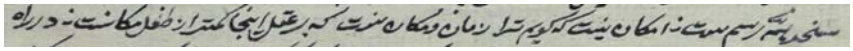 (16)

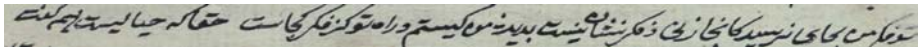 (17)

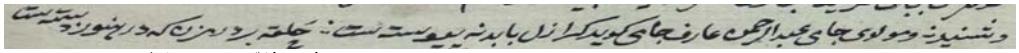

[043a/01] وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ Ve ol Allāh cemīʿ-i eşyāʾnı hemīşe bilgüçidür.

4. هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ (02) Ve ol Allāhdur köklerni ve yėrleri yaratġuçı فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ altı künde. (03) اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ ثُمَّ Mundın şoij ʿarş ḳaṣd ėdüp aij a müteʿallik işleri yörütdi. يَعْلَمُ (04) Bilür ol Allāh مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ yėrge kirgen nėrseni وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا ve ol yėrdin çıḳḳan nėrseni; (05) وَمَا يَنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ ve kökden ingen nėrseni وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ve ol kökke aşḳan nėrseni. (06) وَهُوَ مَعَكُمْ Ve ol Allāh sizniij birledür أَيْنَ مَا كُنتُمْ her ḳayda bolsaij ız. (07)

(08)

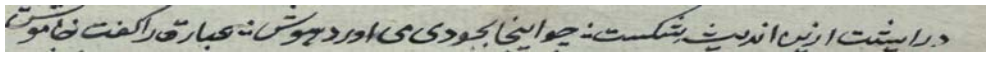

(09)

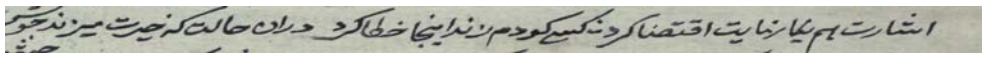

(10)

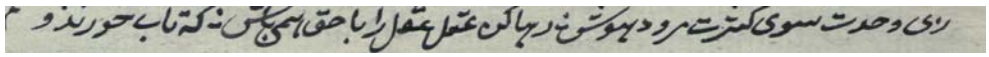

(11) 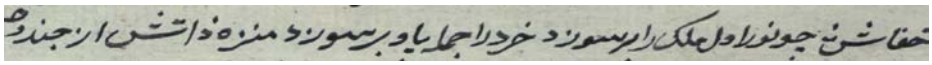

(12) 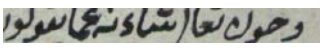 وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Allāhu teʿālā sizniij ʿamelüij izni hemīşe baṣīrdür. (13) Ve hīç ḥāl üzre ol Allāh'ġa maḫfī ėrmesdür.

5. لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ Ve ol Allāh'nıij dur köklerdeki (14) mülk ve yėrdeki mülk. وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ Ve barça üşlerniij ʿāḳıbeti Allāh'ġa ḳaytur.

6. يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ (15) Kirtür kėçni ḳısḳa ḳılur ve künni uzun ḳılur; وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ve künni kėçke kirtür (16) uzayġan vaḳtda. وَهُوَ عَلِيمٌ Ve ol Allāh bilgüçidür بِذَاتِ الصُّدُورِ kögeklerde sütür üşlerni.

7. (17) آمِنُو Uşanuij ız بِاللَّهِ Allāh’ġa, وَرَسُولِهِ Allāh’nıij resūlına! Ḫudā ve resūl sözini artḳa ḳoyup [043b/01] ėkkinçi sözlerge iʿtimād ḳılmaij ız! وَأَنفِقُو Bėrüij iz مِمَّا جَعَلَكُم şol mālda kim ḳıldı sizlerni, (02) مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ol mālda ḳāyim-maḳām yaʿnī evvelkiler öldiler ve anlar ornına siz ol mālġa ḳāyim- (03) maḳām bolduij ız. فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ Andaḳ kişiler kim īmān kėltürdiler sizden, وَأَنفَقُو ve māllarnı (04) ḫayr yollarına infāḳ ḳıldılar, لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ anlarġa uluġ yaldur ve ṣevāb-ı (05) ʿaẓīmdür.

8. وَمَا لَكُمْ Nė boldı sizge; لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ uşanmas-siz Allāh’ġa ve iʿtimād ėtmes- (06) siz Allāh’nıij sözine? وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ Ve ḫāl ol kim peyġāmber sizni çaḳıradur لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ Rabbuij ıza (07) uşanmaḳḳa ve iḳrār ėtmekke ḫücec ve āyāt birle. وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ Nėteg aldı Ḫudāy teʿālā sizden (08) uşanmaḳḳa ʿahdni; (09) إِن كُنتُم (10) مُّؤْمِنِينَ eger uşansaij ız Allāh’ġa ve resūlu’llāhġa.

9. هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ Ol Allāhdur inzāl ḳılur عَلَىٰ عَبْدِهِ (11) öziniij bendesine آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ öz nefsinde vāżıḥ ve ġayrnı īżāḥ ḳılġuçı Ḳurān āyātları. (12) لِيُخْرِجَكُم Sizni çıḳarmaḳ ol Ḳurān āyātları birle مِّنَ الظُّلُمَاتِ şek ü şübühāt ḳaranġuluġından; (13) إِلَى النُّورِ dīn ve dünyā emrlerini vāżıḥ bilmekke. وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ Ve şeksiz Allāhu teʿālā sizlerge لَرَءُوفٌ (14) رَّحِيمٌ reʾfetlüdür

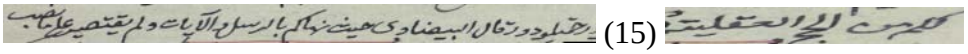

10. وَمَا لَكُمْ Nė boldı sizge أَلَّا تُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ Allāh yolında infāḳ (16) ḳılmasḳa? وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ Ve ḫāl ol kim siz öler-siz köklerdeki ve yėrlerdeki (17) mīrāṣlar Allāh’nıij dur. Hīç kimde hīç nėrse ḳalmas. Pes Allāh yolında infāḳ ḳılup aʿvāż-ı keṣīreni [044a/01] iḫrāz ḳılmaḳuij ız evlāʾ. لَا يَسْتَوِي مِنكُم Ber-ā-ber bolmas sizlerdin أَن فَتَحَ مِن قَبْلِ الْفَتْحِ مَّنْ أَنفَقَ Mekke’den (02) ol infāḳ ḳılġan kişi; وَقَاتَلَ Allāh yolında ḳablü’l-feṭḥ muḳātele ḳılġan kişi, baʿdüʾl-feṭḥ infāḳ ve (03) muḳātele ḳılġan kişi birle. أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً Uşbu ḳablü’l-feṭḥ infāḳ ve muḳātele ḳılġan kişi- (04) ler uluġraḳdur dereceleri. مِّنَ الَّذِينَ أَنفَقُوا مِن بَعْدُ وَقَاتَلُوا Ol kişilerdin kim (05) infāḳ ḳıldılar baʿdü’l-feṭḥ ve muḳātele ḳıldılar baʿdüʾl

fetḥ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى ve her ėkki cemāʿatke vaʿde (06) ḳıldı Allāhu teʿālā cezāʾ-yı hüsnānı ve ‘āḳıbet-i ḥamīdeni. وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ Ve Allāhu teʿālā anlarnıij ‘amellerini (07) ẓāhir ve bāṭınındın ḫaber-dārdur.

11. مَن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا Kimdür Allāh yolında infāḳ ḳılur, (08) Allāhdan ecr ümmīd ėdüp ḳarż-ı ḥüsn münzelesinde فَيُضَاعِفَهُ لَهُ pes anıij ecrini köp ziyāde (09) ḳılur Allāhu teʿālā. وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ Ve bolġuçıdur ol infāḳ ḳılġuçıġa yaḫşı[55] yal.

12. يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ (10) Ḳıyāmet küninde körür-sen mü’min ėrlerni, وَالْمُؤْمِنَاتِ mü’mine ḫatunlarnı; يَسْعَى (11) بَيْنَ أَيْدِيهِمْ yügürür anlarnıij nūrları allarında, وَبِأَيْمَانِهِم oij larında. (12) بُشْرَاكُمُ [illegible] Ve eytür anlarġa ferişteler sėvinçi: (13) “Sizlerge bu kün الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِن būstānlar, aḳar ol būstānlar- (14) nıij arasında nehrler; خَالِدِينَ فِيهَا meij ü bolġan ḥālde sizler ol būstānlarda.” ذَٰلِكَ (15) هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ Ve bu nūrlu bolmaḳ ve muḫalled bolmak uluġ maḳṣūdġa yėtmekdür.

13. يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ (16) Ḳıyāmet küninde eytür münāfıḳ ėrler, وَالْمُنَافِقَاتُ münāfıḳ ḫatunlar لِلَّذِينَ (17) آمَنُوا: “ Īmān kėltürgen kişiler, انظُرُونَا kütüij iz bizni, نَقْتَبِسْ مِن fā’īde alayıḳ sizniij [044b/01] nūruij ızdan.” وَرَاءَكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا Eytülür anlarġa: “Ḳaytuij ız artuij ızġa yaʿnī dünyāġa فَالْتَمِسُوا (02) نُورًا özlerüij iz nūrnı.” (03) فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ Pes ḳılınur anlarnıij arasında uluġ dīvār; لَهُ بَابٌ bolguçıdur ol (04) dīwārnıij ėşiki. بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ Ol sūrnıij üçindedür raḥmet yaʿnī cennet. وَظَاهِرُهُ (05) مِن قِبَلِهِ الْعَذَابُ Ve anıij ẓāhir ṭarafındandur ‘aẕāb yaʿnī ot.

14. يُنَادُونَهُمْ Ḳıçḳırur (06) münāfıḳlar, mü’minlerge sūrnıij ṭaşından: أَلَمْ نَكُن مَّعَكُمْ “Eyā bolmaduḳ mı dünyāda sizniij (07) birle birge namāzda ve rūzede ve sāʾir aʿmāl-ı şerīʿatde şerīk?” قَالُوا بَلَىٰ Eytür mü’min- (08) ler: “Belī,

[55] yaḫşı: yaḫşı

bolduij ız ẓāhir aʿmālda bizniij kibi; وَلَٰكِنَّكُمْ فَتَنتُمْ أَنفُسَكُمْ līkin siz özüij izni nifāḳ (09) ve muʿāṣī ve şuhūdke[56] girif-tār ḳılduij ız. وَتَرَبَّصْتُمْ Müʾminlerniij helākine köz tutduij ız. (10) وَارْتَبْتُمْ Şeklendüij iz Allāh ve resūlnıij sözinde. وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ Ve aldadı sizlerni dünyā maḳṣūd- (11) ları. حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ Allāhnıij emri kėlgençe yaʿnī ölüm وَغَرَّكُم بِاللَّهِ ve aldadı sizlerni Allāhnıij (12) raḥmeti birle الْغَرُورُ bėk aldaġuçı yaʿnī şeyṭān."

15. فَالْيَوْمَ Bu kün لَا يُؤْخَذُ مِنكُمْ alunmaz sizden فِدْيَةٌ (13) وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا yulu ve hem alınmas yulu ẓāhiren ve bāṭınen kāfir bolġan kişilerden. مَأْوَاكُمُ النَّارُ (14) Ve sizlerniij ḳarār ḳılaçak yėrüij iz otdur. هِيَ مَوْلَاكُمْ Ol ot sizniij ėyeij izdür ve sizge yėtüşli- (15) dür. وَبِئْسَ الْمَصِيرُ Nė yaman baraçaḳ yėrdür ol ot!

16. أَلَمْ يَأْنِ Eyā vaḳt bolmadı mu (16) آمَنُوا لِلَّذِينَ īmān kėltürgen kişilerge أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ köij ülleriniij yumşaḳlıġına (17) ve ḥużūʿ[57]ına لِذِكْرِ اللَّهِ Allāh'nı yād ėtmek birle وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ ve anlarġa ingen ḥaḳ Ḳurān'nı [045a/01] oḳumaḳ ve ėşitmek birle? وَلَا يَكُونُوا Bolmaij ız ėy müʾminler كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلُ (02) mundın ol kitāb bėrilgen kişiler kibi andan murād[58] Yehūdī ve Niṣārīdür. فَطَالَ عَلَيْهِمُ (03) الْأَمَدُ Pes uzun boldı ol kitāb bėrilgen kişiler birle anlarnıij peyġāmberleri arasında (04) zamān. فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ Pes peyġāmberlerindin buʿd-ı ʿahd sebebli anlarnıij köij ülleri ḳara bol-(05) dı; dünyāġa meyl ėtdiler. Kitāb-ı Allāh'dın ve enbiyāʾnı ij muvāʿaẓasından ḫ rāż ėdüp bāṭıl (06) işler birle meşġūl boldılar. وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ Ve anlarnıij köpi, فَاسِقُونَ toġrı yol- (07) dın çıḳġuçılardur. Ḳasāvet ḳulūblar sebebli Allāh'dan münezzel ġayr kitāblarındaġı (08) ḥükmleri terk ėdüp özleriniij aralarındaġı ṣuleḥāʾ, dėp mütevehhim kişilerniij ḥükm- (09) lerine ve hevālarına ėyergüçile<r>dür.

[56] şuhūd: şuhūt
[57] ḫużūʿ: hużūʿ
[58] murād: murāṭ

17. اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ Bilüij iz! Şeksiz Allāhu teʿālā يُحْيِي الْأَرْضَ (10) tirgüzür yėrni بَعْدَ مَوْتِهَا ol yėrni ölgendin şoij . “ 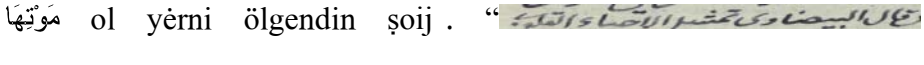 (11) 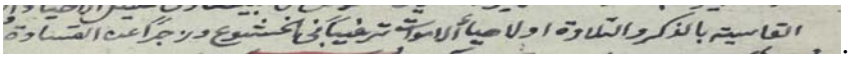 بَيَّنَّا (12) قَدْ ”. Şeksiz, vāżıḥ ve beyān ḳılduḳ āyāt-ı Ḳurān’nı. لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ Sizniij fehmlemeküij iz üçün ve (13)ğ ayretlenmeküij iz üçün ve ehl-i kitāb kibi; kitāb-ı Allāhdan ve ḥādīṯ -i[59] resūlu’llāhdan iʿrāż ḳılup (14) özüij izniij ḥaṭā-yı fehmüij izeʿulemāʾ ve ṣuleḥādan[60] bolġan kişiler hevāsına tabʿiyyet ėdüp kitāb (15) ve sünnet yolından ḫāric bolup ḍalālet ve bidʿat yollarına tüşmesizlik üçün.

18. إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ (16) Şeksiz ṣadaḳa bėrgüçi ėrler, وَالْمُصَّدِّقَاتِ ṣadaḳa bėrgüçi ḫatunlar وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا ve Allāh’ġa ḳarż-ı (17) حَسَنًا ḥüsn bėrgüçiler ṭalebe-i ʿulūm-ı şerīʿatke ve ʿizzāt-ı müslimīnge ve andın ġayr meṣārif -i ḫayrge māl ṣarf [045b/01] ėtmek birle يُضَاعَفُ لَهُمْ köp ziyāde ḳılur anlarġa ṣevāblarında . وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ Ve anlarġadur (02) uluġ[61] yal ve andın murād cennet.

19. وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ Ve ol kişiler kim īmān kėltürdiler Allāh’ġa. (03) وَرُسُلِهِ Allāh’nıij resūllarına veʿulemāʾ ṣūretinde bolġan cāhillerni ij , Allāh ve resūlu’llāh sözine (04) muḫālif muṣanniflerine ʿitibār ėdüp Ḥ udā ve resūl sözini artḳa ḳoymadılar . أُولَٰئِكَ Bu cemāʿ- (05) atlar هُمُ الصِّدِّيقُونَ anlardur ṣıddīḳlar وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ ve Allāh ḳaşında şehīd - (06) lerdür. لَهُمْ أَجْرُهُمْ Ve anlarġa ḥāṣdur anlarnıij uluġ ecrleri, وَنُورُهُمْ anlarnıij nūrları. (07) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا Ve ol kişiler kim kāfir boldılar ve bizniij āyātımızını tekẕīb ḳıldılar (08) أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ bu cemāʿat, aṣḥāb-ı caḥīmdür.

20. اعْلَمُوا Biliij izler, أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا şeksiz (09) dünyā tirigligi لَعِبٌ bāṭıl-ı ḫāṣılsız oyundur, وَلَهْوٌ kėrekli üşlerden şāġil bolġuçı (10) muḳteżā-ı feā ġdur, وَزِينَةٌ közge müstaḥsen körüngüçi melīlü’l-nefʿ şeydür. وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ (11) Birbiriij iz

[59] eḥādīṯ: eḥādiṯ
[60] ṣuleḥāʾ: ṣuleḥā
[61] uluġ: uluʿ

araij ızda bilā-fā'īde olan müfāḫaredür[62] وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ[63] ve emvāl ve ev- (12) lādnıij köpligi birle bī-ḥāṣıl-ı mübāhātdur. كَمَثَلِ غَيْثٍ Şol yaṅgur kibi أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ (13) ta'accübge tüşürdi ėkkinçilerni. Ol yaij ġur birle ösken nebātlar ثُمَّ يَهِيجُ mundın ṣoıj (14) ḳurur ol nebāt. افْتَرَاهُ مُصْفَرًّا Körür-sen anı ṣarġayġan ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا mundın ṣoij (15) bolur ŝınġan ve uvalġan ḳavdan. وَفِي الْآخِرَةِ Ve bardur ḫiretde عَذَابٌ شَدِيدٌ ḳatı 'aẕāb (16) 'āṣīlar ġa وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ ve Allāhnıij maġfireti ve rıżāsı. وَرِضْوَانٌ (17) Ėmes dünyānıij tirigligi لَحَيَاةُ الدُّنْيَاوَمَا ا meger aldanmaḳın mūriṣ-i metā'dur. مَتَاعُ الْغُرُورِ إِلَّا

[046a/01]

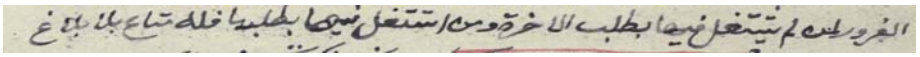

(02)

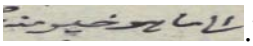

."

21. سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ Aṣuġuij ız Rabbuij ıznıij maġfiretine sebeb olġuçı (03) a'māl-i ḫayrge, وَجَنَّةٍ aṣuġuij ız bu ḫūstānġa. عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ Ol būstān- (04) nıij kėij ligi kök ve yėrniij kėij ligi kibidür. أُعِدَّتْ Ḥāżır ḳılındı ol būstān لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ (05) وَرُسُلِهِ Allāh'ġa ve Allāh'nıij resūllarına īmān kėltürgen kişiler<ge>. ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ Ve bu Allāh'nıij (06) faẕlıdur, يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ bėrür ol faẕlını tilegen kişilerge. وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (07) Ve ol Allāh uluġ[64] faẕl ṣāḥibidür.

22. مَا أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ Yėtüşmedi muṣībet (08) yėrde yaṅġur, yoḳlıġ kibi ve açlık kibi; وَلَا فِي أَنفُسِكُمْ ve özüij izde emrāż ve müeyye ve aḳārib (09) ve evlād kibi. إِلَّا فِي كِتَابٍ Meger Levḥ-i Maḥfūẓda mektūbdur مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا ve ol yėrni ve (10) nefsni ve muṣībetnḫalḳ ėtmesde n evvel. إِنَّ ذَٰلِكَ Şeksiz bu eşyā'nı Levḥ-i Maḥfūẓda yaz- (11) maḳı عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ Allāh'ġa āsāndur.

---

[62] müfāḫare: müfāḥare
[63] Metinde فِي ibaresi yerine **bal** yazılmış.
[64] uluġ: ulu'

23. وْا تَأْسَلِكَيْلَ Ve bular taḳdīr ėtüldi sizniij ḳay- (12) ġurmaslıḳuij ız üçün عَلَى مَا فَاتَكُمْ sizden ötken dünyā nėrseleri üçün حُووَلَا تَفْرَ (13) ve sizniij şād almaslıḳuij ız üçün. بِمَا آتَاكُمْ Ve ol Allāh sizge bėrgen dünyā nī metleri birle . (14) “ (15) وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ ” Şeksiz Allāhu teʿālā (16) söymes her كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ dünyā mālı birlen tekebbürlik ḳılup ḥaḳdan baş tartġuçılarnı (17) ve dünyā ḥāli birle tefāḫḫür ḳılġuçını.

24. خَلُونَ الَّذِينَ يَبْ Şundayın kişilerni kimṣaranlıḳ ḳılurlar [046b/01] وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ ve buyurur ādemlerni ṣaranlıḳ ḳılurġa . وَمَن يَتَوَلَّ Birev iʿrāż (02) ḳılsa, Allāh ve resūlu’llāh buyuruġına boy sunmasa فَإِنَّ اللَّهَ şeksiz Allāhu teʿālā هُوَ الْغَنِيُّ hīç nėrsege (03) muḥtāc ėrmes الْحَمِيدُ ve hīç nėrsege iḫtiyāc sız cemīʿ-i kemālāt birle muttaṣıfdur.

25. لَقَدْ أَرْسَلْنَا (04) Şeksiz yiberdük رُسُلَنَا özimizniij resūllarımızını بِالْبَيِّنَاتِ vāżıḥ ve ḳavī ḥücecler birle. (05) وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ Ve inz<ā>l ḳılduḳ anlarġa kitābnı , ḥaḳnı beyān ḳılmaḳ üçün ve s̱evābnı (06) bāṭıldan temeyyüz ėtmek üçün . وَالْمِيزَانَ Ve mīzān inzāl ḳılduḳ بِالْقِسْطِ لِيَقُومَ النَّاسُ (07) ḫalāyıḳġa, ʿadālet birle teʿāmül ḳılsun üçün. وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ Ve inzāl ılḳıduḳ temirni . (08) (09) فِيهِ Bolguçıdur ol temirde بَأْسٌ شَدِيدٌ muḥkem ḳuvvet yaʿnī silāḥ-ı ḥarb ve ḳāl-i Mücā (10) hid :“ ” Ve silāġ yaʿnī āletü’l-defʿ ve āletü’l-ḍarb. وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ Ve ādemlerge fāʾīdeler (11) balṭa, puçaḳ ve puçḳı kibi eşyālar. وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ İrsāl ḳıldı rüsülni ve inzāl ḳıldı kitābnı (12) ve mīzānnı ve ḥadīdni ve Allāhu téālā bildürsün üçün mālʾikelerge . نصرُهُمَن يَ[65] Kim (13) yardam bėrür Allāh dīnine وَرُسُلَهُ ol Allāh’nıij resūlına بِالْغَيْبِ Allāh’nıij ve āhireḥtvālıa - (14) nıij kėlsün körmeyin . (15)

[65] Metinde 25. ayetin bir bölümü olan مَن يَنصُرُهُ ibaresi art arda iki kere yazılmış. Bu ibarenin ayetin bir bölümü olduğu ilk yazılışta herhangi bir işaretle belirtilmemiş; ikinci yazılışta ise tırnak işareti ile belirtilmiş.

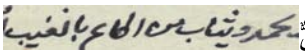
إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ Şeksiz Allāhu teʿālā ḳavīdür, her üşge عَزِيزٌ (16) ġālibdür. Hīç kimniij nuṣretine muḥtāc ėrmesdür ve ādemlerni cihādge buyurdı özlerine menāfiʿ-i (17) āhiret ve dünyānı ḥāṣıl ḳılmaḳları üçün.

26. وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا Şeksiz yiberdük biz نُوحًا Nūḥ [047a/01] peyġamberni, وَإِبْرَاهِيمَ İbrāhīm peyġamberni. وَجَعَلْنَا Ḳılduḳ biz فِي ذُرِّيَّتِهِمَا Nūḥ birle İbrāhīm'niij (02) neslinden النُّبُوَّةَ peyġamberlikni, وَالْكِتَابَ kitāb-ı Tevrīt ve Zebūr veİncī l kibi. فَمِنْهُم Pes ol (03) enbiyāʾ kėlgen ümmetniij baʿzısı مُّهْتَدٍ toġrı yolġa köngüçi ve aḥkām-ı enbiyāʾġa inḳıyād ḳılġuçı. (04) وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ Ve anlarnıij köpi toġrı yoldan ḫāricdür.

27. ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم (05) Mundın ṣoij anlarnıij yaʿnī İbrāhīm ve Nūḥ ve bu ėkkisiniij ümmetleriniij artundın yiberdük (06) بِرُسُلِنَا özimizniij resūllarımızını. وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ Ve anlarnıij artundın (07) ʿİsā ibn Meryemni yiberdük. وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ Ve bėrdük ol ʿİsāge İncīl'ni. وَجَعَلْنَا Ve (08) ḳılduḳ biz فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ ol ʿİsāge tābiʿ bolġan kişilerniij köij üllerinde رَأْفَةً (09) köij ülniij bėk yumşaḳlıġını, وَرَحْمَةً birbirine şefḳatni; وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا rehbāniyyetni (10) yaʿnī metʿām ve meşreb ve menkāġdın imtināʾ ve ḫalāyıḳdan inḳıṭāʿnı özlerindin iḫtirāʿ ve ibdāʿ (11) ḳıldılar. مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ Buyurmaduḳ biz ol rehbāniyyetni anlarġa; إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ (12) meger buyurduḳ Allāhniij rıżāsını ṭaleb ḳılmaḳnı. فَمَا رَعَوْهَا Pes riʿāyet ḳıldılar anlar ṭāʿatnı ve (13) milletni حَقَّ رِعَايَتِهَا ḥaḳ riʿāyet birle ifrāt ve tefrīṭden pāk ḳılmaḳ birle. فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ (14) Pes bėrdük anlardan īmān kişilerge أَجْرَهُمْ anlarnıij ecrlerini.وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ Ve anlardan īmān (15) köplerni فَاسِقُونَ peyġamberge etbāʿ dın ḫāriclerdür.

28. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ[66] Ėy enbiyāʾ-yı (16) muḳaddem<ge> īmān kėltürgen kişiler, اتَّقُوا اللَّهَ ṣaḳlanuij ız Allāh'ġa muḫālefetdin. وَآمِنُو ímān kėltü- (17) rüij iz بِرَسُولِهِ ol

[66] Metinde آمَنُوا ibaresi atlanmış; ancak bu ibarenin açıklaması yazılmış.

Allāh'nıij resūlına yaʿnī Muḥammed ŝalla'llahu ʿaleyhi ve sellemġa. يُؤْتِكُمْ Bėrür Allāhu teʿālā [047b/01] sizge كِفْلَيْنِ مِن رَّحْمَتِهِ ėkki ülüşni özini ij raḥmetindin وَيَجْعَل لَّكُمْ ve ḳılur sizge نُورًا nūrnı. (02) تَمْشُونَ بِهِ Yörür-siz ol nūr birle. Ḳāl-i Muḥyī: " [illegible]." (03) Ḳāl-i Mucāhid: " [illegible]." وَيَغْفِرْ لَكُمْ Ve yarlıḳar (04) Allāhu teʿālā sizniij günāhuij ızn ı. وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ.[67]

29. لِّئَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ Bilsün üçün ehl-i kitāb (05) أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّن فَضْلِ اللَّهِ özleriniij ḳādir ėrmesliklerine Allāh'n ij faẓlından her ürseni özlerinde (06) ḥāṣıl ḳılmaḳġa a. Ḳāl-i Mucāhid [illegible] (07) [illegible] وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ Yaʿnī nübüvvet ve ʿilm ve hidāyet ve andn ġayrı (08) ḥayrāt, Allāh ėrkindedür. يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ Bėrür ol faẓlını her kimge tilese. وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (09) Ve Allāhu teʿālā faẓl-ıʿaẓīm ṣāḥibidür.

(MÜCĀDELE SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. قَدْ سَمِعَ اللَّهُ (10) Şeksiz eşidür Allāhu teʿālā قَوْلَ الَّتِي şol ḫatunnıij sözini تُجَادِلُكَ sėniij birle ḳayta (11) ḳayta söz eytüşür فِي زَوْجِهَا ėri ḥaḳḳında. وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ Ve öziniij żarūretini ve ḥācetini (12) iẓhār etedür ol ḫatun[68] Allāhu teʿālāge. Ṣaʿlebeniij ḳızı Ḥavle Evīs ibn Ṣāmit'niij ḫatunı (13) ėrdi ve bėk sulu ėrdi ve bėk ḫoş-rūy ėrdi. Evīs'niij ḫatunlarıġa raġbeti ve ḥürmeti (14) köp ėrdi. Bir kün ḫatunına[69] yaḳınlıḳ ḳaṣd ḳıldı; ḫatun ibā ḳıldı. Evīs eytdi: "[illegible]" (15) Ve ṣoij ra ökündi ve ehl-i cāhiline ẓıhārnı, ṭalāḳ ḥisāb ḳılur ėrdiler veḫatunına eytdi: "[illegible]" (16) [illegible] Ḫatunı Ḫavle

[67] Metinde bu ibarenin açıklamasına yer verilmeden bir sonraki ayete geçilmiştir.
[68] ḫatun: ḥatun
[69] ḫatun: ḥatun

eytdi: “ 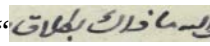 ” Pes resūlu’llāh ḳaşına kėldi ve eytdi: (17) Yā resūlu’llāh 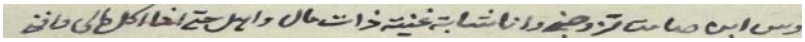
[048a/01] 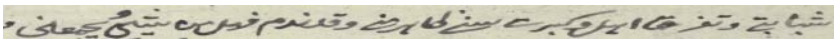
Eyā resūlu’llāh (02) eytdi: Ḥürmet ʿaleyhe Ḥavle eytdi: “Yā resūlu’llāh “ 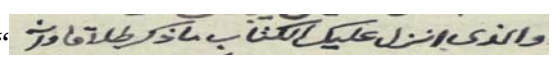 (03) .” Resūlu’llāh eytdi: Ḥürmet ʿaleyhe Ḥavle eytdi: “ 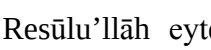 (04) 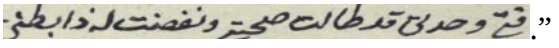 .” Resūlu’llāh eytdi: “ 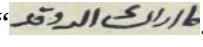 .” (05) Ḥürmet ʿaleyhe eytdi: “ 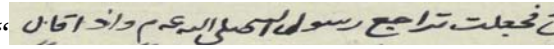 .” (06) Resūlu’llāh ġürmet ʿaleyhe 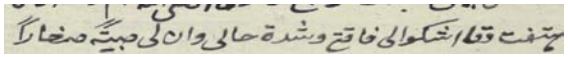 (07) 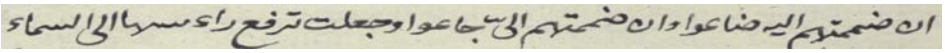
(08) 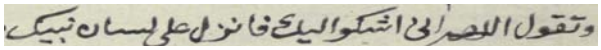 Ve şol meclisde āyet nāzil boldı. (09) Resūlu’llāh eytdi: “Ėrüij ni çaḳurġul.” Pes anlarġa bu āyetni oḳudı. وَاللَّهُ يَسْمَعُ Ol Allāhu (10) teʿālā ėşitküçidür, تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ[70] körgüçidür.

2. مِّن نِّسَائِهِمالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُ Ol kişiler kim (11) ḫatunlarından ẓıhār ḳılurlar sizniij araij ızdan yaʿnī ḫatunlarına eytürler: “Sėn maij a anam- (12) nıij arkası kibiksin; yā ḳurşaġı yā ferci yā buṭı kibiksin." Yā ki andın ġayrı anıij birle ẓıhār (13) taḫḳīḳlene-turġan sözni eytürler. مَّا هُنَّ Ėmes ol ḫatunlar أُمَّهَاتِهِمْ anlarnıij (14) anaları; إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ ėmes anlarnıij anaları إِلَّا اللَّائِي meger ol ḫatunlardur. وَلَدْنَهُمْ (15) Anlarnı todurdı ol ḫatunlar, وَإِنَّهُمْ şeksiz ol ẓıhār ḳılġan kişiler وَلُونَلَيَقُ elbette (16) eytürler مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ hīç şeriʿātde ḫüsni yoḳ sözni, وَزُورًا yalġan sözni. وَإِنَّ اللَّهَ (17) لَعَفُوٌّ غَفُورٌ Şeksiz Allāhu teʿālā ʿafv ėtküçidür, günāhlarnı yarlıḳaġuçıdur.
3. وَالَّذِينَ[71] Şeksiz ol [048b/01] kişiler ظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ḫatunlarından müẓāhire ḳılurlar; ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا munıij (02) şoij ında ḳayturlar ülfetge ve ökünürler

[70] Metinde şu ibare yazılmamış. تَحَاوُرَكُمَا
[71] Metinde وَالَّذِينَ yerine الَّذِينَ yazılmış.

eytgen sözlerine. فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ Pes vācibdür (03) anlarġa bir ḳul āzād ḳılmaḳlıḳ kėrek eger ḳaṣd-ı vaṭy ėtseler مِّن قَبْلِ أن يَتَمَاسَّا cimāʿ ḳılmasdan (04) evvel. ذَٰلِكُمْ Bu kefāret yaʿnī ẓıhār üçün ḳul āzād ėtmek تُوعَظُونَ بِهِ anıij birle buyurulur sizler<ge>. وَاللَّهُ (05) بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ Ve Allāhu teʿālā sizniij ʿameliij izden ḫaber-dārdur.

4. يَجِدْ لَّمْ نفَمَ Pes eger birev ḳul tapmasa (06) āzād ėterge فصِيَامُ pes vācibdür aij a ėkki ay rūze tutmaḳ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أن يَتَمَاسَّا[72] (07) cimaʿ ḳılmasdan evvel. فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ Pes eger birev urūzeġa ḳādir bolmasa, marażī üçün yā (08) ḳarṭlıġ üçün yā ferd-i şehvet üçün cimāʿdan ḳādir olmasaفَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا (09) pes vācibdür altmış miskīnge ṭaʿām bėrmek. ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ Ve buyurdı bu (10) üşlerni īmān kėltürmekliküij iz üçün Allāh'ġa ve resūlu'llāh'ġa وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ Ve bu mevṣūf ve müretteb (11) kefāret Allāh'nıij beyān ḳılġan çekinleridür. وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ Münkirlerge ve mükeẕẕiblerge ḳatı (12) ʿaẕābdur.

5. إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ Şeksiz ol kişiler kim muḫālefet ḳılurlar ve Allāh ve (13) resūlu'llāh çėkinden başḳa çėk çıḳarur. كُبتُوا yüz tüben ḳılınurlar ve helāk bolınurlar. كَمَا كُبِتَ (14) Nėteg yüz tüben bolındı الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ anlardan evvelkiler yaʿnī ümem-i evvelīde enbiyā ve rüsül ḥudū- (15) dına muḫālif ḥadlar beyān ḳılġuçılar. وَقَدْ أَنزَلْنَا Ve şeksiz inzāl ḳılduḳ biz آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ (16) vāżıḥ ve mevżıḥ āyātnı. Pes ḥudūd-ı Allāh ve ḥudūd-ı resūlu'llāhġa ėyerü ij iz. Allāh ve resūlu'llāḫudū dındın (17) tecāvüz ėdüp ʿulemā şüretindeki cühelānıij ḥudūdına ittibāʿda maʿẕūr ola-siz. وَلِلْكَافِرِينَ [049a/01] Ve kāfirlergedür عَذَابٌ مُّهِينٌ ḫorlıḳġa tüşürgüçi ʿaẕāb.

6. يَوْمَ Ḳıyāmet küninde يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ (02) جَمِيعًا ḳoparur Allāhu teʿālā barçasını; فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا pes ḫaber bėrür anlaıġa ḳılġan ʿameller ni. (03) أَحْصَاهُ اللَّهُ Allāh anıij ʿamellerini iḥāṭā ḳıldı; وَنَسُوهُ anlar unutdılar ḳılġan ʿamellerni. وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ (04) شَيْءٍ شَهِيدٌ Ve Allāhu teʿālā her nėrsege ḥāżırdur hīç şeyʾaij a maḫfī ėrmes.

[72] Metinde şu ibare yazılmamış. مُتَتَابِعَيْنِ

7. أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ Körmes (05) mü sėn; şeksiz Allāhu teʿālā يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ bilür köklerdeki nėrselerni وَمَا فِي الْأَرْضِ ve hem yėrdeki (06) nėrselerni? مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَى ثَلَاثَةٍ Bolmas üç kişiniij birbirine yaşrun söyleşmek; (07) إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ meger ol Allāh anlar ķatında törtinçisi kibi, anlarnıij sözleri bilgüçidür. وَلَا (08) خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ Ve yoķdur birbiri yaşrun söyleşgüçi bėş kişi; meger Allāhu teʿālā (09) anlarnıij sözlerini bilür. وَلَا أَدْنَى مِن ذَٰلِكَ Ve yoķdur bu meẕkūr ʿahdden kim bir yā ėkki kibi, وَلَا (10) أَكْثَرَ yoķdur bu meẕkūrdan köp; إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ meger ol Allāhu teʿālā anlar birgedür. Cemīʿ-i aķvāl ve aḥvāl- (11) larını bilür كَانُوا أَيْنَ مَا her ķayda bolsalar. ثُمَّ يُنَبِّئُهُم Mundın şoij ḫaber bėrür anlarġa بِمَا عَمِلُوا[73] (12) ķılġan ʿamellerindin يَوْمَ الْقِيَامَةِ ķıyāmet küninde. إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ Şeksiz Allāhu teʿālā her nėrseni (13) bilgüçidür.

8. أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا Körmes mü sėn şol kişilerni nehy ėtilürler عَنِ النَّجْوَى (14) mü'minler alunda yaşrun söylemegün;

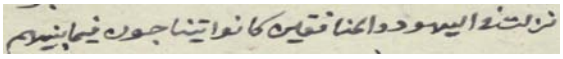

(15)

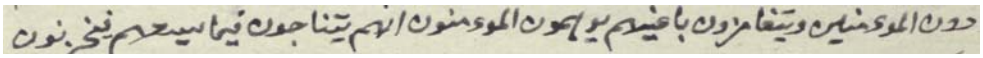

(16)

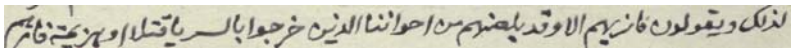

(17)

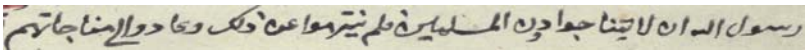

ثُمَّ يَعُودُونَ [049b/01] ve nehyden şoij ķayturlar, لِمَا نُهُوا عَنْهُ andan ṭuyulġan işlerine وَيَتَنَاجَوْنَ ve yaşrun birbiri birle (02) söyleşürler; بِالْإِثْمِ günāh sözni, وَالْعُدْوَانِ mü'minlerge düşmānlıķnı وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ (03) ve peyġamberge ḫilāf ķılmaķnı? وَإِذَا جَاءُوكَ Ve saij a kėlgen vaķtlarında حَيَّوْكَ taḥıyyet ķılurlar saij a, بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ (04) Allāhu teʿālā anıij birle taḥıyyet ķılmaġan söz birle.

(05)

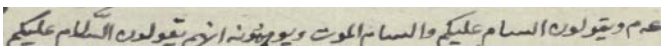

Ve أَنفُسِهِمْ (06) وَيَقُولُونَ فِي eytürler öz aralarında لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ : "ʿAẕāb ķılsa-çı Allāh biz eytken (07) söz sebebli bizni; yaʿnī eger peyġamber bolsa ėrdi bu işimiz üçün Allāhu teʿālā bizlerni ʿaẕāb ķılur ėrdi? (08) حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ Yėter cehennem anlarġa.

[73] Metinde şu ibare yazılmamış. عَمِلُوا

يَصْلَوْنَهَا Ol cehennemge kirip ḳatılġanlar tarturlar:فَبِئْسَ الْمَصِيرُ (09) “Nė ʿaceb yaman bir açıġ yėrdür ol cehennem!”

9. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ėy īmān kėltürgen kişiler! (10) إِذَا تَنَاجَيْتُمْ Eger söyleşseij iz فَلَا تَتَنَاجَوْا pes söyleşmeij iz بِالْإِثْمِ günāh sözni, وَالْعُدْوَانِ (11) müsülmānlarġa düşmānlıḳ sözni, وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ peyġamberge maʾṣiyyet ve muḫālefetni. وَتَنَاجَوْ (12) Söyleşüij iz بِالْبِرِّ yaḫşılıḳ[74] sözni, وَالتَّقْوَى küfr ve bidʾat ve maʾṣiyyetden ṣaḳlanmaḳ sözni. (13) وَاتَّقُوا اللَّهَ Saḳlanuij ız Allāhʾnıij ḳahrından. الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ[75] Ol Allāh kim ḳıyāmetde aij a muḥaşşev bolursiz.

10. (14) إِنَّمَا النَّجْوَى Şeksiz günāh sözni söyleşmek مِنَ الشَّيْطَانِ şeyṭāndındur لِيَحْزُنَ الَّذِينَ (15) آمَنُو müʾminlerni ḫüznge ṣalmaḳ üçün. وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ Ėmesdür ol şeyṭānlar anlarġa (16) żarar tėgürgüçi إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ شَيْئًا[76] meger Allāh tilemeki birlen. وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ Pes tevekkül (17) ḳılsun Allāhʾġa الْمُؤْمِنُونَ müʾminler.

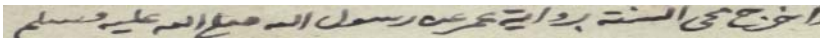

[050a/01]

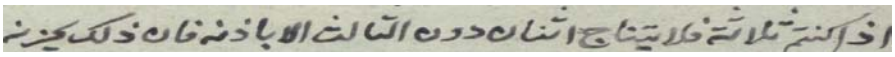

11. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا (02) Ėy müʾminler ! إِذَا قِيلَ لَكُمْ Eger eytülse sizge: تَفَسَّحُوا “Kėij lik ḳıluij ız فِي الْمَجَالِسِ meclisler- (03) üij izde; yaʿnī kėij eyüp orun bėrüij iz.” dėp eytülse فَافْسَحُوا pes kėij lik ḳıluij ız; يَفْسَحِ اللَّهُ (04) لَكُمْ Ĥudāy teʿālā kėij lik ḳılur sizge cennetde . وَإِذَا قِيلَ Eger eytülse:انشُزُوا “Turuij ız namāzġa (05) yā cihādge mund ġayr ḫayr üşlerge.” فَانشُزُوا Pes turuij ız! يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ (06) Köterür Allāhu teʿālā müʾminlerni sizden bolġuçı وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ ve şundaḳ kişilerni köte - (07) rür: ʿİlm bėrüldi anlarġa , دَرَجَاتٍ köp dereceler. “

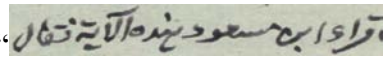

(08)

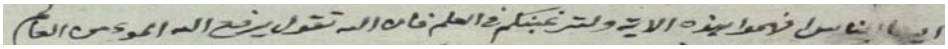

[74] yaḫşılıḳ: yaḫşılıḳ
[75] Metinde şu ibare yazılmamış. إِلَيْهِ
[76] Metinde şu ibare yazılmamış. شَيْئًا

(09) فوق الذي لا يعلم درجات." وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ Allāhu teʿālā sizniij ʿameliij izdin ḫaber-dārdur.

12. (10) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ėy müʾminler! إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ Eger söyleşseij iz resūlu'llāh (11) birle مُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ فَقَدِّ pes söyleşmesden evvel ėbrü ij iz صَدَقَةً ṣadaḳanı Ḳāl-i ʿiAbbas (12)

ان الناس ساءلو رسول الله صلى الله عليه وسلم واكثروا حتى شقوا عليه فاراد ، (13)

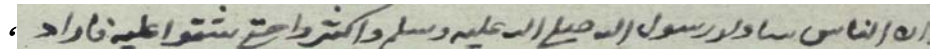

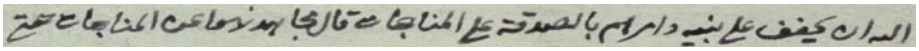

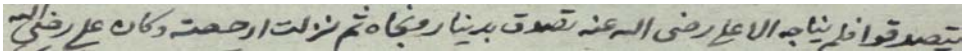

الله ان يخفف على نبيه وامرهم بالصدقة على المناجات قال مجاهد نهوا عن المناجات حتى (14)

يتصدقوا فلم يناجه الا علي رضي الله عنه تصدق بدينار فنجاه ثم نزلت ارخصته وكان علي رضي الله

(15) عنه تقول آية في كتاب الله لم يعمل بها احد قبلي ولم يعمل بها احد بعدي وهي آية المناجاة." ذَلِكَ. (16) Bu taḳdīm-i ṣadaḳa خَيْرٌ لَّكُمْ[77] ḫayrdur, وَأَطْهَرُ sizni pāklegüçidür. فَإِن لَّمْ تَجِدُوا Eger ṭapmasaij ız ḫayr bėrür (17) nėrseni فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ pes Allāhu teʿālā şeksiz yarlıḳaġuçıdur ve raḥmeti barça eşyānı şāmildür.

13. [050b/01] أَأَشْفَقْتُمْ Eyā yarlı bolu<r>dan ḳoruḳtuij ız mu أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ söyleş (02) mesliküij izdin öij eri ṣadaḳa bėrmek sebebli? فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا Eger ḳılmasa ij ız buṣadaḳa bėrmekni وَتَابَ (03) اللَّهُ عَلَيْكُمْ ve tecāvüz ḳıldı Ĥudāy teʿālā sizden yarlı bolu<r>dan ḳoruḳmaḳlıḳuij ızını. فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ (04) Pes iḳāmet ḳıluij ız mefrūż namāzlarnı, وَآتُوا الزَّكَاةَ bėrüij iz zekevātnı. Ve bu ėkki üşde noḳṣān - (05) lıḳ ḳılma ij ız. وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ İṭāʿat ḳıluij ız Allāh'ġa ve resūlu'llāh<ġa> cemīʿ -i evāmirde. وَاللَّهُ خَبِيرٌ (06) بِمَا تَعْمَلُونَ Allāhu teʿālā ḫaber-dārdur sizniij ʿamellerüij izden.

14. أَلَمْ تَرَ Eyā körmes mi sėn[78] ėy Muḥammed (07) إِلَى الَّذِينَ şol kişilerni, تَوَلَّوْ dost boldılar قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِم Allāhu teʿālā anlarġa ʿaẕāb (08) ḳılġan ḫalḳġa? نزلت في المنافقين تولوا لليهود فنقلوا اسرار المؤمنون اليهم مَّا هُم Ėmes (09) ol kişiler

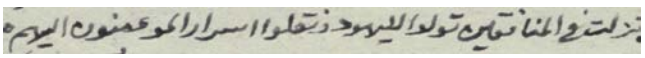

[77] Metinde şu ibare yazılmamış. لَّكُمْ
[78] Metinde "sėn" ibaresi art atda iki kere yazılmış.

كُمْمِّنْ sizniij cümleij izden; yaʿnī sizniij kibi müʾminler ėrmesler. وَلَا مِنْهُمْ Ve ėmes anlar (10) ol maʿżūb ʿaleyhim ḳavmdan. Belki ėkki arada müzebzeb وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ anṭ işerler (11) Allāh birle yalġannı وَهُمْ يَعْلَمُونَ özleri bilürler yalġan ėrgenni. 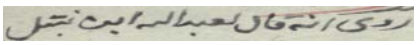 (12)

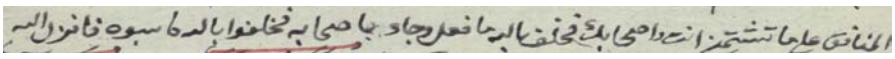 (13)

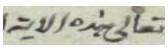

15. أَعَدَّ اللَّهُ لَ هُمْ Ḥāżırladı Allāhu teʿālā anlarġa عَذَابًا شَدِيدًا ḳatı ʿaẕābnı, إِنَّهُمْ سَاء (14) مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ şeksiz anlarnıij ʿamelleri bėk yamandur.
16. اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ Tutdılar anlar (15) anṭlarnı جُنَّةً özlerine ḳalḳan ve ol yalġan anṭlarnı birle cānlarını ve māllarını vikāye (16) ḳıldılar. فصَدُّو Pes menʿ ėtdiler عَن سَبِيلِ اللَّهِ Allāh yolından; yaʿnī īmān kėltürmekden ve Ḳurān (17) birle ʿamel ḳılmaḳdan ḫalāyıḳnı menʿ ėtdiler. عَذَابٌ مُّهِينٌ فَلَهُمْ Pes anlaġadur ḫorlıḳġa tü- [051a/01] şürgüçi ʿaẕāb.
17. لَن تُغْنِيَ عَنْهُمْ Anlarġa fāyide ḳutḳarmas elbette أَمْوَالُهُمْ (02) anlarnıij mālları وَلَا أَوْلَادُهُم ve balaları مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا Allāhʾnıij ʿaẕābındın hīç. أُوْلَئِكَ (03) أَصْحَابُ النَّارِ Ve munlar ot ėyeleridür. هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ Anlar ol otda meij ü (04) bolġuçılardur.
18. يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا Ḳıyāmet küninde ḳoparur Allāhu teʿālā anlarnıij barını. (05) فَيَحْلِفُونَ Pes ant ėter Allāhġa biz müʾminle r-miz, dėp لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ[79] bizge anṭ ėtken kibi. (06) وَيَحْسَبُونَ Ve gümān ėterler anlar أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ özleriniij yalġan anṭlarını bir (07) fāyideli üş dėp . أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ Aij la, anlardur çün yalġançılar.
19. تَحْوَذَ عَلَيْهِمُاسْ (08) Mütevellī anlarġa şeyṭān فَأَنسَاهُمْ الشَّيْطَانُ[80] unutdurdı, ol şeyṭān anlarġa ذِكْرَ اللَّهِ Allāh yādını. (09) أُوْلَئِكَ Bular حِزْبُ الشَّيْطَانِ şeyṭān leşkeri ve şeyṭānġa tābiʿlerdür. أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ (10) Şeksiz şeyṭān tābiʿleri هُمُ الْخَاسِرُونَ anlardur çın ziyān ėtken kişiler.

[79] Metinde şu ibare yazılmamış. لَهُ
[80] Metinde şu ibare yazılmamış. الشَّيْطَانُ

20. إِنَّ الَّذِينَ (11) Şeksiz ol kişiler يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ḫilāf ḳılurlar Allāh'ġa ve resūlu'llāhġa أُوْلَئِكَ (12) فِي الأَذَلِّينَ munlar ḫōr ve ḫaḳīrlerdür.

21. كَتَبَ اللَّهُ Taḳdīr ḳıldı Allāhu teʿālā ve ḳażā ḳıldı, (13) لَأَغْلِبَنَّ أَنَا elbette ġālib bolur mümin وَرُسُلِي ve menim resūllarım. "الزجاج غلبة الرسل (14) أما بالحرب وبالجمعية." إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ Şeksiz Allāh ḳavīdür, عَزِيزٌ ġālibdür[81] ve bī-şebīhdür.

22. (15) قَوْمًا لَا تَجِدُ Tapmas-sėn cemāʿatnı يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ īmān kėltürürler (16) ol cemāʿat Allāh'ġa ve ḳıyāmet künine, يُوَادُّونَ dostlıḳ ḳılġuçı مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ (17) Allāh'ġa ve Allāh'nıij resūlına muḫālif ḳılġan kişilerge; وَلَوْ كَانُوا آبَاءهُمْ eger bolsa da [051b/01] ol Allāh'ġa ve resūlu'llāhġa muḫālif ḳılġan kişiler ol müʾminlerniij ataları[82] أَوْ أَبْنَاءهُمْ (02)[83] (03) yā oġlanları أَوْ إِخْوَانَهُمْ yā bir ṭoġan ḳardaşları عَشِيرَتَهُمْ yā anlarnıij (04) ḳarındaş uruġları, أُوْلَئِكَ bu Allāh ve resūlu'llāhġa muḫālefet ḳılġan kişilerni dost (05) tutmaġan cemāʿat كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ[84] iṣbāt ḳıldı. Allāhu teʿālā anlarnıij köij üllerinde الْإِيمَانَ (06) īmānnı ve وَأَيَّدَهُم ḳutlandırdı anlarnı مِّنْهُ بِرُوحٍ ol Allāhdan boġlan raḥmet birle. (07) بيع يعني بالقرآن وحجج يُدْخِلُهُمْ Kirtür anlarnı جَنَّاتٍ būstānlarġa تَجْرِي مِن تَحْتِهَا aġar (08) ol būstānlarda aġaçlar astındın الْأَنْهَارُ yulġalar. خَالِدِينَ فِيهَا Meij ü boldılar anlar (09) ol būstānlarda. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ Rāżıdur Allāh anlardan وَرَضُوا عَنْهُ ve rāżı boldılar (10) anlar ol Allāhdın. أُوْلَئِكَ Bu cemāʿat حِزْبُ اللَّهِ Allāhnıij şükridür anlar sebebliīndine nuṣret (11) vėrürler. أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ Bilgil Allāhnıij leşkeri ve Allāhnıij ḥikmetine tābiʿ bolġanlar هُمُ الْمُفْلِحُونَ (12) anlardur çün ḳutulġuçılar.

---

[81] ġālib:ʿālib
[82] Metinde "ana" yazılmış.
[83] Metinde 1. cümle art arda iki kere yazılmış.
[84] Ayette yer almayan اللَّهُ sözcüğü ayetin içerisinde yazılmış.

(ḤAŞR SŪRESİ)

Bismillāġi’r-raġmāni’r-raġím

1. (13) سَبَّحَ لِلَّهِ Delālet ḳıldı Allāhu teʾālānıij cemīʿ-i noḳṣāndın ve maḫlūḳġa müşāhiddin münezzeh bol- (14) maḳlıġına مَا فِي السَّمَاوَاتِ köklerdeki eşyālar وَمَا فِي الْأَرْضِ ve yėrdeki eşyālar. وَهُوَ الْعَزِيزُ (15) Ol Allāh bī-şebīh ve bī-naẓīrdür, الْحَكِيمُ bilip üşḳılġuçıdur. Resūlu’llāh ṣalla’llahu ‘a<ley>hi’<s-selā>m hicret (16) ḳılıp Medīnege kelgeç Benī Naḍīr, resūlu’llāh (17) birle muḥārebe ḳılmaslar. Resūlu’llāhġa iġāret üçün ġayrlar, anlar birle muḥārebe ḳılmaslar. Resūlu’llāh [052a/01] yevm-i Bedrde müşriklerge ġālib bolġaç Benī Naḍīr eytdiler: “ [illegible] (02) [illegible].” Müʾminlerge şikest bolḳanı körüp şüb helendiler, resūlu’llāhġa (03) ʿadāvetni iẓhār ḳıldılar ve ʿahdlerini şındurdılar. Ve anlarnıij uluġ<ı> Kaʿb İbn Eşref Ḳoruḳ (04) atlu Yehūd birle Mekkege bardılar. Ḳureyş birle ʿahd ėtdiler resūlu’llāh żararına bir ittifāḳda bolmaḳġa. (05) Ebū Sufyān kelip Ḳureyşī birle ve Kaʿb İbn Eşref Ḳoruḳ Yehūd birle mescidü’l-ḥarāmġa kirdiler ve Kaʿb (06) birle [illegible] Kaʿbe arasında ʿahd-ı mīṯāḳ aldılar. Kaʿb yoldaşları birle Medīnege ḳaytdı (07) ve Cebrāʾil-i Emīn resūlu’llāhġa Benī Naḍīr birle Ḳureyş’niij yamanlarından ḫabe r bėrdi. Resūlu’llāh (08) Kaʿb’niij rezāʿ ḳarındaşı Muḥammed İbn Selīm Enṣāri’ge buyurdı Kaʿb’nı öltürürge. Muḥammed ibn Selīm (09) Kaʿb’nı bir ḥiṣārdan ṭarafġa teferrüc-ü bahāne birle alıp çıḳdı ve hem öltürdi. Ve ėrtesi resūlu’llāh (10) Benī Naḍīrniij üstine bardı ve anlar Medīneni ij bir ṭarafında bir ḥiṣārda ėrdiler. (11) Ol ḥiṣārnı ij ismi Zühre ėdi. “ [illegible].” Anlarġa (12) eytdiler:

“ 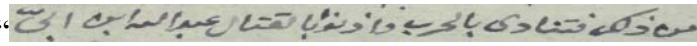 .” (13) Anlarġa yaşrun ḫaber şaldı, ḥişārıij ızdan çıḳmaij ız; eger muḳātele ḳılsalar biz sizniij (14) ṭarafuij ızda-miz ve sizniṭaşlam a<z>-miz. Ve eger sizlerni yėrüij izden yiberseler biz hem sizniij birle (15) birge kėter-miz. Pes anlar özlerini ḳalʿage muḥkem ḳıldılar ve resūlu’llāhġa ḫaber yiberdi- (16) ler: “Aşḥābuij dan otuz kişi birle orta yėrge kėlgil ve bizden hem otuz kişi çıḳsun ve (17) sėndin üstün. Ve eger anlar sėniij nübüvvetüij taṣdīḳ ḳılsalar barımız müsülmān bolur-miz. [052b/01] Ve anlarnıij ḳaṣdı ḥıyānet ėdi ve resūlu’llāhnı ayırup öltürmekḳaṣd ėtüp ėrdiler . Resūlu’llah- (02) bu sözni ḳabul ḳıldı, anlar yėij eden kişi yiberdiler: “Meclisde altmış kişi bolsa (03) her biri her bir söz eytip ġavġa ḳılurlar; murād mefhūm bolmas. Hem üç kişi çıḳar-biz, hem üç (04) kişi çıḳayıḳ ve söz ėşiteyik ve eger ol kişi saij a īmān kėltürseler barçamız īmān kė ltürür-miz.” (05) Benī Naḍīr din bir ḫa tunnıij ḳarındaşı müʾminlerden ėrdi, ḳarındaşına şefḳat üçün kişi yiber (06) di; Benī Naḍīrniij ḥıyānet ḳılġanını bildürdi. Ḳarındaşı yolda yėtüp resūlu’ llāhġa bu ḫaberni söyledi. (07) Ve resūlu’llāh yoldan ḳaytdı ve ėrtesi, leşkerler birle kėlüp yigirmi bir kiçgeçe anlarnı muḥāṣara (08) ḳıldı. Allāhu teʿālā anlarnıij köij line ḳorḳu şaldı, muṣālaḥa ṭāli b boldılar. Reūlu’llāh anlardan (09) köçmekden ġayrı ṭālib bolmadı , anlar köçmekniḳabul ėtip ṣulḥ ėtdiler . Medīneden baʿżı (10) Şāmġa ve baʿżı dėgen yėrge ve baʿżı dėgen yėrge köçüp kėtdiler meger (11) 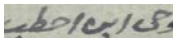 özleriniij cemāʿatları birle Ḫayber’ge kėtdiler.

2. هُوَ الَّذِي Ol Allāhdur (12) أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُو çıḳardı kāfirlerni مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ kitāb ehlinden yaʿni Naḍīrni (13) مِن دِيَارِهِمْ özleriniij yuruṭlarından. Ḳāl-i ibn isḥāḳ: “ (14) 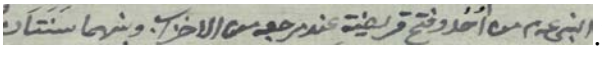 .” لِأَوَّلِ الْحَشْرِ Ol (15) köçüp

taralġanlarında 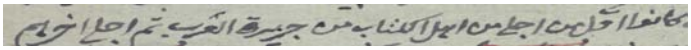 (16) 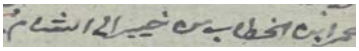 مَا ظَنَنتُمْ gümän ėtmeij iz ėy mü'minler أَن يَخْرُجُو anlar- (17) nıij Yeṣribden çıḳmaḳlıġı<nı>. وَظَنُّو 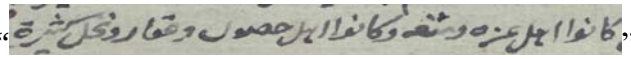 " [053a/01] Gümän ėtdiler anlar yaʿnī Benī Naḍīr أَنَّهُم مَّانِعَتُهُمْ حُصُونُهُم ı şeksiz anlarnı ṣaḳlaġ uçı- (02) dur ḳalʿaları مِّنَ اللَّهِ Allāh ḳahrından. فَأَتَاهُمُ اللَّهُ Pes kėldi anlarġa Allāh'nıij ʿaẕābı لَمْ يَحْتَسِبُو (03) gümän ėtmekde yėrlerinden. 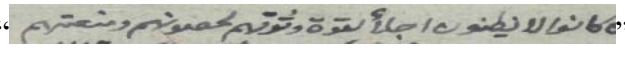 " (04) وَقَذَفَ[85] Ṣaldı Allāh فِي anlarnıij köij üllerine الرُّعْبَ ḳorḳunı. يُخْرِبُونَ Ḥarāb ḳılurlar (05) بُيُوتَهُم ollarnı بِأَيْدِيهِمْ öz ḳolları birlen وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ ve müʾminler ḳolları (06) birle. فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ Pes ġ ayretlenüij iz ėy fehm ve baṣīret ėyeleri! (07) 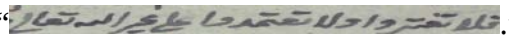 ."

3. هِمُوَلَوْلَا أَن كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْ Ve eger taḳdīr ḳılmasa ėdi (08) Allāhu teʿālā anlarġa vaṭanlarından çıḳıp kėtmekni, الْجَلَاء لَعَذَّبَهُمْ[86] elbette ʿaẕāb ḳılur ėdi Allāhu teʿālā anlarnı (09) öltürmek birle ve esīr ḳılmaḳ birle فِي الدُّنْيَا dünyāda. وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ Bardur anlarġa āḫiretde (10) عَذَابُ النَّارِ ot ʿaẕābı.

4. ذَٰلِكَ Anlarġa bu köçmek ve ʿaẕāb bolmaḳ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ (11) şeksiz anlarġa Allāh'ġa ve resūlu'llāh muḫālefet ḳılmaḳları üçündür. وَمَن يُشَاقِّ اللَّهَ Ve bir kişi (12) muḫālefet ḳılsa Allāh'ġa فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ şeksiz Allāhu teʿālānıij ʿiḳābı ʿaẕābıne ḳatıdur . (13) 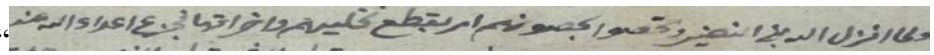 (14) 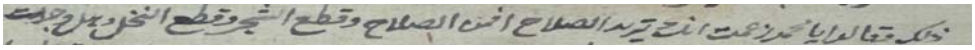 (15) 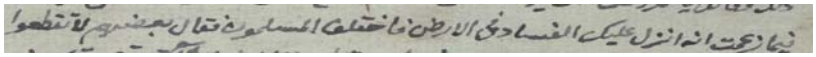 (16) 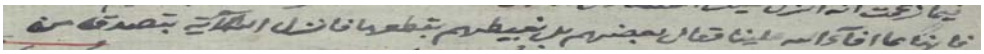 (17) 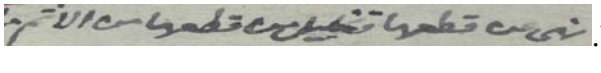 ."

[85] Ayette yer almayan لِلَّهِ ibaresi ayetin içerisinde yazılmış.
[86] Metinde şu ibare atlanmış. الْجَلَاء

5. مَا قَطَعْتُم Kesmedüij iz siz ey müʾminler مِّن لِّينَةٍ [053b/01] hīç ḫurma aġaçını, dėrdi ʿAbbas. “ 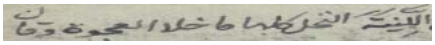 (02) 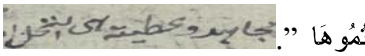 .” أَوْ تَرَكْتُمُوهَا Yā ḳoyduij uz olḫurma aġaçını قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا (03) öziniij tamurında. فَبِإِذْنِ اللَّهِ Pes her ėkkisi bu üşden Allāh i ẕni birledür وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ (04) ve hem fāsıḳlarnı rüsvā ḳılmaḳ üçün.

6. وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ Şol nėrse kim ḳaytardı anı Allāhu t eʿālā (05) عَلَى رَسُولِهِ öziniij resūlına مِنْهُمْ ol Benī Naḍīrden فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ pes çapdur- (06) maduij ız siz ėy müʾminler ol Benī Naḍīrden tüşken mālı taḥṣīl üçün مِنْ خَيْلٍ hīç aṭnı (07) وَلَا رِكَابٍ hīç tüyeni. Ve anlarnij ḳalʿaları Medīne’den ėkki mīl yėrde ėrdi; barçaları piyāde (08) bardılar. Meger resūlu’llāh tüyege yā eşekke mindi. “ (09)

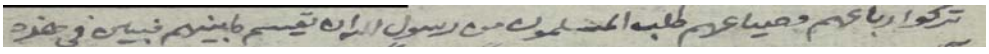

(10) 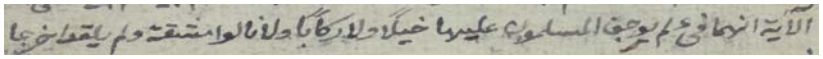 (11)

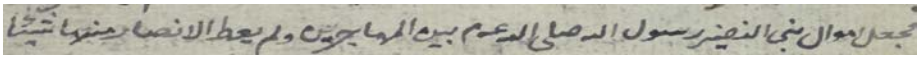 (12)

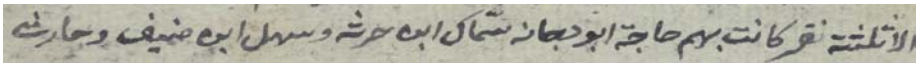 (13)

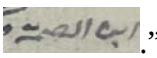 .” وَلَكِنَّ اللَّهَ Līkin Allāhu teʿālā يُسَلِّطُ رُسُلَهُ musallaṭ ḳıldı özinij resūllarını, (14) عَلَى مَن يَشَاءُ ol Allāh özi tilegen kişilerniij üstine. وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Ve Allāhu teʿālā (15) her işke ḳādirdür.

7. لِلْفُقَرَاءِ Şol māl kim ḳaytardı Allāhu teʿālā anı öziniij resūlına [054a/01] مِنْ أَهْلِ الْقُرَى[87] ḳaryeler ehli bolġan kāfirlerinden ḳāl-i ibn ʿAbbas 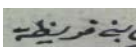 (02) 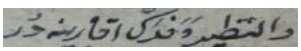 فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى[88]

[87] Metinde şu ibare atlanmış. عَلَى رَسُولِهِ
[88] Metinde şu ibare atlanmış. فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى

yetīmlergedür[89] وَالْمَسَاكِينِ miskīnler<ge>- (03) dür وَابْنِ السَّبِيلِ mālı özḳaşında yoḳ ġāzilerġa ve ḫācılargedür. (04) “ 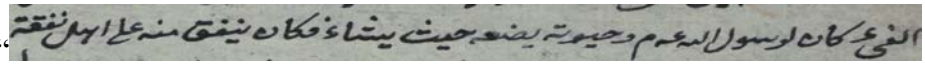 (05) 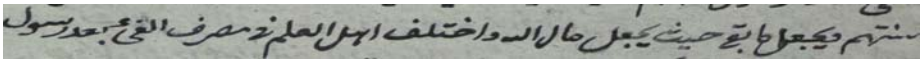 (06) 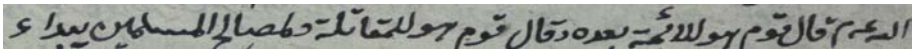 (07) 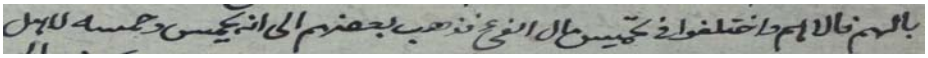 (08) 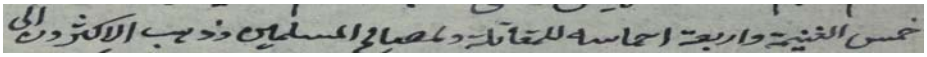 (09) 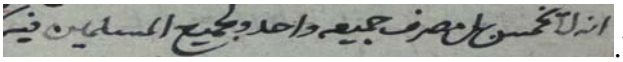 .” كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً (10) Fey’ resūlu’llāh ‘a<ley>hi’<s-selā>m taġvīż ḳıldı ve meṣārif -i maṣrūf ḳıldı tā ki devlet bolsun üçün (11) بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنكُمْ sizniij baylarıij ız araij ızda yaʻnī baylar ve küçli kişiler alup (12) faḳīrler ramş ḳalmasun üçün. وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ[90] Şol nėrseni kim resūl sizge (13) bėrür feyʾ ü ġanīmetdin فَخُذُوهُ pes aluij ız anı. وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ Ve şol nėrseler kim anı nehy (14) ėtdi sizge, ġanīmetke ḫıyānet kibi ve andın ġayrı min-hayat-ı şerʿiyyet kibi. فَانتَهُوا[91] Ḳāl-i Muhyī: (15) “ 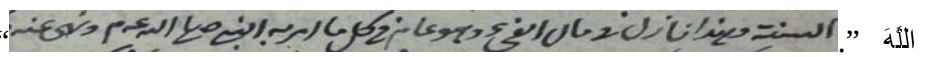 .” وَاتَّقُوا اللَّهَ (16) Saḳlanuij ız Allāhnıij emrine ḫilāf ḳılmaḳdan. شَدِيدُ الْعِقَابِ إِنَّ اللَّهَ Şeksiz Allāhu teʿālā ḳatı (17) ʿaẕāb ėyesidür.

8. لِلْفُقَرَاءِ Faḳīrlergedür الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيارِهِمْ hicret ḳılguçı- [054b/01] larġa şundaḳ kim çıḳarıldı anlar dārlarından, وَأَمْوَالِهِمْ māllarından. Mekke kāfirleri ol (02) muhācirlerini aç ḳıldılar ve māllarını aldılar.يَبْتَغُونَ فَضْلًا Ṭaleb ḳılurlar ol muhācirler (03) Allāhnıij faẕlı yaʿnī rızḳını مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا[92] ve Allāhnıij rıżāsını; وَيَنصُرُونَ اللَّهَ nuṣret bėrürler Allāhnıij (04) dīnine سُولَهُ وَرَ

[89] yetím: yetim
[90] Metinde şu ibare yazılmamış. و
[91] Metinde ayetin bu bölümünde olmayan عَنْهُ yazılmış.
[92] Metinde şu ibare atlanmış. اللَّهِ مِّنَ

ve Allāhnıij resūlına. أُولَٰئِكَ Bu cemāʿatlar هُمُ الصَّادِقُونَ īmānlarında, dīnde (05) rāst kişilerdür.

9. وَالَّذِينَ Şundaḳ kişilergedür feyʾ ü māl تَبَوَّؤُوا الدَّارَ müheyyā ḳıldılar, aldılar (06) dār-ı hicretke ve anlardan murāḍ enṣārīdür. وَالْإِيمَانَ İẖtiyār ḳıldı īmānnı مِن قَبْلِهِمْ ol muhācir- (07) ler kėlmesden evvel. يُحِبُّونَ Söyerler anlar[93] مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ hicret ḳılġannı وَلَا يَجِدُونَ ve tap- (08) maslar anlar فِي صُدُورِهِمْ kökreklerinde حَاجَةً ġayẓ ve ḥasedni; مِّمَّا أُوتُوا anlarġa bėrülmedi (09) muhācirlerge bėrülgen māl sebebli. “ (10) وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ İẖtiyār ėderler (11) muhācirlerni öz dīne وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ eger bolsalar anlarda açlıḳ ve ḫācet . “ (12) ”. وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ Birev ŝaḳlanulsa nefsiniij ḳatılıġından ve nefsine (13) ḳatılıġ muḳteżāsında ḫilāf ḳılsa فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ bu cémāʿatlā çın ḳutulġuçılardur . “ (14) (15) (16) (17)

[055a/01] (02) (03) (04) (05) (06) (07) (08)

[93] Metinde “anlar” ibaresi art arda iki kere yazılmış.

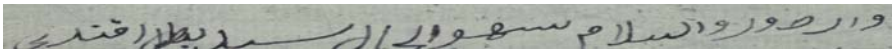
(09)
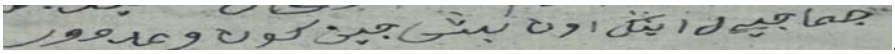
."

10. [056a/01][94] وَالَّذِينَ جَاؤُوا مِن بَعْدِهِمْ Ve māln ol kişilergedürėkdiler anlar muhācirīn ve enṣārdan ṣoij . (02) Ḳāl-i Muġyi's-sünne: "

(03)
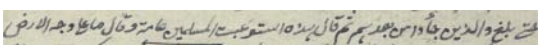
(04)
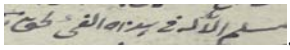
." يَقُولُونَ Eytürler anlar: رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا "Ėy bizniij Rabbumız! Yarlıḳa- (05) ġıl bizni وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ ve bizden evvel īmān birle ötken ḳarındaşlarımızı. (06) وَلَا تَجْعَلْ Ḳılma فِي قُلُوبِنَا bizniij köij ülimizde غِلًّا ḥasedni ve buġznı. لِّلَّذِينَ آمَنُوا Mü'minlerge رَبَّنَا إِنَّكَ[95] (07) رَّحِيمٌ رَؤُوفٌ sėniij re'fet ü raḥmetiij kāmil ü şāmildür."

11. أَلَمْ تَرَ Körmes mü sėn إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا (08) münāfıḳlarnı يَقُولُونَ eytürler لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا kāfir boġan ḳarındaşlarına مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ (09) ehl-i kitābdan boġu çı: "
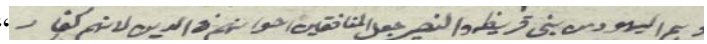
(10)

" لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ "Eger çıḳarılsa ij ız لَنَخْرُجَنَّ elbette çıḳarur-miz biz sizniij birle, مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ (11) iṭā'at ḳılmas-biz sizge muḫālefetde أَحَدًا أَبَدًا hīç bir kimge meij ü; وَإِنْ قُوتِلْتُمْ eger muḳātele ḳılsa ij ız (12) siz لَنَنصُرَنَّكُمْ elbette nuṣret bėrür-miz sizge." وَاللَّهُ يَشْهَدُ Allāh şāhiddür, إِنَّهُمْ şeksiz ol münāfıḳlar لَكَاذِبُونَ (13) elbette yalġançılardur.

12. لَئِنْ أُخْرِجُوا Eger çıḳarulsalar ol kāfirler لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ çıḳmaslar (14) ol münāfıḳlar anlar birle. وَلَئِن Ve eger muḳātele ḳılsa ol kāfirler قُوتِلُوا لَا يَنصُرُونَهُمْ nuṣret bėrmes- (15) ler ol ıḳlarmünāfıḳlar .
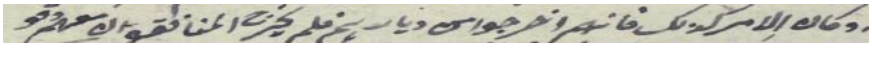
(16)
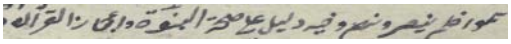
وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ Ve eger nuṣret vėrilseler

[94] Yazmanın 55b sayfasında karalama yapılmış.
[95] Metinde şu ibare yazılmamış. رَبَّنَا

ėdi (17) ol münāfiḳlar , ol kāfirlerge لَئِنْ elbette arḳalarını ėrüp ḳaçarlar ėdi. ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ [96]

13. لَأَنتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً [056b/01] Elbette siz ḳaturaḳ ḳorḳuda فِي صُدُورِهِم ol münāfiḳlar ve kāfirler köij linde. (02) مِّنَ اللَّهِ Allāhdan yánī Ĥudāydan bėyikrek sizden ḳorḳarlar kökreklerine. (03) ذَٰلِكَ Bu sizden ḳorḳular Allāhdan bėyikrek; بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ nėteg siz (04) anlar fehmleri tolaŋan ḳavm bolġanlıḳları üçündür. فانهم لايعرفون عظمة (05)

14. لَا يُقَاتِلُونَكُمْ Muḳātele ḳılmaslar ol (06) ehl-i kitāb sizge جَمِيعًا müctemiʿ bolup. إِلَّا فِي قُرًى مُّحَصَّنَةٍ Meger ḳalʿaları bar ḳaryelerde muḳātele ḳılurlar (07) أَوْ مِن وَرَاءِ جُدُرٍ yā dīvārlar artundın muḳātele ḳılurlar ḳorḳu ġalebeleri üçün . بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ Anlar- (08) nıij öz aralarında muḳātele ve muḥārebe leri شَدِيدٌ muḥkemdür ve anlar ḳuvvetecāʿatve ėyeleridür . (09) (10) تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا Gümān ėter-sėn[97] anlarnı müttefḳ ve müc temiʿ dėp وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ve anlarnıij (11) köij ülleri muḫtelif ve müteferriḳdur . Ḳāl-i Ḳatāde (12) ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُونَ[98] Bu anlarnıij köij ülleri muḫtelif bolmaḳı, (13) anlarnıij ʿaḳılları yoḳluġı üçün.

15. كَمَثَلِ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ Bu, Benī Naḍīr'niij miṣli evvelkilerniij miṣli (14) kibidü.; قَرِيبًا Anlarġa yaḳın zamānda وَبَالَ أَمْرِهِمْ tatdılar anlar işleriniij ėmgekini (15) Bedr'de. وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ Ve anlarġadur ḳatı ʿaẕāb.

16. كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ Bu münāfiḳlarnıij Benī Naḍīr'ni aldap (16) vefāsızlıḳ ḳılmaḳları şeyṭān miṣli. إِذْ قَالَ لِلْإِنسَانِ Eytdi ol şeyṭān ādem balasına: اكْفُرْ "Kāfir (17) bol!" فَلَمَّا كَفَرَ Kāfir bolġaç قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ eytdi ol şeyṭān : "Şeksiz bėn bizār-mėn sėnden. [057a/01] إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ Ḳorḳar-mėn Allāhdan, رَبَّ الْعَالَمِينَ cemiʿ mevcūdātnı terbiyeḳılġuçı Allāhdan." İbn ʿAbbas- (02) dan rivāyet ėder.

[96] Metinde şu ibare yazılmamış. ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ
[97] Metinde bu ibare art arda iki kere yazılmış.
[98] Metinde şu ibare atlanmış. ذَٰلِكَ

Fetret zamānında bir rāhib bar ėdi, anıij ismi Berŝīŝā ėdi. Bir ṣavmaʿada (03) yėtmiş yıl ʿibādet ḳılur ėdi ve hīç bir laḫẓada maʿṣiyyet ḳılmadı ve iblīs anı azdurmaḳ ḥīlesindin (04) ʿāciz oldı. Bir kün iblīs şeyṭānlarını ij yamanlıḳda māhirlerini cemīʿ ėtdi ve eytdi: "Eyā sizden bir (05) kişi bolur mı Berŝīŝā'nı iḫlāl ve iġvā ḳılġuçı?" Ebyāḍ kim ol bir şeyṭānnıij ismidür enbiyāġa muṣāḥib (06) bolur ėdi. Resūl 'a<ley>hi'<s-selā>m bir kün Cebrāʾil ṣūretinde ẓāhir boldı; özinij vesvesesini vaḫy d ėp almaḳın (07) ḳaṣd ėtdi. Cebrāʾil 'a<ley>hi'<s-selā>m anı ḳaḳup yiberdi, arż-ı Hindge tüşdi. Şol Ebyāḍ turdı, iblīsge eytdi: "Mėn (08) anuñ üşini saij a tamām ḳılur-mėn." Pes Ebyāḍ turdı, özini bir ruhbān ṣūretindeldıḳ ve başını ij orta yėrini (09) kėterdi Berŝīŝā'nıij savmaʿasına kėldi ve ḳuçḳurdı. Berŝīŝā cevāb bėrmedi. Berŝīŝā'nıij ʿādeti (10) şol ėrdi; on künde bir namāzdan fāriġ bolur ėrdi ve on künde bir iftār ḳılur ėdi. Pes Ebyāḍ anıij cevāb (11) bėrmegenini kördi, savmaʿanıij astındaʿ ibādetke kirişdi. Berŝīŝā namāzdan fāriġ bolġaç savmaʿanıij astında (12) Ebyāḍ'nı kördi [illegible] ruhbāndın bir [illegible] üzre ḳāyim bolup namāz ḳılup munı körgeç cevāb (13) bėrmegenine ökündi ve aij a eytdi: "Maij a ḳuçḳurdıñ, mėn meşġūl[99] ėrdüm. Ḥācetüñ nėdür? Eytgil!" Ebyāḍ eytdi: (14) "Sėni sėverem ve senüñ edeb-i aʿmālın dan iḳtibāṣ ḳılur - mėn. Şunıij üçün kėldim bir yėrdeʿibādet ḳılayıḳ ve senüñ (15) ʿādetüij ni alayın!" dėp. Berŝīŝā eytdi: "Mėnim işüm ve şuġlum bar , senüñ birle muʿannese ḳıla almas-miz. Eger mümin bolsañ (16) cemīʿ müʾminge ḳılġandur ʿādet, saij a hem Allāhu teʿālā naṣīb tėgürür ve eger mėnim duʿāmnı ḳabūl ḳılsa." dėdi, namāzġa (17) meşġūl boldı. Ebyāḍ hem namāzġa kirüşdi ve mundınṣo ñ ḳuruḳ küngeçe Berŝīŝā aij a ḳaramadı, ḳuruḳ kündin

[99] meşġūl: meşʿūl

[057b/01] şoñ aij a ḳarad. Berŝīŝā eytdi: “Ḥācetüñ nė dür?” Ebyāḍ ėydi: “Ṣavmaʿa içinde senüñ birle birge bolmaḳdur.” Ber- (02) şīşā eytdi: “Kėlgil!” Pes ṣavmaʿa<ġa> kirdi, bir yolġaça anıij birle birgeʿibādet ḳıldı ve iftār ḳılmas ėrdi. (03) Meger ḳuruḳ künde bir namāzdan fāġil bolmas ėdi; meger ḳuruḳ künde bir heme bolur ėrdi, sėksen künde (04) bir fārigˌ bolup iftār ḳılur ėrdi. Berŝīŝā munı kördi, özini taḳṣīrge nisbet[100] bėrdi. Ebyāḍ’nıij ṭāʿatına şu- (05) ḳlandı. Bir yıldın şoñ Ebyāḍ eytdi: “Mėn, kėter-mėn; mėnim sėndin ġayrı bir yoldaşım bar. Mėn sėniʿibādetde ictihādı (06) köprekdür dėp kėlgen ėrdim. Bizge senüñ ḫaberüij ni başḳa türli yėtgürgen ėrdiler.” Berŝīŝā mu- (07) nuij kėtmeklikindin melūl boldı. ʿİbādetde ictihādı köplikni körmekligi üçün ve munı öz ėytdi: “Ebyāḍ, mėn (08) saij a duʿālar ögreteyim; saij a anıij nefʿi köp bolur. Ol dúā birle örtülür -sėn ve mecnūn ve mübtelā-yı ʿāfiyet (09) tapar.” Bar şişā eytdi: “Mėn bu menzilni mekrūh közde körür- mėn ve ḳorḳar-mėn; ādemler bu şini bilseler nėniʿibādetdin (10) meşġūl ḳılurlar.” Ebyāḍ bu sözni ḳoymadı; āḫir aij a bu duʿānı ögretdi, kėtdi ve iblīs yanına kėldi ve eytdi: (11) “ 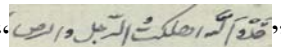 ” Bir kişini bodı ve anı maŝrūʿ ḳıldı ve bir ṭabīb şūretinde olup ol kişiniij (12) ehline kėldi ve eytdi: “Bu kişiniij cānunı bėrür, muij a bir dārū ḳılayın.” Anlar eytdiler: “Ḳılġıl!” Ebyāḍ eytdi: (13) “Munıij çennesi küçlidür, ėrgendür. Mėnim ḳuvvetim yėtmes. Berŝīŝā’ġa baruij ız, ol dúā ḳılsa tirilür.” Munlar (14) Berŝīŝā’ġa bardılar, duʿā ṭaleb ḳıldılar. Berŝīŝā duʿā ḳıldı, ol kişi tirildi. Pes Ebyāḍ munıij (15) miṣālli hemīşe ḳıldı ve anlarnı Berŝīŝā’ġa yiberdi. Bir kün Ebyāḍ bardı, Benī İsrā’īlniij pād-şāhı- (16) nıij ḳızını ve bodunı zaḥmetlendürdi. Ve ol pād-şāhnıij üç oġlı bar ėrdi. Bu zaḥmetli ḳızı özi ölgen (17) ėdi ve ḳarındaşı özi ornına pād-şāh ḳılġan ėrdi. Ebyāḍ munlarġa bir ṭabīb şūreṭinde

[100] nisbet: nīsbet

kėldi ve eytdi: [058a/01] "Muij a ʿilāç ḳılur-mėn." Anlar eytdiler: "Ḳılġıl!" Ebyāḍ eytdi: "Muij a māderdür, taʿarruż ḳılġan-mėn; ṭāḳat ḳıla almas-mėn. (02) Munı Berŝīŝā'ġa ėletip ḳoyuij ız, her vaḳt şeyṭanı kėlse duʿā ḳılsun; tamām selāmet bolġaç aluyup ḳaytur siz." (03) Anlar eytdiler: "Berŝīŝā bu üşni ḳabūl ḳılmas." Ebyāḍ eytür: "Bir ṣavmaʿa binā ḳıluij ız Berŝīŝā ṣavmaʿası (04) yanında ve eger andın ibā ḳılsa öz ṣavmaʿasına kirtüp ḳoyuij ız ve eytüij iz: "Bu sėniij ḳaşuij da emānetdür, (05) munı Allāh üçün muḥafāẓa ḳılġıl!" Munlar Berŝīŝā'ġa bardılar ʿöẕrlerini eytdiler. Berŝīŝā ḳabūl ḳılmadı; (06) pes Berŝīŝā'nıij ṣavmaʿasına tutuş bir ṣavmaʿa ḳıldılar ve ḳıznı anda ḳoydılar ve eytdiler: (07) "Bu bizniij ḳarındaşımızdur, Allāh üçün anı muḥafāẓa ḳılġıl!" dėdiler, kėtdiler. Berŝīŝā namāzdan fāriġ bolġaç (08) ḳıznı kördi ve anuñ cemālini müşāhede ḳıldı, ḫayrān boldı. Yüzin ḳolına ḳoydı ve köij line uluġ ḫitr tüşdi. (09) Şeyṭān kėldi, ḳıznı bodı. Berŝīŝā duʿā ḳıldı, buvmesi yazıldı. Ve kāh bolur ėrdi. Şeyṭān ḳıznı[101] (10) borar ėrdi ve ḳız ḥūşı- (11) nıij zevāli sebebli yalaŋġaçlanur ėrdi. Şeyṭān Berŝīŝā'ġa vesvese ṣaldı ve eytdi: " 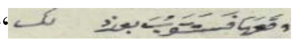 (12) 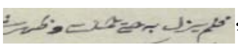 " Şeyṭān eytdi: "Ėy Berŝīŝā rüsvāy bolduñ! Munı öltürgil, tevbe ḳılur-sen ve ḳarındaş- (13) ları kėlse eytür-sėn: "Şeyṭān alup kėtdi, mėnim ḳuvvetim yėtmedi." Pes Berŝīŝā kirdi ve ḳıznı öltürdi (14) ve anı ėltüp ṭaġnı ij bir ṭarafına kömdi. Kėç kömgende şeyṭān kėldi ve anuñ üzerindin bir ṭarafnı tutdı, (15) tofraḳdan ṭaşda ḳaldırdı. Berŝīŝā ṣavmaʿasına kėldi, namāzġa kirişdi. Ḳıznıij ḳarındaşları (16) kėldiler ve anı Berŝīŝā'dan ṣordılar. Berŝīŝā eytdi: "Şeyṭānı kėldi ve anı alup kėtdi. Mėnim (17) ṭāḳatim yėtmedi." Anlar bu sözge bāver ḳılup ḳaytdı kiri, köp ḥasret birle yoḳladılar. Şeyṭān [058b/01]

---

[101] Metinde 9. satır art arda iki kere yazılmış.

alarnıij uluġnıij tüşine kirdi ve eytdi: “Berŝīŝā seniij ḳardaşıij a filān filān işler ḳıldı (02) ve anı filān yėrge kömdi .” Ve ol kişi eytdi: “Berŝīŝā nīklerdendür, bu işni ḳılmaz ve bu tüş şeyṭāndandur !” (03)[102] Şeyṭān üç küngeçe bu tüşni aij a körgezdi, ol hem iʿtibār (04) ėtmedi. Andın kiçik ḳardaşlarına körgezdi, ol aġalarına 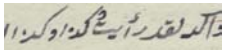 ortançı ḳardaş- (05) ları eytdi: “ 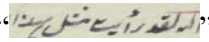 ” Uluġları ėydi: “Mėn hem kördüm uşandaḳ tüşni.” Pes Berŝīŝā’ġa (06) bardılar, eytdiler: “Bizniij ḳardaşımızını nė ḳılduñ?” Berŝīŝā eytdi: “Ḥālni sizge eytmedüm mü, (07) eyā mėni müttehem ḳılur mu siz?” Munlar andın uyaldılar ve eytdiler: “ 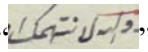 ” Öylerine (08) ḳaytġaç şeyṭān anlarġa körindi ve eytdi: “Ḳardaşıij filān yėrde medfūndur, mezārıñ (09) bir ṭarafı tofraḳdın ḫāricdür.” Anlar ḳollarını çıyup bardılar, Berŝīŝā’nıij ṣavmaʿasını uvat- (10) dılar. Ol rāhibni baylap pād-şāhġa ėletdiler. Şeyṭān vesvese ḳıldı ve eytdi: “Ėy Berŝīŝā kişi (11) öltürüp-sėn ve mükābere ḳılup inkār ėder-sėn. Ėkki günāhnı birge cemʿ ėder-sėn, inṣāf ḳıl; toġrı sözle.” (12) Pes Berŝīŝā iḳrār ḳıldı, pād-şāh anı aşmaġa buyurdı ve Berŝīŝā’nı aṣdılar. Ebyāḍ kėldi, eytdi: (13) “Mėni tanur mu sėn?” Berŝīŝā eytdi: “Yoḳ!” Ebyāḍ eytdi: “Mėn saij a duʿā ögretken kişi-mėn. Pes senüñ duʿāij (14) makbūl boldı. 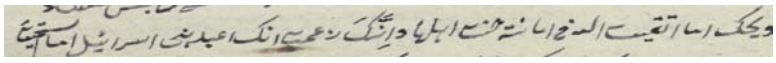 (15)

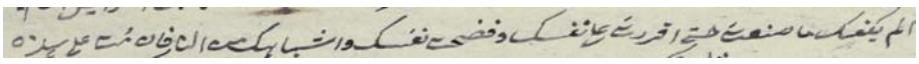 (16)

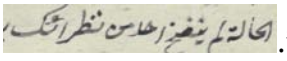 .” Berŝīŝā eytdi: “Nė ʿilāc?” Ebyāḍ eytdi: “Mėnim bir sözime kirgil, munlarnıij köz- (17) lerini bodup sėni mundan alup çıḳarmėn.” Berŝīŝā eytdi: “Ol, nė iş turur?” Ebyāḍ eytdi: “Maij a secde[103]

[102] Metinde “Bu işni ḳılmaz ve bu tüş şeyṭāndandur.” cümlesi 3. satırın başında da yazılmış.
[103] Metinde “secde” sözcüğü art arda iki kere yazılmış.

[059a/01] ḳılġıl!” Berŝîŝā secde ḳıldı. Ebyāḍ eytdi Berŝîŝā’ġa: “ 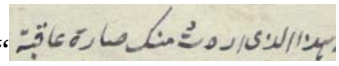 (02) 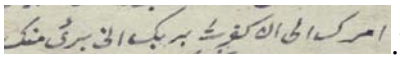 .”

17. بَتَهُمَاالْعَالَمِينَ رَبَّ افكَانَ عَاقِ Pes boldı bu (03) insān birle şeyṭānnı ij ʿāḳıbeti. أَنَّهُمَا فِي النَّارِ Munlar her ėkkisi otundadur, وَذَلِكَ جَزَاء الظَّالِمِينَ خَالِدَيْنِ فِيهَا[104] otda meij ü (04) ḳalġuçılardur. İbn ʿAbbās eytür, Berŝîŝā ḳatlındın ṣ oñ Benī İsrāʾilde ruhbānlar özlerini yaşrun (05) yuzar ėrdi. Cüreyc rāhibniij emri ẓāhir bolġanġaça ve bu vaḳʿadın ṣoñ ruhbānlar münbasiṭ bol- (06) dılar; ādemlerge ẓāhir boldılar. Muhyī rivāyeti birle ḫurāc ėder resūlu’llāhdan bėşikde (07) söyleşmedi; meger üç kişi biri İsī İbn Meryem ve biri ṣāhib Cüreyc ve Cüreyc ʿābid kişi ėrdi. Bir ṣavmaʿa binā ḳıldı, (08) bir kün anası keldi yā Cüreyc ėydi: “Yā Rab ėy ṣalāt pes ṣalatına mülāzım boldı.” anası ḳaytup (09) kėtdi, ėrte yine kėldi ve eytdi: “Yā Cüreyc!” Eytdi: “Yā Rab ėy ümmi ve ṣalatı, pes namāzına mülāzım boldı.” Anası (10) eytdi: “Ĥudāyā mėni bir zāniye yüzini körsetmey, öltürmegil.” Pes Cüreyc’niij istiḳāmeti Benī İsrāʾilde (11) söylendi. Bir zāniye bar ėrdi; ḥüsn-i cemālde ber-miṣl ėrdi. Ol eytdi: “Eger tileseñ Cüreyc’ni fitnege (12) ṣalur mėn.” dėdi. Ṣavmaʿage kėldi, özini Cüreyc’ge ḳarşu ḳıldı. Cüreyc aij a iltifāt ėtmedi. Bir kütövçi bar (13) ėrdi; kėçlerde, yaij urlarda Cüreyc ṣavmaʿasına kirür ėrdi. Bir zāniye, ol kütövçige bardı; anıij (14) birle zinā ḳıldı ve yükli boldı. Bala tapġaç eytdi: “Bu Cüreyc oġlıdur.” Ḫalāyıḳ kėldi, Cüreyc’ni tüşürdiler (15) ve ṣavmaʿanı bozdılar ve özini urdılar. Cüreyc eytdi: “Nė vāḳʿa boldı?” Eytdiler: “Bu zāniye ḳıldu ñ (16) ve bu ġlan sėndin bolmış.” Cüreyc eytdi: “Ṣabīni kėltürüij ler!” Ṣabīni kėltürdiler, Cüreyc namāz ḳıldı; (17) namāzdan ṣoñ ṣabīniij ḳursaḳına türtdi ve eytdi: “Ėy oġlan, atañ kimdür?” Oġlan eytdi: [059b/01] “Filān kütövçidür.” Pes ṣavmaʿasını evvelki vech binā ḳıldılar. Ve

[104] Metinde şu ibare atlanmış. وَذَلِكَ جَزَاء الظَّالِمِينَ

biri bir oġlan ėrdi anasınıij ėmçekini (02) ėmip turur ėrdi. Bir aṭlu kişi uzdı, aṭı ġāyet ferāhetde ėrdi ve körgen kşi ge sürūr ḥāṣıl (03) bolur ėrdi. Oġlan anuñ anası eytdi: "اللهم اجعل ابني مثل هذا" Oġlan ėmçekini ḳoydı ve ol (04) kişige ḳaradı. "اللهم لا تجعلني مثله" Ve mundınṣ oñ īmānge başladı ėyü her yėre eytür gūyā mėn (05) resūlu'llāhnıij barmaḳını köz aldumda körgendek mėnḥāżır ṣabīniij ėmgenini īmān barmaḳını aġzına (06) ṣoḳup ṣorup ḥikāyet eyter ėrdi. Ve ol ṣabī ėmüp tuġanda bir ḫatun kėltürdiler ol ḫatun - (07) nı ṣoḳarlar ve eytürler: "Zinā ḳılduñ ve uġurladuñ." Ḫatun eytür: "حسبي الله." Pes anası (08) eytdi: "اللهم لا تجعل ابني مثلها." Bala ėmçekni ḳoydı ve olḫatunġa ḳaradı ve eytdi: "اللهم اجعلني مثلها" (09) Anası oġlanġa söz ḳaytardı ve eytdi: "Bir yaḫşı kişi uzdı, mėn: "من اللهم اجعل ابني مثله."dėdim. (10) Sėn: "اللهم لا تجعلني مثله" dėdüñ. Ve bu cavrnı urup kėltürdiler ve aij a: "Zinā ḳıldu ñ, uġurladuñ." (11) dėrler. Pes mėn eytdim: "اللهم لا تجعل ابني مثلها." Ve sėn eytdüñ: "اللهم اجعلني مثلها" Oġlan eytdi: "ol at- (12) lı kişi cebbar ėrdi. Pes "اللهم لا تجعلني مثله" dėdüm. Allāh'ġa ṣıġındım. Ve "Bu ḫatunnı zinā ḳıldu ñ." (13) dėrler. Ol zinā ḳılmaġan ve uġurladu ñ dėrler ve ol uġurlamaġan. يَ

18. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ėy mü'mi nler, (14) اتَّقُوا اللَّهَ saḳlanuij ız Allāh<ġa> günāh ḳılmaḳdın. وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ Tėgşürüp ḳarasun , dėr kim مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ taij la (15) ḳıyāmet künine nidā-yı ʿamel -i ŝāliḥ ḥāżırlegen. وَاتَّقُوا اللَّهَ Ṣaḳlanuij ız Allāh'ġa günāh ḳılmaḳdın. إِنَّ اللَّهَ Şeksiz (16) Allāhu teʿālā خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ sizniij ʿamelüij izden ḫaber-dārdur.

19. وَلَا تَكُونُوا Bolmaij ızlar كَالَّذِينَ şunday (17) kişiler kibi نَسُوا اللَّهَ unutdılar anlar Allāh'nı ve emrini veḥuḳuḳını muḥafā ẓa ḳılmadılar. فَأَنسَاهُمْ [060a/01] Pes unutdurdı Allāhu teʿālā anlarġa أَنفُسَهُمْ özlerini. Ḳāl-i Beyḍāví: "حتى لم يسمعوا (02) ما ينفعها ولم يعملوا ما يحمل فيها." أُولَٰئِكَ Bu Allāh'nı unutġan cemāʿa t, هُمُ الْفَاسِقُونَ anlardur çün (03) fāsıḳlar.

20. لَا يَسْتَوِي Ber-ā-ber bolmas أَصْحَابُ النَّارِ ot ehlleri, حَابُ الْجَنَّةِوَأَصْ cennet ehllerine. أَصْحَابُ الْجَنَّةِ (04) Cennet ehlleri, هُمُ الْفَائِزُونَ anlardur çürḳutulup ; pes maḳṣūdge[105] yėtken kişiler.

21. لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ (05) Eger inzāl ḳılsaḳ ėrdi bu Ḳurān'nı, عَلَى جَبَلٍ tavlarġa; تَهُ لَّرَأَيْ elbette körür ėrdüñ-sėn ol tavn خَاشِعًا ko- (06) ruḳġuçı ve taḫaşşuʿ ḳılġuçı, مُتَصَدِّعًا yarulġuçı مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ Allāhdan ḳorḳudn . "

(07)

(08)

(09)

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ Bu emṣāldür; نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ beyān ḳılur-miz, ol emṣālni ādemler üçün. لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ Ol ādem, (10) tefekkür ḳılġaylar kim ve Ḳurān beyān birle ḫaṭālarnı anlap ḳaytġaylar, dėp. Ḳāl-i Beyḍāví: "

(11)

."

22. هُوَ اللَّهُ الَّذِي Ol, andaḳ Allāhdur; لَا إِلَٰهَ إِلَّا (12) هُوَ yoḳdur hīç maʿbūd . Meger Allāhdur; عَالِمُ الْغَيْبِ ādem bilmegen ve mʿāyene ḳılmaġan eşyānı , barunı, bilgüçi; (13) وَالشَّهَادَةِ ādem körgen ve bilgen şeyānı , her birini, bilgüçi. هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ Ol Allāh, şāmilü'l- raḥmet (14) ve kāmilü'l-raḥmet.

23. الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ هُوَ اللَّهُ Ol Allāhdur, andın ġayrı maʿbūd bolmaġan. الْمَلِكُ Mülk-i tām ėyesi (15) ve her şeyʾden ʿale'l-ıṭlāḳ müstaġnī ve her şeyʾ min- cemīʿü'l-vücūd aij a muḥtāc, anuñ ḥükmine ve ḳażāsına muḫassir, (16) الْقُدُّوسُ semāvāt-i[106] naḳṣ ve müşābehetden ġāyet tenezze h birle münezzehdür. Hīç vechden noḳṣān müşābehet -i (17) maḫlūḳā t aij a mümkin ėmesdür. السَّلَامُ Pāk ve selāmetdür, noḳṣān vḫādiṣ -iʿarūżından. [060b/01] الْقُدُّوسُ

(02) السَّلَامُ

الْمُؤْمِنُ Enbiyānı rāstlaġuçı muʿcizāt birle. Ḳāl-i ʿAbn bbas: (03)

."

الْمُهَيْمِنُ

(04) Hemīşe eşyānı bilgüçi ve muḥafā ẓa ve murāḳabe ḳılġuçı ve her nė tilese

[105] maḳṣūd: maḳṣud
[106] semāvāt: semāvet

ḳadrini yėtgüçi. 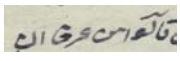 (05) 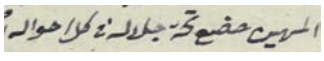 الْعَزِيزُ Şedīdeü'l-ḳuvvet veʿadīm -ün-naẕ<ī>r ve'l- müşābehet ve efhām véuḳūl (06) birle anuñ vaṣfın ḥātā -yı müteʿaẕẕir ve muḥāl bolġuçıdur. الْجَبَّارُ Her şeyʾ ışlāḥ ḳılġuçı ve ol, irāde (07) ḳılmaġan işü niij taḥḳīḳı muḥāl bolġuçıdur. الْمُتَكَبِّرُ Cemīʿ -i cehāzdan, cemīʿ -i eşyādan müteʿālīdür ve ḫalāyıḳda (08) mümkin ve mutaṣavver bolġuçı evṣāfdan. سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ Münezzeh ve muḳaddes ve müteʿālīdür, (09) Allāhu teʿālā. Ḫalāyıḳ, ol Allāh'ġa vaṣflardan bir vaṣfda ġayrnı şerīk ḳılmaḳlarından.

24. هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ (10) Ol Allāhdur, cemī -i eşyānı taḳdīr birle yoḳdan bar ḳılġuçı ; الْبَارِئُ eşyānı barḳılġuçı . Ol eşyādan (11) maḳṣūd bolġan meṣāliḥ ve menāfiʿniij tertībinde tefāvütden berī ḳılup الْمُصَوِّرُ cemiʿ -i eşyānı bir ṣūretinden (12) ve bir heyʾetde her ḳaysını bir ḥāṣiyyetli ve bir menfaʿatli ḳılġuçıdur. الْحُسْنَى لَهُ الْأَسْمَاءُ İsmler (13) de ol Allāh'ġa ḫāṣdur; ḥüsn-i ẕātı birle mevṣūf ve ḥudūṯ ve imkāndın beri bolġan maʿnīlerge (14) dāl bolġuçı. يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ Tenzīh ve taḳdīs ḳılur ol Allāh'nı, ḳāl (15) yā ḥāl t ili birle noḳṣāndın ve maḫlūḳġa müşābehetdin köklerdeki cemīʿ -i eşyā ve yėrdeki ā. eşy (16) Ėy tüvānā, nā-tüvāndur! 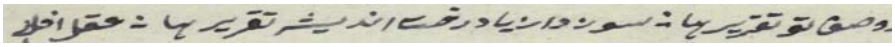 (17) 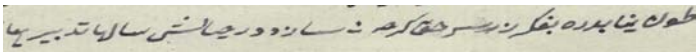 وَهُوَ الْعَزِيزُ Ve ol [061a/01] Allāh'dur. 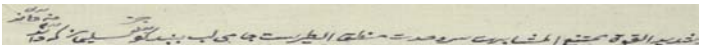 (02) 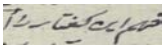 الْحَكِيمُ İşni bilüp ḳılġuçı ve her nė tilese ḥükm ėtküçi ve anuñ ḥükmi taġayyür ve tebdīl-i muḥāl (03) bolġuçı. 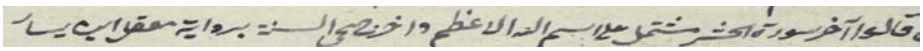 (04) 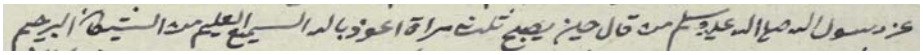 (05) 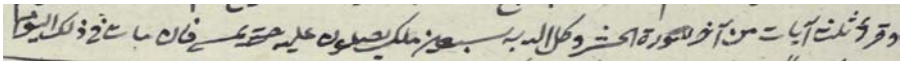 (06) 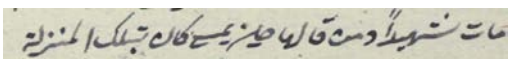

(MÜMTEḤİNE SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. (07) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُو Èy müminler ! لَا تَتَّخِذُوا Tutmaij ız, عَدُوِّي mènim düşmānumnı, وَعَدُوَّكُمْ özüij iz düşmān uij ıznı (08) أَوْلِيَاء dost ve şinā . Benī Hāşim'niij Sāre atlı āẕād ḳılġan cavrī leri Medīne'ge kèldi. Resūlu'llāh, (09) feṯḥ-i Mekke ḳaṣdı birle tehiyye-i esbāb ve techīze-i ʿasker ḳılur èrdi. Sāre'ge eytdi: "Müsülmān bolup kèldüij mü?" (10) Eytdi: "Yoḳ." Resūlu'llāh eytdi: "Hicret ḳılup kèldü ij mü?" Sāre eytdi: "Yoḳ." Resūlu'llāh eytdi: "Nè üçün keldüñ?" (11) Sāre eytdi: "Siz ehl ü ʿaşīre ve mevālī èrdüij iz ve mèn ziyāde muḥtāc ve faḳīr oldm. Sizden kölük ve āl m(12) almaḳ içün kèldim." Resūlu'llāh eytdi: " 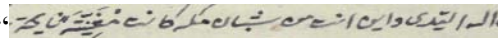 ." Sāre eytdi: "Vāḳıʿa-yı (13) Bedr'den ṣoñ, mèni hīç kim taġannīge ḳoşmadı , maij a māl bèrmedi." Resūlu'llāh, Benī Hāşim'ni aij a māl bèrürge (14) delālet ḳıldı ve aij a kölük ve nafaḳa ve kisve bèrdiler. Ḥāṭib ibn Ebī, Benī Esed'niij ḫalīfī èrdi. (15) Sāre birlen ehl-i mülke, Mekke'ge yazdı; Sāre'ge on tille bèrdi, bir kèm bèdri: "Bu ḫaṭnı ehl-i Mekke'ge tègür." (16) dèdi ve ḫaṭ içinde yazġan èrdi: Min-Ḥāṭib ibn Ebī 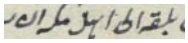 resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem (17) 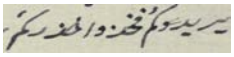 Sāre ḥaṭ nı alıp çḳdı . Cebrā'īl 'a<ley>hi'<s-selā>m resūlu'llāhġa ḫaber bèrdi. Resūlu'llāh, ʿAlī ve ʿAmmār [061b/01] ve Ṭalḥa ve Miḳdād ibn Esed ve Ebū Merṣedni atlandurup artundın yiberdi. (02) 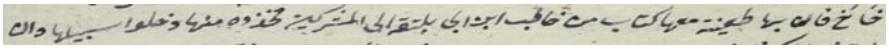 (03) 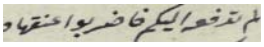 Ve munlar, bardılar Ravża-ı Ḫāḫda ḫatunnı tapdılar ve eytdiler: "Ḫaṭnı [107](04) bèrgil!" Ḫatun anda eytdi: "Mènde ḫaṭ[108] yoḳ." dèp;

[107] ĥaṭ: ġaṭ

pes tėgsürdiler, tapmadılar. ʿAlī ķılıçnı sovurdı: “Yā ḫatnı[109](05) bėrgil yā moynuij nı üzer-mėn!” dėdi.Ḫatun ḫatnı tulumından sovurup alup bėrdi, özini yiberdiler. (06) Ḫatnı [110]aldı, ķaytdılar. Resūlu’llāh Ḫāṭibni çaķ rup eytdi: “ (07)

(08)

(09)

(10)

(11)

(12)

(13)

.” ثُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ Dostlıķ ķıla -siz anlaġa ve do stlıķ sebebli resūlnıij iḫtibārını (14) anlaġa yibere -sizler. وَقَدْ كَفَرُوا Şeksiz, kāfir bold anlar; بِمَا جَاءكُم مِّنَ الْحَقِّ sizge kėlgen ḥaķ bolġuçı (15) Ķurān’ġa. يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ Çıķaralar, anlar peyġamberni ve ķavmla r Mekke’den وَإِيَّاكُمْ ve hem sizni; أن تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ siz- (16) niij Rabbuij ız Allāh’ġa īmān kėltürgeniñiz içün. إن كُنتُمْ Eger bolsaij ız siz, خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي mėnim yolımda (17) cihād içün çıķķan وَابْتِغَاء مَرْضَاتِي ve mėnim rıżāmnı ṭaleb ķılup çıķķan bolsaij ız, تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ [062a/01] yaşrun ķıla-siz anlarġa dostlıķ. وَأَنَا أَعْلَمُ Ve mėn bilgüçi mėn, أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنتُمْ (02) aḫfā ķılġan işlerüij izni ve hem iẓhār ķılġan işlerüij izni. وَمَن يَفْعَلْهُ Birev ķılsa ol ķāfirlerge do stlıķnı, مِنكُمْ sizniij (03) araij ızdan فَقَدْ ضَلَّ şeksiz adaşdı ol kişi سَوَاء السَّبِيلِ toġrı yolnı.

---

[108] ĥaṭ: ġaṭ

[109] ĥaṭ: ġaṭ

[110] ĥaṭ: ġaṭ

2. إِن يَثْقَفُوكُمْ Eger, sizge ẓafer tapsalar (04) يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاء bolurlar sizge düşmān. وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ Süzerler sizge أَيْدِيَهُمْ ḳollarını, وَأَلْسِنَتَهُم (05) tillerini بِالسُّوءِ uṣallıḳ birle öltürmek ve sögmek kibi. وَوَدُّوا Söydiler, anlar لَوْ تَكْ فُرُونَ sizniij kāfir bolmaḳuij ızını.

3. لَن تَنفَعَكُمْ (06) Elbette fāyide bėrmes sizge أَرْحَامُكُمْ ḳardaşlaruij ız وَلَا أَوْلَادُكُمْ ve hem balalaruij ız. يَوْمَ الْقِيَامَةِ Ḳıyāmet (07) küninde, يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ayırur; ol Allāh ḳıyāmet küninde sizniij araij ızını; müʾminlerni cennetke kirtür ve kāfirlerni otḳa. وَاللَّهُ (08) بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Allāhu teʿālā sizniij işüij izni[111] körgüçidür.

4. قَدْ كَانَتْ لَكُمْ Şeksiz, boldı sizge أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ (09) körkem sünnet kim aij a iḳtidā ve tabʿiyyet ve teʾessī ḳılmaḳ kerek. فِي إِبْرَاهِيمَ İbrāhīm ‘a<ley>hi’<s-selā>m de وَالَّذِينَ مَعَهُ İbrāhīm birle boḷgan (10) müʾminler de, إِذْ قَالُوا eytdiler, anlar لِقَوْمِهِمْ özüniij ḳavm ḳardaşlarına: إِنَّا بُرَاء مِنكُمْ “Biz bizār-miz sizden, (11) وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ Allāh’dan başḳa maʿbūdu ij ızdan. كَفَرْنَا بِكُمْ Biz münkir-biz sizniij dīnüñizge ve maʿbūdu ij ızḍa. (12) وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاء أَبَدًا Ve ẓāhir boldı bizni ij birle sizniij arada düşmānlıḳ ve yaman (13) körmeklik meij ü; حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ ḥattā, siz īmān kėltürgençe Allāh, yalḡuz, bir Allāh’ḡa.” إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ Meger İbrāhīm- (14) niij atasına eytken sözine tabʿiyyet ve teʾessī kerekmes. لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ Elbette istiḡfār ḳılur-mėn sizniij içün. (15) وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ Ve eytdi İbrāhīm atasına: “Allāh’nıij ʿaẕābını sėndin, hīç defʿ ėde bilmes-mėn; eger kāfir (16) veʿāṣī bolsaij ız.” رَّبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا Ėy bizniij Rabbumız! Saij a tevekkül ḳılduḳ; وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا sėniij ṭāʿatuij ḡa (17) ḳaytduḳ; وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ve ḳıyāmetde sėniij ḥükmüij edür ḳaytmaḳ.”

[111] işüij izni: aşuij ızını

5. رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا “Èy bizniij Rabbumız! Ḳılma bizni فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا [062b/01] kāfir bolġan kişilerge fitne yaʿnī: “ 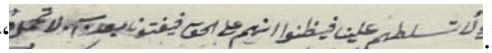 .” وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا “Yarlıḳa- (02) ġıl bizni èy bizniij Rabbumız!” إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ şeksiz sèn ve[112] bes ʿazīz-sèn, ḥakīm-sèn.

6. لَقَدْ كَانَ لَكُمْ Şeksiz boldı (03) sizniij üçün فِيهِمْ ol İbrāhīm de ve anuñ birle bolġan mü’minler de أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ tabʿiyyet ve teʾessī ḳılurġa, (04) yètüşli körkem sünnet, لِمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ Allāhdan ümmīdètken kişige, وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ḳıyāmet ecrini ümīd ètken (05) kişige, وَمَن يَتَوَلَّ bir men, iʿrāż ètse; فَإِنَّ اللَّهَ şeksiz Allāhu teʿālā, هُوَ الْغَنِيُّ hemeden muij sız, الْحَمِيدُ cemīʿ kemālāt (06) birle muttaşıfdur.

7. عَسَى اللَّهُ أَن يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ İḥtimāl bar, sizniij araij ızda, Allāh’nıij ḳılmaḳlıġı وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم ol (07) küffār, Mekke’den sizge muʿādāt ḳılġuçılar arasında مَّوَدَّةً āşinālıḳ. 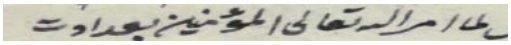 (08) 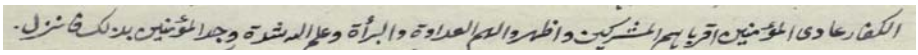 (09) 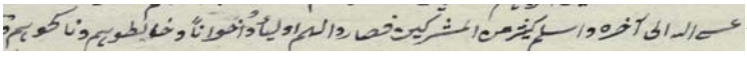 وَاللَّهُ قَدِيرٌ Ve Allāhu teʿālā, (10) ḳādirdür; Allāh ġafūr, raḥīmdür.

8. لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ Nehy ètmes, sizni Allāhu teʿālā, عَنِ الَّذِينَ ol kişilerden (11) لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ dīn üçün مُقَاتَلَة ḳılmadı anlar ; وَلَمْ يُخْرِجُوكُم ve çıḳarmadılar anlar sizni مِّن دِيَارِكُمْ yurutlaru- (12) ij ızdan. أَن تَبَرُّوهُمْ Anlarġa bir vaṣīl ḳılmaḳġunuzdın وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ve anlarġa birev iḥsān birle ʿadālet ve (13) cehr üzre muʿāmele ḳılmaḳdın. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ Şeksiz Allāhu teʿālāge ʿadālet ḳılġuçılarnı söyer. Ḳāl-i ʿAibbas: (14) “ 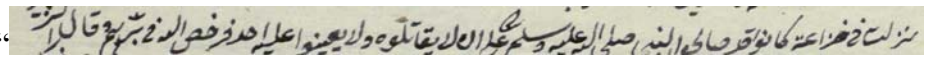 (15) 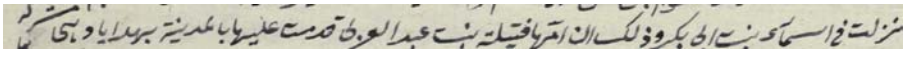 (16)

[112] Metinde “ve” kelimesi gereksiz yazılmış.

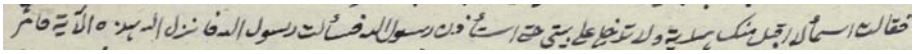

(17) فقالت اسماء لا اقبل منك هدية ولا تدخل على بيتي حتى استأذن رسول الله فسألت رسول الله فانزل الله هذه الآية فامر رسول الله ان تدخلها منزلها وتقبل هديتها وتكرمها وتحسن اليها."

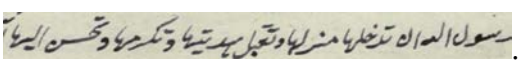

9. إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ Tıyar sizni Allāhu teʿālā عَنِ الَّذِينَ [063a/01] قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ şol kişiler kim muḳātele ḳılurlar sizlerge dīn üçün ; وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ ve çıḳardılar (02) anlar sizlerni yurutlaruij ızdan. عَلَى إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْ وَظَاهَرُوا هُمْ Anlar birle āşinā bolmaḳdın, هُمْوَمَن يَتَوَلَّ her kim āşinālıḳ (03) ḳılsa anlarġa; فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ pes ol āşinālıḳ ḳılġan cemāʿatlar, ẓālimlerdür.

10. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا (04) Ėy müʾminler! إِذَا جَاءكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ Eger kėlse, sizge müʾmin ḫatunlar, hicret ėdüp; فَامْتَحِنُوهُنَّ pes imtiḥān ḳılu ij ız olḫatunlarnı.

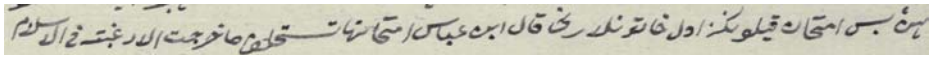

(05) هن بس امتحان قيلونكز اول خاتونلارني قال ابن عباس امتحانها تستحلف ما خرجت الا رغبة في الاسلام

(06) وحب الله ورسوله وروي عن اصحاب رسول رسول الله صلى الله عليه وسلم كاتب سهيل ابن عمرو يوم صالحه صلى الله عليه

(07) وسلم مشركوا مكة وكانت فيما اشترط سهيل ابن عمرو لم يأته احد من الرجال لا رده في تلك المدة وجاءت سبيعة

(08) بنت الحارث الاسلمية مسلمة بعد الفراغ من الكتاب فاقبل زوجها من بني مخزوم في طلبها وكان فقال يا محمد ردوا

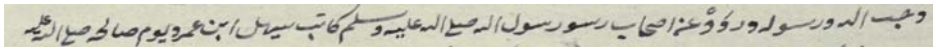

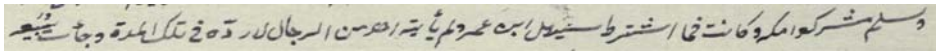

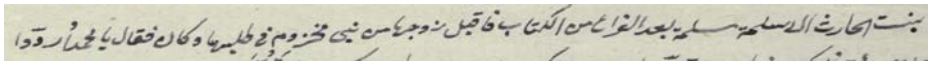

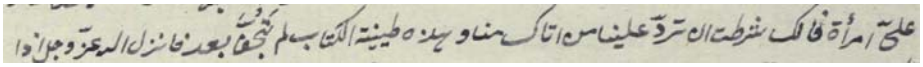

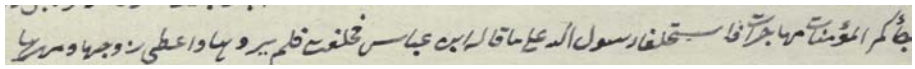

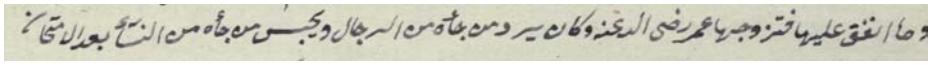

(09) علي امرأة فانك شرطت ان ترد علينا من اتاك منا وهذه طينة الكتاب لم تجف بعد فانزل الله عز وجل اذا

(10) جاءكم المؤمنات مهاجرات فاستحلف رسول الله على ما قاله ابن عباس فحلفت فلم يردها واعطى زوجها ومهرها

(11) وما انفق عليها فتزوجها عمر رضي الله عنه وكان يرد من جاءه من الرجال ويحبس من جاءه من النساء بعد الامتحان

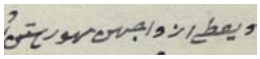

(12) ويعطي ازواجهن مهورهن اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ Ve Allāhu teʿālā, anlarnıij īmānlarınıij ḥaḳīḳını bilgüçidür ve sizden (13) imtiḥān; pes فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ eger anlarnı müʾmin dėp gümānuij ızġa ġālib bols. (14) فان

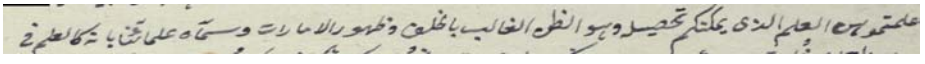

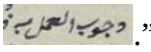

(15) علمتموهن العلم الذي يمكنكم تحصيله وهو الظن الغالب بالحلف وظهور الامارات وسماه علمائنا بانه كالعلم في وجوب العمل به." فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ Pes ḳaytarmaij ız ol ḫatunlarnı إِلَى الْكُفَّارِ kāfirlerge. لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ Ėmes ol (16) ḫatunlar, ol kāfirlerge ḥelāl; وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ve ėmes ol kāfirler ḥelāl ol ḫatunlarġa. وَآتُوهُم (17) Bėrüij iz ol kāfirlerge ḳaytarup مَّا أَنفَقُوا ol müʾmin ḫatunlarġa, infāḳ ḳılġan mehrlerni. وَلَا جُنَاحَ [063b/01] عَلَيْكُمْ Menʿ

yoḳdur sizge, أَن تَنكِحُوهُنَّ ol kėlgen ḫatunlarnı nikāḥ ḳılmaḳdın; إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ eger (02) bėrseij iz anlarnıij mehrlerini. وَلَا (03) Temessük ve iʿtidād ḳılmaij ız kāfirler ʿaḳdine. تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ (04) (05) (06) (07) (08) (09) (10) (11)

Ve ṣoruij ız, ėy müʾminler, ḫatunlaruij ızġa infāḳ ḳılġan mehrūij izni; eger mürtede bolup (12) müşrikle<r>ge lā-ḥaḳ bolsa, ol ḫatunnı alġan kişiden وَلْيَسْأَلُوا ṣorasunlar, ol kāfirler; مَا أَنفَقُوا infāḳ (13) ḳılġan mehrlerni; eger ḫatunları sizge lā-ḥaḳ bolsa. ذَٰلِكُمْ Bu eytülgen işler, حُكْمُ اللَّهِ Allāhʾnıij ḥükmidür. يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ Ḥükm ėder, (14) ol Allāh sizniij araij ızda. وَاللَّهُ عَلِيمٌ Ve ol Allāh bilgüçidür. حَكِيمٌ Maṣlaḥatke muvāfiḳ ḳılġuçıdur.

11. وَ إِن (15) فَاتَكُمْ Eger fevt bolsa sizden; yaʿnī kitse شَيْءٌ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ ḫatunlaruij ızdan birev إِلَى الْكُفَّارِ kāfirlerge ve sizge (16) infāḳ ḳılġan mehrlerüij izni bėrmeseler; فَعَاقَبْتُمْ pes ġanīmet alsaij ız siz kāfirlerden; yā ki anlar, ḫatunlarnı (17) müsülmān bolup sizge kėlse ve edāʾ-yı emr sizge lāzım bolsa; فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُم bėrüij iz [064a/01] ol kişilerge kim anlarniŋ

ḫatunları kāfirlerge kitken ėrdi ve kāfirler, ol ḫatunġa infāḳ (02) ḳılġan mehrni bėrmegenler ėrdi. مِّثْلَ مَا أَنفَقُوا Ol mehrniij miṣlini kim infāḳ ḳılġanlar ėrdi ol kitken (03) ḫatunġa. İbn ʿAbbas ḳāl: "

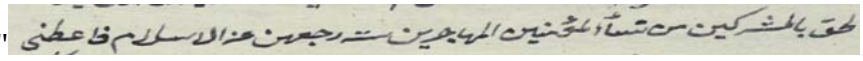

(04)

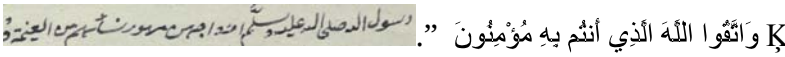

." وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنتُم بِهِ مُؤْمِنُونَ Ḳorḳuij ız, (05) ol Allāh'ġa maʿṣiyyet ıḳmaḳdan kim siz ol Allāh'ġa, mü'min -siz

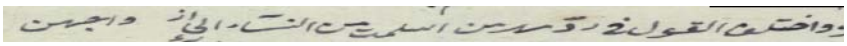

(06)

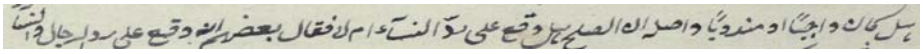

(07)

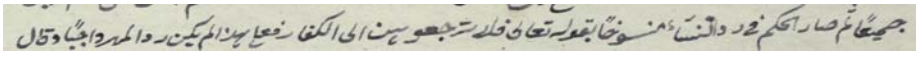

(08)

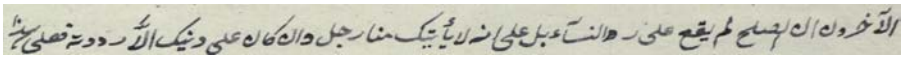

(09)

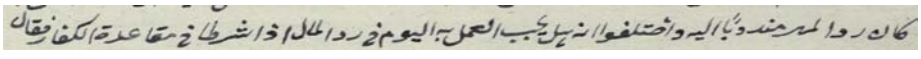

(10)

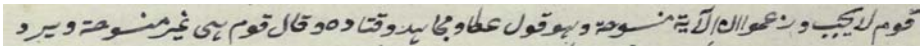

(11)

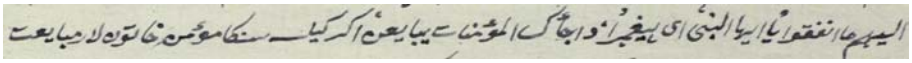

12. يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ Ėy peyġāmber! إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ Eger kėlse saij a mü'min ḫatunlar mübāyaʿat (12) ḳılsunlar. عَلَىٰ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا Allāh'ġa hīç nėrseni şerīk ḳılmasġa ve bu biʿat yevm-i fetḥ-i Mekke ėrdi. وَلَا (13) يَسْرِقْنَ Oġurlamasġa, وَلَا يَزْنِينَ zinā ḳılmasḳa; وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ ve balalarını öltürmege وَلَا يَأْتِينَ (14) بِبُهْتَانٍ ve yoḳ bühtān işni ḳılmasġa, يَفْتَرِينَهُ iftirā ḳılurlar ėrdi. Ol işni بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ ḳollarınıij (15) aldına وَأَرْجُلِهِنَّ ayaḳlarınıij aldına ve andın murād bir balanı bir yėrden alup ėrine: "Bu, bėnim sėnden bol- (16) ġan balamdur." Bu, ornıij buṭı ve ėkki ḳolı arasına bühtān, iftirādur. وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ (17) Ve sizge günāh ve ḫālifu ḳılmaslıḳġa şerīʿat ke muvāfıḳ şdė

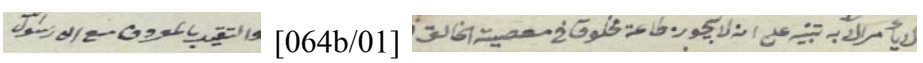

[064b/01] فَبَايِعْهُنَّ Pes anlar, mübāyaʿat ḳılsalar, sėn hem bu (02) işke vefā taḳdīri üzre ṣevāb ve ecrge żāmin bolup mübāyaʿa ḳılġıl. وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ Ve istiġfār, anlar içün (03) Allāh'ġa. إِنَّ اللَّهَ Şeksiz, Allāh غَفُورٌ رَّحِيمٌ ġafūrdur ve raḥīmdür.

13. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ėy müʾminler! لَا تَتَوَلَّوْا Āşinā bolma- (04) ij ız. قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ Allāhu teʿālā, anlarġa ʿazāb ḳılġan ḳavmga; yaʿnī Yehūdīlerge. قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ (05) Şeksiz, ümidsiz bold anlaāḫiretdin. Ḳālü'l-Beyḍāvī [illegible] (06) كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ Eṣḥāb-ı ḳubūrdan bolġan kāfirler, ümīdsiz bolġan (07) kibi.

(ŞAFF SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ Delālet ḳıldı, Allāhu teʿālā- (08) nıij noḳṣānāt tenzīhine, kökdeki eşyālar baʿżısı ḳāl ve baʿżı ḥāl tili birle. وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ Ve pes ol Allāh, (09) ʿazīzdür, ḥakīmdür.

2. يَا أَيُّهَا لَذِينَ آمَنُواا Ėy müʾminler! لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ Nėk eyte-siz ḳılmas işüij izni?

(10) [illegible]

(11) [illegible]

3. (12) كَبُرَ مَقْتًا عِندَ اللَّهِ Bėyik mebġūz ve yaman işdür, Allāh ḳaşında أن تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ sizniij ḳılmas üşüij izni, (13) eytmekliküij iz.

4. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا Şeksiz Allāh söyer, ol Allāh'nıij yolında ṣaf[113] baġlap (14) muḳātele ḳılġan kişilerni. كَأَنَّهُم بُنيَانٌ مَّرْصُوصٌ Ḳurġaşun birle muḥkem ḳılınup yaṣalġan binā şekli şebāt bolup.

5. (15) وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ Ve ėslerine tüşür Mūsā'nıij ḳavmına eytmeklikni: يَا قَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي "Ėy ḳavm! Nė içün (16) eẕā bėrür-siz maij a, günāhlar nisbet ḳılup ve ḥaşiyyet zorlıḳını nisbet ėdüp? وَقَد تَّعْلَمُونَ Şeksiz bile-siz, (17) أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ mėn sizge Allāh'nıij resūlı ėrg enimni. فَلَمَّا زَاغُوا Pes anlar ḳaçan toġrı yoldan māil (18) boldılar ve peġamberleri sözine kirmediler, anı æ ā ḳıldılar; أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ māʿil ḳıldı, Ḫudāy anlarnıij köij ül- [065a/01] lerini ḥaḳnı ḳabūl ve ṣavābḳa meyl ėtmekdin veġayrı nāfiʿ işlerge. وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

[113] ŝaf: ŝāf

الْفَاسِقِينَ (02) Ve Allāhu teʿālā, köndürmes enbiyā yolda n ḫāri c boluguçı ḳavmnı.

6. وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ Ve èslerine tü- (03) şür, anlarnıij ʿİsā ibn Meryem'niij eytkenini: يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ Èy Yaḳūb balaları ! إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُم Şeksiz, (04) mèn Allāhnıij resūlı-mèn sizge. مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ Taṣdīḳ ḳılguçı -mèn, mèndin ol münzel bolġan (05) Tevrīt'ni. وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ Ve söyündürgüçi-mèn, ḫalāyıḳnı bir resūl birlen, يَأْتِي kèlür ol resūl مِن بَعْدِي (06) mèndin ṣoñ. اسْمُهُ أَحْمَدُ Anıij ismi, Aḥmeddür; yaʿnī Muḥammed ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem. فَلَمَّا جَاءهُم بِالْبَيِّنَاتِ Ḳaçan olʿİsā, anlarġa (07) āyāt ve ġücec ve eżḥa kèltürse, قَالُوا eytdiler anlar: هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ "Bu, ẓāhir siḫrdür"[114].

7. وَمَنْ أَظْلَمُ Ẓālimrek مِمَّنِ (08) şol kişiden افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ iftirā ḳıldı Allāh'ġa yalġanı [illegible]. (09) وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ Ve ol kişi çaḳarlar ve resūlu'l-llāh ḥükmine inḳıyādge. وَاللَّهُ لَا يَهْدِي Ve Allāhu teʿālā, köndürmes (10) الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ẓālim cemāʿatnı.

8. يُرِيدُونَ Tilerler, لِيُطْفِؤُوا نُورَ اللَّهِ Allāh'nıij nūrını söndürmekke; yaʿnī Allāh'dan kèlgen mīz (11) kitābnı ḥucce ve eżḥanı setrèder ge, بِأَفْوَاهِهِمْ özleriniij avuzları birle. Aḥkām-ı Ḳurān tamām èrmes veġayrge (12) ḥücec bolup ḳāyim bolmas dèmekleri kibi. وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ Ve Allāhu teʿālā, oziniij nūrı; yaʿnī dīn-i İslām'nıij ḥucceni (13) ve Allāh'nıij kitābını tamām ḳılguçıdur; وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ egerçi, kāfirler nūr-ı Allāh'nıij tamām bolmaḳlıġı ve ḥücec-i kitāb-ı Allāh'nıij (14) ṣābit ve ḳāyim bolmaḳlıġını mekrūh körseler de.

9. هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ Ol Allāh yiberdi oziniij resūlını (15) بِالْهُدَى toġrı yolnı, vāżıḥ ve beyān ḳılguçı Ḳurān birle. وَدِينِ الْحَقِّ Ḥaḳdın dīn-i İslām birle لِيُظْهِرَهُ ġālib (16) ḳılsun içün, ol dīn-i İslām'nı ve ḥücec ve bürhān birle, عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

[114] siḫr: siḥr

başḳa dīnlerniij barına; وَلَوْ كَرِهَ (17) الْمُشْرِكُونَ egerçi, müşrikler dīn -i İslām'nıij hücec ve berāhīn-i Ḳurān birle, ġalebesini mekrūh körseler de.

10. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا [065b/01] Ėy müʾminler! هَلْ أَدُلُّكُمْ Eyā sizni köndürdim? عَلَى تِجَارَةٍ Bir uluġ, menfaʿatlü ṣatuġa تُنجِيكُم ḳutḳarur; (02) ol ṣatu sizni, مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ḳatı ʿaẕābdın.

11. تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ Īmān kėltürür-siz Allāh'ġa, وَرَسُولِهِ (03) Allāh'nıij resūlına ve ol resūlge münzel kitābdın ve anı ij aḳvāl ve aḥkāmındın iʿrāż ḳılmas -siz. وَتُجَا (04) هِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ Cihād ḳılur-siz, Allāh yolında بِأَمْوَالِكُمْ māllaruij ız birle. وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ Bu eytülgen işler, (05) خَيْرٌ لَّكُمْ sizge yaḫşıraḳdur, ʿulūm-ı bāṭıla ve ṭaleb-i dünyā ve cāh-ı menzile birle iştiġalden; إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ eger, bilseij iz.

12. (06) يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ Yarlıḳar, ol Allāh sizniij günāhlaruij ızını, وَيُدْخِلْكُمْ kirtür sizni, جَنَّاتٍ būstānlarġa. (07) تَجْرِي Aḳar, مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ol būstānlarnıij taḥtında yulġalar.وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً Kirtür sizlerni, ṭayyib-i mesken- (08) lerge. فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ʿad<n> būstānlarında ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ budur, uluġ maḳṣūdge yėtmek.

13. وَأُخْرَى Bu meẕkūr (09) duḫūl-ı cennet ḳoşup ėkkinçi bir niʿmet bėrür, تُحِبُّونَهَا söyer-siz anı. نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ Ol ėkkinçi niʿmet Allāh'dan nuṣretdür, (10) sizge وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ve yaḳun boḫluçı fetḥ -i Mekke'dür ve Fāris ve Rūm kibi. وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ Ve söyündürgil, ėy Muḥammed (11) müʾminlerni!

14. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ėy müʾminler! كُونوا أَنصَارَ اللَّهِ Boluij ız, Allāh'nı ij dīnine nuṣret bėrgüçiler. كَمَا قَالَ (12) عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ Nėteg kim eytdi, Meryem oġlı ʿİsā لِلْحَوَارِيِّينَ öziniij ḫavāṣ-ı aṣḥābına: مَنْ أَنصَارِي "Kimdür maij a (13) nuṣret bėrgüçi; إِلَى اللَّهِ Allāh dīnine müteveccih bolup ve dīn-i Allāh'ġa nuṣret ḳaṣd ėdüp ve ḥāṣıl -ı kelām; ılġarda dīn -i Allāhġa (14) miṣl -i nuṣret? قَالَ الْحَوَارِيُّونَ Eytdi, ʿİsā'nı ij ḫavāṣ-ı aṣḥābı: نَحْنُ أَنصَارُ اللَّهِ "Biz-miz Allāh dīnine, nuṣret bėrgüçiler (15) ve nuṣret-i dīn içün cān ve māl ṣarf ėtküçiler. فَآمَنَت Pes īmān kėltürdi, طَّائِفَةٌ bir cemāʿat مِّن بَنِي (16) إِسْرَائِيلَ evlād-ı Yāḳūb'dın. وَكَفَرَت Kāfir boldı, طَّائِفَةٌ bir cemāʿat, derdi Muḥyi's -sünneġa. ibn ʿAbbās: إنه لما رفع (17)

عيسى عم تفرق قومه ثلاث فرق قالوا كان الله فارتفع وفرقة قالوا كان ابن الله فرفعه الله اليه فرقة قالوا

[066a/01]

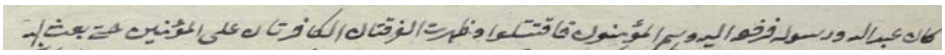

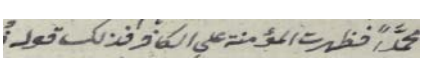

كان عبد الله ورسوله فرفعه اليه وهم المؤمنون فاقتتلوا وظهرت الفرقتان الكافرتان على المؤمنين حتى بعث الله (02)

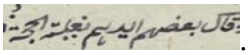

محمدًا فظهرت المؤمنة على الكافر فذلك قوله فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا Pes küç ve nuṣret birdi, īmān

kėltürgen (03) ṭāʾifege, عَلَى عَدُوِّهِمْ anlarnıij düşmenleri żamanda

قال بعضهم ايديهم بغلبة الحجة. فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ Pes ėvrüldi, (04) ol müʾminler, ġālibge.

(CUMʿA SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. يُسَبِّحُ لِلَّهِ Tenzīh ḳılur, Allāhu teʿālānı, (05) noḳṣān ve müşābehet-i maḫlūḳdın, مَا فِي السَّمَاوَاتِ kökdekiler وَمَا فِي الْأَرْضِ yėrdekiler baʿżı ḳāl ve baʿżı ḥāl tili (06) birle. الْمَلِكِ mülk-i tām ṣāḥibi ve her şeyʾden min- cemīʿü'l-vücūh müstaġnī ve her şeyʾ cemīʿü'l- vücūh aij a muḥtāc ve anıij (07) ḳażāsına müsaḥḥar; الْقُدُّوسِ ḫalāyıḳġa müşābehetden ve simāt-ı noḳṣāndın pāk ve münezzeh. الْعَزِيزِ Naẓīri ve şebīhi yoḳ. (08) Ve cemīʿ-i eşyāġa min- cemīʿü'l- vücūh ġālib ve ifhām veʿuḳūl birle, anıij vaṣfın idrāk ve ḥāṭā müteʿaẕẕir; (09) الْحَكِيمِ işni bilüp ḳılġuçı ve her nė tilese ḥükm ėtküçi.

2. هُوَ الَّذِي بَعَثَ Ol Allāh, yiberdi فِي الْأُمِّيِّينَ yaza bilmey (10) ve oḳuyu bilmey-turġan cemāʿat arasında رَسُولًا مِّنْهُمْ özleri kibik yaza bilmey, oḳuy bilmey-turġan ve özleri (11) neslindin bolġan resūlnı. يَتْلُو عَلَيْهِمْ Oḳur ol resūl, anlarġa آيَاتِهِ Allāh'nıij āyātlarını مع (12) كونه اميا لم يعهد منه قراءة. وَيُزَكِّيهِمْ Ve pākleydür ol resūl, anlarnı ḥabīs̱-i iʿtiḳādlardan ve bozuḳ (13) ʿamellerden. وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ Ve ögretedür ol resūl, anlarġa Ḳurān'nı, وَالْحِكْمَةَ şerīʿat birle ʿamel ḳılmaḳnı. (14) وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ Ve elbette, şeksiz boldılar anlar resūl kėlmesden açıḳ ve şübhesiz ḍalāletde.

3. (15) وَآخَرِينَ مِنْهُمْ Ve ol ümmīlerden başḳalarġa yiberdi; ol resūlnı. لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ Ol ėkkiçiler, anlarġa (16) ḥāżırla, ḥaḳ bolmaġanlar anlardan ṣoñ, bolġuçılardur, zamānda yā fażīletde. وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (17) Ve ol Allāh, ʿazīz ve ḥakīmdür.

4. ذٰلِكَ Bu, İslām'ġa hidāyet tapmaḳ, فَضْلُ اللّٰهِ Allāh'nıij fażlıdur; يُؤْتِيهِ bėrür ol, [066b/01] fażlını مَن يَشَاء her kimge tilese, وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ve Allāhu teʿālā fażl-ı ʿaẓīm ėyesidür.

5. لُ الَّذِينَمَثَّ (02) Şol kişilerniij ʿaceb ve ġarāyib ḥālları, حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ tekellüf ėtdi anlar Tevrīt birleʿamel ḳılmaḳġa. ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا (03) Ve mundıŋ oñ, ʿamel ḳılmadı, anlar Tevrīt birle özleriniij aḫbār ve ruhbānlarınıij iḫtirāʿ ḳılġan (04) ḥükmleri birle, tedeyyün ḳıldılar ve ḥakām -ı Tevrīt'k e ḫilāf yörüdiler. كَمَثَلِ الْحِمَارِ Ėşekniij ḥāli kibikdür; (05) يَحْمِلُ yükler ol ėşek, أَسْفَارًا بِئْسَ kütüb-i aʿẓām-ı ʿilmiyyeni (06)

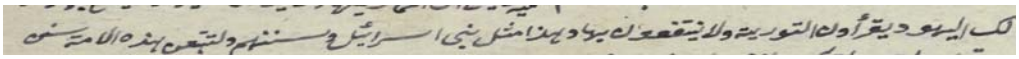

(07)

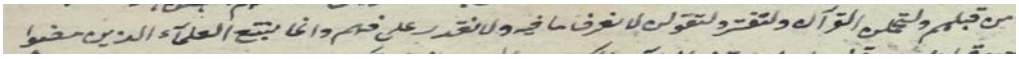

(08)

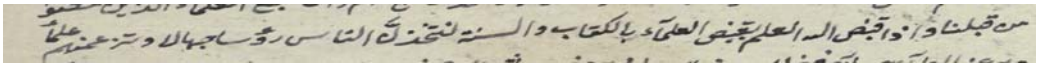

(09)

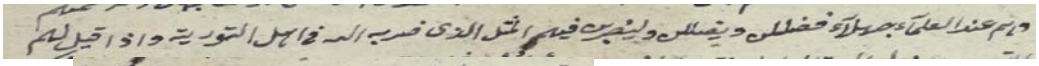

(10) 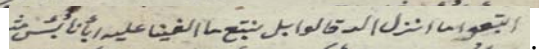 . مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ Nė yaman boldı, ol ḳavmnıij (11) ḥāli. كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللّٰهِ Tekẕīb ḳıldılar anlar, Allāh'nıij āyātını وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي ve Allāhu teʿālā, köndürmes, الْقَوْمَ (12) الظَّالِمِينَ ẓālim ḳavmnı.

6. قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا Eyt ėy Muḥammed! Ey ol kişiler kim Yehūdīler; إِن زَعَمْتُمْ eger gümān (13) ėtseij iz siz; أَنَّكُمْ أَوْلِيَاء لِلّٰهِ şeksiz, Allāh'nıij dostı dėp; مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا pes duʿā ḳılu ij ız özüij iz- (14) ge ölmek birle. إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ Eger rāṣt-ġūylar bolsaij ız, Allāh dostı-miz dėgen duʿāij uzda.

7. (15) وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ Duʿā ḳılmaslar, ölüm birle özlerine أَبَدًا meij ü, بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ özniij ilgeri (16) ozdurġan küfrleri ve muʿāṣīleri sebebli. وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ Ve Allāhu teʿālā, ẓālimlerni bilgüçidür.

8. (17) قُلْ Eyt ėy Muḥammed! إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ “Şeksiz andın ḳaça-turġan ölüm فَإِنَّهُ مِنْهُ elbette ol ölüm, مُلَاقِيكُمْ [067a/01]

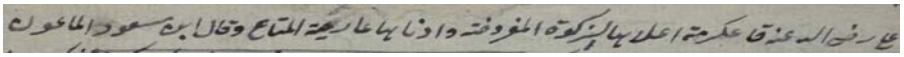 (02)

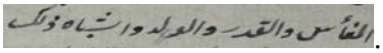 .

(KEVŞER SŪRESİ)

Bismillāġi’r-raġmāni’r-raġím

1. إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ Şeksiz, biz (03) bėrdük sizgėr -ı Kevṣerni

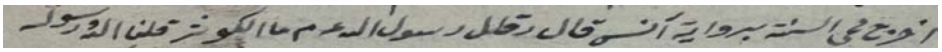 (04)

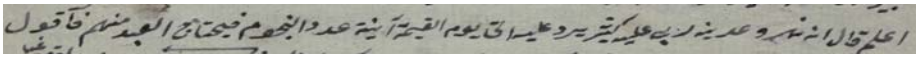 (05)

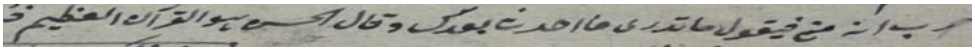

2. فَصَلِّ لِرَبِّكَ Pes namāz oḳuġıl (06) ḥālisen Allāh وَانْحَرْ ve daḫı naḥr ėt develerni ḳurbān üçün.

3. إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ Şeksiz, saij a meg<ū>ż kişi, ol- (07) dur

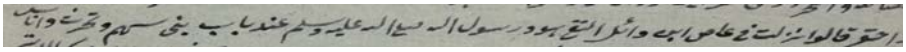 (08)

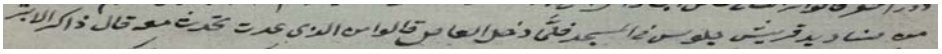 (09)

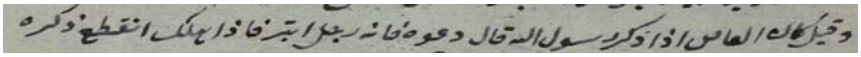

(KĀFİRŪN SŪRESİ)

Bismillāġi’r-raġmāni’r-raġím

1. (10) قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ Eyt, ėy Muḥammed ! “Kāfir bolġan kişiler ,

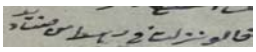 (11) 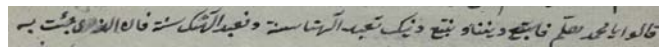

(12) 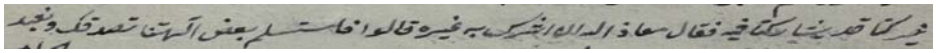

(13) 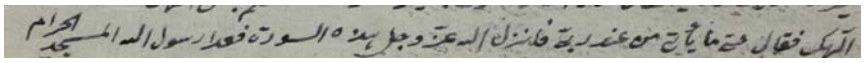 (14)

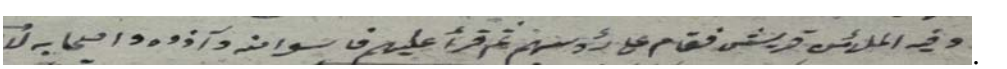 .

2. مَا تَعْبُدُونَ لَا أَعْبُدُ ʿ İbādet (15) ḳılmas-mėn, sizniij maʿbūduij ızge.”

3. وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ “Ve hem siźib ādet ḳılġuçı ėmes-siz, mėnim (16) maʿbūdumge ḥāżırda.”

4. وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ “Ve ėmes-mėn, ʿibādet ḳılġuçı hīç zamānda, sizniij (17) maʿbūduij ızġa.”

5. وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ Ve ėmes-siz, hīç ʿibādet ḳılġuçı, mėnim maʿbūdumge. 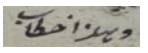 [067b/01] 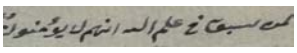

6. لَكُمْ دِينُكُمْ “Sizge, sizniij dīnüij iz وَلِيَ دِينِ ve maij a mėnim dīnim.”

(NAṢR SŪRESİ)

Bismillāġi’r-raġmāni’r-raġím

1. (02) إِذَا جَاء نَصْرُ اللَّهِ[115] Kėlgen vaḳtda, Allāh’ın ij nuṣreti ve ádā ij a ġālib ḳılmaḳ; (03) Mekke’ni ve fetḥ -i Mekke’niij kıṣṣası budur kim resūlu’llāh Ḥudeybiye’de Ḳureyş birle ṣulḥ ėtdi, on yılġaça terk -i muḳā- (04) tele birle ve her ėkkiṭaraf birbirindin emīn şarṭı birle. Benī Bek r, Ḳureyş ʿaḳdinde boldı veḪuzāġa resūlu’llāh (05) ʿaḳdinde. Benī Bekr birle Ḫuzāġa’nı ij arasında ʿadāvet -i ḳadīm bar ėrdi. Benī Bekr’den Nevfel ibn Muʿāviye, Ḫuzāġa birle (06) muḥārebe ḳıldı. Ḳureyş’den Ṣafvān ibn Ümeyye ve ʿİkrime ibn Ebī Cehl ve Süheyl ibn ʿAmr ḳulları ve ittibāʿları (07) birle, Benī Bekr’ge silāḥ birle bilā-iʿānet ḳıldı. ʿAmr ve ibn Sālim Ḫuzāġī Medīne’ge resūlu’llāhġa bu ḫaberni, söyledi. Resūlu’llāh (08) ṣalla’llāhu ʿaleyhim ve sellem Nuṣret yāʿAmr ve ibn Sālim ve mundın ṣoñ Büdeyl ibn Verḳaʾ Ḫuzāġī, Benī Ḫuzāġa’dan bir cemāʿat (09) birle, Medīne’ge kėlüp resūlu’llāhġa bu ḫaberni söylediler ve ḳaytıp çıḳdılar. Resūlu’llāh eytdi: “ 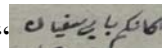 (10) 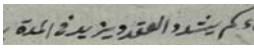 Büdeyl, Ebī Süfyāne’a Ġaffān dėgen yėrde uçradı. Ḳureyş anı teʾkīd -i ʿaḳd ü- (11) çün ve ziyādet-i müddet üçün Medīne’ge yibergenler ėrdi. Ebū Sūfyān, eytdi: “ 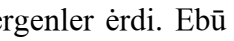 .” Büdeyl, (12) eytdi: “ 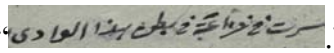 .” Ebū Süfyān, Medīne’ge kėldi, öziniij ḳızı, Ümmī Ḥabībe’ge kirdi (13) ve resūlu’llāhnı ij firāşına olturmaḳnı ḳaṣd

[115] Metinde bu surenin 2. ve 3. ayetleri yazılmamış.

ėtdi; ḳızı anı menᶜ ėtdi. Ebū Süfyān, eytdi: “Mėni töşekdin (14) ḳızġanur-sėn yā töşekni mėnden ḳızġanur mu sėn?” Ümmī Ḥabībe eytdi: Raḍīya’llāhu ᶜanhu 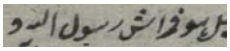 (15) 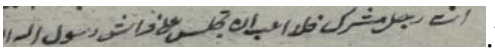 .” Ebū Süfyān, eytdi: “ 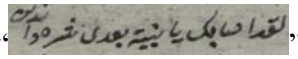 ” Ve andın (16) çıḳdı. Resūlu’llāh kėlüp söz başladı, resūlu’llāh a ij a: “Naḳż-ı ehl-i Mekkeü’l-ᶜahd dėmekden artuḳ cevāb (17) bėrmedi ve Ebū Bekr Ṣıddīḳ’ge bardı ve eytdi: 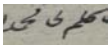 Ebū Bekr, eytdi: 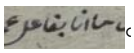 Ömer ibn Ḫaṭṭāb’ge [068a/01] bardı. ᶜÖmer eytdi: “ 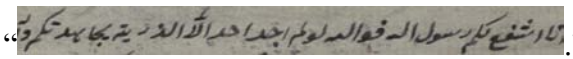 .” Ve andın ḳıdı, ᶜAlī ibn Ebī (02) Ṭālib’ge bardı ve ᶜindehu Fāṭıma ve Ḥasen ibn Ġulām eytdi: “ (03) .” ᶜAlī eytdi: “ (04) 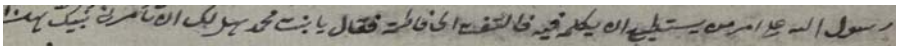 (05) .” ṭıma Fā eytdi: “ 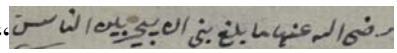 (06) .” Ebū Süfyān eytdi: “ 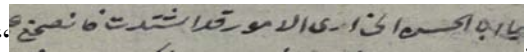 .” ᶜAlī eytdi: (07) “ 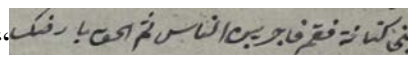 .”Ebū Süfyān eytdi: (08) “ 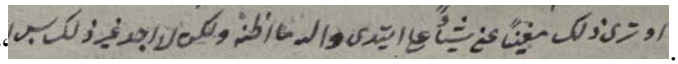 .” Ebū Süfyān secdege bardı ve eytdi: (09) “ 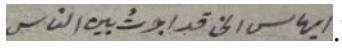 .” Ve tüyesini mindi, kėtdi. Mekke’ge baġaç Ḳureyş eytdi: “ 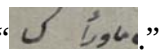 .” (10) Ebū Süfyān, eytdi: “ 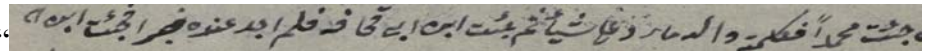 (11) 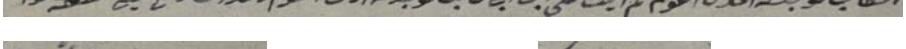 (12) 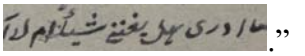 .” Anlar, eytdiler: “ 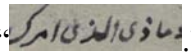 .” Ebū Süfyān, eytdi: “ 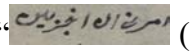 (13) .” Anlar, eytdiler: “ 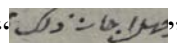 ” Ebū Süfyān, eytdi: “ .” Anlar, eytdiler: “ (14) 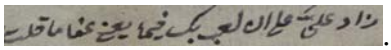 .”

Ebū Süfyān, eytdi: " 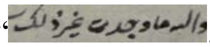 ." Pes resūlu'llāh (15) ṣalla'llāhu ʿaleyhim ve sellemniŋ hicretiniŋ sėkkizinçi yılı ėrdi. Ramażānnıŋ onunçı küni Benī Ġifār'dan kişini, (16) Medīne'ge ḫalīfe ḳılup, Mekke'ge müteveccih boldı. On miŋ müslim birle Merrü'ẓ-Ẓahrān'ġa kėldi. Muhācir ve enṣār- [068b/01] dan hīç kim müteḫallif bolmadı. Ḳureyş'ge ḫaber pūşīde boldı, resūlu'llāhdan hīç ḫaber yėtüşmedi. Ebū Süfyān (02) ve Ḥakīm ibn Ḥazān ve Büdeyl ibn Verḳaʾ tecessüs-i aḫbār üçün çıḳdılar, ibn ʿAbdü'l-müṭṭalib öz nefsinde endīşe (03) ḳıldı ve eytdi: " 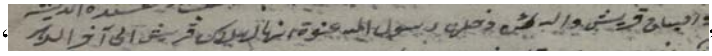 " (04) Pes, resūlu'llāhnıŋ bağlesini bindi, ḳarşu töpelerge çıḳdı. Şāyed ki, otunçı yā ki bir ġayr üş (05) birle, Mekke'ge baruçı tapḳay-mėn ve ḫaber bėrgey-mėn; tā ki kėlüp ṭaleb-i amān ḳılsunlar. ʿAnveten kirmesden evvel (06) dėp. ʿAbbas, eytür bir yėrge yėtdim, bir taw<ış> ėşitdüm; söz söyler, ḳulak ŝaldım. 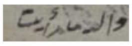 (07) 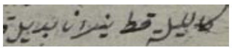 Ḳarşu eytür 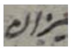 Ḫuzāġa'dur: " 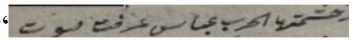 (08) 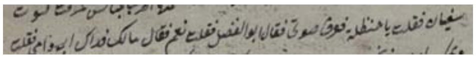 (09) 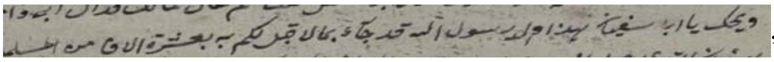 " Ebū (10) Süfyān, eytdi: Ḥīle nėdür?" ʿAbbas, eytdi: " 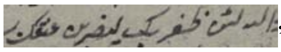 " Pes ʿAbbas, Ebū Süfyān- (11) nı artına mingürüp ṭaleb-i amān üçün, resūlu'llāh ḳatına alup kėldi ve ėkki yoldaşı ḳaytup (12) kėtdiler. ʿÖmer ibn Ḫaṭṭāb, Ebū Süfyān'nı kördi ve eytdi: " 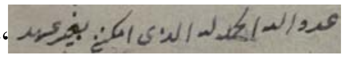 (13) 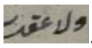 ." Pes resūlu'llāh ḳaşına kėldi ve eytdi: " 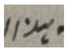 ." Ebū Süfyān, " 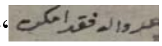 (14) 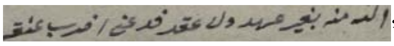 " ʿAbbas, eytdi: " 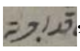 " ʿAbbas, eytür: "(15) 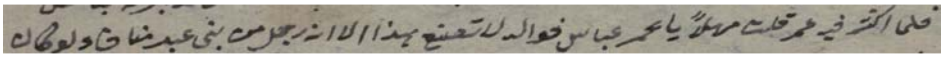 (16) 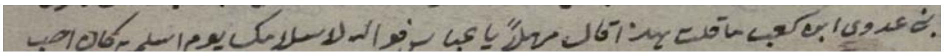 (17) 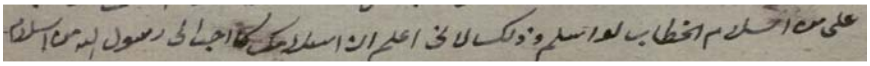 [069a/01]

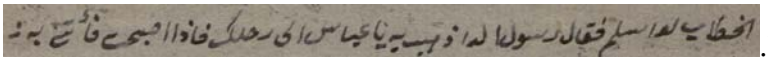

الخطاب لو اسلم فقال رسول الله اذهب به يا عباس الى رحلك فاذا اصبحت فأتني به ." "(02) Abbas, eytür: "Ol kėç alıp kėlüp öz ḳovışımda ŝaḳladım. Ėrte birle, resūlu'llāh (03) ḳaşına alup barūdu'llāh, Res anı körgeç eytdi: "الخطاب لو اسلم فقال رسول الله اذهب به يا عباس الى رحلك فاذا اصبحت فأتني به (04)

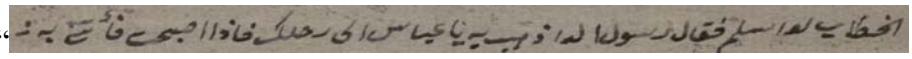

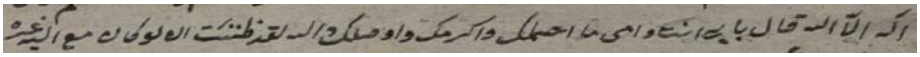

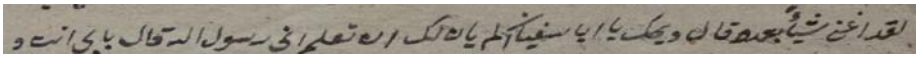

اله الا الله قال بابي انت وامي ما احلمك واكرمك واوصلك والله لقد ظننت ان لو كان مع الله غيره (05)

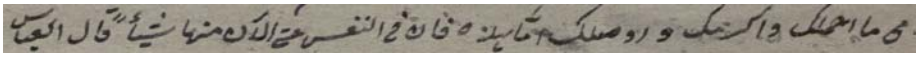

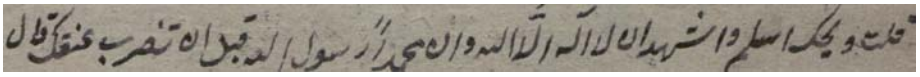

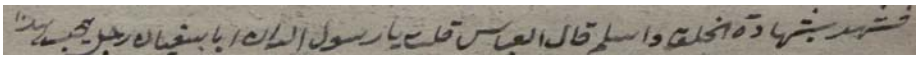

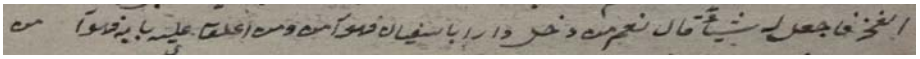

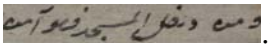

لقد اغنى شيئا بعد قال ويحك يا ابا سفيان الم يان لك ان تعلم اني رسول الله قال بابي انت و (06)

امي ما احلمك واكرمك واوصلك اما هذه فان في النفس حتى الآن منها شيئا قال العباس (07)

قلت ويحك اسلم واشهد ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله قبل ان تضرب عنقك قال (08)

فشهد بشهادة الحق واسلم قال العباس قلت يا رسول الله ان ابا سفيان رجل يحب هذا (09)

الفخر فاجعل له شيئا قال نعم من دخل دار ابا سفيان فهو آمن ومن اغلق عليه بابه فهو آمن (10)

ومن دخل المسجد فهو آمن." Pes Ebū Süfyān, Mekke barmaḳ boldı eytdi: Ėy ʿAbbas (11) anı vādīniij ėtekinde, ṭaw burnında ŝaḳlaġıl! Karşusındın cünūdu'llāh öt- (12) sün ve bu, anı közi birle körsün." Abbas, ey tür: "Ebū Süfyān'nı aldım ve resūlu'llāh (13) buyurduġı [116] yėrde ṣaḳladım. Her ḳabīle öziniij rāyesi birle, öter. (14) Bir ḳabīleni, ṣoradı: "Bu kimdür? "Men, eytdim: "Selīm'dür." مالي ve Selīm andın ṣo ij ġı (15) ṣoradı: "Müzeyne'dür" eytdi: "مالي ولمزينة لا تميز قبيلة الا سالني عنها فاذا اخبرته (16) يقول مالي ولبني فلان" Resūlu'llāh, rāyesi ẓāhir bold فيه المهاجرون والانصار [069b/01]

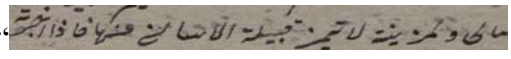

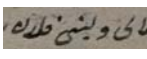

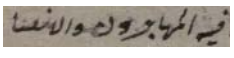

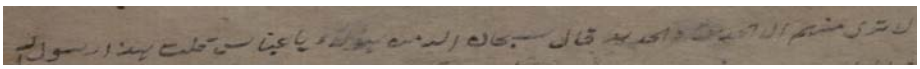

لا ترى منهم الا الحديد والحديد قال سبحان الله من هؤلاء يا عباس قلت هذا رسول الله (02)

في المهاجرين والانصار ما لاحد بهؤلاء من قبل ولا طاقة قال والله يا ابا الفضل لقد (03)

اصبح ملك اخيك عظيما فقلت ويحك انها النبوة قال نعم اذا" Pes eytdim: "Bar imdi (04) ḳavmga yėtüş ve anlaġa اتبعوه pes aşġup Mekke'ge müteveccih boldı, mescidge barup ʿlā (05) ṣavta birle ḳıçḳurdı. (06)

[116] buyurduġı: buyuruduġı

“ 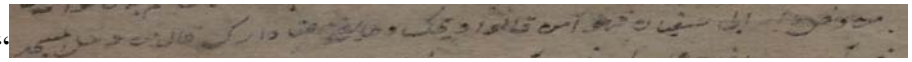 (07)

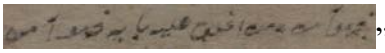 ” Peşḫalāyıḳlar yurtlarına taraldılar ve (08) mescidge toldılar.Ḥakīm ibn Ḥazān, Büdeyl ibn Verḳaʾ ve resūlu’llāhġa Merrü’ẓ-Ẓahrān’da kėlüp (09) müsülmān bolad ve mübāyaġa ḳıldılar. Resūlu’llāh, anlaġa mübāyaġa ve şarṭ ėtdi; (10) mėnden evvel barup, Ḳureyş’ni İslām’ġa daʿvet ḳılur-siz dėp, resūlu’llāh. (11) Muhācirīn ve enṣārīġa emr ḳıldı ve öz rāyesine bėrdi ve eytdi: “Aʿlā-yı Mekke bar ve rāye- (12) niij nė yėrge tėg ve tā saij a barġanġaça hīç ḳozġalmaz ve Ḫālid ibn Velīd’ni cezāġa (13) ve Benī Selīm’ni ij müsellemlerine emr ḳıldı ve aşġıl, Mekke’den barġıl ve Mekkeg’e kirgil, tėdi. (14) Ḳureyş Benī Bekr’ni ve Hāşlarını aşġıl, Mekke’ge ḳoyup ėrdi. Ṣafvān ibn Ümeyye ve ʿİkrime ibn (15) Ebī Cehl ve Süheyl ibn Amr muḳātele üçün köp ḫalāyıḳnı cemʿ ėdüp anda ḥāżır ėrdi - (16) ler Mekke’niij bir ṭarafından bi r cemāʿat birle Mekke’ge yöridi 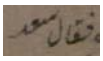

(ʿADİYAT SŪRESİ)

Bismillāḫi’r-raḫmāni’r-raḫīm

7. [070a/01] Güvālik bėrgüçidür efʿāli birle.
8. وَإِنَّهُ Şeksiz, olādem, لِحُبِّ الْخَيْرِ māl söygen üçün لَشَدِيدٌ (02) elbette ḳatıdur ve bencildür.
9. يَعْلَمُ أَفَلَا Eyā bilmey mü ol insān, إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ḳoparulġan (03) vaḳtda ḳabrdekiler, ölügler?
10. وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ Ve ẓāhir ḳılġanda, kökrekdeki aḫlāḳ (04) ve iʿtiḳādlar.
11. إِنَّ رَبَّهُم Şeksiz, anlarnıij Rabbları anlarnıij ḳılġan ʿamellerindin, (05) بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ol kün ḫaber-dārdur; pes anlarġa aḥvāllarına lāyıḳ cezā bėrür.

(ḲĀRİʿA SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. (06) الْقَارِعَةُ Köij üllerni hevl ve fezá birle kaḳġuçı kün ; yaʿnī ḳıyāmet (07) küni.
2. مَا الْقَارِعَةُ Nė şiddetli kündür, ol ḳāriʿa?
3. وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ Nė idrāk ḳıldur- (08) dı sėni ḳāriʿat nė ėrgenini? Yaʿnī anuñ şiddetini ve hevlini idrāk ḳılmas-sėn.
4. يَوْمَ Ol kün, (09) يَكُونُ النَّاسُ bolur ādemler اش الْمَبْثُوثِ كَالْفَرَ taralġan çėkertige kibi.

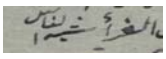 (10) 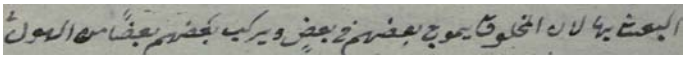

5. وَتَكُونُ الْجِبَالُ (11) Bolur ṭaġlar كَالْعِهْنِ الْمَنفُوشِ titülgen bu yalġan yün kibi.
6. فَ أَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ Ammā (12) birevniij ḥasenātı rāciḥ bolsa, seyyiʾātine
7. رَّاضِيَةٍ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ ol, cennetde merżī-yi ʿıyş üzre- (13) dür.
8. وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ Ve eger birewniij ölçevi yėij il bolsa; yʿanī seyyiʾāt, ḥasenātına (14) rāciḥ kėlse;
9. فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ pes, anuñ meskeni, Hāviyedür; yaʿnī cehennemdür.
10. اكَ مَاوَمَا أَدْرَ (15) هِيَهْ Nė bildürdi saij a, ol Hāviyet, nė ėrgenini?

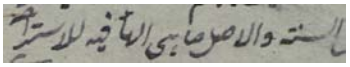 (16) 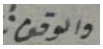

11. نَارٌ حَامِيَةٌ Isı otdur.

(TEḲĀŞÜR SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. أَلْهَاكُمُ Şāġil boldı (17) ve ġāfil ḳıldı sizni taʿlīmden ve ṭāʿatdan ve Allāh'nıij ʿazābından ḳutḳarġuçı aʿmālda n. [070b/01] التَّكَاثُرُ Mālnı köp ėtmek birle tefāḫḫür ve muḳāşire birle tebāhī;
2. حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ḥatta, ḳabrlerge barġan- (02) ġaça yaʿnī ölüp kömülgengeçe.
3. كَلَّا Kėrekmes, bu iş ve ḳılmaḳ[117] bu işni نَسَوْفَ تَعْلَمُو (03) tīz kim bilür siz teḳāşür ve tefāḫḫürniij ʿāḳıbetini ölgeç.

[117] Metinde "ḳılmek" yazılmış.

4. ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ Mundın ṣoñ, ėşitü- (04) ij iz bu iş lėrekmes ve rāyuij ızıñ ḫaṭā ėrgenini tīz kim bilür-siz ʿavāḳıb-ı umūr muʿayyen (05) ve müşāhid bolġanda.

5. كَلَّا Taḥḳīḳ, وْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ eger bilseij iz ėrdi çın belü birle elbette bu teḳāṡür ü (06) emvāl ü tefāḫḫür biʿl-keṡret veʿṡ-ṡervetdin tılup tavŝīf ü tekenniyeden ḫāric ḥayrāt ve maʿārifni ḥāṣıl (07) ḳılur ėrdüij iz.

6. لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ Elbette körür-siz caḥīmni yıraḳdan.

7. ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ Ve mundın (08) ṣoñ, körür-siz anı çın körmek birle aʿyān ve müşāhede.

8. ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ Mundın ṣoñ, elbette sorar (09) sizden يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ bu kün niʿamdan.

Ḳāl-i āvBeyḍ 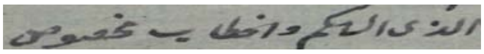 (10)

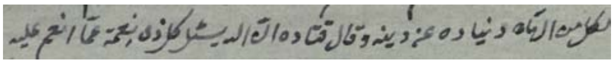

(ʿAṢR SŪRESİ)

Bismillāĝi'r-raĝmāni'r-raĝím

1. (11) وَالْعَصْرِ Ḳasem-i zamān ve dehr birle 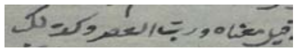 (12)

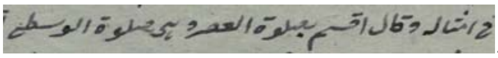 .

2. إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ Şeksiz insān (13) elbette, ḫüsrāndadur ʿömrni bī-hūde ozdurmaḳ birle 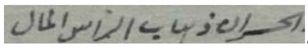 .

3. (14) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا Meger, īmān kėltürgenler وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ve ėẕgüʿamel ḳılġanlar وَتَوَاصَوْا (15) بِالْحَقِّ ve ittibāʿ-yı Ḳurān birle birbirini buyuruşḳanlar 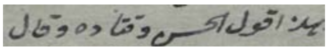 (16) 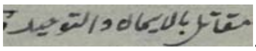 . وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ Ve edāʾ-yı farż ve ictināb-ı menāhī birle birbirini (17) buyuruşḳanlar.

(HÜMEZE SŪRESİ)

Bismillāĝi'r-raĝmāni'r-raĝím

1. وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ Nemmām ve muĝtābge [071a/01] لُّمَزَةٍ kişige ṭaʿn ėdüp āb-ı rūynı titükküçilerge;

2. الَّذِي جَمَعَ مَالًا şundaḳ, nemmām ve muġtāb ve ṭaġun (02) kim cemīʿ mālnı وَعَدَّدَهُ ve ṣaḳladı ol mālnı kėleçek üçün ve ḥuḳūḳ-ı mālnı iḫrāc ḳılmadı. يَ

3. حْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ (03) Gümān ėter, anı mālı meij ü ḳaldurur dünyāda dėp.

4. كَلَّا Ḫaṭā bu gümān ve bu işlü لَيُنبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ bildürdi, (04) saij a Ḫuṭame'niij ḥaḳīḳatını.

6[118]**.** نَارُ اللَّهِ Allāhnıij otıdur ol Ḫuṭame; الْمُوقَدَةُ yandurulġan.

7. الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ (05) Şundaḳ ot kim yėtüşür köij üllerge.

8. إِنَّهَا عَلَيْهِم Şeksiz ol ot anlarġa مُّؤْصَدَةٌ ėşikleri baġlanup (06) muḥkem ėtülgendür.

9. فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ Uzun ʿamūdlarda [illegible] (07) [illegible].

(FĪL SŪRESİ)

Bismillāḫi'r-raḫmāni'r-raḫím

1. أَلَمْ تَرَ Körmes mü-sėn, (08) كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ nė ḳıldı senüñ Rabbuñ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ fīlge? Necāşīniij pād-şāhı Ebrehe ibn Eṣṣübnā (09) Ebū [illegible] dėgen kişini bilād ḳıldı ve Ebrehe Ṣanʿāda bir kenīse binā ḳıldı ve anuñ ismini Ḳuleyyis ḳoydı. (10) Pād-şāh Necāşīge yazdı: "Mėn saij a birew binā ḳıldım. Mundan evvel hīç pād-şāhḫa munıij miṣli binā ḳılınmadı (11) Ḥücāc-ı ʿArabnı ol öyniij ṭavāfına ḳoşar-mėn ve ṭavāf-ı Kaʿbeden menʿ ėter mėn." Ve buḫaberni Benī ibn Mālik ibn (12) [illegible] den bir kişiėşitdi. Ṣanʿā'ġa barup kenīseniij içine kirüp ṭahāret sındurdı ve kenīseniij (13) miḥrāblarını necāset birle mulaṭṭaĥ[119] ḳıldı. Ebrehe buḫaberni ėşitk eç anṭ ėt di: "Elbette barur-mėn ve Kábeni (14) ḫarāb ḳılur-mėn." dėp. Necāşī'niij bir fīli bar ėrdi; uluġlıḳda ve ḳuvvetlikde anıj miṣli körülmemiş ėdi. Necāşī'den (15) fīlni şorap cihād ve muḳāteleni özlerine lāzım bilüpẔū -Nefr dėgen birʿArab mülūk, Yemen'den Ebrehe birle (16)

[118] Metinde 5. ayete yer verilmemiştir.

[119] mulaṭṭaĥ: mulaṭṭaġ

muḳātele ḳıldı. Ebrehe anlaġa ġālib bolup Ẕū -Nefr'ni dutdı, özi birle hem-rāh alup kėldi bilād-ı Ḥaşʿam'ġa (17) yaḳın [120] kėlgeç Nufeyl ibn Ḥabīb Ḥaşʿamī, Ḥaşʿamnı ve Ḥ aşʿamge muḥālata ḳabāʾil-i ʿArabnı cemʿ ėtüp, Ebrehe birle muḳātele [071b/01] ḳıldı. Ebrehe munlaġa ġālib boldı. Nufeyl'ni tutdı, özi birle hem-rāh aldı. Ṭāʾīf'ke yėtgeç Benī (02) Ebū <R>iġāl dėgen birevni yol başçı ḳılup ḳoşdılar. Ebrehe Mekke yanında Muġammis dėgen mevżiʿ - (03) ge nāzil boldı. Ebū Riġāl 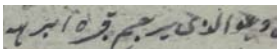 Mekke'niij inʿāmını ḳovdurup aldı. ʿAbdü'l-Muṭṭalib'ni (04) –niij āşināsı ėrdi. Ẕū-Nefr anı ḳarabāʾ -yı melikke teʿayyün ḳıldı. Anlarʿ Abdü'l-Muṭṭalib'ni melik ḳşına yaʼnī Ebrehe - (05) ge ėltdiler ve ėytdi: " 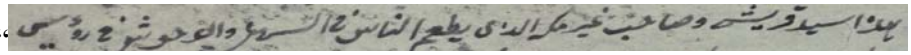 (06) 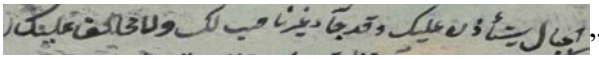 " Ebrehe iẓn bėrdi. Abdü'l-Muṭṭalib ḥōş ṣüret- (07) lıḳ kişi ėrdi. Ebrehe anı taʿẓīm ḳıldı, tercemānına ḳoşdı. Ṣoraġıl: "Nė ḥācet birle kė<l>gen?" ʿAbdü'l-Muṭṭalib ėytdi: (08) "Yüz tüyem tüşken şunı muṣorarġa kėldim ." Ebrehe eytdi: "Sėni körgeç mėn ṣuḳlanġan ėrdim. Sözüij ni (09) ėşitgeç, köij lüm ḳaytdı. ʿ Abdü'l-Muṭṭalib eytdi: "Nė sebebden?" Ebrehe eytdi: " 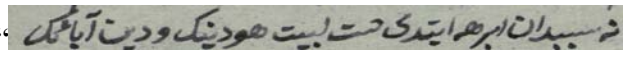 (10) 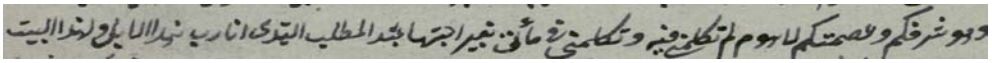 (11) 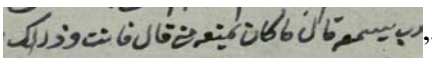 " Tüyelerini ḳayturup bėrdi. ʿ Abdü'l-Muṭṭalib Ḳureyş'ke ḳoşdı: (12) "Ṭ awlarġa ve çuḳurlarġa taraluij ız; bu leşkerden żarar yėtüşmesün." Ve özi ḥalḳaġa yapuşup Allāh'ġa tażarruʿ ḳıldı (13) ve anlar aldın ṭawġa çıḳdı. Ebū Mesʿūd Ṣaḳafī'ye müstaḳīmü'l- fikr fāriṣ ėrdi ve közi ṣoḳar (14) ėrdi. ʿAbdü'l-Muṭṭalib ėydi: " 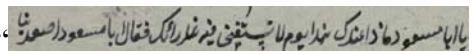 (15) 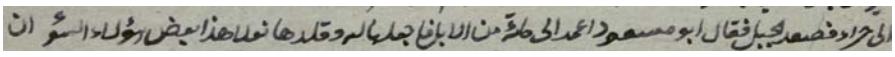 (16)

[120] yaḳın: yaḳín

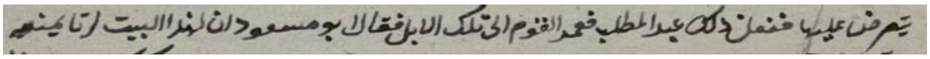
يتمرض عليها فنفعل ذلك عبد المطلب فجمع القوم الى تلك الابل فقال ابو مسعود ان لهذا البيت لربا يمنعه

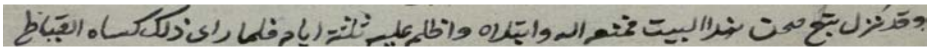
وقد نزل تبع صحن هذا البيت فمنعه الله وابتلاه واظلم عليه ثلثة ايام فلما راى ذلك كساه القباطي (17)

[072a/01] 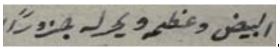
البيض وعظمه ونحر له جزورا

." Ebrehe, duẖūl-ı Mekke'ge müteveccih boldı ve fīlni aldan ṣaldı fīl çökdi . (02) Her çend ẖīle ḳıldılar, turmadı Yemen'ge müteveccih ḳıldı. yorġalap bara başladı, Şāmġa ve Şarḳ ṭarafına (03) müteveccih ḳıldılar; yorġaladı bāz ḥaremge müteveccih ḳıldılar. Çökdi fīl yörüp ṭawġa çıḳdı. Deryādan Allāh- (04) nıŋ emri birle ḳuşlar çuḳdı; her ḳuşda üç burçaḳ kibi ṭaşlar bar, burnında ve ėkki ayaġında. ʿAbdü'l-Muṭṭalib (05) Ebū Mesūd'ge eytdi:

" 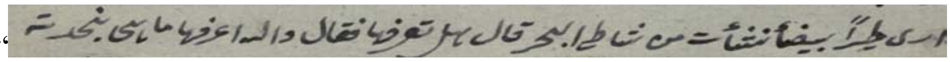
اري طيرا بيضا نشأت من شاطئ البحر فقال هل تعرفها فقال والله اعرفها ما هي بنجدية (06)

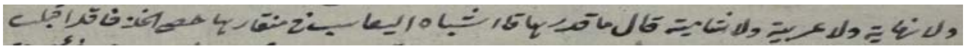
ولا تهامية ولا عربية ولا شامية قال ما قدرها قال اشباه اليعاسيب في منقارها حصى كانها خذف قد اقبلت (07)

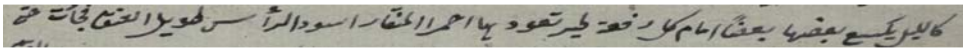
كالليل يكسع بعضها بعضا امام كل رفقة طير تقودها احمر المنقار اسود الراس طويل العنق فجاءت حتى (08)

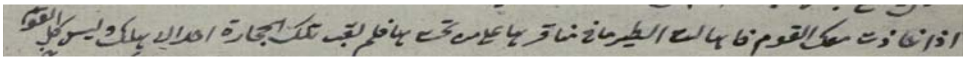
اذا حاذت معسكر القوم فكانها السحاب الطير ... منقارها ... تلك الحجارة ... هلاك وليس كل القوم (09)

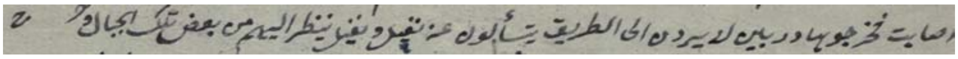
اصابت فخرجوا هاربين لا يدرون الى الطريق يتسألون عن نفيل ... ينظر اليهم من بعض تلك الجبال (10)

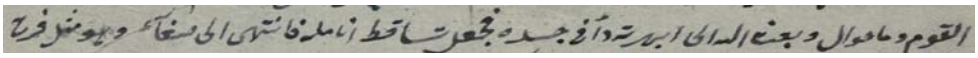
القوم وما هوال وبعث الله الى ابرهة داء في جسده فجعل تساقط انامله فانتهى الى صنعاء وهو مثل فرخ (11)

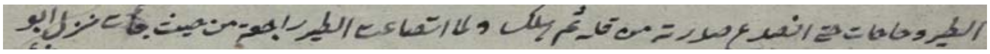
الطير وما مات حتى انصدع صدره من قلبه ثم هلك ولما انصاع الطير راجعة من حيث جاءت نزل ابو (12)

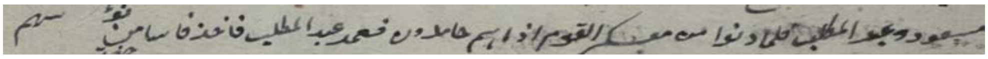
مسعود وعبد المطلب فلما دنوا من معسكر القوم اذا هم خامدون فعمد عبد المطلب فاخذ فاسا من فؤوسهم (13)

فحفر حتى اعمق في الارض فملأه من الذهب الاحمر والجوهر ... الحاجة فملأه وجلس كل واحد منهما على حفرته (14)

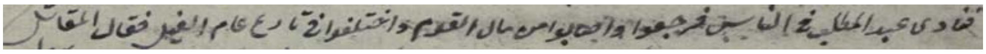
فنادى عبد المطلب في الناس فرجعوا واصابوا من مال القوم واختلفوا في تاريخ عام الفيل فقال مقاتل (15)

كان مولد النبي ... بعشر ... وقال الكلبي ... والاكثرون على انه كان في العام الذي ولد رسول (16)

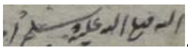
الله صلى الله عليه وسلم

."

2. أَلَمْ يَجْعَلْ Eyā ḳılmaduḳ mu anlarnıŋ taẖrīb-i[121] Kaʿbe üçün saʿylarını كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ buṭlān ve ḥadedde?

3. (17) وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا Ve yiberdi, anlar üstine أَبَابِيلَ ḳuşdan ṭavāʾíf-i müteferriḳa ḳılup.

4. تَرْمِيهِم atar ol ḳuşlar, [072b/01] anlarnı بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ḳuyulġan ṭaş birle.

[121] taẖrīb: taḥrīb

5. فَ جَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ Pes ḳıldı, anlarnı aşalġan ve tapta- (02) lġan ėkin kibik.

(ḲUREYŞ SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ Taaccübleij üz Ḳureyş birbirine ülfetge. (03)

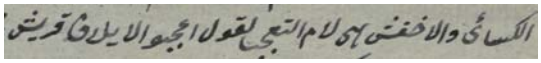

2. إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ (04) 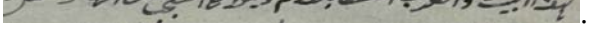 ة الشِّتَاء رِحْلَ .

وَالصَّيْفِ Anlarnıij ḳış ve (05) hem cāy-ı ḫıletlerinde ülfetlerine .

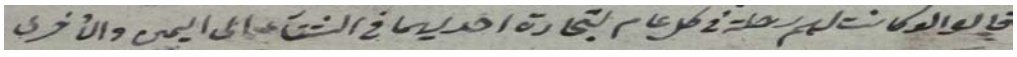 (06)

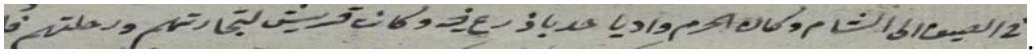 .

3. الْبَيْتِ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا

4. (07) الَّذِي Ḳılsunlar bu öyniij ; yaʿnī Kaʿbeniij Rabbına şundaḳ Rabbdur. أَطْعَمَهُم Ṭaʿām birle ṭoydurdı (08) جُوعٍ مِّن açlukdan; وَآمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ ve emīn ḳıldı anlarnı ḫavfdan ḥarem ehlinde ḳılup.

(MĀʿŪN SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

1. (09) أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ Kördüij mü ol kişini kim tekẕīb ḳılur ḥi sāb (10) cezānı?

" 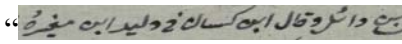 ."

2. فَذَٰلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ (11) Budur, ol kişi kim ḳaġar, yetīmni ve ẓulm ėder anuñ ḥaḳḳına.

3. (12) وَلَا يَحُضُّ Raġbetlendürmes özini ve hem (13) ġayrnı; عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ miskīnge ṭaʿām bėrürge.

4. فَوَيْلٌ Pes helāklikdür نَ لِّلْمُصَلِّ şundaḳ

5. الَّذِ (14) namāz oḳuġuçılarġa. هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ Anlar, namāẓlarından ġāfillerdür.

" 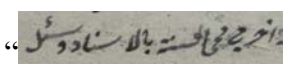 (15) 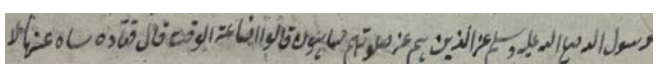 (16)

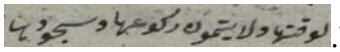 ."

6. الَّذِ مْ يُرَاؤُونَ ۝ Şundaḳ kişiler kim reyyā birle ḳılurlar.

7. وَيَمْنَعُونَ (17) الْمَاعُونَ Menʿ ėterler az nėrseni bėrmesler.

" 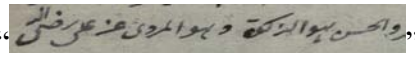 "

(CUMʿĀ SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāni'r-raġím

8. [073a/01] Sizge uçraġuçıdur, ثُمَّ تُرَدُّونَ ölgendin soñ ḳaytarulu<r> -siz. إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Ġayb (02) ve şehādetni bilgüçi Allāhnıij ḥükmine; فَيُنَبِّئُكُم pes ḫaber bėrür sizge بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ʿamel ḳılġan üşüij izden; (03) yaʿnī ʿamelüij izge cezā bėrür cennet birle.

9. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey müʾminler, إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ eger nidā ḳılınsa; (04) yaʿnī ezān eytülse, namāz-ı cumʿa üçün مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ cumʿa küninde; فَاسْعَوْا pes raġbet birle baruij ız, (05) إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ Allāhnıij zikrine; yaʿnī cumʿa namāzına. Cumʿa namāzı farżdur; mevżiʿ-i farżiyyetde, ʿulemāʾ iḫtilāf ḳıldılar. (06) ʿAbdu'llāh ibn[122] ʿÖmer ve ʿÖmer ibn ʿAbdü'lʿazīz eytür: "Her yėrde ḳuruḳ kişi bolsa namāzda [073b/01][123] [074a/01] ḫürler[124] ve ʿāḳiller, bāliġler ve küçi turġan kişiler ol yėrde iḳāmet-i cumʿa vācibdür." (02) Şāfiʿ ve Aḥmed ve İsḥāḳ ibn [illegible] munlar ḳavlını aḫẕ ėtmişler. ʿAbdu'r-raḥman ibn Kāb ibn (03) Mālik'den rivāyet ėderler: "Eśad ibn rāh -ı İslām'da ol cumʿanı Beyāże' niij ḫırā- (04) sında ḳuruḳ kişi birle iḳāmet ḳılmış.

(05)

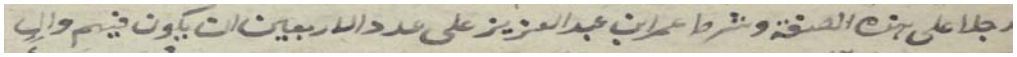

(06)

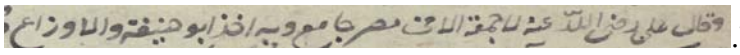

." وَذَرُوا الْبَيْعَ (07) Ḳoyuij ız, ṣatmaḳ ve almaḳnı ve muʿāmelāt -ı dünyānı; ذَٰلِكُمْ bu cumʿage saʿy ėtmek خَيْرٌ لَّكُمْ (08) sizge yaḫşıraḳdur, dünyā muʿāmelesi birle iştiġālden. إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ Eger ehl-i (09) ʿilmdin bolup ḫayr ve şerrni ayursaij ız.

10. فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ Pes eger edā ḳılınsa namāz ; (10) فَانتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ pes yörüij iz yėrde ḥācetlerü ij iz üçün. وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ (11) Ṭaleb ḳılu ij ız, rızḳnı Allāh'nıij

---

[122] Metinde bu isim art arda iki kere yazılmış.
[123] Yazmanın bu sayfasında karalama yapılmış.
[124] Metinde bu ibare iki kere yazılmış.

faẕlından; وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيراً لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Allāh'nıij ʿaẕābından ḳutulmaḳnı ümmīd (12) ėdüp.

11. وَإِذا رَأَوْا تِجَارَةً Eger körse-siz ticāretni أَوْ لَهْوًا yā bir ʿibāretdin ġāfil ḳıla-turġan, (13) انفَضُّوا إِلَيْهَا kiteler ol ticāret ve lehv ṣarı. وَتَرَكُوكَ قَائِمًا Ḳoyarlar, sėni ḳāyim minberde.

(14) 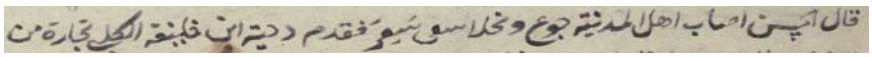 (15)

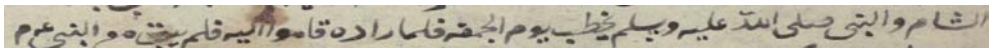 (16)

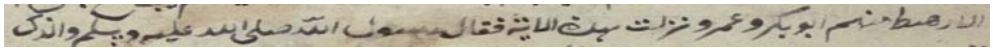 (17)

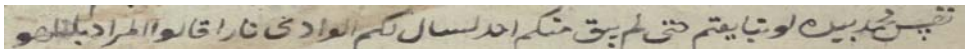 [074b/01]

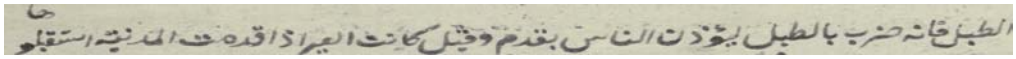 (02)

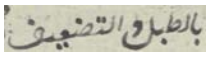 قُلْ Eyt ėy Muḥammed! عِندَ اللّٰهِ مَا "Allāh ḳaşındaġı cezā; yaʿnī ṣevāb خَيْرٌ مِّنَ (03) اللَّهْوِ yaḫşıdur, lehvden وَمِنَ التِّجَارَةِ ve hem ṣatudn. وَاللّٰهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ Ve Allāhu teʿālā, rāzıḳ- (04) larınıij ḫayrıdur." Pes Allāh'ġa tevekkül ḳıluij ız ve andın ṭaleb ḳıluij ız.

(MÜNĀFIḲŪN SŪRESİ)

Bismillāẖi'r-raẖmāni'r-raẖím

1. إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ (05) Eger kėlse saij a münāfiḳlar, قَالُوا (06) eytürler: "Şeksiz bile-miz; نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ şeksiz sėn elbette Allāh'ıij resūlı- sėn." يَعْلَمُ لِلَّهُوَا (07) Ve Allāhu teʿālā biledür; إِنَّكَ لَرَسُولُهُ şeksiz sėn elbette Allāhıij resūlı-sėn. وَاللّٰهُ يَشْهَدُ (08) Allāhu teʿālā şehādet bėrür. إِنَّ الْمُنَافِقِينَ Şeksiz münāfiḳlar لَكَاذِبُونَ elbette yalġançılardur.

2. اتَّخَذُوا (09) Tutdılar ol münāfiḳlar, أَيْمَانَهُمْ özleriij yalġan anṭlarını; yā ki yalġan birle (10) ingen kelimeʾ-i şehādetlerni, جُنَّةً ḳalḳan ve perde: anlarnı öltürmekdin, eẖr ḳılmaḳdın (11) şaḳlaġuçı. فَصَدُّوا Pes menʿ ėtdiler ḫalāyıḳnı عَن سَبِيلِ اللّٰهِ Allāh'nıij yolından, yaʿnī (12) Ḳurān-ı ḥakīm , resūlu'llāh ḳavlıʿamel ḳılmaḳdın. إِنَّهُمْ Şeksiz anlar, سَاء مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ nė (13) yamandur, anlarnıij bu ḳılġan işleri!

3. ذٰلِكَ Bu yaman işleri; بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ẓāhir (14) īmān kėltürgenler üçün ثُمَّ كَفَرُوا munuij şoij ında bir şübhe birle kāfir bolġanlar (15) üçün; فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ pes berkitildi küfrni anlarnıij köij üllerine. فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ (16) Pes anlar bilmesler ve fehmlemesler īmān-ı mūcib-i ḥucce ve bürhānları.

4. أَيْتَهُمْوَإِذَا رَ Eger kör- (17) seij sėn anlarnı تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ yıġar sėniij köij lüij ġa anlarnıij cismleri [075a/01] ve ṣūretleri. وَإِن يَقُولُوا Eger söz eytseler, تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ḳulaḳ şalur-sėn anlarnıij (02) sözine. “ (03) ” كَأَنَّهُمْ Güyā ki, anlar خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ rānege söygen ṣūretler (04) ḥilm ve ʿilmleri yoḳlıḳdın. يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ Gümān ėterler ṭavışnı özlerine żarar (05) dėp. (06) ” هُمُ. (07) الْعَدُوُّ Anlar çın düşmān; فَاحْذَرْهُمْ pes saḳlan anlardan. قَاتَلَهُمُ اللَّهُ Laʿnet ėtdi, (08) anlarġa Allāhu teʿālā. أَنَّى يُؤْفَكُونَ Ḳayda taparlar anlar ḥaḳnı taşlap?

5. وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ Eger (09) eytülse anlarġa: تَعَالَوْا “Kėlüij iz, يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ istiġfār ḳılsun ,sizniij üçün (10) رَسُولُ اللَّهِ Allāhnıij resūlı.” لَوَّوْا رُؤُوسَهُمْ Ėylendüreler yüzlerini, başlarını istikbār (11) sebebli. وَرَأَيْتَهُمْ Körer-sėn anlarnı, يَصُدُّونَ iʿrāż şalurlar ṭaleb-i istiġfārdan, وَهُم (12) مُّسْتَكْبِرُونَ ve anlar tekebbürlik ḳılup.

6. سَوَاء عَلَيْهِمْ Ber-ā-berdür, anlarġa أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ (13) لَهُمْ istiġfār ḳıl anlar üçün yā ḳılma. لَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ Elbette yarlıḳamas Allāhu teʿālā anlardan. (14) إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ Şeksiz Allāhu teʿālā köndürmes Allāh’ġa ve resūlu’llāhġa iṭāʿat ve inḳıyād- (15) dan ḫāric ḳavmnı.

7. هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ Anlardur, eytürler: لَا تُنفِقُوا عَلَى مَنْ عِندَ رَسُولِ اللَّهِ (16) “İnfāḳ ḳılmaij ız, resūlu’llāh ḳaşında bolġan kişilerge حَتَّى يَنفَضُّوا tā ki taralsunlar.” (17) Muḥammed ibn İsḥāḳ ḥiḳāyet ėder: “Resūlu’llāhġa yėtüşdi, Benī Muṣṭaliḳ ’niij birle muḥārebege [075b/01] müctemiʿ boldılar ve sėni ḳaṣd ėdüp Medīne’ge kėlürler. Resūlu’llāh

aṣḥābı birle anlarġa ḳarşu yöridi. (02) Benī Muṣṭalıḳ'nıij ṣuvdārından birşuvda anlarġa uçraşdılar, Benī Muṣṭalıḳ münhezim boldı- (03) lar. Balalarını ve ḫatunlarını ve mālların fey' ėtdiler. ʿÖmer ibn Ḫaṭṭāb'nıij bir ceddi bar ėrdi. (04) Benī Ġaffārdın ismi جهجاه ابن سعد الغفاري ėrdi ن عوف بن خزرج niij ḫalīfi ابن سنا (05) ve برز birle جهجاه ṣuw üstinde müzāḥame ḳıldılar; birbiri birle ṣavġaşdılar." خرج سنا دبا (06) معشر الانصار وصرخ الغفاري يا معشر المهاجرين فاغان الغفاري رجل من المهاجرين يقال (07) فقال وكان فقير ا عبد الله ابن ابي ابن سلول bu ḫaber yėtişdi; ḳahrı kėldi. Öziniij (08) ḳavmından bir cemāʿat aldında ḥāżır زيد ابن ارقم yaş yigit ėrdi ve anda ḫāżır ėrdi . İbn (09) Ebu eytdi: "اخرجوها وقد نا فرونا وكاثرونا في بلادنا والله مثلنا ومثلهم الا كما قال القائل (10) سمن كلبك يا كلك اما والله ليخرجن الاعز منها الاذل" Vāḥiżden[125] murādı (11) özi ėrdi ve ezeldin murād re sūlu'llāh ėdi ve mund ḥ şo ij ḳavmına müteveccih bolup (12) yana eytdi: "هذا فعلتم بانفسكم احللتموهم بلادكم وقاسمتموهم اموالكم اما والله لو امسكتم (13) عن جفانهم ودوره فضل الطعام لم يركبوا رقابكم ولتحولوا الى غير بلادكم فلا تنفقوا عليهم (14) حتى ينفضوا من حوله." ḥammed Zeyd ibn Erḳam eyt di: "ومحمد في عزمن الرحمن ومودة المسلمين ابن ابي انت والله الذليل القليل المبغض في قومك". (15) "ابن ابي eytdi: "Ḳoyġıl, munlar oyun sözler- (16) dür." Zeyd ibn Erḳam bu ḫaberni resūlġa yėtüşdürdi. ʿÖmer ibn Ḫaṭṭāb anda ḥāżır ėrdi, eytdi: (17) "يا رسول الله دعني اضرب عنقه" Resūlu'llāh eytdi: "فكيف يا عمر اذا تحدث الناس ان محمدا يقتل اصحابه ولكن اذن بالرحيل" [76a/01]." Ve bu sāʿat köçmey turġan sāʿat ėrdi, pes köçdiler. Resūlu'- (02) llāh ibn Ebīni çaḳurdı ve eytdi: "انت صاحب هذا الكلام الذي بلغني ابن ابي" eytdi "والذي" (03) "انزل عليك الكتاب ما قلت شيئا من ذلك وان زيدا لكاذب" ibn Ebī ḳavm niij şerīfi ėrdi. (04) Ol meclisde ḥāżır enṣārīler eytdiler: "Yā resūlu'llāh عسى ان يكون الغلام اوهم في (05) حديثه ولم يحفظ ما قاله." Pes resūlu'llāh ibn Ebīniij ʿöẕrini ḳabūl ḳıldı. Enṣārīler (06) Zeydni melāmet ḳıldılar ve sözni yalġanġa nisbet ḳıldılar . سيد ابن حضير eytdi: "Yā resūlu'- (07) llāh لقد رحت ساعة منكرة ما كنت تروح فيها." Resūlu'llāh eytdi:

[125] vāʿiẕ: vāʿiz

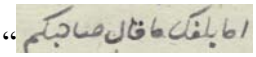

“ (08)

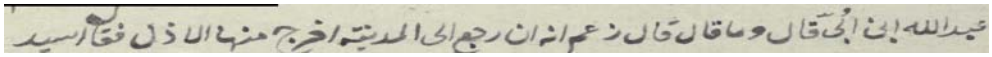

(09)

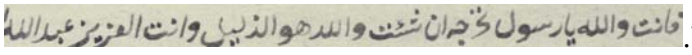

.” ibn Ebīge atasınıij (10) ḫaberi yėtüşdi. Resūlu’llāh eytdi: “Yā resūlu’llāh mėn şėtdim . Siz ibn Ebī’ni öltürmekke ḳaṣd (11) ėtüp sizge yėşkü en sözleri üçün eger öltürseij iz mėni buyuruij ız, başnı sizge (12) kėltürelim.”

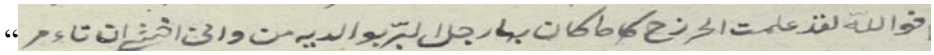

“ (13)

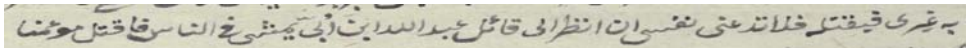

(14)

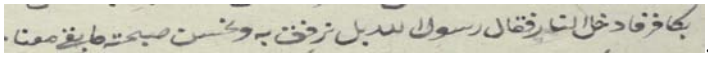

.” Mundın ṣoij [126] (15) seyr ėtdiler. Ḥattā Ḥicāz yėrinde dėgen ṣuvġa tüşdiler. Kėçesi ḳatı yėl çıḳdı, topa - (16) lan boldı. Resūlu’llāhnıij nāḳası yoġaldı. Ḫalāyıḳ yėlniij ḳatıġlıġındın ḳorḳdılar. (17) Resūlu’llāh eytdi: “ [076b/01]

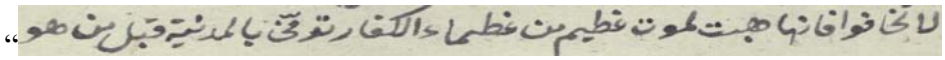

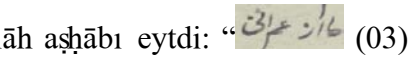

.” Münāfıḳlardın birev eytdi: “ (02) ” Resūlu’llāh aṣḥābı eytdi: “ (03)

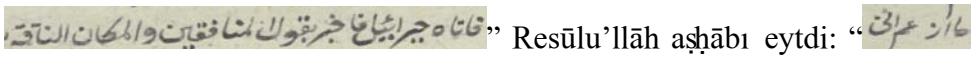

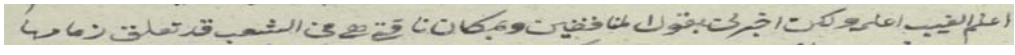

(04)

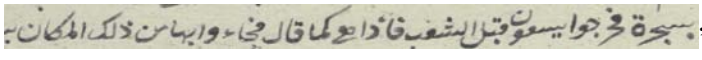

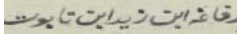

.” Pes münāfıḳlar (05) īmān kėltürdi, Medīne kėlgeç ẓāhir boldı. şol künde olmış, Zeyd (06) ibn Erḳam eytür: “Medīne kėlgeç uyalmaḳdın ve ḳayġudın öyden çıḳdım; pes Allāhu teʿ<āl>ā (07) ṣūret-i münāfiḳīnnı inz<ā>l ḳıldım. Zeyd’ni taṣdīḳ ḳılup ve ʿAbdullāh ibn Ebīni tekẕīb ḳılup ibn (08) Ebī Medīne’ge ḳaytḳaç birinçi kün turdı. “ (09)

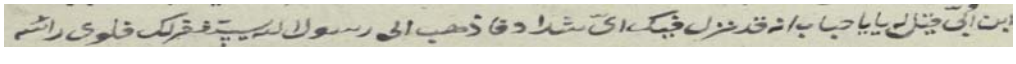

(10)

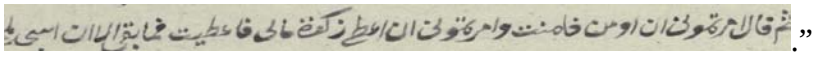

خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ (11) وَلِلَّهِ ”.

[126] ṣoij : ṣonij

وَالْأَرْضِ Allāh’nıij māder kök ġazīneleri, yėr ġazīneleri; وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ (12) لَا يَفْقَهُونَ lākin münāfıḳlar fehmlemesler.

8. يَقُولُونَ Eytürler ol münāfıḳlar: لَئِن رَّجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ (13) “Eger ḳaytsaḳ Medīne’ge لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ elbette çıḳarur-miz ʿazīzra k kişi مِنْهَا ol Medīne’din الْأَذَلَّ (14) ẕelīlrak kişini.” وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ Allāh’ġadur ʿizzet, وَلِرَسُولِهِ Allāh’nıij resūlınadur, وَلِلْمُؤْمِنِينَ müʾmin- (15) lergedür; وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ lākin münāfıḳlar لَا يَعْلَمُونَ bilmesler.

9. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ėy müʾminler! (16) لَا تُلْهِكُمْ Meşġūl ḳılmasun sizni أَمْوَالُكُمْ māllaruij ız وَلَا أَوْلَادُكُمْ ve hem balalaruij ız, عَن (17) ذِكْرِ اللَّهِ Allāh’nıij ʿibādetindin; taʿallüm-i ʿulūm-ı dīn kibi ve ṣalāt-ı ġamse kibi. وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ Birev ḳılsa [077a/01] bu işni yaʿnī mālı ve veledi birle meşġūl bolup ferāyiż-i ʿilm ve ʿilmni taḥṣīl ḳılmasa فَأُولَٰئِكَ pes (02) bunlar هُمُ الْخَاسِرُونَ çün ziyān körgen kişilerdür.

10. وَأَنفِقُوا İnfāḳ ılḳu ij ız [illegible] (03) [illegible] مِن مَّا رَزَقْنَاكُم bir <r>ızḳlandurġan māllarnıij baʿzısını مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ (04) kėlmesdin evvel أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ sizniij birüij izge ölüm. فَيَقُولَ رَبِّ Pes eytür: “Ėy bėnim (05) Rabbım! لَوْلَا أَخَّرْتَنِي Kāşkī mėnim ölümümni teʾḫīr ḳılsaij ız إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ yaḳın vaḳde birle. (06) فَأَصَّدَّقَ Pes ṣadaḳa bėrür ėdim ve mālımnı zekāt ḳılur ėrdim وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ ve bolur (07) ėrdim ṣāliḥlerden.” “[illegible] (08) [illegible] ”.

11. وَلَن يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا (09) Ve elbette kėçikdürmes Allāh hīç kimniij ölümini إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا eceli yėtgęç. (10) وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ Ve Allāhu teʿālā ġaber-dārdur sizniij ʿamellerüij izdin.

(TEĠĀBÜN SŪRESİ)

Bismillāġi’r-raġmāni’r-raġím

1. يُسَبِّحُ لِلَّهِ (11) Delālet ėder ḳāl yā ḥāl tili birle Allāh’nıij cemīʿ simāt-ı noḳṣāndın ve müşābehet-i (12) ġalḳdın münezzehligine مَا فِي السَّمَاوَاتِ köklerdeki şeyler, وَمَا فِي الْأَرْضِ yėrdeki şeyler. لَهُ الْمُلْكُ (13) Ol Allāh’ġa ḫāṣdur mülk, وَلَهُ الْحَمْدُ ol Allāh’ġa ḫāṣ

ṣıfāt-ı kemāl birle ittiṣāf. وَهُوَ (14) عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Ve ol Allāhu teʿ<āl>ā her şeyge ḳadīrdür.

2. هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ Ol Allāh ḫalḳ ėtdi sizni; فَمِنكُمْ (15) كَافِرٌ pes sizdin baʿżuij ız kāfirdür, وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ baʿżuij ız müʾmindür. وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ (16) بَصِيرٌ Ve Allāhu teʿālā sizni ʿamelüij izni körgüçidür.

3. خَلَقَ السَّمَاوَاتِ Yaratdı köklerni, وَالْأَرْضَ (17) yėrni بِالْحَقِّ ḥikmet-i bāliġ birle. وَصَوَّرَكُمْ Ḫalḳ ėtdi sizniij ṣūretüij izni ve heybetüij izni. [077b/01] فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ Pes körkem ḳıldı sizniij ṣūretüij izni ve mḫalūḳā tdın mutaṣavver -i evṣāf-ı (02) kāmilege müsteʿad ḳıldı. وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ Ve ol Allāhnıij ḥükminedür ḳaytmaḳ.

4. يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ (03) Bilür ol Allāh köklerdeki şeylerni, وَالْأَرْضِ yėrdeki şeylerni. وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ Bilür ol Allāh (04) sizniij yaşurgen işüij izni وَمَا تُعْلِنُونَ ve iẓhār ḳılġan işüij izni. وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ (05) الصُّدُورِ Ol Allāh bilgüçidür kökreklerdeki işlerni.

5. أَلَمْ يَأْتِكُمْ Kėlmedi mü sizge ėy kāfirler, (06) نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَبْلُ mundın evvel kāfirlerniij ḫaberi? فَذَاقُوا Pes tatdılar وَبَالَ أَمْرِهِمْ (07) küfrlerniij ėmgekini dünyāda وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ve anlarġadur ḳatıġ ʿaẕāb ahiretde.

6. ذَٰلِكَ Bu dünyā (08) ve āḫiret ʿaẕābınıij sebebi, بِأَنَّهُ كَانَت تَّأْتِيهِمْ şeksiz kėlüçi ėrdi رُسُلُهُم anlarnıij resülları (09) بِالْبَيِّنَاتِ vāżıḥ ḥücec ve bürhānlar birle. فَقَالُوا Pes eytdiler anlar: أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا “Eyā ādemī! Bizni (10) köndürür?” فَكَفَرُوا Pes inkār ėtdiler anlar, resüllarge وَتَوَلَّوا iʿrāż ḳıldılar ḥücec ve berāhīn- (11) lerni ve teʾemmül ü tedbīrdin. وَّاسْتَغْنَى اللَّهُ Muij sızdur Allāhu te<ʿāl>ā anlarnıij īmānlarından ve ṭāʿatlar- (12) ından. وَاللَّهُ غَنِيٌّ Ve Allāhu té<āl>ā eşyādan min -cemīʿül-vücūh muij sızdur, حَمِيدٌ cemīʿ ṣıfāt-ı kāmile birle (13) mevṣūfdur.

7. زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا Daʿvā ḳıldılar ḳāfirler أَن لَّن يُبْعَثُوا özleriniij mebʿūṯ (14) bolmaslıḳları. قُلْ Eyt ėy Muḥammed! بَلَىٰ Mebʿūṯ bolur-siz, وَرَبِّي ant ėte-mėn Rabbım birle. لَتُبْعَثُنَّ Elbette (15) şeksiz mebʿūṯ bolur -siz. ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ Mundın ṣoıij ḫaber bėrilür

siz<ge> بِمَا عَمِلْتُمْ ḳılġan (16) işlerüij iz birle ḥesāb ve cezā üçün . وَذٰلِكَ Bu iş yánī sizni ḥaşr ėtmek ve aʿmāluij ıza (17) cezā bėrmek عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ Allāhġa āsāndur.

8. فَآمِنُوا Pes īmān kėltürüij iz بِاللَّهِ Allāh'ġa, وَرَسُولِهِ Allāh'nıij [078a/01] resūlına وَالنُّورِ الَّذِي أَنزَلْنَا ve ol resūlge bir inzāl ḳılġan nūrġa yaʿnī Ḳurān'ġa kim cemīʿ aḥkāmdın (02) nė münīrdür. وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ Ve Allāhu teʿ<āl>ā sizniij ḳılġan ʿamellerüij izdin ḫaber-dārdur.

9. يَوْمَ Bir kün يَجْمَعُكُمْ (03) cıyar sizni Allāhu teʿ<āl>ā لِيَوْمِ الْجَمْعِ ḳıyāmet küninde bolġuçı ḥesāb ve cezā üçün. ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ Bu (04) kündür fāī delerniij ḳolından kėtmek küni. وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ Birev īmān kėltürse Allāh'ġa وَيَعْمَلْ صَالِحًا (05) ve ėẕgü ʿamel ḳılsa يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ örtür-miz anıij uṣal işlerini, وَيُدْخِلْهُ kirtür-miz anı جَنَّاتٍ būstān- (06) larġa. تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ Aġar ol būstānlarnıij astındın الْأَنْهَارُ yulġalar, خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا (07) meij ü ḳalġuçılardur anlar ol būstānlarda. ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ Budur uluġ ve çın maḳṣūdġa yėtmek.

10. (08) وَالَّذِينَ كَفَرُوا Ve ol kişiler kim kāfir boldılar وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ve tekẕīb ḳıldılar bizniij āyāt ve ḫücecimizni; (09) أُولٰئِكَ bu cemāʿat أَصْحَابُ النَّارِ ot ėyeleridür. خَالِدِينَ فِيهَا Meij ü bolġuçıdur anlar otda, وَبِئْسَ الْمَصِيرُ (10) nė yaman yöreçeḳ yėrdür ol ot!

11. مَا أَصَابَ Yėtüşmedi مِن مُّصِيبَةٍ hīç ḳayġu ve żarar; اللَّهِ إِلَّا بِإِذْنِ meger Allāh'nıij (11) iẕni ve taḳdīri birle yėtüşdi. Her kimge yėtüşse وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ birev uşansa Allāh'ġa يَهْدِ قَلْبَهُ köndürür (12) ol Allāh anuij köij lüni 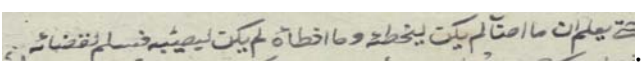 . (13) وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ Ve Allāhu teʿ<āl>ā her şeyʾni bilgüçidür.

12. وَأَطِيعُوا اللَّهَ Ve inḳıyād ḳıluij ız Allāh fermānına وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ (14) ve inḳıyād ḳıluij ız resūlu'llāh sözine. فَإِن تَوَلَّيْتُمْ Pes eger iʿrāż ḳılsaij ız Allāh sözindin yā resūl

sözindin (15) فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا şeksiz bizniij resūlımızġa lāzım iş الْبَلَاغُ الْمُبِينُ açuḳ ve rūşen fehmletmekdür.

13. (16) اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ Allāhdın özge ḥīç maʿbūd yoḳ dur, وَعَلَى اللَّهِ Allāh'ġa ve فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ pes tevekkül (17) ḳılsun müʾminler.

14. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ėy īmān kėltürgen kşiler ! إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ şeksiz sizniij [078b/01] ḫatunlaruij ızdın وَأَوْلَادِكُمْ ve balalaruij ızdın عَدُوًّا لَكُمْ sizge düşmānlar bardur. فَاحْذَرُوهُمْ Pes (02) şaḳunuij ız alardın. جاء من اهل مكة اسلموا وارادوا ان يهاجروا الى المدينة (03) فمنعهم ازواجهم واولادهم وقالوا لا نصبر على فراقكم فاطاعوهم وتركوا الهجرة فقال الله تعالى (04) فاحذروهم ان تطيعوا وتدعوا الهجرة وَإِنْ تَعْفُوا Eger ʿafv ėtse ij iz, وَتَصْفَحُوا şıltavnı (05) ḳoysaij ız وَتَغْفِرُوا ve yamanlıḳlarnı örütseij iz. فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Şeksiz Allāhu teʿ<āl>ā ġafūrdur, raḥīmdür. (06) "نسخ السنة هذا فيمن اقام على الاهل والولد ولم يهاجر فاذا هاجر راى الذين سبقوا بالهجرة (07) فقد فقهوا ان الذين منعتهم ازواجهم واولادهم ان يهاجروا قد سبقوهم الى الهجرة وان لحقوا بهم في دار (08) الهجرة لم ينفق عليهم ولم يصبهم بخير فامرهم الله بالعفو عنهم والصفح وعطاء ابن سيار نزلت (09) في عوف ابن مالك الاشجعي كان اذا اراد الغزو تكوا به وقعوه وقالوا الى (10) من تدعنا فرق لهم وتبيم فانزل الله تعالى ان من ازواجكم واولادكم عدوا لكم احذروا ايا كم على ترك (11) الطاعة فاحذروهم ان تتبعوا منهم ولا تطاوعوهم على خلاف ايا كم".

15. إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ Şeksiz sizniij (12) māllaruij ız وَأَوْلَادُكُمْ ve hem balalaruij ız فِتْنَةٌ belādur sizge. Āḫiretdin şuġūl ėder, (13) uluġ münker işlerge şalur. وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ Ve Allāhu teʿ<āl>ānıij ḳaşındadur uluġ yal.

16. فَاتَّقُوا اللَّهَ (14) Pes saḳlanuij ız, Allāh emrine ḫilāf ḳılmaġun. مَا اسْتَطَعْتُمْ Her nė ḳadarge küçüij iz yėtse; وَاسْمَعُوا ėşitüij iz (15) Allāh'nıij ve resūlu'llāhnıij sözini. وَأَطِيعُوا Ve inḳyād ḳlu ij ız Allāh'ġa وَأَنْفِقُوا ve resūlu'llāhġa, infāḳ (16) ḳıluij ız māluij ızını vücūhü'l-ḫayre. خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ Ve ḳıluij ız özüij izge ḫayırlı işni yaʿnī Allāh (17) ve resūlu'llāhġa inḳıyādnı. وَمَن يُوقَ Birev saḳlanulsa شُحَّ نَفْسِهِ nefsiniij

ḳatıġlıġından [079a/01] veḫuḳū ḳuʾllāhnı yėrine tėgürse فَأُولَئِكَ pes bu cemāatlar وَنَ هُمُ الْمُفْلِحُ munlardur çün ḳutulġan kişiler.

17. (02) إِن تُقْرِضُوا اللَّهَ Eger bėrseij iz Allāh'ġa قَرْضًا حَسَنًا ḳarż-ı ḥüsn yaʿnī māluij ızını çın köij üldin, iḫlāṣ[127] (03) birle vücūhʾül ḫayre ṣarf ėtseij iz يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ol ḳarżuij ız miṣli köpni bėrür sizge. وَاللَّهُ شَكُورٌ Ol (04) Allāh azġa köpni bėrgüçidür, حَلِيمٌ muʾāḥeẕeni kėçikdürgüçi.

18. عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Ġayb, şehādetni (05) bilgüçidür; الْعَزِيزُ ʿazīzdür, الْحَكِيمُ ḥakīmdür.

(TALĀḲ SŪRESİ)

Bismillāġi'r-raġmāniʾr-raġím

1.(06) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ Ėy peẏġā mber إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ eger ṭalāḳ ḳılsa ij ız ḫatunlaru ij ızını فَطَلِّقُوهُنَّ pes ṭalāḳ (07) ḳıluij ız olḫatunlarnı لِعِدَّتِهِنَّ ṭalāḳ vaḳtlarında yaʿnī ṭuhr vaḳtında. Ol ṭuhrda cimāʿ ḳılmay. (08) Ve eger medḫūletün bihā ḫatunnı ḥayż vaḳtında yā ki ṭuhr ve baʿdü'l-cimāʿ ṭalāḳ ḳılsa ʿāṣī bolur ve ṭalāḳ (09) bidʿat bolur. Ve ġayr medḫūletün bihā ḫatunnıij ṣagīre ve ḥāmilniij ṭalāḳında sünnet-i bidʿat yoḳdur. (10) Her vaḳt maṣlaḥat körse ṭalāḳ ḳılur ve ṭalāḳāt-ı ṣelāṣeni cemʿ ėtse Ebū Ḥanīfe r<aḍiya'llāhu ʿan>h u ḳaşında bidʿatdur. (11) Ve baʿżı ʿulemā ḳaşında ve minhümü'l Şāfiʿ r<aḍiya'llāhu ʿan>h u bidʿat ėrmes. وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ Bilüij iz ve muḥafāẓa ḳıluij ız (12) ʿiddet tā ki mürācaʿa zamānınıij fevti yā beḳāsı maʿlūm bolġay ve eyā ʿiddetde nafaḳası ve sekenesi bėrülgey. (13) وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ Sizüij Rabbuij ız Allāh'dın ṣaḳlanu ij ız! لَا تُخْرِجُوهُنَّ Çıḳarmaij ızlar olṭalāḳ (14) ėtülgen ḫatunnı وَلَا يَخْرُجْنَ anlarnıij tura-turġan öylerindin ve çḳmasun (15) ol ḫatunlar tura-turġan öylerindin. 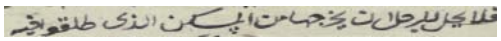 (16) 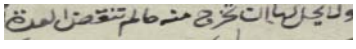 إِلَّا أَن يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ Meger çḫarılmaḳ ḥelāl bolur (17) eger vāżıḥ uṣal iş ḳılsalar yaʿnī ėrniij cemāʿatlarını açı til birle renc ėtseler. وَتِلْكَ حُدُودُ

[127] iḫlāṣ: iḥlāṣ

اللّٰهِ [079b/01] Bu eytülgen ḫükmlerni ij buyurġan çėkleridür. وَمَن يَتَعَدَّ Kim birev tecāvüz ḳılsa حُدُودَ اللّٰهِ Allāh'nıij (02) çėklerine فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ şeksiz ẓulm ėtdi özine . لَا تَدْرِي Bilmes-sėn لَعَلَّ اللّٰهَ iḥtimāl (03) bar Allāhu teʿ<āl>ā يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ peydā ḳılur bu ṭalāḳdın ṣoij أَمْرًا bir işni yaʿnī ėrni ij köij line (04) raġbet ṣalur ve mürācaʿa ḳılur iḥtimāli bar [illegible].

2.(05) فَإِذَا بَلَغْنَ Pes eger yanutsalar ol ṭalāḳ ėtülgen ḫatunlar (06) أَجَلَهُنَّ ʿiddetleriniij tamām bolmaḳ vaḳtlarına yaʿnī ʿiddet öterge yaḳın bolsa; فَأَمْسِكُوهُنَّ (07) pes tutuij ız ol ḫatunlarnı mürācaʿa ḳıluij ız بِمَعْرُوفٍ ṣurūʿ vech birle أَوْ فَارِقُوهُنَّ yā ayruluij ız (08) olḫatunlardın بِمَعْرُوفٍ ṣurūʿ vech üzre. وَأَشْهِدُوا Güvāh ėtüij iz ذَوَيْ عَدْلٍ مِّنكُمْ (09) öz aravuij ızdan ėkki ʿadl kişini, ricʿat ḳılsaij ız yā müfārıḳa ḳılsa [illegible] (10) [illegible]. وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ Edā ḳıluij ız şehādetni ḥacet (11) vaḳtında لِلّٰهِ Allāh rıżāsı üçün, ذٰلِكُمْ bu meẕkūr ḫükmler يُوعَظُ بِهِ ėssine tüşürülerdür ve buyuru- (12) la<r> öz fāʾīdesi üçün ol ḫükmler birle مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ Allāh'ġa īmān kėltürgen kişiler (13) وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ve ḳıyāmet künine īmān kėltürgen kişiler. وَمَن يَتَّقِ اللّٰهَ Birev ṣaḳlansa Allāh'ġa günāh (14) ḳılmaḳdın يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا müyesser ḳılur aij a her ḳatılıḳdın, şübhelerdin çıḳmaḳ yolını.

3.وَيَرْزُقْهُ Rızḳlan- (15) durur anı Allāhu teʿ<āl>ā مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ümmīd ėtmegen vechdin. "[illegible] (16)

[illegible] (17)

[illegible] [080a/01]

[illegible] (02)

[illegible]" وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ Ve birev Allāhġa tevekkül ḳılsa فَهُوَ (03) حَسْبُهُ pes ol Allāh aij ar<u> yėtmekdür, إِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ أَمْرِهِ şeksiz Allāh öziniij murādını yėrine yėtgürgüçi- (04) dür. قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ Taḥḳīḳ ḳıldı Allāhu teʿ<āl>ā لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا her işke bir miḳdār, pes ferāyiż-i şerʿni terk ėdüp (05) saʿy ve teveccüh birle ötmes ve ferāyiż-i ʿilm ve ʿameli birle iştiġāl sebebli kemmes.

4.وَالّٰئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ (06) Ve şolḫatunlar kim ümīdsi z boldılarḥayżdan yaʿnī ḳartlıḳ sebebliḥayżları kėsildi مِن (07) نِّسَائِكُمْ sizniij ḫatunlaruij ızdan إِنِ ارْتَبْتُمْ eger bilmeseij iz anlarnıij ḥükmini فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ (08) أَشْهُرٍ pes anlarnıij ʿiddetleri üç aydur. وَالّٰئِي Ve hem ol ḳzlar k im لَمْ يَحِضْنَ yaşlikleri üçün (09) ḥayż körmediler anlarnıij ʿiddetleri hem üç aydur. Egerėrleri ṭalāḳ ḳılsa وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ (10) ve yüklieḫatunlar أَجَلُهُنَّ anlarnıij ʿiddetleri أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ anlarnıij yüklerini fevti durur. Eger (11) erleri olsa andaʿulemā iḫtilāf ḳıldılar baʿżılarını ij ʿiddeti vażʿ-ı ḥaml dėdiler bu āyetniij (12) ʿumūmı üçün ve baʿż<ı> lar tört ay on kün tutmaḳ dėdiler. “ 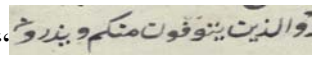 (13) 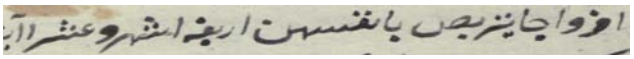 (14) anıij ʿiddetidür dėrler. وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ Birev saḳlansa Allāh’ġa maḳṣūddın يَجْعَل لَّهُ ḳılur Allāhu teʿ<āl>ā anıij (15) üçün مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا anıij ve āḫiret işinde yeij illikni.

5. ذٰلِكَ Bu meẕkūr ḥükmler ve naṣīḥatlar أَمْرُ اللَّهِ Allāh’nıij (16) emridür, أَنزَلَهُ إِلَيْكُمْ inzāl ḳıldı ol emrni sizge. وَمَن يَتَّقِ اللَّ Birev ṣaḳlansa Allāh’ġa ʿişyāndın (17) يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ örtür Allāh anıij günāhlarını وَيُعْظِمْ لَهُ uluġ ḳılur aij a أَجْرًا yalnı.

6.أَسْكِنُوهُنَّ

DİZİN

-Ā-A-

āb <Far. su

ā.-ı (āb-ı rūy) 71a/01

ʿābid <Ar. ibadet eden, tapınan.

ʿā. 59a/07

ʿAbbās <Ar. < Ar. Hz. Muhammedin amcasının oğlu ve büyük sahabelerden biri.

ʿa. 53b/01, 68b/06, 68b/10, 68b/10, 68b/14, 68b/14, 69a/02, 69a/10, 69a/12

ʿAbdullāh ibn Ebū <Ar. özel ad.

ʿa. nı 76b/07

ʿAbdurraġman ibn Kaʿb <Ar. özel ad.

ʿa. 74a/02

ʿAbdü'l-Muṭṭalib <Ar. özel ad.

ʿa. 71b/06, 71b/07, 71b/11, 71b/14, 72a/04

ʿa. ni 71b/04

ʿa niij 71b/03

ʿAbídullāh ibn ʿAbdullāh <Ar. özel ad.

ʿa. 73a/06

ʿaceb <Ar. tuhaf, şaşılacak.

ʿa. 66b/02, 49b/09

ʿāciz <Ar. güçsüz, zavallı.

ʿā. ėmes miz 40b/15

ʿā. (olmaḳ) 57a/04

ʿā. lerden 40b/14

aç aç, tok zıddı.

a. (ḳılmaḳ) 54b/02

açı acı, üzücü, üzüntü veren.

a. 79a/17

→ **açıġ**

açıġ acı, üzücü.

a. 49b/09

→ **açı**

açlıķ aç olma.

a. 46a/08, 54b/11

→ **açluķ**

açluķ aç olma.

a. dan 72b/08

→ **açlıķ**

açıķ açık.

a. 66a/14

→ **açuķ**

açuķ açık.

a. 78a/15

→ **açıķ**

ʿAdn <Ar. bir cennet adı.

ʿa. 65b/08

aʿdā <Ar. düşmanlar.

a. ij a 67b/02

ʿadālet <Ar. adalet, hak ve hukuka uygunluk.

ʿa. 46b/07, 62b/12

ʿa. (ķılmaķ) 62b/13

adaş- (doğru yoldan) çıkmak, sapmak.

a.-dı 62a/03

a.-ķanlar 40b/02

a.-ķanlardan 41b/14

ʿadāvet <Ar. düşmanlık.

ʿa. -i (ʿadāvet-i ķadím) 67b/05

ʿa. ni 52a/03

ʿādet < Ar. görenek, usul, alışkanlık.

ʿā. (ḳılmaḳ) 57a/16

ʿā. i 57a/09

ʿā. üij ni 57a/15

ādem <Ar. insan, kişi, adam.

ā. 56b/16, 60a/09, 60a/12, 60a/13, 70a/01

ā. ler 57b/09, 60a/09, 70a/09

ā. lerge 46b/10, 59a/06

ā. lerni 46b/01, 46b/16

ādemí <Ar. insanoğlu, beşer.

ā. 77b/09

ʿadím-ün-naẓír <Ar. eşi olmayan.

ʿa. 60b/05

ʿadl <Ar. adalet.

ʿa. 79b/09

ʿāfiyet <Ar. sağlık, esenlik.

ʿā. (mübtelā-yı ʿāfiyet) 57b/08

ʿafv <Ar. suçunu bağışlama.

ʿa. (ėtmek) 78b/04, 48a/17

aġa ağabey.

a. larına 58b/04

aġaç ağaç.

a. dan 40b/04

a. ından 40b/03

a. ını 41a/09, 53b/01, 53b/02

a. lar 51b/08

aġız ağız.

a.ına (aġzına) 59b/05

→avuz

aḫbār <Ar. haberler.

a. 66b/03

a. (tecessüs-i aḫbār) 68b/02

ʿahd <Ar. yemin, ant, söz.

ʿa. 67b/16

ʿa. (ėtmek) 52a/04

ʿa. (buʿd-ı ʿahd) 45a/04

ʿa. den 49a/09

ʿa. -ı (ʿahd-ı míŝāḳ) 52a/06

ʿa. lerini (ŝınmaḳ) 52a/03

▪ **ʿahd ŝınmaḳ :** yemini bozmak.

ʿa. ni (almaḳ) 43b/08

aĥfā <Ar. en gizli.

a. (ḳılmaḳ) 62a/01

āĥir <Ar. son, nihayet.

ā. 57b/10

ā. dür 42b/01

āĥiret <Ar. ahiret, öbür dünya.

ā. 41a/10, 46b/13, 77b/08, 80a/15

ā. (menāfiʿ-i āḫiret) 46b/17

ā. de 45b/15, 53a/09, 77b/07

ā. din 64b/05, 78b/12

āĥiriyyet <Ar. son, sonra.

ā. 42b/01

ā. i 42b/01

ā. indin 42b/02

aġkām <Ar. hükümler.

a. dın 78a/01

a. -ı (aġkām-ı enbiyāʾ) 47a/03

a. -ı (aġkām-ı Ḳurān) 65a/11

a. -ı (aġkām-ı Tevrít) 66b/04

a. ındın 65b/03

aĥlāḳ <Ar. insanda bulunan ruhî ve zihnî haller.

a. 70a/03

Aġmed <Ar. Hz. Muhammed.

a. 74a/02

a. dür 65a/06

aġvāl <Ar. haller, durumlar.

a. ınıij 46b/13

a. larına 70a/05

a. larını 49a/10

aĥẕ <Ar. alma, kabul etme.

a. (ėtmek) 74a/02

aḳ- akmak.

a.-ar 44a/13, 65b/07

a.-ar (aġar) 51b/07, 78a/06

aḳārib <Ar. akrabalar.

a. 46a/08

ʿaḳd <Ar. sözleşme, kararlaştırma.

ʿa. (teʾkíd-i aḳd) 67b/10

ʿa. inde 67b/04, 67b/05

ʿa. ine 63b/03

ʿāḳıbet <Ar. son, nihayet.

ʿā. i 43a/14, 59a/03

ʿā. ini 70b/03

ʿā. -i (ʿāḳıbet-i ġamíde) 44a/06

ʿāḳil <Ar. akıllı, akıl sahibi.

ʿā. ler 74a/01

ʿaḳl <Ar. akıl.

ʿa. 41a/13

ʿa. ge 42b/11

ʿa. lar 42b/12

ʿa. ları 56b/13

aḳrabāʾ <Ar. akraba, yakın.

a. -yı (aḳrabāʾ-yı melik) 71b/04

aḳvāl <Ar. sözler.

a. (cemíʿ-i aḳvāl) 49a/10

a. 65b/03

al- I. almak, elde etmek, sahip olmak.

a.-ayıḳ 44a/17

a.-dı 61b/06, 71b/03

a.-dılar 52a/06, 54b/02, 54b/05

a.-dım 69a/12

a.-ıp 61a/17

a.-saij ız 63b/16

a.-uij ız 54a/13

a.-up 54a/11, 61b/05, 64a/15, 71a/16

II. yeterliklilik, yardımcı fiil; muktedir olmak.

a.-mas (ḳıla almas mėn) 58a/01

a.-mas (ḳıla almas miz) 57a/15 a. uij ız (şād almaslık) 46a/13

III.(eş olarak) almak, evlenmek.

a.-ġan 63b/12

IV. birlikte götürmek.

a.-ıp 52a/09, 69a/02

a.-up 58a/13, 58a/16, 58b/17, 68b/11, 69a/03

a. dı 71b/01

V. öğrenmek.

a.-ayın 57a/15

VI. almak; yardımcı fiil.

a.-dı (ʿahd almaḳ) 43b/07

al ön, ön taraf.

a. dan 72a/01

a. larında 44a/11

→**ald**

ald ön, ön taraf.

a. ına 64a/15, 64a/15

a. ında 75b/08

a. unda 49a/14

a. umda 59b/05

→**al**

aʿlā <Ar. yüce.

a. 69b/05

a. -yı (aʿlā-yı Mekke) 69b/11

alda- aldatmak, kandırmak.

a.-dı 44b/10, 44b/11

a.-p 56b/15

aldanmaḳ aldanma, kandırılma.

a. nı 45b/17

ʿale'l-ıtlāḳ < Ar. mutlaka, kesinlikle.

ʿa. 60a/15

ʿālem <Ar. dünya, âlem.

ʿā. lerni 41a/20

ālet <Ar. alet, araç.

ā. (āletü'l-ēarb) 46b/10

ā. (āletü'l-defʿ) 46b/10

ʿaleyhi'ş-selām <Ar. "Allahın selamı onun üzerine olsun" anlamında bir söz.

ʿa. 50b/10, 57a/06, 57a/07, 61a/17

alın- alınmak.

a.-mas 44b/13

Allāh <Ar. Allah, Tanrı.

a. 42a/13, 42a/15, 43a/01, 43a/04, 43a/06, 43a/16, 43b/15, 43b/17, 44a/02, 44a/07, 44b/10, 45b/03, 45b/05, 46a/07, 46a/13, 46b/02, 46b/13, 47b/08, 48b/12,48b/16, 49a/03, 49a/07, 49b/06, 49b/13, 49b/16, 50b/11, 50b/16, 51a/08, 51a/14, 51b/04, 51b/09, 51b/15, 52a/01, 53a/02, 53a/04, 53b/03, 53b/14, 56a/12, 58a/05, 58a/07, 60a/13, 62a/07, 62a/13, 62b/10, 63b/14, 63b/14, 64b/03, 64b/08, 64b/12, 64b/13, 65a/14, 65b/04, 65b/06, 65b/13, 65b/14, 66a/09, 66a/17, 66b/14, 67a/06, 74b/02, 77a/09, 77a/14, 77b/03, 77b/03, 77b/05, 78a/12, 78a/13, 78a/14, 78b/14, 78b/16, 79a/04, 79b/11, 80a/03, 80a/03, 80a/17

a. (ġudūd-ı Allāh) 48b/16

a. (kitāb-ı Allāh) 45a/13

a. dan 41a/20, 44a/08, 45a/07, 45a/13, 51b/06, 56b/02, 56b/03, 57a/01, 57a/01, 60a/06, 62a/11, 62b/04, 65a/10, 65b/09, 79a/13

a. dın 51b/10, 78a/16

a. dın (ḥaḍrat -ı Allāh) 45a/05

a. dur 43a/02, 43b/10, 52b/11, 60a/11, 60a/12, 60a/14, 60b/10, 61a/01

a. ġa 41b/08, 43a/13, 43a/14, 43a/17, 43b/05, 43b/10, 45a/16, 45b/02, 46a/05, 46a/11, 47a/16, 48b/10, 49b/17, 50b/05, 51a/05, 51a/11, 51a/16, 51a/17, 51b/01, 51b/02, 53a/11, 53a/12, 59b/12, 59b/14, 59b/15, 60b/09, 60b/13, 61b/16, 62a/13, 64a/05, 64a/05, 64a/12, 64b/03, 65a/08, 65b/02, 65b/13, 71b/12, 74b/04, 75a/14, 77a/13, 77a/13, 77b/17, 77b/17, 78a/04, 78a/11, 78a/16, 79a/02, 79b/12, 79b/13, 80a/02, 80a/14, 80a/16

a. ġa (d ín-i Allāh) 65b/13

a. ġadur 76b/14

a. ıij 74b/06, 74b/07

a. nı 42b/11, 44b/17, 59b/17, 60a/02, 60b/14

a. nıj 42a/16, 42a/17, 42b/11, 43a/17, 43b/06, 44b/11, 44b/11, 45b/03, 45b/16, 46a/05, 46a/05, 46b/13, 46b/13, 47a/12, 47a/17, 47b/05, 48b/11, 49b/13, 51a/02, 51a/17, 51b/10, 51b/11, 51b/11, 53a/02, 54a/16, 54b/03, 54b/03, 54b/03, 54b/04, 62a/15, 62b/06, 63b/13, 64b/13, 64b/17, 65a/04, 65a/10, 65a/13, 65b/03,

65b/11, 66a/11, 66a/17, 66b/11, 66b/13, 67b/02, 70a/17, 71a/04, 72a/03, 73a/02, 73a/05, 74a/11, 74a/11, 74b/11, 75a/10, 76b/11, 76b/14, 76b/17, 77a/11, 77b/02, 77b/17, 78a/10, 78b/15, 79b/01, 80a/15

a. nij (ġücec -i kitāb-ı allāh) 65a/13

a. nij (nūr -ı Allāh) 65a/13

a. ijndur 42a/14, 43a/13, 43b/17

a.u (teʿālā) 43a/12, 43b/13, 44a/06, 44a/06, 44a/09, 45a/09, 46a/15, 46b/02, 46b/12, 46b/15, 47a/17, 47b/04, 47b/09, 47b/10, 48a/09, 48a/17, 48b/05, 49a/02, 49a/04, 49a/05, 49a/08, 49a/10, 49a/12, 49b/04, 49b/07, 50a/06, 50a/09, 50a/17, 50b/06, 50b/07, 50b/13, 51a/04, 51a/12, 51b/05, 52b/08, 53a/08, 53a/08, 53b/04, 53b/13, 53b/14, 53b/15, 54a/16, 57a/16, 59b/16, 60a/01, 60b/09, 62a/08, 62b/05, 62b/09, 62b/10, 62b/17, 63a/12, 64b/04, 65a/02, 65a/09, 65a/12, 66b/01, 66b/11, 66b/16, 74b/03, 74b/07, 74b/08, 75a/08, 75a/13, 75a/14, 76b/06, 77a/10, 77a/14, 77a/16, 77b/11, 77b/12, 78a/02, 78a/03, 78a/13, 78b/05, 79b/03, 79b/15, 80a/04, 80a/14

a. teʿālā.ge 47b/12, 62b/13

a. teʿālā.nı 66a/04

a. teʿālā.nıij 42a/02, 51b/13, 53a/12, 64b/07, 78b/13

almaḳ alma, elde etme.

a. 61a/12

a. nı 57a/06, 74aa/07

altı altı.

a. 43a/02

altmış altmış.

a. 52b/02, 48b/09

alu- geri durmak, ayrılmak.

a.-yup 58a/02

alun- alınmak.

a.-maz 44b/12

ʿAlí <Ar. Hz. Ali.

ʿa. 61a/17, 61b/04, 68a/02, 68a/03, 68a/06

ʿAlí ibn ebí Ṭālib <Ar. Hz. Ali.

ʿa. ge 68a/01

aʿmāl <Ar. ameller, işler, hareketler, davranışlar.

a. da 44b/08

a. dan 70a/17

a.-ı (aʿmāl-ı şeríʿat) 44b/07

a. ından (edeb-i aʿmāl) 57a/14

a. -i (aʿmāl-i ĥayr) 46a/03

a. uij ıza 77b/16

amān <Ar. bağışlama.

a. (taleb-i amān) 68b/11

a. (taleb-i amān ḳılmaḳ)) 68b/05

ʿamel <Ar. amel, iş, hareket, davranış.

ʿa. (ḳmaḳ) 50b/17, 66a/13, 66b/02, 66b/03, 70b/14, 73a/02, 74b/12, 78a/05

ʿa. i 80a/05

ʿa. iij izden 48b/05

ʿa. lerden 66a/13

ʿa. leri 50b/14

ʿa. lerindin 70a/04, 49a/12

ʿa. lerini 44a/06, 49a/03

ʿa. lerni 49a/02, 49a/03

ʿa. lerüij izden 50b/06, 77a/10, 78a/02

ʿa. üij izden 59b/16

ʿa. üij izdin 50a/09

ʿa. üij izge 73a/03

ʿa. üij izni 43a/12, 77a/16

ʿa. -i (ʿamel-i ŝāliḥ) 59b/15

ammā <Ar. ama, fakat, lakin.

a. 70a/11

ʿAmmār <Ar. özel ad.

ʿa. 61a/17

ʿAmr bin Sālim <Ar. özel ad.

ʿa. 67b/07, 67b/08

ʿamūd <Ar. direk, sütun.

ʿa. larda 71a/06

ana anne

a. ları 48a/14, 48a/14

a. mnıij 48a/11

a. sı 59a/08, 59a/08, 59a/09, 59b/03, 59b/07, 59b/09

a. sınıij 59b/01

anla- anlamak.

a.-p 60a/10

anṭ ant, yemin.

a. (ėtmek) 51a/05,
51a/05, 71a/13, 77b/14

a. (işmek) 50b/10

a. larnı 50b/15

a. larını 51a/06, 74b/09

a. larnı 50b/15

ʿanveten <Ar. zorla.

ʿa. 68b/05

aij la- anlamak, bilmek.

a. 51a/07

ara I. toplu bulunan nesnelerin veya kişilerin içi.

a. ij ızda 40b/13,
45b/11, 54a/11, 62b/06,
63b/14

a. ij ızdan 62a/03,
48a/11

a. ij ızını 62a/07

a. da 62a/12

a. larında 56b/08,
49b/06

a. larındağı 45a/08

a. sında 44a/14, 45a/03,
62b/07, 66a/10, 67b/05

II. iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, açıklık, aralık, uzaklık, mesafe.

a. da 50b/10

a. sına 64a/16

a. sında 44b/03, 52a/06

→**arav**

ʿArab <Ar. Arap.

ʿa. 71a/15

ʿa. nı (ġüccāc-ı ʿArab) 71a/11

ʿa. nı (ḳabāʾil-i ʿArab) 71a/17

arav toplu bulunan nesnelerin veya kişilerin içi.

a. uij ızdan 79b/09

→**ara**

arḳa sırt.

a. sı 48a/12

a. larını (vėrmek) 56a/17

- **arḳa vėr- :** arkasını dönmek, sırtını dönmek.

art I. art, arka, bir şeyin arkasında kalan kısım.

a. ına 68b/11

a. ḳa 45b/04

a. ḳa (ḳoymaḳ) 43a/17

- **artḳa ḳoy- :** dinlememek.

a. undın 47a, 47a/05, 56b/07, 61b/01

II. dünya

a. uij ızġa 44b/01

artuḳ başka.

a. 67b/16

ʿarş <Ar. arş, gök; dokuzuncu gök.

ʿa. 43a/03

ʿarūż <Ar. taraf, yol.

ʿa. ından (ġādiṣ-i ʿarūż) 60a/17

arż <Ar. toprak.

a. -ı (arż-ı Hind) 57a/07

as- asmak, öldürmek.

a.-ġıl 69b/13, 69b/14

→ **aŝ-**

aŝ- asmak, öldürmek.

a.-dılar 58b/12

a. -maġa 58b/12

→ **as-**

āsān <Far. kolay.

ā. dur 46a/11, 77b/17

ʿasel <Ar. bal şerbeti

ʿa. lerdür 41b/09

aŝġāb <Ar. sahipler.

a. ı 75b/01, 76b/02

a. -ı (aŝġāb-ı caġím) 41b/12, 45b/08

a. -ı (aŝġāb-ı yemín) 41b/11, 41b/12

a. -ı (havāŝ-ı aŝġāb) 65b/14

a. ına (havāŝ-ı aŝġāb) 65b/12

a. uij dan 52a/16

aŝġābe <Ar. sahipler.

a. 76a/01

ʿāŝí <Ar. isyan eden, isyankâr.

ʿā. (bolmaḳ) 62a/16, 79a/08

ʿā.larġa 45b/16

ʿasker <Ar. er.

ʿa. (techíze-i ʿasker) 61a/09

aŝŝı fayda, kazanç.

ı. dur 41b/14

ast alt, aşağı.

a. ında 57a/11, 57a/11

a. ından 51b/08, 78a/06

aş- aşmak, geçmek.

a.-ķan 43a/05

a.-uij ız 46a/02

aşa- yemek yemek.

a.-ġuçılar siz 40b/03

aşal- yenilen, yenilmiş.

a.-ġan 72b/01

aşıķ- acele etmek, çabuk geçmek.

a.-uij ız (aşıġuij ız) 46a/03

a.-up (aşġup) 69b/04

āşinā <Far. bilen, tanıyan.

ā. 61a/08

ā. (bolmaķ) 63a/02, 64b/03

ā. sı 71b/04

āşinālıķ <Far. āşinā + T. -lıķ tanıdık.

ā. 62b/07

ā. (ķılmaķ) 63a/02, 63a/03

ʿaşíre <Ar. aşiret.

ʿa. 61a/11

aṭ at.

a. ı 59b/02

a. nı 53b/06

at- atmak, fırlatmak.

a.-ar 72a/17

ata baba.

a. ları 51b/01, 51b/02

a. ñ 59a/17

a. sına 62a/14, 62a/15

a. sınıij 76a/09

atlandur- ata bindirmek, at sürmek.

a.-up 61b/01

atlı adlı, isimli.

a. 61a/08

→ **atlu**

atlı atlı, süvari.

a. 59b/11

→ **aṭlu**

atlu adlı, isimli.

a. 52a/04

→ **atlı**

aṭlu atlı, süvari.

a. 59b/02

→ **atlı**

ʿavāḳıb <Ar. neticeler, sonuçlar.

ʿa. -ı (ʿavāḳıb-ı umūr)

70b/04

aʿvāż <Ar. bedeller, karşılıklar.

a. -ı (aʿvāżı keşíre)

43b/17

avuz ağız.

a. ları 65a/11

→**aġız**

ay otuz günden oluşan zaman dilimi.

a. 80a/12, 48b/06

a. dur 80a/08, 80a/09

ayaḳ ayak.

a. larınıij 64a/15

a. ında (ayağında)

72a/04

aʿyān < Ar. açık,belli.

a. 70b/08

āyāt <Ar. ayetler.

ā. 43b/07, 65a/07,

78a/08

ā. -ı (āyāt-ı Ḳurān)

45a/12

ā. ımızını 45b/07

ā. ını 66b/11

ā. ları 43b/11, 43b/12

ā. larını 66a/11

ā. nı 48b/16

āyet <Ar. ayet.

ā. 48a/08

ā. ni 48a/09

ā. niij 80a/11

ayır- ayırmak.

a.-up 52b/01

a.-ur 62a/07

→**ayur-**

ayrul- ayrılmak.

a.-uij ız 79b/07

ayur- ayırmak.

a.-saij ız 74a/09

→**ayır-**

az az, çok olmayan.

a. 72b/17

a. ġa 79a/04

ʿaẕāb <Ar. I. azap, eziyet, işkence.

ʿa. 45b/15, 49a/01,

54a/17, 56b/15,

77b/07

ʿa. (bolmaḳ) 53a/10

ʿa. (ḳılmaḳ) 49b/06,

49b/07

50b/07, 53a/08, 64b/04

ʿa. dın 65b/02

ʿa. dur 48b/12

ʿa. ı 53a/02, 53a/10, 53a/12

ʿa. ındın 51a/02, 70a/17, 74a/11

ʿa. ını 62a/15

ʿa. ınıij 77b/08

ʿa. nı 50b/13

II. cehennem.

a. 44b/05

āzād <Far. kurtulma, serbest olma.

ā. (ėtmek) 48b/04, 48b/06

ā. (ḳılmaḳ) 61a/08, 48b/03

aʿẓām <Ar. (çok, en) büyük.

ʿa.-ı (kütüb-i aʿžām-ı ʿilmiyye) 66b/05

ʿaẓamet <Ar. büyüklük, ululuk.

ʿa. ine 42a/01

azdurmaḳ azdırma, şaşırtma, saptırma, yoldan çıkartma.

a. 57a/03

ʿaẓím <Ar. büyük, ulu.

ʿa. (fażl-ı ʿažím) 47b/09, 66b/01

ʿa. dür (ŝevāb-ı ʿažím) 43b/05

ʿazíz <Ar. mutlak galip, tam kudret sahibi.

ʿa. 66a/17

ʿa. dür 64b/09, 79a/05

ʿa. sėn 62b/02

ʿazízraḳ <Ar.ʿazíz + T. -raḳ daha aziz, daha yüce.

ʿa. 76b/13

-B-

baʿd <Ar. sonra.

b. (baʿdüʾl –fetġ)

44a/02, 44a/05, 44a/05

b. (baʿdüʾl -cimāʿ)

79a/08

bağla- bağlamak.

b.-p 64b/13

bağlan- bağlanmak.

b.-up 71a/05

bağle <Ar. dişi katır.

b. sini 68b/04

bahāne <Far. vesile, sebep, kusur.

b. (teferrüc-ü bahāne)

52a/09

bala çocuk, evlat.

b. 59a/14, 59b/08

b. ları 51a/02, 65a/03

b. larını 75b/03

b. larnı 64a/13

b. laruij ız 62a/06, 76b/16, 78b/12

b. laruij ızdan 78b/01

b. mdur 64a/16

b. nı 64a/15

b. sına 56b/16

bāliġ <Ar. ergin, buluğa ermiş.

b. (ġikmet-i bāliġ)

77a/17

b. ler 74a/01

balṭa <Moğ. balta.

b. 46b/11

bar var, mevcut.

b. 42a/02, 56b/06,
57a/15, 57b/05, 62b/06,
72a/04, 79b/03, 79b/04

b. edi 57a/02

b. ėrdi 57b/16, 59a/11,
59a/12, 67b/05, 71a/14,
75b/03

b. (ėtmek) 40b/09

b. (ķılmaķ) 40b/18,
60b/10, 60b/10

b. dur 45b/15, 53a/09,
78b/01

b. dur (ġāżır bar)
40b/08

bar- varmak, gitmek,
ulaşmak.

b. 69b/03, 69b/11

b.-a (başlamak) 72a/02

b.-açaķ (yėr) 44b/15

b.-dı 52a/10, 57b/15,
59a/13, 67b/17, 68a/01,
68a/02, 68a/08

b.-dılar 52a/04, 53b/08,
57b/14, 58a/05, 58b/06,
58b/09, 61b/03

b.-dım 69a/03

b.-ġaç 68a/09

b.-ġanġaça 69b/12,
70b/01

b.-ġıl 69b/13

b.-uij ız 57b/13, 73a/04

b.-uçı 68b/05

b.-up 69b/04, 69b/10,
71a/12

b.-ur mėn 71a/13

barça hep, bütün.

b. 43a/14, 50a/17

b. ları 53b/07

b. mız 52b/04

b. sı 42a/02

b. sını 49a/02

barı hepsi, tümü, bütünü.

b. nı 51a/04

b. na 65a/16

b. mız 52a/17

→baru

barlıḳ varlık, zenginlik.

b. ı (barlıġı) 42b/11

barmaḳ parmak.

b. ını 59b/05, 59b/05

barmaḳçı varan, giden.

b. (bolmaḳ) 69a/10

baru hepsi, tümü, bütünü.

b. nı 60a/12

→barı

baʿṣ <Ar. yeniden dirilme, diriltme.

b. 40b/10

baṣîr <Ar. görme.

b. dür 43a/12

baṣîret <Ar. seziş, kavrayış.

b. 53a/06

baş kafa, ser.

b. (tartmaḳ) 46a/16

▪ **baş tart- :** asilik etmek, isyan etmek.

b. ınıij 57a/08

b. larını 75a/10

b. nı 76a/11

başḳa başka, ayrı, farklı.

b. 48b/13, 57b/06, 62a/11, 65a/16

b. larġa 66a/15

başla- başlamak.

b.-dı 59b/04, 72a/02

b.-dı (söz başlamaḳ)

67b/16

başsız saçı olmayan, kel.

b. ḳa 41a/01

bay zengin, varlıklı.

b. lar 54a/11

b. laruij ız 54a/11

bayla- bağlamak, ip ile bağlamak.

b.-p 58b/10

bāṭıl <Ar. yanlış, batıl.

b. 45a/05

b. dan 46b/06

b. -ı (bāšıl-ı ġāŝıl)

45b/09

bāṭıla <Ar. yanlış, batıl.

b. (ʿulūm-ı bāšıla)

65b/05

bāṭın <Ar. gizli.

b. ındın 44a/07

bāṭınen <Ar. gizli bir şekilde.

b. 44b/13

bāver <Far. tasdik, inanma.

b. (ḳılmaḳ) 58a/17

bāz <Ar. tekrar, yeniden.

b. 72a/03

baʿż <Ar. bazı, bir kısım.

b. uij ız 77a/15, 77a/15

→ **baʿżı**

baʿżı <Ar. bazı, bir kısım.

b. 52b/09, 52b/10,

52b/10, 64b/08, 66a/05,

66a/05, 79a/11

b. lar 80a/12

b. larınıij 80a/11

b. sı 47a/03, 64b/08

b. sını 77a/03

→ **baʿż**

Bedr <Ar. Müslümanların kazandığı ilk savaş.

b. de 56b/15

b. de (yevm-i Bedr) 52a/01

b. den (vāḳıʿa-yı Bedr) 61a/12

bėk pek, sıkı, kuvvetli.

b. 47a/09, 47b/13, 47b/13, 50b/14

- **bėk alda ġuçı:** şeytan

b. 44b/12

beḳā <Ar. bakilik, sonsuzluk.

b. sı 79a/12

Bekr <Ar. özel ad.

b. 67b/04, 67b/05

b. den 67b/05

b. ge 67b/07

b. ni 69b/14

belā <Ar. sıkıntı, azap.

b. dur 78b/12

belí <Far. evet, peki.

b. 44b/08

belki <Far. I. belki, olabilir.

b. 50b/10

II. evet, doğrusu.

b. 41a/03

belü bilgi.

b. 70b/05

bėn z. ben.

b. 56b/17

b. im 64a/15, 77a/04

→**mėn**

bencil bencil.

b. dür 70a/02

bende <Far. kul.

b. sine 43b/11

benі <Ar. oğullar.

b. 61a/08, 61a/14, 67b/04, 67b/05, 67b/05, 67b/07, 67b/08, 68a/15, 69b/13, 69b/14, 71a/11, 71b/01, 74a/03, 75a/17, 75b/02, 75b/02, 75b/04

b. ni (benі Hāşim) 61a/13

b. de (benі İsrāʿil) 59a/04, 59a/10

b. niij (benі İsrāʿil) 57b/15

b. (benі Naḍír) 51b/16, 52a/01, 52a/07, 53a/01

b. den (benі Naḍír) 53b/05, 53b/06

b. din (benі Naḍír) 52b/05

b. ni (benі Naḍír) 56b/15

b. niij (benі Naḍír) 52a/10, 52b/06, 56b/13

bėr- I. vermek.

b.-di 61a/15, 61a/15, 61b/05, 69b/11, 71b/11

b.-diler 61a/14

b.-dük 47a/07, 47a/14, 67a/03

b.-gen 46a/13

b.-gil 61b/05, o61b/04

b.-güçidür 79a/04

b.-güçiler 45a/17

b.-mesler 63b/16, 72b/17

b.-seij iz 63b/02, 79a/02

b.-üij iz 43b/01, 50a/03, 50a/11, 63a/17, 63b/17

b.-ür 46a/06, 47a/17, 47b/08, 54a/13, 57b/12, 66a/17, 79a/03

b.-ürge 61a/13, 72b/13

II. vermek; yardımcı fiil.

b.-di (ḫaber bėrmek) 52a/07, 61a/17

b.-di (iẕn bėrmek) 71b/06

b.-di (küç bėrmek) 66a/02

b.-di (nisbet bėrmek) 57b/04

b.-di (nuŝret bėrmek) 66a/02

b.-gey mėn (ḫaber bėrmek) 68b/05

b.-güçi (ŝadaḳa bėrmek) 45a/16, 45a/16

b.-güçi (nuŝret bėrmek) 65b/13

b.-güçidür (güvālik bėrmek) 70a/01

b.-güçiler (nuŝret bėrmek) 65b/11, 65b/14

b.-mes (fāyide bėrmek) 62a/06

b.-mesler (nuŝret bėrmek) 56a/14

b.-üij iz (ḫaber bėrmek) 40b/10, 40b/19, 41a/04, 41a/08

b.-üij iz (zekevāt bėrmek) 50b/04

b.-ür (cezā bėrmek) 70a/05, 73a/03

b.-ür (eẕā bėrmek siz) 64b/16

b.-ür (ḫaber bėrmek) 49a/02, 49a/11, 73a/02

b.-ür (ḫayr bėrmek) 50a/16

b.-ür (niʿmet bėrmek) 65b/09

b.-ür miz (nuŝret bėrmek) 56a/12

b.-ür (ŝadaḳa bėrmek) 77a/06

b.-ür (şehādet bėrmek) 74b/08

b.-ür (yardam bėrmek) 46b/13

b.-ürler (nuŝret bėrmek) 54b/03

ber-ā-ber <Far. I. beraber; birlikte.

b. (bolmaḳ) 44a/01, 60a/03

II. bir, aynı.

b. dür 75a/12

berāhín <Far. deliller, tanıklar.

b.-i (berāhín-i ḳurān) 65a/17

b. lerni 77b/10

ber-miṣl <Far. ber + Ar. miṣl benzersiz, eşsiz.

b. 59a/11

beri -den beri

b. 60b/13

berí <Ar. var etme.

b. (ḳılmaḳ) 60b/11

bėril- verilmek.

b.-gen 45a/02, 45a/03

berkitil- sağlamlaştırılmak.

b. -di 74b/15

bėrme- I. vermemek.

b.-di 61a/13

b.-genler 64a/02

II. vermemek; yardımcı fiil.

b.-di (cevāb bėrmek) 57a/09, 67b/17

b.-genine (cevāb bėrmek) 57a/13

bėrmek verme; yardımcı fiil.

b. (cezā bėrmek) 77b/17

b. (ŝadaḳa bėrmek) 50b/02

b. (taʿām bėrmek) 48b/09

b. ni (ŝadaḳa bėrmek) 50b/02

Berŝíŝā <Ar. Fetret döneminde yaşamış bir rahip.

b. 57a/02, 57a/09, 57a/11, 57a/15, 57a/17, 57b/01, 57b/04, 57b/06, 57b/09, 57b/14, 58a/03, 58a/03, 58a/05, 58a/07, 58a/09, 58a/12, 58a/13, 58a/15, 58a/16, 58b/01, 58b/02, 58b/06, 58b/10, 58b/12, 58b/13, 58b/16, 58b/17, 59a/01, 59a/04

b. dan 58a/16

b. ġa 57b/13, 57b/14, 57b/15, 58a/02, 58a/05, 58a/11, 58b/05, 59a/01

b. nı 57a/05, 58b/12

b. nıij 57a/09, 57a/09, 58a/06, 58b/09

bėrül- I. verilmek.

b.-di 50a/07

b.-gen 54b/09

II. verilmek; yardımcı fiil.

b.-ür (ḫaber bėrülmek) 77b/15

bėrülme- verilmemek.

b.-di 54b/08

bes <Far. çok.

b. 62b/02

bėşik beşik.

b. de 59a/06

bėş beş.

b. 49a/08

Beyāże <Ar**.** özel ad.

b. niij 74a/03

beyān <Ar. açıklama, anlatma.

b. (ḳılmaḳ) 45a/12, 46b/05, 60a/09, 65a/15, 48b/11, 48b/15

b. ı 60a/10

beyʿat <Ar. kabul ve tasdik muamelesi.

b. 64a/12

Beyḍāví <Ar. özel ad.

b. 60a/01, 60a/11

bėyik büyük.

b. 64b/12

bėyikrek daha büyük.

b. 56b/02, 56b/03

bidʿat <Ar. Peygamber zamanından sonra dinde meydana çıkan şey.

b. 45a/15, 79a/09, 79a/11, 49b/12

b. (sünnet-i bidʿat) 79a/09

b. dur 79a/10

bihā <Ar. onunla.

b. (medĥūl-i bihā)79a/08, 79a/09

bí-hūde <Far. boş.

b. 70b/13

bí- ġāŝıl <Far. sonsuz, nihayetsiz.

b. (bí-ġāŝıl-ı mübāhāt) 45b/01

bilā-fā'íde <Ar. bilā + Ar. fā'íde faydasız, gereksiz.

b. 45b/11

bilā-iʿānet <Ar. bilā + Ar. iʿānet yardımsız.

b. (ḳılmaḳ) 67b/07

bilād <Ar. memleketler, şehirler.

b.-ı (bilād-ı Ḥaşʿam) 71a/16

b. (ḳılmaḳ) 71a/09

bi'l-keşret <Ar. çoklukla.

b. 70b/06

bi'l-külliyye <Ar. büsbütün, bütün.

b. 41a/03

bil- I. bilmek, anlamak.

b. 41a/13

b.-dürsün 46b/12

b.-e miz 74b/06

b.-e siz 64b/16

b.-edür 74b/07

b.-gen 60a/13

b.-gil 51b/11

b.-güçi mėn 62a/01

b.-ip 51b/15

b.-mes sėn 79b/02

b.-meseij iz 80a/07

b.-mesler 74b/16,
76b/15

b.-mey (turmaķ) 40b/16

b.-mey mü 70a/02

b.-seij iz 41a/16,
65b/05

b.-seij iz ėrdi 70b/05

b.-seler 57b/09

b.-sün 47b/04

b.-üij iz 40b/18,
45a/09, 79a/11

b.-üij izler 45b/08

b.-üp 40b/11, 40b/19,
41a/08, 42a/14, 61a/02,
66a/09, 71a/15

b.-ür 43a/04, 77b/03,
77b/03, 49a/05, 49a/09,
49a/11

b.-ür siz 70b/03, 70b/04

b.-ürler 50b/11

II. bilmek; yeterlilik
fiili.

b.-mes mėn (ėte
bilmek) 62a/15

b.-mey (oķuyu bilmek)
66a/10

b.-mey (turmaķ)
66a/09, 66a/10, 66a/10

b.-mey (yaza bilmek) 66a/09, 66a/10

bildür- bildirmek.

b.-di 52b/06, 70a/15, 71a/03

bilgüçi bilen, her şeyi hakkıyla bilen, “esma-i hüsna”dan.

b. 60a/12, 60a/13, 60b/04, 73a/02

b. dür 43a/01, 43a/16, 49a/07, 49a/13, 63a/12, 63b/14, 66b/16, 77b/05, 78a/13, 79a/05

bilme- bilmemek.

b.-gen 60a/12

bilmek bilme.

b. ke 43b/13

bin- binmek.

b.-di 68b/04

binā <Ar. yapı, inşa, bina.

b. 64b/14

b. (ḳılınmaḳ) 71a/10

b. (ḳılınmaḳ) 58a/03, 59a/07, 59b/01, 71a/09, 71a/10

bí-naẓír <Far. bí + Ar. naẓír eşsiz, eşi bulunmayan.

b. 42a/13

b. dür 51b/15

bir I. bir.

b. 47b/14, 48b/03, 49a/09, 49b/09, 51a/06, 51b/03, 52a/09, 52a/10, 52a/10, 52b/03, 52b/05, 53a/11, 56a/11, 57a/02, 57a/02, 57a/03, 57a/04,

57a/04, 57a/05, 57a/06, 57a/08, 57a/10, 57a/10, 57a/12, 57a/14, 57b/02, 57b/03, 57b/03, 57b/04, 57b/05, 57b/05, 57b/11, 57b/11, 57b/12, 57b/15, 57b/17, 58a/03, 58a/06, 58a/14, 58a/14, 58b/09, 58b/16, 59a/07, 59a/08, 59a/10, 59a/11, 59a/12, 59a/13, 59b/01, 59b/02, 59b/06, 59b/09, 60b/09, 60b/11, 60b/12, 60b/12, 60b/12, 61a/08, 61a/15, 62b/05, 62b/12, 64a/15, 65a/05, 65b/01, 65b/09, 65b/15, 65b/16, 67b/08, 68b/04, 68b/06, 68b/06, 69a/14, 69b/16, 69b/16, 71a/09, 71a/12, 71a/14, 71a/15, 74a/12, 74b/14, 75b/03, 75b/08, 77a/03, 78a/02, 79b/03, 80a/04

II. bir olan Allah, tevhit.

b. 62a/13

III. herhangi bir, belirsizlik.

b. 64a/15

b. i 52b/03, 59a/07, 59a/07, 59b/01

b. ini 60a/13

b. üij izge 77a/04

IV. aynı, benzer.

b. 52a/04

birbiri birbiri, her biri.

b. 75b/05, 49b/01, 49a/08

b. ij iz 45b/11

b. ndin 67b/04

b. ne 47a/09, 72b/02, 49a/06,

b. ni 70b/15, 70b/16

birev her biri, birisi.

b. 46b/01, 48b/05, 48b/07, 54b/12, 62a/02, 62b/12, 63b/15, 76b/01, 76b/17, 78a/04, 78a/11, 78b/17, 79b/01, 79b/13, 80a/02, 80a/14, 80a/16

b. ni 71b/02

b. niij 70a/12

→ **birew**

birew her biri, birisi.

b. 71a/10

b. niij 70a/13

→ **birev**

birge birlikte

b. 52a/15, 57b/02, 58b/11

b. (bolmaḳ) 44b/07

b. dür 49a/10

birinçi birinci.

b. 76b/08

birle I. ile, birlikte, beraber.

b. 41a/15, 42a/17, 42a/17, 42b/01, 42b/01, 43b/07, 43b/12, 44a/03, 44b/12, 44b/17, 45a/01, 45a/03, 45a/06, 45b/01, 45b/12, 45b/13, 46a/13, 46a/17, 46b/03, 46b/04, 46b/07, 47a/01, 47a/13, 47a/13, 47b/02, , 47b/10, 48a/12, 48b/04, 49b/01, 49b/04, 49b/04, 50a/11, 50b/11, 50b/15, 50b/17, 51b/06, 51b/17, 51b/17, 52a/04, 52a/04, 52a/05, 52a/05, 52a/06, 52a/06, 52a/07, 52a/09, 52a/14, 52a/16, 52b/07, 52b/11, 53a/06, 53a/09,

53a/09, 56a/05, 56a/10, 56a/14, 57a/15, 57b/02, 57b/08, 58a/17, 59a/03, 59a/06, 59a/14, 60a/10, 60a/16, 60b/02, 60b/06, 60b/10, 60b/13, 60b/15, 61a/09, 62a/05, 62a/09, 62a/12, 62b/03, 62b/06, 62b/12, 63a/02, 64b/08, 64b/14, 65a/11, 65a/15, 65a/15, 65a/16, 65a/17, 65b/04, 65b/05, 66a/06, 66a/08, 66a/13, 66b/02, 66b/03, 66b/04, 66b/14, 67b/03, 67b/04, 67b/05, 67b/05, 67b/07, 67b/07, 67b/09, 68a/16, 69a/02, 69a/12, 69a/13, 69b/05, 69b/16, 70a/01, 70a/06, 70b/01, 70b/05, 70b/08, 70b/11, 70b/13, 70b/15, 70b/16, 71a/13, 71a/15, 71a/16, 71a/17, 71b/01, 71b/07, 72a/04, 72b/01, 72b/07, 72b/16, 73a/03, 73a/04, 74a/04, 74a/08, 74b/09, 74b/14, 75a/17, 75b/01, 75b/05, 75b/05, 77a/01, 77a/11, 77a/13, 77a/17, 77b/09, 77b/12, 77b/14, 77b/16, 78a/11, 79a/03, 79a/17, 79b/07, 79b/12, 80a/05, 80a/05

b. dür 43a/06, 53b/03

b. (birge bolmak) 44b/07

→**birlen**

II. gibi.

b. 40b/06

III. için, üzrine.

b. 66b/15, 67b/04, 68b/05

IV. kadar.

b. 77a/05

birlen ile, birlikte, beraber.

b. 46a/16, 49b/16, 53a/05, 61a/15, 65a/05

→**birle**

bí-şebíh <Far. bí + Far. şebíh benzersiz.

b. 42a/13, 51b/15

b. dür 51a/14

biz biz.

b. 40b/12, 40b/13, 40b/14, 41a/06, 41a/10, 41b/04, 47a/11, 49b/06, 51a/05, 52a/13, 52a/14, 52b/03, 56a/10, 62a/10, 62a/11, 67a/02

b. den 52a/16, 56a/05

b. ge 51a/05, 57b/06

b. ler 40b/09

b. lerni 49b/07

b. mi 40b/21, 41a/10

b. miz 65b/14

b. ni 44a/17, 49b/07, 56a/05, 62a/17, 62b/02, 77b/09

b. nüj 41b/05, 44b/08, 45b/07, 56a/04, 56a/06, 58a/07, 58b/06, 62a/12, 62a/16, 62a/17, 62b/02, 78a/08, 78a/15

bizār <? uzak ?

b. mėn 56b/17

b. miz 62a/10

bo- boğmak.

b. dı 57b/11, 58a/09

bodu- boyamak.

b.-p 58b/17

bodun halk.

b. ı 57b/16

bol- I. olmak.

b.-dı 43b/05, 43b/15, 59a/02, 59a/15, 62b/02, 67b/04

b.-duij ız 44b/08

b.-ġan 41b/12, 41b/14, 45a/14, 45b/03, 51b/06, 60b/13, 62a/09, 62b/03, 64a/15, 64b/06, 66a/11

b.-ġanlıḳları 56b/04

b.-ġuçı 50a/06, 56a/09, 78a/03

b.-ġuçılardur 66a/16

b.-guçıdur 44a/09, 44b/03, 46b/09

b.-mas 49a/06

b.-mış 59a/16

b.-sa 41b/08, 41b/10, 41b/12, 51a/17, 51b/02, 52b/02, 73a/06

b.-saij ız 43a/06, 61b/16, 61b/17

b.-salar 54b/11, 49a/11

b.-uij ız 65b/11

b.-up 74a/09

b.-ur 45b/15, 70a/09, 70a/11

b.-ur (ėrmek) 58a/09, 77a/06

b.-ur mı 57a/05

II. meydana gelmek, gerçekleşmek.

b.-dı 76a/16

III. olmak; yardımcı fiil.

b.-dı 45a/03

b.-dı (barmaḳçı bolmaḳ) 69a/10

b.-dı (ġālib bolmaḳ) 71b/01

b.-dı (ḫayrān bolmaḳ) 58a/08

b.-dı (kāfir bolmaḳ) 56b/17, 61b/14, 65b/16

b.-dı (ḳara bolmaḳ) 45a/04

b.-dı (körkem bolmaḳ) 62a/08

b.-dı (maḳbūl bolmaḳ) 58b/14

b.-dı (melūl bolmaḳ) 57b/07

b.-dı (meşġūl bolmaḳ) 57a/17

b.-dı (mülāzım bolmaḳ) 59a/08, 59a/09

b.-dı (müteveccih bolmaḳ) 68a/16, 69b/04, 72a/01

b.-dı (nāʾil bolmaḳ) 71b/03

b.-dı (nāzil bolmaḳ) 48a/08

b.-dı (pūşíde bolmaḳ) 68b/01

b.-dı (şāġil bolmaḳ) 70a/16

b.-dı (ümmídsiz bolmaḳ) 64b/05

b.-dı (yaman bolmaḳ) 66b/10

b.-dı (yükli bolmaḳ) 59a/14

b.-dı (žāhir bolmaḳ) 57a/06, 62a/12, 69a/16

b.-dılar 75b/02

b.-dılar (dalālet bolmak) 66a/14

b.-dılar (dost bolmaḳ) 50b/07

b.-dılar (kāfir bolmaḳ) 45b/07, 78a/08

b.-dılar (meij ü bolmaḳ) 51b/08

b.-dılar (māʿil bolmaḳ) 64b/18

b.-dılar (meşġūl bolmaḳ) 45a/06

b.-dılar (müctemiʿ bolmaḳ) 75b/01

b.-dılar (münbasit bolmaḳ) 59a/05

b.-dılar (müsülmān bolmaḳ) 69b/09

b.-dılar (rāżı bolmaḳ) 51b/09

b.-dılar (tālib bolmaḳ) 52b/08

b.-dılar (ümmídsiz bolmaḳ) 80a/06

b.-dılar (žāhir bolmaḳ) 59a/06

b.-duij ız (ḳāyim-maḳām) 43b/03

b.-duñ (rüsvāy bolmaḳ) 58a/12

b.-ġaç 58a/02

b.-ġaç (fāriġ bolmaḳ) 57a/11, 58a/07

b.-ġaç (ġālib bolmaḳ) 52a/01

b.-ġaç (kāfir bolmaḳ) 56b/17

b.-ġan 44a/14, 45a/07, 54a/01, 75a/16

b.-ġan (kāfir bolmaḳ) 44b/13, 56a/08, 62b/01, 67a/10

b.-ġan (maḳṣûd bolmaḳ) 60b/11

b.-ġan (münzel bolmaḳ) 65a/04

b.-ġan (tābiʿ bolmaḳ) 47a/08

b.-ġan (ümmídsiz bolmaḳ) 64b/06

b.-ġanda (muʿayyen bolmaḳ) 70b/04

b.-ġanda (müşāhid bolmaḳ) 70b/05

b.-ġanġaça (žāhir bolmaḳ) 59a/05

b.-ġanlar (kāfir bolmaḳ) 74b/14

b.-ġanlar (tābiʿ bolmaḳ) 51b/11

b.-ġay (maʿlūm bolmaḳ) 79a/12

b.-ġuçı 41a/13

b.-ġuçı (dāl bolmaḳ) 60b/14

b.-ġuçı (ḫāric bolmaḳ) 65a/02

b.-ġuçı (ġaḳ bolmaḳ) 61b/14

b.-ġuçı (mutaâvver bolmaḳ) 60b/08

b.-ġuçı (şāġil bolmaḳ) 45b/09

b.-ġuçı (tebdíl-i muǵāl bolmaḳ) 61a/03

b.-ġuçı (yaḳun bolmaḳ) 65b/10

b.-ġuçıdur 78a/09

b.-ġuçıdur (muǵāl bolmaḳ) 60b/06, 60b/07

b.-ġuçılardur (meij ü bolmaḳ) 51a/04

b.-mas (ber-ā-ber bolmaḳ) 44a/01, 60a/03

b.-mas (fāriġ bolmaḳ) 57b/03

b.-mas (ḳāyim bolmaḳ) 65a/12

b.-mas (mefhūm bolmaḳ) 52b/03

b.-saij ız (ʿāŝi bolmaḳ) 62a/16

b.-saij ız (kāfir bolmaḳ) 62a/15

b.-saij ız (rāŝt-ġūy bolmaḳ) 66b/14

b.-sa (ėrmek) 49b/07

b.-sa (fevt bolmaḳ) 63b/15

b.-sa (ġālib bolmaḳ) 63a/13

b.-sa (lā-ǵaḳ bolmaḳ) 63b/12, 63b/13

b.-sa (lāzım bolmaḳ) 63b/17

b.-sa (rāciǵ bolmaḳ) 70a/12

b.-sa (yėij il bolmaḳ) 70a/13

b.-sañ (müʾmin bolmaḳ) 57a/15

b.-sun (devlet bolmaḳ) 54a/10

b.-up (żāmin bolmaḳ) 64b/02

b.-up (fārig̱ bolmaḳ) 57b/04

b.-up (ġālib bolmaḳ) 71a/16

b.-up (hāric bolmaḳ) 45a/15

b.-up (ġucce bolmaḳ) 65a/12

b.-up (ḳayim bolmaḳ) 57a/12

b.-up (meşġūl bolmaḳ) 77a/01

b.-up (müctemiʿ bolmaḳ) 56b/06

b.-up (mürtede bolmaḳ) 63b/11

b.-up (müsülmān bolmaḳ) 61a/09, 63b/17

b.-up (müteveccih bolmaḳ) 65b/13, 75b/11

b.-up (ŝebāt bolmaḳ) 64b/14

b.-ur 79a/09

b.-ur (ėrmek) 57a/10, 57b/03, 59b/03

b.-ur (ʿāŝí bolmaḳ) 79a/08

b.-ur (fāg̱ri bolmaḳ) 57a/10

b.-ur ġ(ālib bolmaḳ) 51a/13

b.-ur (heme bolmaḳ) 57b/03

b.-ur (ġarīb bolmaḳ) 59b/03

b.-ur (ġelāl bolmaḳ) 79a/16

b.-ur (kāh bolmaḳ) 58a/09

b.-ur (köp bolmaḳ) 57b/08

b.-ur siz (mebʿūṣ bolmaḳ) 77b/14, 77b/15

b.-ur siz (muġaṣṣev bolmaḳ) 49b/13

b.-ur (müsāġib bolmaḳ) 57a/06

b.-ur miz (müsülmān bolmaḳ) 52a/17

b.-urlar (düşm ān bolmaḳ) 62a/04

b.-sa (yaḳ bolmaḳa) 79b/06

b. dan (yarlı bolmaḳ) 50b/01, 50b/03

b.-dı (ẓāhir bolmaḳ) 76b/05

b.-ġuçı ġayyūta bolmaḳ) 61a/02

b.-mas (ėmek) 57b/03

b.-ur (ėmek) 57a/06

bolın- yardımcı fiil.

b.-dı (tüben bolınmaḳ) 48b/14

b.-urlar (helāk bolınmaḳ) 48b/13

bolma- I. olmamak.

b.-dı mu 44b/15

b.-ġan 60a/14

b.-ij ız 45a/01

b.-ij ızlar 59b/16

II. olmamak; yardımcı fiil.

b.-duḳ mı (birle birge bolmaḳ) 44b/06

b.-duḳ mı (şerík bolmaḳ) 44b/06

b.-ġanlar (ġaḳ bolmaḳ) 66a/16

b.-ij ız (āşinā bolmaḳ) 64b/03

b.-dı (müteḫallif bolmaḳ) 68b/01

b.-dı (tālib bolmaḳ) 52b/09

b.-sa (ḳādir bolmaḳ) 48b/07

b. (ʿaẕāb bolmaḳ) 53a/10

b. (muḫalled bolmaḳ) 44a/15

b. (tamām bolmaḳ) 79b/06

b. dın (āşinā bolmaḳ) 63a/02

b. dur (birge bolmaḳ) 44b/07

b. ı (muḫtelif bolmaḳ) 56b/12

b. ḳa (ittifāḳ bolmaḳ) 52a/04

b. nı (şikest bolmaḳ) 52a/02

bolmaḳ I. olma.

b. 41b/15, 44a/15

II. olma, yardımcı fiil.

b. uij ızda (iḫtiyār bolmaḳ) 41b/08

b. uij ızdı (kāfir bolmaḳ) 62a/05

bolmaḳlıḳ I. olmaklık, olma.

b. ı (bolmaḳlığı) 65a/13, 65a/14, 65a/14

II. olma, yardımcı fiil.

b. ı (tamām bolmaḳ) 65a/13

b. ına (bolmaḳlığına) 51b/13

b. ını (ḳāyim bolmaḳ) 65a/14

b. ını (s̱ābit bolmaḳ) 65a/14

bolmaslıḳ olmama, olmazlık.

b. ları 77b/14

bor- boğazlamak.

b.-ar ėrdi 58a/10

boy boyun.

b. (sunmaḳ) 46b/02

- **boy sun- :** itaat etmek.

boz- bozmak, tahrip etmek.

b.-dılar 59a/15

bozuḳ bozulmuş; kötü.

b. 66a/12

bu sıf. bu.

b. 40b/08, 41a/20, 41b/15, 44a/13, 44a/15, 44b/12, 45b/04, 45b/08, 46a/03, 46a/05, 46a/10, 47a/05, 48a/09, 48b/04, 48b/09, 48b/10, 49a/09, 49a/10, 49b/07, 50a/16, 50b/02, 50b/04, 51b/04, 51b/10, 52b/02, 52b/06, 53a/10, 53b/03, 54b/04, 54b/13, 56b/13, 56b/15, 57b/09, 57b/09, 57b/10, 57b/10, 57b/12, 57b/16, 58a/03, 58a/17, 58b/03,

59a/02, 59a/05, 59a/15, 59a/16, 59b/10, 59b/12, 60a/02, 60a/05, 61a/15, 63b/13, 64a/12, 64b/01, 65b/04, 65b/08, 67b/07, 67b/09, 69a/12, 70a/11, 70b/02, 70b/02, 70b/04, 70b/05, 70b/09, 71a/03, 71a/03, 71a/11, 71a/13, 71b/12, 72b/07, 74a/07, 74b/13, 75b/07, 75b/16, 76a/01, 77a/01, 77b/07, 77b/16, 78a/03, 78a/09, 79a/01, 79b/01, 79b/03, 79b/11, 80a/11, 80a/15

bu z. bu

b. 56b/03, 56b/12, 58a/04, 58a/07, 59a/14, 60a/09, 64a/15, 64a/16, 65a/07, 66a/17, 69a/14

b. dur 65b/08, 67b/03, 72b/11, 78a/07

b. lar 46a/11, 51a/09

b. nlar 77a/02

muij a z. buna.

m. 57b/12, 58a/01, 58a/01

buʿd <Ar. uzaklık.

b. -ı (buʿd-ı ʿahd) 45a/04

buġż <Ar. kin, nefret.

b. nı 56a/06

bulut bulut.

b. dan 41a/05

burçaḳ nohut tanesi.

b. 72a/04

burun I. burun.

b. ında (burnında) 72a/04

II. ön, uç.

b. ında (burnında) 69a/11

būstān I. bağ, bahçe.

b. 46a/04

b. dur 41b/10

b. larda 51b/09

II. cennet.

b. ġa 46a/03

b. lar 44a/13

b. larda 44a/14, 51b/08, 78a/07

b. larġa 51b/07, 65b/06, 78a/05

b. larında 65b/08

b. larnıij 44a/13, 65b/07, 78a/06

b. nıij 46a/03

but but.

b. ı 48a/12, 64a/16,

buṭlān <Ar. batıllık, boşluk.

b. 72a/16

buvme <Far. yaratılış, huy.

b. si 58a/09

buyur- emretmek, buyurmak.

b.-dı 46b/16, 52a/08, 58b/12, 48b/09

b. duķ 47a/12

b. duķı (buyuruduġı) 69a/13

b.-ġan 79b/01

b.-uij ız 76a/11

b.-ur 46b/01

buyurma- emretmemek, buyurmamak.

b.-duķ 47a/11

buyuru emir, buyruk.

b. lar 79b/11

→ **buyuruḳ**

buyuruḳ emir, buyuruk.

b. ına (buyuruna) 46b/02

→ **buyuru**

buyurul- emredilmek, buyrulmak.

b.-ur 48b/04

buyuruş- emredilmek, buyrulmak.

b.-ḳanlar 70b/15, 70b/17

Büdeyl <Ar. özel ad.

b. 67b/10, 67b/11, 69b/08

Büdeyl ibn Verḳa' <Ar. özel ad.

b. 68b/02

Büdeyl ibn Verḳa Ḫuzāǧí <Ar. özel ad.

b. 67b/08

bühtān <Far. iftira.

b. 64a/16

b. (ḳılmaḳ) 64a/14

bürhān <Far. delil.

b. 65a/16

b. lar 77b/09

b. ları 74b/16

- C –

cāh <Ar. mevki, makam, itibar.

c.-ı (cāh-ı menzil) 65b/05

cāhil <Ar. bilgisiz.

c. ine (ehl-i cāhil) 47b/15

c. lerniij 45b/03

caǵím <Ar. cehennem.

c. 41b/15

c. dür (aŝǵāb-ı caǵím) 45b/08

c. ni 70b/07

cān <Ar. can, ruh.

c. 65b/15

c. larını 50b/15

c. unı 57b/12

cāy <Far. yer.

c.-ı (cāy-ı riǵlet) 72b/05

cavr <Ar. herkese içki sunan; cariye.

c. nı 59b/10

cavrí <Ar. herkese içki sunan; cariye.

c. ları 61a/08

cebbār <Ar. zorlayıcı, zorba.

c. 59b/12

Cebrā'il <Ar. Cebrail; dört büyük melekten biri.

c. 57a/06, 57a/07, 61a/17

Cebrā'il-i Emín <Ar. Cebrail; dört büyük melekten biri.

c. 52a/07

ced (<Ar. cedd) dede, büyük baba.

c. i 75b/03

cehāz <Ar. takım, alet.

c. dan (cemíᶜ -i cehāz) 60b/07

cehennem <Ar. cehennem.

c. 49b/08, 49b/09

c. dür 70a/14

c. ge 49b/08

cehr <Ar. çalışma, çabalama.

c. 62b/13

cemʿ <Ar. toplanma, bir araya getirme.

c. (ėtmek) 58b/11, 69b/15, 71a/17, 79a/10

cemāʿat <Ar. cemaat, topluluk; aile, kavim.

c. 45b/08, 51a/16, 51b/05, 51b/10, 54b/13, 60a/02, 65b/15, 65b/16, 66a/10, 67b/08, 69b/16, 75b/08, 78a/09

c. ke 44a/05

c. lar 45b/04, 54b/04, 63a/03, 79a/01

c. ları 52b/11

c. larını 79a/17

c. nı 51a/15, 65a/10

cemāl <Ar. yüz güzelliği.

c. de (ḥüsn-i cemāl) 59a/11

c. ini 58a/08

cemíʿ <Ar. hep, bütün.

c. 42b/01, 42b/01, 51b/13, 57a/01, 57a/16, 60b/15, 62b/05, 66a/06, 71a/02, 77a/11, 77b/12, 78a/01

c. (cemíʿ-i aḳvāl) 49a/10

c. (cemíʿ-i cehāz) 60b/07

c. (ėtmek) 57a/04

c. (cemíʿ-i eşyā) 60b/07, 60b/10, 60b/11, 60b/15, 66a/08

c. (cemíʿ-i eşyāʾ) 42a/16, 43a/01

c. (cemíʿ-i evāmir) 50b/05

c. (cemíʿ-i evŝāf-ı maĥlūḳāt) 42a/03

c. (cemíʿ-i kemālāt) 46b/03

c. (cemíʿ-i noḳŝān) 51b/13

c. (cemíʿ-i noḳŝānāt) 42a/03

c. (cemíʿ-i ŝıfāt) 42a/16

c. (cemíʿ ü'l-vücūd) 60a/15

c. (cemíʿ ü'l-vücūh) 66a/06, 77b/12

cennet <Ar. cennet.

c. 44b/04, 45b/02, 60a/03, 60a/04, 73a/03

c. (duḫūl-ı cennet) 65b/09

c. de 50a/04, 70a/12

c. ke 62a/07

cevāb <Ar. cevap, karşılık.

c. (bėrmek) 57a/09, 57a/10, 57a/12

cezā <Ar. karşılık, mükâfat; ceza.

c. 74b/02, 77b/16, 78a/03

c. (bėrmek) 70a/05, 73a/03, 77b/17

c. ġa 69b/12

c. nı 72b/10

c.-yı (cezāʾyı-ḥüsnā) 44a/06

cıy- yığmak, toplamak.

c.-ar 78a/03

c. up 58b/09

cihād <Ar. din uğruna yapılan savaş.

c. 61b/17, 71a/15

c. (ḳılmaḳ) 65b/04

c. ge 46b/16, 50a/05

cimāʿ <Ar. çiftleşme.

c. 79a/08

c. (ḳılmaḳ) 48b/03, 48b/07, 79a/07

c. dan 48b/08

cism <Ar. cisim.

c. leri 74b/17

cumʿa <Ar. Cuma günü.

c. 73a/04, 73a/05, 73a/05

c. (iḳāmet-i cumʿa) 74a/01

c. (namāz-ı cumʿa) 73a/04

c. ge 74a/07

c. nı 74a/03

cühelā <Ar. bilgisizler.

c. nıij 48b/17

cümle <Ar. bütün, hep.

c. ij izden 50b/09

cünūduʾ-llāh <Ar. Allahın askerleri.

c. 69a/11

Cüreyc <Ar. İsrailoğullarından bir rahip.

c. 59a/05, 59a/07, 59a/08, 59a/09, 59a/12, 59a/13, 59a/14, 59a/15, 59a/16, 59a/16

c. ge 59a/12

c. ni 59a/11, 59a/14

c. niij 59a/10

- Ç -

çaḳ- çağırmak, davet etmek.

ç.-arlar 65a/09

çaḳır- çağırmak, davet etmek.

ç.-adur 43b/06

ç.-up (çaḳrup) 61b/06

→ çaḳur-

çaḳur- çağırmak, davet etmek.

ç.-dı 76a/02

ç.-ġul 48a/09

→ çaḳır-

çapdurma- koşturmamak, hızlı hareket ettirmemek.

ç.-duij ız siz 53b/05

çėk sınır.

ç. 48b/13

ç. leridür 79b/01

ç. lerine 79b/02

ç. inden 48b/13

→çėkin

çėkin sınır.

ç. leridür 48b/11

→çėk

çend <Far. her zaman.

ç. 72a/02

çenne çene.

ç. si 57b/13

çėkertige çekirge.

ç. 70a/09

çıḳ- I. ayrılmak, uzaklaşmak.

ç.-ar 52b/03

ç.-ayıḳ 52b/04

ç.-dı 52a/09, 61a/17, 67b/16, 68a/01

ç.-dılar 67b/09, 68b/02

ç.-dım 76b/06

ç.-ġuçılardur 45a/07

ç.-ıp 53a/08

ç.-maslar 56a/13

ç.-sun 52a/16

II. yükselmek.

ç.-dı 68b/04, 71b/13, 72a/03

ç.-ḳan 43a/04

→ **çuḳ-**

III. (ortaya) çıkmak, meydana gelmek.

ç.-dı 76a/15

ç.-ḳan 61b/17, 61b/17

çıḳar- çıkarmak, uzaklaştırmak.

ç.-alar 61b/15

ç.-dı 52b/12

ç.-dılar 63a/01

ç.-ar mėn 58b/17

ç.-ur 48b/13

ç.-ur miz 56a/10, 76b/13

çıḳarıl- çıkarılmak, uzaklaştırılmak.

ç.-dı 54b/01

ç.-saij ız 56a/10

→ **çıḳarul-**

çıḳarılmaḳ çıkarılma, uzaklaştırılma.

ç. 79a/16

çıḳarma- çıkarmamak, uzaklaştırmamak.

ç.-ij ızlar 79a/13

ç.-dılar 62b/11

çıḳarmaḳ kurtarmak.

ç. 43b/12

çıḳarul- çıkarılmak, uzaklaştırılmak.

ç.-salar 56a/13

→ **çıḳarıl-**

çıḳma- ayrılmamak, uzaklaşmamak.

ç.-ij ız 52a/13

ç.-sun 79a/14

çıḳmaḳ uzaklaşmak.

ç. 79b/14

çıḳmaḳlıḳ çıkma.

ç. ı (çıḳmaḳlığı) 52b/17

çın doğru, hakikat.

ç. 54b/13, 70b/05, 70b/08, 75a/07, 78a/07, 79a/02

çėk sınır, hudut.

ç. leridür 79b/01

ç. lerine 79b/02

çök- çökmek.

ç.-di 72a/01, 72a/03

çuḳ- yükselmek.

ç.-dı 72a/04

→ **çıḳ-**

çuḳur çukur.

ç. larġa 71b/12

çün <Far. için, üzerine, bundan böyle.

ç. 51a/07, 51a/10, 51b/12, 60a/02, 60a/04, 77a/02, 79a/01

- D - - Ē -

da dahi, da, de.

d. 51a/17, 51b/02

→ **de**

daĥı dahi, da, de.

d. 67a/06

dāl (<Ar. dāll) gösteren, işaret eden.

d. (bolmaḳ) 60b/14

ḍalālet <Ar. doğru yoldan sapma.

ḍ. 45a/15

ḍ. de (bolmaḳ) 66a/14

dār <Ar. ev, yer, yurt

d.-ı (dār-ı hicret) 54b/06

d. larındın 54b/01

ḍarb <Ar. dövme, vurma.

ḍ. (ālet ʾül-ēarb) 46b/10

dārū <Fr. ilaç

d. 57b/12

daʿvet <Ar. davet, çağrı.

d. (ḳılmaḳ) 69b/10

daʿvā <Ar. iddia, dava.

d. (ḳılmaḳ) 77b/13

de dahi, da, de

→ **da**

d. 60b/13, 62a/09, 62a/10, 62b/03, 62b/03, 65a/14, 65a/17

dė- demek, söylemek, anlatmak.

d.-di 57a/16, 59a/12, 61a/16, 61b/05

d.-diler 58a/07, 80a/11, 80a/12

d.-dim 59b/09

d.-düm 59b/12

d.-düñ 59b/10

d.-gen 52b/10, 52b/10, 66b/14, 67b/10, 71a/09,

71b/02, 71b/02, 71a/15, 76a/15

d.-p 45a/08, 50a/03, 51a/05, 51a/07, 56b/10, 57a/06, 57a/15, 57b/06, 60a/10, 61b/04, 63a/13, 66b/13, 68b/06, 69b/10, 71a/03, 71a/14, 75a/05

d.-r 59b/14

d.-rdi 53b/01, 65b/16

d.-rler 59b/11, 59b/13, 59b/13, 80a/14

→**tė-**

dėmek söylemek.

d. leri 65a/12

defʿ <Ar. öteye gitme, savma; önleme.

d. (ālet ʾül-defʿ) 46b/10

d. (ėde bilmes mėn) 62a/15

dehr <Ar. dünya

d. 70b/11

delālet <Ar. yol gösterme, kılavuzluk etme.

d. (ėtmek) 77a/11

d. (ḳılmaḳ) 42a/03, 51b/13, 61a/14, 64b/07

derece <Ar. derece, mertebe.

d. ler 50a/07

d. leri 44a/04

deryā <Far. deniz.

d. dan 72a/03

deve deve.

d. lerni 67a/06

→ **tüye**

devlet <Ar. baht, talih, uğur.

d. (bolmaḳ) 54a/10

dín <Ar. din, inanç.

d. 43b/13, 62b/11, 63a/01, 76b/17

d. (nuśret-i dín) 65b/15

d. (taʿallüm-i ʿulūm-ı dín) 76b/17

d. de 54b/04

d. e 54b/11

d.-i (dín-i Allāh) 65b/13, 65b/13

d.-i (dín-i İslām) 65a/12, 65a/15, 65a/16, 65a/17

d. im 67b/01

d. ine 46b/13, 51b/10, 54b/04, 65b/11, 65b/13, 65b/14

d. lerniij 65a/16

d. üij iz 67b/01

d. üñizge 62a/11

dívār <Far. duvar.

d. 44b/03

d. lar 56b/07

→ **díwār**

díwār <Far. duvar.

d. nıij 44b/04

→ **dívār**

dost <Far. dost.

d. 61a/08

d. (bolmaḳ) 50b/07

d. (tutmaḳ) 51b/04

d. ı 66b/13

d. ı miz 66b/14

dostlıḳ <Far. dost +T. -lıḳ dostluk.

d. 61b/13, 62a/01

d. (ḳılmaḳ) 51a/16, 61b/13

d. nı (ḳılmaḳ) 62a/02

duʿā <Ar. dua.

d. 57b/08, 57b/14, 58b/13

d. mnı 57a/16

d. ij 58b/13

d. ij uzda 66b/14

d. ı(ḳ)maḳ) 57b/13, 57b/14, 58a/02, 58a/09, 66b/13, 66b/15

d. lar 57b/08

d. nı 57b/10

duḫūl <Ar. içine girme

d.-ı (duḫūl-ı cennet) 65b/09

d.-ı (duḫūl-ı Mekke) 72a/01

dut- elde etmek.

d.-dı 71a/16

→ **tut-**

dünyā <Ar. dünya; dünya malı, dünya zevkleri

d. 43b/13, 44b/10, 45b/09, 46a/12, 46a/13, 46a/16, 46a/17, 74a/08, 77b/07

d. (taleb-i dünyā) 65b/05

d. da 44b/06, 53a/09, 71a/03, 77b/07

d. ġa 44b/01, 45a/05

d. nı 46b/17

d. nıij 45b/17

d. nı (muʿāmelāt-ı dünyā) 74a/07

düşmen <Far. düşman.

d. leri 66a/03

→ **düşmān**

düşmān <Far. düşman.

d. 75a/07

d. (bolmaḳ) 62a/04

d. lar 78b/01

d. uij ızını 61a/07

d. umnı 61a/07

→ **düşmen**

düşmānlıḳ <Far. düşmān + T. -lıḳ düşmanlık.

d. 62a/12, 49b/11

d. nı 49b/02

- E - -Ė-

ė- olmak.

ė.-di 52a/11, 52b/01, 57a/02, 57a/02, 57b/17, 71a/14, 75b/11

ė.-di (ʿazāb ḳılmaḳ ėdi) 53a/08

ė.-di (bolmas ėdi) 57b/03

ė.-di (bolur ėdi) 57a/06

ė.-di (ḳılur ėdi) 57a/03, 57a/10

ė.-di (ḳaçarlar ėdi) 56a/17

ė.-di (taḳdír ḳılmasa ėdi) 53a/07

ė.-di (vėrilseler ėdi) 56a/16

ė.-dim 77a/06

ė.-mes 45b/17, 48a/13, 48a/14, 50b/08, 50b/09, 63a/15, 63a/16

ė.-mes mėn 67a/16

ė.-mes miz (ʿāciz ėmes) 40b/16

ė.-mes siz 40b/14, 67a/15, 67a/17

ė.-mesdür 49b/15, 60a/17

→**ėr-**

ebeden <Ar. devamlı, sürekli.

e. 42a/17

e. 42b/01

Ebí Süfyān <Ar. özel ad.

e.ġa 67b/10

→ **Ebū Süfyān**

Ebrehe <Ar. Yemen valisi

e. 71a/09, 71a/13, 71a/15, 71a/16, 71a/17, 71b/01, 71b/02, 71b/06, 71b/07, 71b/08, 71b/09, 72a/01

e. ge 71b/04

Ebrehe ibn Eŝŝübnā <Ar. özel ad.

e. 71a/08

Ebū Bekr <Ar. Hz. Ebubekir.

e. 67b/17

Ebū Bekr-i Ṣıddíḳ <Ar. Hz. Ebubekir.

e. ge 67b/17

Ebū Ḫanífe <Ar. özel ad.

e. 79a/10

Ebū Merṣed <Ar. özel ad.

e. ni 61b/01

Ebū Mesūd <Ar. özel ad.

e. ge 72a/05

Ebū Süfyān <Ar. özel ad.

e. 52a/05, 67b/11, 67b/12, 67b/13, 67b/15, 68a/06, 68a/07, 68a/08, 68a/10, 68a/12, 68a/13, 68a/14, 68b/01, 68b/09, 68b/13, 69a/10

e. nı 68b/10, 68b/12, 69a/12

→ **Ebū Süfyān**

Ebū Riġāl <Ar. özel ad.

e. 71b/02

e. 71b/03

Ebyāḍ <Ar. peygamberlerle uğraşmakla görevli olan bir şeytan.

e. 57a/05, 57a/07, 57a/08, 57a/10, 57a/13, 57a/17, 57b/01, 57b/05, 57b/07, 57b/10, 57b/12, 57b/14, 57b/15, 57b/17, 58a/01, 58a/03, 58b/12, 58b/13, 58b/16, 58b/17, 59a/01

e. nı 57a/12

e. nıij 57b/04

ecel <Ar. ömrün sonu.

e. i 77a/09

ecr <Ar. karşılık; mükâfat, sevap.

e. 44a/08

e. ge 64b/02

e. ini 44a/08, 62b/04

e. leri 45b/06

e. lerini 47a/14

e. ni 44a/08

edā <Ar. ödeme, yerine getirme.

e. (ḳılmaḳ) 79b/10

e. (ḳılınmaḳ) 74a/09

→ **edāʾ**

edāʾ <Ar. ödeme, yerine getirme.

e.-yı (edāʾ-yı emr) 63b/17

e.-yı (edāʾ-yı farż) 70b/16

→ **edā**

edeb <Ar. edeb, terbiye.

e.-i (edeb-i aʿmāl) 57a/14

efʿāl <Ar. işler, hareketler.

e. i 70a/01

efhām <Ar. anlamalar, idrākler.

e. 60b/05

eger <Far. eğer, şayet.

e. 40b/21, 41a/06, 41a/15, 41b/03, 41b/07, 41b/08, 41b/10, 41b/12, 43b/10, 48b/03, 48b/05, 48b/07, 49b/07, 49b/10, 50a/02, 50a/04, 50a/10, 50a/16, 50b/02, 51a/17, 51b/02, 52a/13, 52a/14, 52a/17, 52b/04, 53a/07, 54b/11, 56a/10, 56a/11, 56a/13, 56a/14, 56a/16, 57a/15, 57a/16, 58a/04, 59a/11, 60a/05, 61b/16, 62a/03, 62a/15, 63a/04, 63a/13, 63b/01, 63b/13, 63b/15, 64a/11, 65b/05, 66b/12, 66b/14, 70a/13, 70b/05, 73a/03, 74a/08, 74a/09, 74a/12, 74b/05, 74b/16, 75a/01ve, 75a/08, 76a/11, 76b/13, 78a/14, 78b/04, 79a/02, 79a/06, 79a/08, 79a/17, 79b/05, 80a/07, 80a/09, 80a/10

egerçi <Far. eğer.

e. 65a/13, 65a/17

eǵādíṣ <Ar. sözler, haberler.

e.-i (eǵādíś-i resūluʾllāh) 45a/13

ehl <Ar. ehil, sahip.

e. 61a/11

e. i 54a/01

e.-i (ehl-i ʿilm) 74a/08

e.-i (ehl-i cāhil) 47b/15

e.-i (ehl-i kitāb) 45a/13, 47b/04, 56a/09, 56b/06

e.-i (ehl-i Mekke) 61a/15

e.-i (ehl-i mülk) 61a/15

e.-i (naḳż-ı ehl-i Mekkeüʾl ʿahd) 67b/16

e. inde 72b/08

e. inden 52b/12

e. ine 57b/12

e. leri 60a/03, 60a/04

e. lerine 60a/03

ėk- ekin ekmek.

ė.-ken 40b/20

ėkin ekin.

ė. 72b/02

ė. ni 41a/01

ė. üij izden 40b/20

ėkinçi çiftçi.

ė.lerni 45b/13

ėkki iki.

ė. 44a/05, 47b/01, 48b/06, 49a/09, 50b/04, 50b/10, 53b/07, 58b/11, 64a/16, 67b/04, 68b/11, 72a/04, 79b/09

ė. si 53b/03, 59a/03

ė. siniij 47a/05

ėkkinçi I. ikinci.

ė. 65b/09, 65b/09

II. ötekiler, diğerleri.

ė. ler 66a/15

III. Allah ve peygamberin dışındakiler.

ė. 43b/01

elbette <Ar. elbette, kesinlikle.

e. 40b/03, 41a/01, 41a/15, 41b/16, 48a/15, 51a/01, 51a/13, 53a/08, 56a/10, 56a/12, 56a/13, 56a/17, 60a/05, 62a/06, 62a/14, 66a/14, 66b/17, 70a/02, 70a/05, 70b/05, 70b/07, 70b/08, 70b/13, 71a/13, 74b/06, 74b/07, 74b/08, 75a/13, 76b/13, 77a/09, 77b/14

ėlet- iletmek, götürmek, göndermek.

ė.-diler 58b/10, 71b/05

ė.-ip 58a/02

ė.-üp 58a/14

ėm- emmek.

ė.-genini 59b/05

ė.-ip 59b/02

ė.-üp (turmaḳ) 59b/06

emānet <Ar. Bir kimseye bırakılan şey, emanet.

e. dür 58a/04

ėmçek meme.

ė. ini 59b/01, 59b/03

ė. ni 59b/08

ėmgek zahmet, eziyet, sıkıntı.

ė. ini 56b/14, 77b/07

emín <Ar. kendisine güvenilen, emniyet sahibi.

e. 67b/04

e. (ḳılmaḳ) 72b/08

emr <Ar. iş buyurma, buyruk.

e. (edāʾ-yı emr) 63b/17

e. (ḳılmaḳ) 69b/11, 69b/13

e. i 44b/11, 59a/05, 72a/04

e. idür 80a/16

e. ine 54a/16, 78b/14

e. lerini 43b/13

e. ini 59b/17

e. ni 80a/16

emrāż <Ar. hastalıklar.

e. 46a/08

emṯāl <Ar. benzer.

e. dür 60a/09

e. ni 60a/09

emvāl <Ar. mallar.

e. 45b/11, 70b/06

enbiyā <Ar. nebiler, peygamberler.

e. 65a/02, 48b/14

e. ġa 57a/05

e. nı 40b/02, 60b/02

→ **enbiyāʾ**

enbiyāʾ <Ar. nebiler, peygamberler.

e. 47a/03

e. ġa (aġkām-ı enbiyāʾ) 47a/03

e. -yı (enbiyāʾ-yı muḳaddem) 47a/15

e. nıij 45a/05

→ **enbiyā**

endíşe <Far. düşünce; endişe, kaygı.

e. (ḳılmaḳ) 68b/02

enŝār <Hicretten sonra Hz. Muhammed ve Mekke'den göç eden Müslümanlara din uğruna yardım eden.

e. dan 56a/01, 68a/16

enŝārí <Hicretten sonra Hz. Muhammed ve Mekke'den göç eden Müslümanlara din uğruna yardım edenler.

e. dür 54b/06

e. ġa 69b/11

e. ler 76a/04, 76a/05

ėr erkek.

ė. i 47b/11

ė. iij 79b/03

ė. ine 64a/15

ė. ler 44a/16, 45a/16

ė. leri 80a/09, 80a/10

ė. lerni 44a/10

ė. niij 79a/17

ė. üij ni 48a/09

ėr- olmak.

ė.-di 47b/13, 47b/13, 47b/13, 47b/14, 52b/05, 53b/07, 57a/10, 59a/07, 59a/11, 59a/11, 59a/13, 59b/01, 59b/02, 59b/02, 59b/12, 61a/14, 61a/16, 64a/01, 64a/02, 64a/02, 64a/12, 67b/05, 67b/11, 68a/15, 69b/14, 71a/14, 71b/04, 71b/07, 71b/13, 71b/14, 75b/04, 75b/08, 75b/11, 77b/08

ė.-di (bar ėrdi) 57b/16, 75b/03

ė.-di (bilseij iz ėrdi) 70b/05

ė.-di (bolsa ėrdi) 49b/07

ė.-di (bolur ėrdi) 57a/10, 57b/03, 58a/09, 59b/03

ė.-di (borar ėrdi) 58a/10

ė.-di (eyter ėrdi) 59b/06

ė.-di (ḫāžır ėrdi) 75b/08

ė.-di (ĥoş-rūy ėrdi) 47b/13

ė.-di (kılur ėrdi) 57b/04

ė.-di (kirür ėrdi) 59a/13

ė.-di (ḳılġan ėrdi) 57b/17

ė.-di (ḳılmas ėrdi) 57b/02

ė.-di (ḳılsaḳ ėrdi) 60a/05

ė.-di (ḳılur ėrdi) 61a/09, 49b/07

ė.-di (ḳılurlar ėrdi) 64a/14

ė.-di (sulu ėrdi) 47b/13

ė.-di (tilesek ėrdi) 40b/21, 41a/06

ė.-di (yalanġaçlanur ėrdi) 58a/11

ė.-di (yuzar ėrdi) 59a/05

ė.-dik (ḳılur ėrdik) 41a/01

ė.-diler 52a/10, 57b/06

ė.-diler (ėtüp ėrdiler) 52b/01

ė.-diler (ġāžır ėrdiler) 69b/15

ė.-diler (ḳılur ėrdiler) 47b/15

ė.-dim 57b/06

ė.-dim (bolur ėrdim) 77a/07

ė.-dim (ḳılur ėrdim) 77a/06

ė.-di (sāʿat ėrdi) 76a/01

ė.-dim (ṣuḳlanġan ėrdim) 71b/08

ė.-di (ṣerífi ėrdi) 76a/03

ė.-düij iz 61a/11, 70b/07

ė.-düij iz (uvlalur ėrdüij iz) 41a/02

ė.-dük (ḳılur ėrdük) 41a/06

ė.-düm (meṣġūl ėrdüm) 57a/13

ė.-düñ (körür ėrdüñ) 60a/05

ė.-genimni 64b/17

ė.-genini 70a/08, 70a/15, 70b/04

ė.-genni 50b/11

ė.-mes 42a/17, 42b/01, 65a/11, 79a/11

ė.-mes (mahfí) 42b/11, 49a/04

ė.-mes (muhtāc) 46b/03

ė.-mes (münfek) 42b/02

ė.-mesdür (mahfí) 43a/13

ė.-mesdür (muhtāc) 46b/16

ė.-mesler 50b/09

→ė

ėrgen kuvvetli, gücü yeten.

ė. dür

ė. 57b/13

ėrk erk, güç, kuvvet.

ė. indedür 47b/08

ėrte sabah, yarın.

ė. 59a/09, 69a/02

ėrtesi sabah, ertesi gün.

e. 52a/09, 52b/07

ės akıl, huş.

ė. ke (tüşürmek) 41a/11

ė. lerine (tüşürmek) 64b/15, 65a/02

ė. sine (tüşürmek) 79b/11

▪ **ėske tüşürmek:** akla getirmek; öğüt vermek.

Esʿad <Ar. özel ad.

e. 61a/14, 74a/03

esbāb <Ar. sebepler, bir işin bir olayın gerçekleşmesi için gereken şeyler.

e. (tehiyye-i esbāb) 61a/09

eŝǵāb <Ar. sahipler.

e.-ı (eṣḥāb-ı ḳubūr) 64b/06

esír <Ar. esir, tutsak.

e. (ḳılmaḳ) 53a/09, 74b/10

ėsker- düşünmek, dikkate almak; nasihat ve öğüt kabul etmek, düşünüp ibret almak.

ė.-seij izçi 40b/19

ėşek eşek.

ė. 66b/05

ė. ke 53b/08

ė. niij 66b/04

ėşik kapı.

ė. i 44b/04

ė. leri 71a/05

ėşit- işitmek, duymak.

ė.-di 71a/12

ė.-dim 76a/10

ė.-düm 68b/06

ė.-eyik 52b/04

ė.-keç 71a/13, 71b/09

ė. küçidür 48a/10

ė.-üij iz 70b/03, 78b/14

ė.-ür (ėşidür) 47b/10

ėşitmek işitme, duyma.

ė. 45a/01

eşyā <Ar. eşya, mevcut olan şeyler.

e. 60b/15

e. (cemíᶜ-i eşyā) 60b/15

e. dan (cemíᶜ-i eşyā) 42b/01, 60b/07

e. 60b/07, 60b/10, 77b/12

e. ġa (cemíᶜ-i eşyā) 66a/08

e. lar 46b/1151b/14, 51b/14, 64b/08

e. nı (cemíᶜ-i eşyā) 60b/10, 60b/11

e. nı 50a/17, 60a/12, 60a/13, 60b/04, 60b/10

→ eşyā’

eşyā’ <Ar. eşya, mevcut olan şeyler.

e. dan (cemíᶜ-i eşyāʾ) 42a/16

e. nı (cemíʿ-i eşyāʾ)

43a/01, 46a/10

→ **eşyā**

ėt- etmek; yardımcı fiil.

ė. (naǧr ėtmek) 67a/06

ė.-di (anṭ ėtmek) 71a/13

ė.-di (cemíʿ ėtmek)

57a/04

ė.-di (ḫalḳ ėtmek)

77a/14

ė.-di (ḫalḳ ėtmek)

77a/17

ė.-di (ḳaŝd ėtmek)

57a/07, 67b/13

ė.-di (laʿnet ėtmek)

75a/07

ė.-di (menʿ ėtmek)

67b/13

ė.-di (nehy ėtmek)

54a/14

ė.-di (ŝulḥ ėtmek)

67b/03

ė.-di (şart ėtmek)

69b/09

ė.-di (tekellüf ėtmek)

66b/02

ė.-di (žulm ėtmek)

79b/02

ė.-diler (ʿahd ėtmek)

52a/04

ė.-diler (feyż ėtmek)

75b/03

ė.-diler (gümān ėtmek)

53a/01

ė.-diler (inkār ėtmek)

77b/10

ė.-diler (menʿ ėtmek)

50b/16, 50b/17, 74b/11

ė.-diler (meyl ėtmek) 45a/05

ė.-diler (seyr ėtmek) 76a/15

ė.-diler (ŝulģ ėtmek) 52b/09

ė.-düij iz mi (ḫalķ ėtmek) 40b/12

ė.-dük (bar ėtmek) 40b/09

ė.-dük (taķdír ėtmek) 40b/13

ė.-e (ėde) 62a/15

ė.-e mėn (anṭ ėtmek) 77b/14

ė.-e (bilmek) 62a/15

ė.-e (defʿ ėtmek) 62a/15

ė.-edür (ižhār ėtmek) 47b/12

ė.-er (ėder) 40b/12, 41a/14, 58b/11, 59a/06, 78b/12

ė.-er (anṭ ėtmek) 51a/05

ė.-er sėn (cemʿ ėtmek) 58b/11

ė.-er (delālet ėtmek) 77a/11

ė.-er (gümān ėtmek) 71a/03

ė.-er (gümān ėtmek sėn) 56b/10

ė.-er miz mi (ḫalķ ėtmek) 40b/12

ė.-er (ģükm ėtmek) 63b/13

ė.-er (ģikāyet ėtmek) 75a/17

ė.-er sėn (inkār ėtmek) 58b/11

ė.-er mėn (ḳasem ėtmek) 41a/14

ė.-er (şuġūl ėtmek) 78b/12

ė.-er (žulm ėtmek) 72b/11

ė.-erge (āzād ėtmek) 48b/06

ė.-erge (setr ėtmek) 65a/11

ė.-erler (gümān ėtmek) 51a/06, 75a/04

ė.-küçi (ġükm ėtmek) 61a/02, 66a/09

ė.-ken (anṭ ėtmek) 51a/05

ė.-ken (ümmíd ėtmek) 62b/04, 62b/04

ė.-ken (ziyān ėtmek) 51a/10

ė.-küçiler (ŝarf ėtmek) 65b/15

ė.-mes siz (iʿtimād ėtmes) 43b/05

ė.-mes (nehy ėtmek) 62b/10

ė.-mesden (ḫalḳ ėtmek) 46a/10

ė.-mişler (aḫẕ ėtmek) 74a/02

ė.-seij iz (ʿafv ėtmek) 78b/04

ė.-seij iz (gümān ėtmek) 66b/13

ė.-seij iz (ŝarf ėtmek) 79a/03

ė.-se (cemʿ ėtmek) 79a/10

ė.-se (iʿrāż ėtmek) 62b/05

ė.-seler (renc ėtmek)
79a/17

ė.-üij iz (güvāh ėtmek)
79b/08

ė.-üp (ėdüp) 40b/12, 43a/03, 44a/08, 45a/05, 45a/08, 45a/14, 48b/17, 71a/01

ė.-üp (cemʿ ėtmek)
69b/15, 71a/17

ė.-üp (hicret ėtmek)
63a/04

ė.-üp (iʿrāż ėtmek)
45a/05

ė.-üp (ḳaŝd ėtmek)
43a/03, 52b/01, 65b/13, 75b/01, 76a/11

ė.-üp (tābʿiyyet ėtmek)
45a/14

ė.-üp (taʿn ėtmek)
71a/01

ė.-üp (tecāvüz ėtmek)
48b/17

ė.-üp (terk ėtmek)
45a/08, 80a/04

ė.-üp (ümmíd ėtmek)
44a/08, 74a/12

ė.-küçidür (ʿafv ėtmek)
48a/17

ė.-er (ėder) 57a/02, 58b/11, 63b/13, 75a/17, 77a/11

ė.-er (iġrāç ėtmek)
59a/06

ė.-er mėn (menʿ ėtmek)
71a/11

ė.-er (rivāyet ėtmek)
57a/02

ė.-erge (ėderge) 65a/11

ė.-erler (ėderler) 54b/10, 74a/03

ė.-erler (iǧtiyār ėtmek) 54b/10

ė.-erler (menʿ ėtmek) 72b/17

ė.-erler (rivāyet ėtmek) 74a/03

ė.-ip (ḳabūl ėtmek) 52b/09

ė.-seler 48b/03

ė.-üp (ėdüp) 45b/04, 63a/04, 64b/16, 65b/13, 69b/15, 74a/12, 75b/01, 80a/04

ė.-üp (ėrmek) 52b/01

ė.-üp (iʿtibār ėtmek) 45b/04

ė.-üp (nisbet ėtmek) 64b/16

etbāʿ <Ar. birinin sözüne uyanlar, tābi olanlar.

e. dın 47a/15

ėtek dağ, tepe, yığın vb. yamaçlı şeylerin alt bölümü.

ė. inde (ėteginde) 69a/11

ėtme- yapmamak, yardımcı fiil.

ė.-ij iz (gümān ėtmemek) 52b/16

ė.-di (ʿitibār ėtmemek) 58b/04

ė.-di (iltifāt ėtmemek) 59a/12

ė.-gen (ümmíd ėtmemek) 79b/15

ėtmek etme; yardımcı fiil.

ė. (āzād ėtmek) 48b/04

ė. (ġaşr ėtmek) 77b/16

ė. (köp ėtmek) 70b/01

ė. (saʿy ėtmek) 74a/07

ė. (ŝarf ėtmek) 45b/01

ė. (temeyyüz ėtmek) 46b/06

ė. (yād ėtmek) 44b/17

ė. de (gümān ėtmek) 53a/03

ė. din (idrāk ėtmek) 42b/12

ė. din (meyl ėtmek) 65a/01

ė. ke (iḳrār ėtmek) 43b/07

ėtül- edilmek, yardımcı fiil.

ė.-di (taḳdír ėtülmek) 46a/11

ė.-gen 79a/14

ė.-gen (ṭalāḳ ėtülmek) 79b/05

ė.-gendür (muġkem ėtülmek) 71a/06

ė.-ürler (nehy ėtülmek) 49a/13

evāmir <Ar. buyruklar.

e. de (cemíʿ-i evāmir) 50b/05

Evís <Ar. özel ad.

e. 47b/14, 47b/17

e. niij 47b/13

evlāʾ <Ar. daha uygun, daha layık.

e. 44a/01

evlād <Ar. çocuklar.

e. 46a/09

e.-ı (evlād-ı Yaḳūb) 65b/16

e. nıij 45b/11

ėvür- çevirmek, değiştirmek.

ė.-di (ėvrüldi) 66a/03

evŝāf <Ar. vasıflar, nitelikler.

e. dan 60b/08

e.-ı (mutaṣavver-i evṣāf-ı kāmile) 77b/01

e.-ı (cemiʿ -i evṣāf-ı maḫlūḳāt) 42a/03

evvel <Ar. önce.

e. 46a/10, 48b/04, 48b/07, 50a/11, 54b/07, 56a/05, 68b/05, 69b/10, 71a/10, 77a/04, 77b/06

e. dür 42a/17

e. ki 40b/18, 59b/01

e. kiler 43b/02, 48b/14

e. kilerniij 56b/13

evvelí <Ar. en önce.

e. de (ümem-i evvelí) 48b/14

evveliyyet <Ar. öncelik.

e. 42a/17

e. i 42a/17, 42b/01

ėy ey!

ė. 40b/02, 41b/06, 41b/11, 45a/01, 47a/15, 49b/09, 50a/02, 50a/10, 50b/06, 52b/16, 53a/06, 53a/17, 53b/06, 56a/04, 58a/12, 58b/10, 59a/08, 59a/09, 59a/17, 59b/13, 60b/16, 61a/07, 62a/16, 62a/17, 62b/02, 63a/04, 63b/11, 64a/11, 64b/03, 64b/09, 64b/15, 65a/03, 65b/01, 65b/10, 65b/11, 66b/12, 66b/12, 66b/17, 67a/10, 69a/10, 73a/03,

74b/02, 76b/15, 77a/04, 77b/05, 77b/14, 78a/17, 79a/06

ey- söylemek, demek.

e.-di 58b/05, 59a/08, 71b/14

e.-ü 59b/04

eyā <Far. I. ey!

e. 44b/06, 44b/15, 48a/01, 50b/01, 50b/06, 57a/04, 72a/16, 77b/09

II. ya … ya da

e. 40b/11, 40b/12, 40b/20, 40b/21, 41a/05, 41a/05, 41a/08, 41a/09

III. yoksa.

e. 41a/20, 58b/07, 70a/02, 79a/12

IV. soru edatı.

e. 65b/01

ėye sahip, malik.

ė. ij izdür 44b/14

ė. leri 53a/06

ė. leridür 51a/03, 56b/08, 78a/09

ė. si 60a/14

ė. sidür 54a/17, 66b/01

ėyer- sahibi olmak, sahiplenmek.

ė.-güçilerdür 45a/09

ė.-üij iz 48b/16

ėylendür- döndürmek, çevirmek.

ė.-eler 75a/10

eyt- demek, söylemek.

e. 66b/12, 66b/17, 67a/10, 74b/02, 77b/14

e.-di 47b/14, 47b/15, 47b/16, 47b/16, 48a/02, 48a/02, 48a/03, 48a/03, 48a/04, 48a/05, 48a/06, 48a/09, 56b/16, 56b/17, 57a/04, 57a/07, 57a/13, 57a/13, 57a/15, 57b/01, 57b/02, 57b/05, 57b/07, 57b/09, 57b/10, 57b/12, 57b/12, 57b/17, 58a/01, 58a/11, 58a/12, 58a/16, 58b/01, 58b/02, 58b/05, 58b/06, 58b/08, 58b/10, 58b/12, 58b/13, 58b/13, 58b/16, 58b/16, 58b/17, 58b/17, 59a/01, 59a/09, 59a/09, 59a/10, 59a/11, 59a/14, 59a/15, 59a/16, 59a/17, 59a/17, 59b/03, 59b/08, 59b/08, 59b/09, 59b/11, 61a/09, 61a/10, 61a/10, 61a/10, 61a/10, 61a/11, 61a/12, 61a/12, 61b/04, 61b/06, 62a/15, 65b/12, 65b/14, 67b/09, 67b/11, 67b/12, 67b/13, 67b/14, 67b/15, 67b/17, 67b/17, 68a/01, 68a/02, 68a/03, 68a/05, 68a/06, 68a/06, 68a/07, 68a/08, 68a/09, 68a/10, 68a/12, 68a/13, 68a/14, 68b/03, 68b/10, 68b/10, 68b/12, 68b/13, 68b/14, 69a/03, 69a/10, 69a/15, 69b/11, 71b/05, 71b/07, 71b/08, 71b/09, 71b/09, 72a/05, 75b/09, 75b/12, 75b/14, 75b/15, 75b/16, 75b/17, 76a/02, 76a/02, 76a/06, 76a/07, 76a/10, 76a/17, 76b/01, 76b/02

e.-diler 52a/01, 52a/12, 57b/12, 58a/01, 58a/03, 58a/05, 58a/06, 58b/06, 58b/07, 59a/15, 61b/03,

62a/10, 65a/07, 68a/12, 68a/13, 68a/13, 76a/04, 77b/09

e.-dim 59b/11, 69a/14, 69b/03

e.-düñ 59b/11

e.-e siz 64b/09

e.-er ėrdi 59b/06

e.-er (ģikāyet eytmek) 59b/06

e.-gil 57a/13

e.-ip 52b/03

e.-ken 62a/14, 48b/02, 49b/06

e.-kenini 65a/03

e.-seij iz (rāst eytmek) 41b/07

e.-seler 75a/01ve

e.-üij iz 58a/04

e.-ülgen 63b/13

e.-ülse 73a/04

e.-ür 44a/12, 44a/16, 44b/07, 58a/03, 59a/04, 59b/04, 59b/07, 68b/06, 68b/07, 68b/14, 69a/02, 69a/12, 73a/06, 76b/06, 77a/04

e.-ür biz 41a/03

e.-ür sėn 58a/13

e.-ürler 48a/11, 48a/13, 48a/16, 49b/06, 56a/04, 56a/08, 59b/07, 74b/06, 75a/15, 76b/12

ėytme- söylememek.

e.-düm mü 58b/06

eytmeklik söyleme, deme.

e. ni 64b/15

e. üij iz 64b/13

eytül- denilmek, söylenilmek.

e.-gen 65b/04, 79b/01

e.-se 50a/02, 50a/03, 50a/04, 75a/09

e.-ür 44b/01

eytüş- karşılıklı konuşmak.

e. -ür (söz ėytmek) 47b/11

eẕā <Ar. eziyet, cefa.

e. (bėrmek) 64b/16

e. (ḳılmaḳ) 64b/18

eẕān <Ar. ezan.

e. 73a/04

ezel <Ar. önceliksiz, başlangıcı olmama.

e. den 75b/11

ezelen <Ar. ezelden beri.

e. 42a/17, 42b/01

ėẕgü iyi, güzel, faydalı.

ė. 70b/14, 78a/05

eżǵa <Ar. delil.

e. 65a/07

e. nı 65a/11

- F -

fā ʾíde <Ar. fayda, yarar.

f. 44a/17

f. ler 46b/10

f. lerniij 78a/04

f. si 79b/12

→ **fāyide**

faḳír <Ar. yoksul, yoksul, aciz.

f. (olmaḳ) 61a/11

f. ler 54a/12

f. lergedür 54a/17

fāriġ <Ar. ayrılmış; boş rahat.

f. (bolmaḳ) 57a/10, 57a/11, 57b/03, 57b/04, 58a/07

fāris I. <Ar. İran'ın güneyindeki Şiraz vilayeti.

f. 65b/10

II. <Ar. atlı.

f. 71b/13

fāsıḳ <Ar. günahkār.

f. lar 60a/03

f. larnı 53b/04

farż <Ar. Allah'ın yapılmasını istediği emir.

f. (edāʾ-yı farż) 70b/16

f. dur 73a/05

farżiyyet <Ar. farz olma.

f. de (mevżiʿ-i farżiyyet) 73a/05

Fātımā <Ar. Hz. Fatma.

f. 68a/02, 68a/05

fāyide <Ar. fayda, yarar.

f. 51a/01

f. (bėrmek) 62a/06

→ **fā'íde**

fāyideli <Ar. fāʾide + T. -li faydalı, yararlı.

f. 51a/07

fāʾyidesiz <Ar. fāʾide + T. -siz faydasız, yararsız.

f. 41a/02

fażílet <Ar. fazilet, erdem.

f. de 66a/16

fażl <Ar. üstünlük, fazilet, erdem.

f. 46a/07

f. ı 54b/03

f.-ı (faż̈l-ı ʿažím)
47b/09, 66b/01

f. ıdur 46a/06, 66a/17

f. ından 47b/05

f. ındın 74a/11

f. ını 46a/06, 47b/08, 66b/01

fehm <Ar. anlayış,anlama, idrak.

f. 41a/13, 53a/06

f. leri 56b/04

f. üij ize (ġatā-yı fehm)
45a/14

fehmle- <Ar. fehm + T. –le- anlamak, idrak etmek.

f.-mesler 74b/16, 76b/12

fehmlemek <Ar. fehm + T. -lemek anlamak, idrak etmek.

f. üij iz 45a/12

fehmletmek <Ar. fehm + T. -letmek anlatmak, idrak ettirmek.

f. dür 78a/15

feraġ <Ar. ferah.

f. dur (muḳteżā-ı feraġ)
45b/10

ferāhet <Far. şan ve şeref.

f. de 59b/02

ferāyiż <Ar. farzlar.

f.-i (ferāyiż-i ʿilm)
77a/01, 80a/05

f. -i (ferāyiż-i şerʿ)
80a/04

ferc <Ar. dişilik organı.

f. i 48a/12

ferd <Ar. şahıs, kişi.

f.-i (ferd-i şehvet) 48b/08

ferişte <Far. melek.

f. ler 44a/12

fermān <Far. ferman, buyruk, emir.

f. ına 78a/13

fetġ <Ar. ele geçirme.

f. (ḳablü'l-fetġ) 44a/02, 44a/03

f. (baʿdü'l-fetġ) 44a/02, 44a/05, 44a/05

f.-i (fetġ-i Mekke) 61a/09, 65b/10, 67b/03

f.-i (yevm-i fetġ-i Mekke) 64a/12

fetret <Ar. iki peygamber veya padişah arasında peygambersiz veya padişahsız geçen zaman.

f. 57a/02

fevt <Ar. kaybetme, kaçırma.

f. (bolmaḳ) 63b/15

f.-i durur 79a/12

f. i durur 80a/10

fey' <Ar. kâfirlerden savaşsız, at sürmeksizin ve deve koşmaksızın elde edilen her türlü maldır.

f. 54a/13, 54b/05

f. (ėtmek) 75b/03

fezaʿ <Ar. korkma.

f. 70a/06

fikr <Ar. fikir.

f. ler 42b/11

f. (müstaḳímü'l- fikr) 71b/13

fíl <Ar. fil.

f. 72a/01, 72a/03

f. ge 71a/08

f. i 71a/14

f. ni 71a/15, 72a/01

filān <Ar. falan, filan.

f. 58b/01, 58b/01, 58b/02, 58b/08, 59b/01

firāş <Ar. döşek, yaygı, yatak.

f. ına 67b/13

fitne <Ar. fesat, azdırma, fitne.

f. (kılmaḳ) 62b/01

f. ge 59a/11

-G- -Ġ-

Ġaffān <Ar. özel ad

ġ. 67b/10

Ġaffār <Ar. özel ad

ġ. dan 75b/04

ġafūr <Ar. bağışlayan, affeden, "esma-i hüsna"dan.

ġ. 62b/10

ġ. dur 64b/03, 78b/05

ġāfil <Ar. gafil, habersiz.

ġ. 74a/12

ġ. (ḳılmaḳ) 70a/17

ġ. lerdür 72b/14

ġalebe < Ar. galip gelme, yenme, üstünlük.

ġ. leri 56b/07

ġ. sini 65a/17

ġālib <Ar. yenme, alt etme.

ġ. 66a/08

ġ. (bolmaḳ) 51a/13, 52a/01, 63a/13, 71a/16, 71b/01

ġ. (ḳılmaḳ) 65a/15, 67b/02

ġ. dür 42a/14, 46b/16, 51a/14

ġ. ge 66a/04

ġanímet <Ar. düşmandan alınan mal.

ġ. 63b/16

ġ. den 54a/13

ġ. ke 54a/14

ġarāyib <Ar. garip ve tuhaf şeyler.

ġ. 66b/02

ġavġa <Far. kavka.

ġ. (ḳılmaḳ) 52b/03

ġayb <Ar. göze görünmeyen.

ġ. 73a/01, 79a/04

ġāyet <Ar. gayet, son derece.

ġ. 59b/02, 60a/16

ġayr <Ar. başka, gayrı.

ġ.-ı (ġayr-ı mebʿūş) 41b/06

ġ. 50a/05, 45a/17, 65a/01

ġ. ge 65a/11

ġ. ı 47b/07, 48a/12, 79a/09

52b/09, 54a/14, 57b/05, 60a/14, 68b/04

ġ. lar 51b/17

ġ. nı 43b/11, 60b/09, 72b/13

ġayretlen- <Ar. ġayret + T. –len

gayrete gelmek.

ġ.-üij iz 53a/06

ġayretlenmek <Ar. ġayret + T. –

lenmek gayret etme,

çabalama.

ġ. üij iz 45a/13

ġayẓ <Ar. öfke, gazap, kin.

ġ. 54b/08

ġāzi <Ar. gazaya katılan,

gazi.

ġ. larġa 54a/03

Ġifār <Ar. özel ad.

ġ. dan 68a/15

girif-tār <Far. tutulmuş, tutkun.

g. (ḳılmaḳ) 44b/09

gümān <Far. zan, sanı,

düşünme.

g. 71a/03

g. (ėtmek) 51a/06, 52b/16, 53a/01, 53a/03, 56b/10, 66b/12, 71a/03, 75a/04

g. uij ızġa 63a/13

günāh <Far. günah, dinî suç.

g. 49b/02, 49b/10, 49b/14

g. (ḳılmaḳ) 59b/14, 59b/15, 64a/17, 79b/13

g. lar 64b/16

g. larını 80a/17

g. larnı 48a/17

g. laruij ızını 65b/06

g. nı 58b/11

g. uij ızını 47b/04

g. umız 41a/03

güvāh <Far. tanık, şahit.

g. (ėtmek) 79b/08

güvālik <Far. güvā + T. -lik tanıklık, şahitlik.

g. (bėrmek) 70a/01

gūyā <Far. sanki, diyelim ki.

g. 59b/04

g. ki 75a/03

-H- -Ĥ- -Ḡ-

ĥaber <Ar. haber, bilgi.

ḫ. 68b/01, 68b/01, 75b/07

ḫ. (bėrmek) 40b/10, 40b/19, 41a/04, 41a/08, 49a/02, 49a/11, 52a/07, 61a/17, 68b/05, 73a/02

ḫ. (bėrülmek) 77b/15

ḫ. (ŝalmaḳ) 52a/13

ḫ. (yibermek) 52a/15

ḫ. i 76a/10, 77b/06

ḫ. ni 52b/06, 67b/07, 67b/09, 71a/11, 71a/13, 75b/16

ḫ. üij ni 57b/06

ĥaber-dār <Ar. ĥaber +Far. -dār haberdar.

ḫ. dur 44a/07, 48b/05, 50a/09, 50b/06, 59b/16, 70a/05, 77a/10, 78a/02

ġabíṣ <Ar. kötü.

ḫ. -i (ġabíṣ-i iʿtiḳād) 66a/12

ġācet <Ar. hacet, ihtiyaç, gerek.

ḫ. 54b/11, 71b/07, 79b/10

ḫ. ini 47b/11

ḥ. lerüij iz 74a/10

ḥ. üñ 57a/13, 57b/01

ĥācí <Ar. hacca giden, hacı.

ḫ. largedür 54a/03

ǵad (<Ar. ǵadd) sınır.

ḥ. lar 48b/15

ǵaded <Ar. yasak, engel.

ḥ. de 72a/16

ǵadeṣ <Ar. abdest ve guslün temizlenmesini gerektiren hal.

ḥ. den 41a/18

ǵadíd <Ar. demir.

ḥ. ni 46b/12

ǵādiṣ <Ar. meydana gelme.

ḥ. -i (ǵādiś-i ʿarūż) 60a/17

ǵakím <Ar. doğru, düzgün, "esma-i hüsna"dan.

ḥ. (Ḳurān-ı ǵakím) 74b/12

ḥ. dür 64b/09, 66a/17, 79a/05

ḥ. sėn 62b/02

Ḥakím ibn Ḥazān <Ar. özel ad

ḥ. 68b/02, 69b/08

ǵaḳíḳ <Ar. gerçeklik, doğruluk.

ḥ. ını 63a/12

ǵaḳíḳat <Ar. gerçek, hakikat.

ḥ. ını 71a/04

ǵaḳír <Ar. hakir, değersiz, hor, aşağı.

ǵ. lerdür 51a/12

ǵaḳ (<Ar.ǵaḳḳ) doğru, gerçek, hakikat.

ġ. 44b/17, 47a/13

ġ. (bolmaḳ) 61b/14, 66a/16

ġ. dan 46a/16

ġ. dın 65a/15

ġ. nı 46b/05, 65a/01, 75a/08

II. pay, hisse.

ġ. ına 72b/11

ġ. ında 47b/11

ġāl <Ar. hâl, durum.

ġ. 43a/13, 43b/06, 43b/16, 60b/15, 77a/11

ġ. de 44a/14

ġ. ı 46a/17, 66b/04, 66b/11

ġ. ları 66b/02

h. nı 58b/06

ḥ. i (ḥāl tili) 64b/08, 66a/05

ĥalāyıḳ <Ar. yaratılmışlar, insanlar.

ḫ. 59a/14, 60b/09, 76a/16

ḫ. da 60b/07

ḫ. dan 47a/10

ḫ. ġa 66a/07

ḫ. ḳa 46b/07

ḫ. lar 69b/07

ḫ. nı 50b/17, 65a/05, 69b/15, 74b/11

Ḫālid ibn Velīd <Ar. özel ad.

h. 69b/12

ĥalíf <Ar. birinin yerine geçen.

ḫ. i 61a/14, 75b/04

ĥalífe <Ar. birinin yerine geçen kimse.

ḫ. (ḳılmaḳ) 68a/16

ġālisen <Ar. özellikle.

ḫ. 67a/06

ĥalḳ <Ar. yaratma, yaratılma.

ḫ. (ėtmek) 40b/12, 40b/12, 46a/10, 77a/14, 77a/17

ḫ. dın (müşābehet-i ḫalḳ) 77a/12

ḫ. ġa 50b/08

ġalḳa <Ar. halka; tokmak.

ġ. ġa 71b/12

ġamíde <Ar. övülmeye değer.

ḫ. ni (ʿāḳıbet-i ġamíde) 44a/06

ġāmil <Ar. gebe olma, gebelik.

h. nıij 79a/09

ġamím <Ar. kaynar su.

ḫ. 40b/08

ġaml <Ar. gebe olma, gebelik.

ḫ. (vaż^{ʿ}-ı ġaml) 80a/11

ĥamse <Ar. beş.

ḫ. (ŝalāt-ı ḫamse) 76b/17

ĥarāb <Ar. yıkık, viran.

ḫ. (ḳılmaḳ) 53a/04, 71a/14

ġarb <Ar. savaş.

ḫ. (silāġ-ı ġarb) 46b/09

ġarem <Ar. Hac zamanında ihrama girilen yerden

itibaren Kâbe'ye doğru olan kısım.

ḥ. ge 72a/03

ĥāric <Ar. dışarı, dışarıya doğru.

ḫ. 70b/06, 75a/15

ḫ. (bolmaḳ) 45a/15, 65a/02

ḫ. dür 47a/04, 58b/09

ḫ. lerdür 47a/15

ĥāŝ (<Ar. ĥāŝŝ) mahsus, özel.

ḫ. 77a/13

ḫ. dur 45b/06, 60b/13, 77a/1

ġased <Ar. kıskançlık.

ḥ. ni 54b/08, 56a/06

ġasenāt <Ar. iyilikler.

ġ. ı 70a/12

ġ. ına 70a/13

Ḥasen ibn Ġulām <Ar. özel ad.

ġ. 68a/02

ġāŝıl <Ar. husula gelen, çıkan, olan.

ḥ. (bolmaḳ) 59b/02

ḥ. (ḳılmaḳ) 46b/17, 47b/06, 70b/06,70b/07

ḥ-ı (ġāŝıl-ı kelām) 65b/13

ġāŝılsız <Ar. ḥāŝıl + T. -sız husula gelmeyen, çıkmayan.

ḥ. (bātıl-ı-ġāŝıl) 45b/09

ġāŝiyyetli <Ar. ġāŝiyet + T. –li özel, mahsus.

ḥ. 60b/12

ġasret <Ar. üzüntü, esef.

ġ. 58a/17

ġāŝiyyet <Ar. özel.

ġ. 64b/16

Hāş <Ar. özel ad.

h. larını 69b/14

Ḥaşʿam <Ar. özel ad.

ġ. ge 71a/17

ġ. ġa 71a/16

ġ. nı 71a/17

Hāşim <Ar. özel ad.

h. niij 61a/08

ġaşr <Ar. ölüleri diriltip mahşere çıkarma; kıyamet.

ḥ. (ėtmek) 77b/16

ĥaṭ (<Ar.ĥaṭṭ) yazı, mektup.

ĥ. 61a/16, 61b/04

ĥ. nı 61a/15, 61a/17, 61b/03, 61b/05, 61b/06, 61b/04

ĥaṭāʾ <Ar. hata, kusur, yanlış.

ĥ. 70b/04, 71a/03

ĥ. larnı 60a/10

ĥ. -yı (ḫaṭā-yı fehm) 45a/14

Ḥātib <Ar. Esedoğullarının halifi.

h. ni 61b/06

Ḥātib ibn Ebí <Ar. Esedoğullarının halifi.

ġ. 61a/14, 61a/16

ġattā <Ar. hatta, bile, bundan başka.

ġ. 62a/13, 70b/01, 76a/15

ĥatun kadın, eş.

ḫ. 40b/11, 47b/12, 47b/14, 59b/06, 59b/07, 61b/05, 61b/04

ḫ. ġa 59b/08, 64a/01, 64a/03

ḫ. ı 47b/12, 47b/16

ḫ. ına 47b/14, 47b/15

ḫ. lar 44a/16, 45a/16, 48a/13, 48a/15, 63a/04, 63a/16, 64a/11, 79a/15, 79b/05, 80a/06, 80a/10

ḫ. lardın 79b/08

ḫ. nı 79a/08

ḫ. lardur 48a/14

ḫ. larġa 63a/16, 63a/17

ḫ. ları 63b/13, 64a/01

ḫ. larığa 47b/13

ḫ. larına 48a/11

ḫ. larından 48a/11, 48b/01

ḫ. larını 75b/03

ḫ. larnı 44a/10, 63a/04, 63a/15, 63b/01, 63b/16, 79a/07, 79b/07

ḫ. laruij ızdan 63b/15, 78a/17, 80a/07

ḫ. laruij ızġa 63b/11

ḫ. laruij ıznı 79a/06

ḫ. nı 59b/06, 59b/12, 61b/03, 63b/12, 79a/14

ḫ. nıij 47b/10, 52b/05, 79a/09

ĥavâṣ <Ar. seçilmiş.

ĥ. -ı (ĥavâṣ-ı aṣġāb) 65b/12, 65b/14

ĥavf <Ar. korku.

ĥ. dan 72b/08

Hāviye <Ar. cehennemin yedinci katı, en şiddetlisi.

h. dür 70a/14

→ Hāviyet

Hāviyet <Ar. cehennemin yedinci katı, en şiddetlisi.

h. 70a/15

→ Hāviye

Ǧavle <Ar. özel ad.

ġ. 47b/16

Ḫavle Evís ibn Ṣāmit <Ar. özel ad.

h. niij 47b/12

hayāt <Ar. hayat, ömür.

h.-ı (hayāt-ı şerʿiyyet) 54a/14

Ḫayber <Ar. özel ad.

ĥ. ge 52b/11

ĥayr <Ar. iyi, faydalı, hayırlı, yarar.

ĥ. 43b/04, 50a/05, 74a/09

ĥ. (vücūhü'l-ḫayr) 78b/16, 79a/03

ĥ. (bėrmek) 50a/16

ĥ. dur 50a/16

ĥ. ge (aʿmāl-i ĥayr) 46a/03

ĥ. ge (meŝārif-i ĥayr) 45a/17

ĥ. -ı (ĥayr-ı Kevśer) 67a/03

ĥ. ıdur 74b/04

ġayrān <Ar. şaşma; kamaşma.

ġ. (bolmaḳ) 58a/08

ġayrāt <Ar. sevap kazanmak için yapılan hayırlı işler, iyilikler.

ġ. 47b/08, 70b/06

ġayretlen- <Ar. ḥayret + T. -len şaşırmak, ne yapacağını bilmemek.

ġ.-güçilerge 41a/02

ĥayrlı <Ar. ĥayr + T. -lı hayırlı, iyi, faydalı, yararlı.

ĥ. 78b/16

ġayż <Ar. kadınlarda aybaşı.

ġ. 79a/08, 80a/09

ġ. dan 80a/06

ġ. ları 80a/06

ġāżır <Ar. huzurda, meydanda, göz önünde bulunma.

ġ. 59b/05, 75b/08, 75b/16, 76a/04

ġ. (bardur) 40b/08

ġ. (ėrmek) 69b/15, 75b/08

ġ. da 41b/14, 67a/16

ġ. dur 49a/04

ḥ. (ḳılmaḳ) 46a/04

ġāżırla- <Ar. ġāżır + T. –la- hazırlamak.

ġ.-dı 50b/13

→ ġāżırle-

ġāżırle- <Ar. ġāżır + T. –le- hazırlamak.

ġ. -gen 59b/15, 66a/16

→ ġāżırla-

ĥazíne <Ar. hazine.

ĥ. leri 76b/11, 76b/11

helāk <Ar. mahvolma, yok olma.

h. (bolmaḳ) 40b/14, 48b/13

h. ine 44b/09

helāklik <Ar. helāk + T. -lik şiddetli azap.

h. dür 72b/13

ġelāl <Ar. kullanılması şer'en caiz olan.

ġ. 63a/16, 63a/16

ġ. (bolmaḳ) 79a/16

hem <Far. aynı zamanda, da, de.

h. 40b/15, 41b/15, 44b/13, 49a/05, 52a/09, 52a/14, 52a/16, 52b/03, 52b/03, 53b/04, 57a/16, 57a/17, 58b/03, 58b/05, 61b/15, 62a/02, 62a/06, 64b/01, 67a/15, 72b/05, 72b/12, 74b/03, 76b/16, 78b/12, 80a/08, 80a/09

heme <Far. cümle, hep, bütün.

h. (bolmaḳ) 57b/03

h. den 62b/05

hemíşe <Far. daima, her zaman.

h. 43a/01, 43a/12, 60b/04

h. (ḳılmaḳ) 57b/15

hem-rāh <Far. yoldaş, yol arkadaşı.

h. 71a/16, 71b/01

her <Far. her, bütün.

h. 42a/15, 42a/16, 43a/06, 44a/05, 46a/16, 46b/15, 47b/05, 47b/08, 49a/04, 49a/11, 49a/12,

52b/03, 52b/03, 53b/03, 53b/15, 58a/02, 59a/03, 59b/04, 60a/13, 60a/15, 60a/15, 60b/04, 60b/06, 60b/12, 61a/02, 63a/02, 66a/06, 66a/06, 66a/09, 66b/01, 67b/04, 69a/13, 72a/02, 72a/04, 73a/06, 77a/14, 78a/11, 78a/13, 78b/14, 79a/10, 79b/14, 80a/04

hevā <Ar. istek, arzu.

h. larına 45a/09

h. sına 45a/14

hevl <Ar. korku.

h. 70a/06

h. ini 70a/08

heybet <Ar. heybet, gösteriş.

h. üij izni 77a/17

heyʾet <Ar. şekil, suret.

h. de 60b/12

Ḫırā <Ar. Mekke civarında bulunan yalçın bir kayalığın adı.

ḫ. sında 74a/03

ĥıyānet <Ar. hainlik, hıyanet.

ḫ. 52b/01, 54a/14

ḫ. (ḳılmaḳ) 52b/06

Ḥicāz <Ar. Arap yarımadasında Mekke ve Medine'nin bulunduğu ülke.

ġ. 76a/15

hicret <Ar. hicret, göç etme; Mekke'den Medine'ye göç etme.

h. (ėtmek) 63a/04

h. (ḳılmaḳ) 51b/15, 54a/17, 54b/07, 61a/10

h. iniij 68a/15

h. ke (dār-ı hicret) 54b/06

híç <Far. I. yok denecek kadar az olan; yok olan.

h. 40b/18, 43a/13, 43b/17, 43b/17, 78a/10

II. asla

h. 41a/01, 42b/11, 51a/02, 57a/03, 62a/15, 67a/16, 67a/17, 68b/01, 69b/12, 77a/09

III. hiçbir.

h. 46b/02, 46b/03, 46b/16, 48a/16, 49a/04, 53b/01, 53b/06, 53b/07, 56a/11, 60a/12, 60a/16, 61a/13, 64a/12, 68b/01, 71a/10, 78a/16

hidāyet <Ar. hak yolunu gösterme, hak yolunda olma.

h. 47b/07

h. (tapmaḳ) 66a/17

ġikāyet <Ar. hikâye.

ġ. (ėtmek) 75a/17

ġ. (eytmek) 59b/06

ġikmet <Ar. hikmet.

ġ.-i (ġikmet-i bāliġ) 77a/17

ġ. ine 51b/11

ĥilāf <Ar. karşı, zıt, aksi.

ĥ. (ḳılmaḳ) 49b/03, 51a/11, 54a/16, 54b/13, 78b/14

ĥ. (yörümeḳ) 66b/04

- **ĥilāf yörü- :** karşı gelmek.

ġíle <Ar. hile, aldatma.

ġ. 68b/10

ġ. (ḳılmaḳ) 72a/02

ġ. sindin 57a/03

ġilm <Ar. yumuşak, mülayim.

ġ. 75a/04

Hind <Ar. Hindistan.

h. ge (arż-ı Hind)

ġisāb <Ar. hesap verme, hesaba çekilme.

ġ. 77b/16, 78a/03

ġ. (ḳılmaḳ) 47b/15

ġ. 72b/09

ġiŝār <Ar. kale, hisar.

ġ. da 52a/10

ġ. dan 52a/09

ġ. nıij 52a/11

ġ. uij ızdan 52a/13

ĥitr <Ar. yanlış, hata.

ḫ. 58a/08

ĥor <Far. alçak, rezil, bayağı.

ĥ. 51a/12

ĥorlıḳ <Far. ĥor + T. -lıḳ zillet, alçaklık, rezillik.

ĥ. ġa (tüşmek) 49a/01, 50b/17

ĥoş <Far. güzel, iyi.

ĥ. 41b/09, 41b/09, 71b/06

ĥoş-rūy <Far. ĥoş + rūy güzel yüzlü.

ĥ. ėrdi 47b/13

ġucce <Ar. delil, ispat, kanıt.

ġ. 65a/11

ġ.(ímān-ı ücib m -i ḥucce)74b/16

ġ. ni 65a/12

Ḫudā <Far. Allah, Tanrı.

ĥ. 43a/17, 45b/04

→ **Ḫudāy**

Ḫudāy <Far. Allah, Tanrı.

ĥ. 64b/18

ĥ. ā 59a/10

ĥ. dan 56b/02

ĥ. (teʿālā) 43b/07, 50a/04, 50b/03

→ **Ḫudā**

Ḫudeybiye <Ar. özel ad.

ġ. de 67b/03

ġudūd <Ar. sınırlar.

ġ. -ı (ġudūd-ı Allāh) 48b/16

ġ. -ı (ġudūd-ı resūlu'llāh) 48b/16

ġ. ına 48b/14, 48b/17

ġ. ından 48b/16

ġudūṣ <Ar. sonradan peyda olma.

ġ. 60b/13

ġuḳūḳ <Ar. hukuk, haklar.

ġ. -ı (ġuḳuḳ-ı māl) 71a/02

ġ. nı 59b/17

ġuḳūḳu'llāh <Ar. Allah'ın hukuku.

ġ. nı 79a/01

ġulḳūm <Ar. boğaz.

ĥ. ına 41b/03

ĥurmā <Ar. hurma ağacının meyvesi.

ĥ. 53b/01, 53b/02

Ḫutame <Ar. cehennemin beşinci katı.

ĥ. 71a/04

ĥ. niij 71a/04

Huzāġa <Ar. özel ad.

h. 67b/04, 67b/05

h. dan 67b/08

h. dur 68b/07

h. nıij 67b/05

Huzāġí <Ar. özel ad.

h. 67b/07

ġūş <Far. akıl.

ġ. ınıij 58a/10

ġużū‘ <Ar. alçakgönüllülük, gönül alçaklığı.

ġ. ına 44b/17

ġüccāc <Ar. hacılar.

ġ. -ı (ġüccāc-ı ‘Arab) 71a/11

ġücec <Ar. deliller, ispatlar.

ġ. 43b/07, 65a/07, 65a/16, 65a/17 77b/09, 77b/10

ġ. (bolmaḳ) 65a/12

ġ. -i (ġücec-i kitāb-ı Allāh) 65a/13

ġ. ümizni 78a/08

ġ. ler 46b/04

ġükm <Ar. karar, hüküm.

ġ. (ėtmek) 61a/02, 63b/13, 66a/09

ġ. (ḳılmaḳ) 42a/15

ġ. i 61a/02

ġ. idür 63b/13

ġ. ine 60a/15, 65a/09, 73a/02

ġ. inedür 77b/02

ġ. ini 80a/07

ġ. ler 79b/11, 79b/12, 80a/15

ġ. leri 45a/08, 66b/04

ġ. lerine 45a/08

ġ. lerniij 79b/01

ġ. üij edür 62a/17

ġürmet <Ar. hürmet, saygı.

ġ. i 47b/13

Ḥürmet ʿaleyhe Ḥavle <Ar. özel ad.

ġ. 48a/02, 48a/03, 48a/05, 48a/06

ġür (<Ar. ġürr) özgür, tutsak olmayan.

ġ. ler 74a/01

ġüsn <Ar. güzellik.

ġ. (ḳarż-ı ġüsn) 45a/17, 79a/02

ġ. i 48a/16

ġ. -i (ġüsn-i ẕāt) 60b/13

ġ.- i (hüsn-i cemāl) 59a/11

ġüsnā <Ar. en güzel.

ġ. nı (cezāʾyı ġüsnā) 44a/06

ĥüsrān <Ar. zarar, ziyan.

ĥ. dadur 70b/13

ġüzn <Far. hüzün, üzüntü.

ġ. ge (ŝalmaḳ) 49b/15

-ı-

ılġar savaş.

ı. da 65b/13

ısı ısı, sıcak, sıcaklık.

ı. 40b/05, 70a/16

ıṣlāḥ <Ar. iyi hale koyma, iyileştirme.

ı. (ḳılmaḳ) 60b/06

ʿıyş <Ar. yaşama; zevk ve safa.

ʿı. (merżí-i ʿıyş) 70a/12

-İ- -Ì-

ʿibādet <Ar. ibadet, kulluk etme.

ʿi. ıl(ḳmaḳ) 57a/03, 57a/14, 57b/02, 67a/14, 67a/15, 67a/16, 67a/17

ʿi. de 57b/05, 57b/07

ʿi. din 57b/09

ʿi. indin 76b/17

ʿi. ke (kirişmek) 57a/11

ʿibāret <Ar. bir şeyin aynı.

ʿi. din 74a/12

ibā <Ar. kaçınma, imtina etme.

i. (ḳılmaḳ) 47b/14, 58a/04

ibdāʿ <Ar. yoktan ortaya koyma, icat, yaratma.

i. (kılmaḳ) 47a/10

İblís <Ar. şeytan.

i. 57a/03, 57a/04, 57b/10

i. ke 57a/07

İbn Selím <Ar. özel ad.

i. 52a/08

İbn Varaḳaʿ <Ar. özel ad.

i. 69b/08

İbn ʿAbbas < Ar. Hz. Muhammedin amcasının oğlu ve

büyük sahabelerden biri.

i. 50a/02, 53b/01, 54a/01, 59a/04, 60b/02, 62b/13, 64a/03, 65b/16, 68b/06, 68b/10, 68b/10, 68b/14, 68b/14, 69a/02, 69a/10, 69a/12

i. dan 57a/01

İbn ʿAbdüʾl-Müṭṭalib <Ar. özel ad.

i. 68b/02

İbn ebí <Ar. özel ad.

i. 76a/03, 76b/07

i. ge 76a/09

i. nı 76a/02

i. nıij 76a/05

i. ni 76a/10

İbn Mālik <Ar. özel ad.

i. 71a/11

İbn Ṣāmit <Ar. özel ad.

i. (zevc-i Evis ibn Ṣāmit) 47b/17

İbn Ümeyye <Ar. özel ad.

i. 67b/06

İbrāhím < Ar. Hz. İbrahim.

i. 47a/01, 47a/05, 62a/09, 62a/15, 62b/03

i. niij 47a/01, 62a/13

ícād <Ar. vücuda getirme, yaratma.

í. (ķılmaķ) 40b/15, 41a/08, 41a/10

í. ge 40b/19

í. nı 40b/18

ictihād <Ar. gücü yettiği kadar çalışma.

i. ı 57b/05, 57b/07

ictināb <Ar. sakınma, çekinme, uzaklaşma.

i.-ı (ictināb-ı menāhí) 70b/16

iç iç, iç kısım.

i. inde 61a/16

i. ine 71a/12

iç- içmek.

i.-güçiler siz 40b/05

→üç-

içün I. için.

i. 61a/12, 61b/16, 61b/17, 62a/14, 63a/01 64b/02, 64b/15, 65b/15

II. diye.

i. 65a/16

→ üçün

ʿiddet <Ar. boşanmış yahut kocası ölmüş bir kadının tekrar evlenebilmesi için bekleyeceği muayyen süre.

ʿi.79a/12, 79b/06

ʿi.de 79a/12

ʿi. i 80a/11

ʿi. idür 80a/14

ʿi. leri 80a/08, 80a/09, 80a/10

ʿi. leriniij 79b/06

idrāk <Ar. anlayış, anlama.

i. 66a/08

i. (ėtmek) 42b/12

i. (ḳıldurmaḳ) 70a/07

i. (ḳılmaḳ) 70a/08

ifhām <Ar. anlatma, anlatılama.

i. 66a/08

ifrāṭ <Ar. aşırı gitme.

i. 47a/13

ifṭār <Ar. oruç bozma.

i. (ḳılmaḳ) 57a/10, 57b/02, 57b/04

iftirā <Ar. iftira, birine aslı olmayan bir suç yükleme.

i. (ḳılmaḳ) 64a/14, 65a/08

i. dur 64a/16

iġāret <Ar. yağma etme.

i. 51b/17

iġvā <Ar. yoldan çıkarmak.

i. (ḳılmaḳ) 57a/05

iġāṭā <Ar. çevirme, kuşatma, kaplama.

i. 66a/08

i. (ḳılmaḳ) 42b/12, 49a/03

i. sından 41a/13

i. -yı (iġātā-yı müteʿaẕẕir) 60b/06

iġlâṣ <Ar. samimiyet, doğruluk.

i. 79a/02

iġsān <Ar. ihsan, bağış.

i. 62b/12

iĥlāl <Ar. bozma.

i. (ḳılmaḳ) 57a/05

iĥrāc <Ar. ihraç, dışarı çıkarma, atma.

i. (ėtmek) 59a/06

i. (ḳılmaḳ) 71a/02

iġrāz <Ar. kazanma, alma.

i. (ḳılmaḳ) 44a/01

iḥtibār <Ar. deneme, sınama.

i. nı 61b/13

iḥtilāf <Ar. ayrılık, uymayış, uymama.

i. (ḳılmaḳ) 73a/05, 80a/11

iǵtimāl <Ar. mümkün olma, mümkünlük.

i. 62b/06, 79b/02

i. i. 79b/04

iḥtirāʿ <Ar. benzeri görülmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme.

i. (ḳılmaḳ) 47a/10

i. (ḳılmaḳ) 66b/03

iḥtiyācsız <Ar. iḫtiyāc + T. -sız ihtiyaçsız, gereksinimsiz.

i. 46b/03

iḥtiyār <Ar. seçme, tercih etme.

i. (ėtmek) 54b/10

i. (bolmaḳ) 41b/07

i. (ḳılmaḳ) 54b/06

iḳāmet <Ar. durma.

i. (ḳılmaḳ) 50b/04, 74a/04

i.-i (iḳāmet-i cumʿa) 74a/01

iḳrār <Ar. itiraf etmek.

i. (ėtmek) 43b/07

i. (ḳılmaḳ) 58b/12

ʿiḳāb <Ar. eza, cefa, eziyet.

ʿi. ı 53a/12

ʿİkrime ibn Ebí Cehl <Ar. özel ad.

ʿi. 67b/06, 69b/14

iḳtibāṣ <Ar. ödünç alma.

i. (ḳılmaḳ) 57a/14

iḳtidā <Ar. uyma, tābi olma.

i. (ḳılmaḳ) 62a/09

ʿilāc <Ar. ilaç, derman.

ʿi. 58b/16

ʿi. (ḳılmaḳ) 58a/01

ilgeri önce, evvel, önde, ileri.

i. 66b/15

ʿilm <Ar. ilim.

ʿi. 47b/07, 50a/07

ʿi. (ferāyiż-i ʿilm) 80a/05

ʿi. din (ehl-i ʿilm) 74a/09

ʿi. i (ferāyiż-i ʿilm) 77a/01

ʿi.leri 75a/04

ʿi.ni 77a/01

ʿilmiyye <Ar. ilim.

ʿi. ni (kütüb-i ʿažām-ı ʿilmiyye) 66b/05

iltifāt <Ar. meyil, önem verme, yüzünü çevirip bakma.

i. (ėtmek) 59a/12

ímān <Ar. Allaha inanma, iman etme.

í. 47a/14, 47a/14, 56a/05, 59b/05

í. (ḳaltürmek) 43b/03, 44a/17, 44b/16, 45b/02, 46a/05, 47a/16, 47a/16, 48b/10, 49b/09, 50b/16, 51a/15, 52b/04, 52b/04, 61b/16, 62a/13, 65b/02, 65b/15, 66a/02, 70b/14, 74b/14, 76b/05, 77b/17,

78a/04, 78a/17, 79b/12, 79b/13

í. ge 59b/04

í. larında 54b/04

í. larındın 77b/11

í. larınıij 63a/12

í. nı 51b/06, 54b/06

í.-ı (ímān-ı ūcmib -i ḥucce) 74b/16

imdi şimdi.

i. 69b/03

imkān <Ar. imkān, olasılık.

i. dın 60b/13

imtiġān <Ar. deneme, sınama.

i. 63a/13

i. (ḳılmaḳ) 63a/04

imtināʿ <Ar. çekinme, geri durma.

i. 47a/10

in- inmek, nüzul etmek.

i.-gen 43a/05, 44b/17, 74b/10

inʿām <Ar. nimetler, mallar.

i. ını 71b/03

İncíl <Ar. Allah'ın vahiy yoluyla dört büyük peygambere yolladığı mukaddes dört büyük kitaptan Hz. İsa'ya nazil olanı.

i. (kitāb-ı Tevrít ve Zebūr ve İncíl) 47a/02

i. ni 47a/07

infāḳ <Ar. I. nafaka verme.

i. ıl(ḳmaḳ) 63a/17, 63b/11, 63b/12, 63b/16, 64a/01, 64a/02, 75a/16, 77a/02, 78b/15

II. harcama.

i. 44a/02, 44a/03

i. (ḳılmaḳ) 43b/04, 43b/15, 43b/17, 44a/02, 44a/05, 44a/07, 44a/09

inkār < Ar. inanmama, reddetme.

i. (ėtmek) 58b/11, 77b/10

inḳıtāʿ <Ar. kesinti.

i. nı 47a/10

inḳıyād <Ar. boyun eğme, kendini teslim etme.

i. (ḳılmaḳ) 47a/03, 78a/13, 78a/14, 78b/15

i. dan 75a/14

i. ge 65a/09

i. nı 78b/17

inŝāf <Ar. insaf.

i. (ḳılmaḳ) 58b/11

insān <Ar. insan, beşer.

i. 59a/03, 70a/02, 70b/12

inzāl <Ar. indirme, indirilme.

i. 76b/07

i. ı(ḳmaḳ) 41a/05, 41a/06, 43b/10, 46b/05, 46b/06, 46b/07, 46b/11, 48b/15, 60a/05, 78a/01, 80a/16

irāde <Ar. irade, arzu, ihtiyar.

i. (ḳılmaḳ) 60b/06

→ **irādet**

irādet <Ar. irade, arzu, ihtiyar.

i. imiz 41b/05

→ **irāde**

irsāl <Ar. göndeme, gönderilme, yollama.

i. (ḳılmaḳ) 46b/11

iʿrāż <Ar. dönmek; red, yasak.

i. (ėtmek) 45a/05, 62b/05

i. ıl(ḳmaḳ) 45a/13, 46b/01, 65b/03, 77b/10, 78a/14

ʿi. (ṣalmaḳ) 75a/11

ʿİsā ibn Meryem <Ar. Meryem oğlu İsa.

ʿi.59a/07

ʿi. ni 47a/07

ʿi. niij 65a/03

ʿindehu <Ar. huzur, kat.

ʿi. 68a/02

iṣ̱bāt <Ar. şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma, kanıtlama.

i. (ḳılmaḳ) 51b/05

İsḥāḳ İbn <Ar. özel ad.

i. 74a/02

ʿİsā <Ar. İsa peygamber.

ʿi. 65a/06, 65b/12

ʿi. ge 47a/07, 47a/08

ʿi. niij 65b/14

İslām <Ar. İslam dini, Müslümanlık.

i. (dín-i İslām) 65a/15

i. da (rāh-ı İslām) 74a/03

i. ġa 66a/17, 69b/10

i. nıij (dín-i İslām) 65a/12, 65a/17

i. nı (dín-i İslām)

65a/16

ism <Ar. isim, ad.

i. i 52a/11, 57a/02,

65a/06, 75b/04

i. idür 57a/05

i. ini 41a/13, 71a/09

i. ler 60b/12

istiġfār <Ar. tövbe etme, Allahtan bağışlamasını isteme.

i. (ḳılmaḳ) 62a/14,

64b/02, 75a/09, 75a/13,

75a/13

i. dan (taleb-i istiġfār)

75a/11

istikbār <Ar. büyüklenme,

kendini büyük görme.

i. 75a/10

istiḳāmet <Ar. bir şeyin bir tarafa doğrulması, uzaması.

i. i 59a/10

istirāġat <Ar. rahat etme, dinlenme.

i. dur 41b/09

ʿiŝyān <Ar. isyan, asilik.

ʿi. dın 80a/16

iş iş, amel.

i. 58b/17, 70b/02,

70b/04, 77b/16, 78a/15,

79a/17

i. de 64a/17

i. dür 64b/12

i. i 42a/14

i. inde 80a/15

i. ke 53b/15, 64b/02,

80a/04

i. ler 41b/16, 45a/06, 58b/01, 63b/13, 65b/04

i. lerge 65a/01, 78b/13

i. leri 43a/03, 74b/13, 74b/13

i. lerine 49b/01

i. lerini 78a/05

i. leriniij 56b/14

i. lerni 77b/05

i. lerüij iz 77b/16

i. lerüij izni 62a/01, 62a/02

i. ni 57b/09, 61a/02, 64a/14, 64a/14, 66a/09, 70b/02, 77a/01, 78b/16, 79b/03

i. üij izni 62a/08, 64b/09, 77b/04, 77b/04

i. ümiz 49b/07

i. üniij 60b/07

i. turur 58b/17

→ **üş**

iş- (ant) içmek.

i. erler (ant işmek) 50b/10

işlü işli, amelli.

i. 71a/03

iştiġāl <Ar. uğraşma, meşgul olma.

i. 80a/05

i. den 65b/05, 74a/08

iṭāʿat <Ar. boyun eğme, alınan emre göre davranma.

i. 75a/14

i. (ḳılmaḳ) 50b/05, 56a/11

iʿtibār <Ar. değer verme, saygı gösterme.

i. (ėtmek) 45b/04, 58b/03

iʿtidād <Ar. sayma, iddet çekme.

i. (ḳılmaḳ) 63b/03

iʿtiḳād <Ar. inanma, gönülden tasdik ederek inanma.

i. lar 70a/04

i. lardan (ġabíṣ-i iʿtiḳād) 66a/12

iʿtimād <Ar. güven, itimat.

i. (ėtmek) 43b/05

i. (ḳılmaḳ) 43b/01

ittibāʿ <Ar. uyma, tabi olma.

i. da 48b/17

i. ları 67b/06

i.-yı (ittibāʿ-yı Ḳurān) 70b/15

ittifāḳ <Ar. ittifak, sözleşme, birleşme.

i. da (bolmaḳ) 52a/04

ittiṡāf <Ar. muttasıf olma, vasıflanma.

i. 77a/13

íżāġ <Ar. açık, apaçık anlatma.

í. (ḳılmaḳ) 43b/11

ʿizzāt <Ar. izzetler, ikramlar.

ʿi. -ı (ʿizzāt-ı müslimín) 45a/17

ʿizzet <Ar. değer, kıymet, yücelik.

ʿi. 76b/14

iẓhār <Ar. gösterme, meydana çıkarma.

i. (ėtmek) 47b/12

i. (ḳılmaḳ) 52a/03, 62a/02, 77b/04

iẕn <Ar. izin, müsaade.

i. (bėrmek) 71b/06

i. i 53b/03, 78a/11

-K- -Ḳ-

Kaʿb <Ar. Nadiroğullarından bir kişi.

k. 52a/05, 52a/06

k. nı 52a/08, 52a/09

k. niij 52a/08

→ Kaʿb ibn Eşref Ḳoruḳ

Kaʿb ibn Eşref Ḳoruḳ <Ar. Nadiroğullarından bir kişi.

k. 52a/03, 52a/05

→ Kaʿb

ḳabāʾil <Ar. kabileler, boylar.

ḳ.-i (ḳabāʾil-i ʿArab) 71a/17

Kaʿbe <Ar. Kâbe.

k. 52a/06

k. (tahríb-i Kaʿbe) 72a/16

k. den (tavāf-ı Kaʿbe) 71a/11

k. ni 71a/13

k. niij 72b/07

ḳabíle <Ar. kabile, soy.

ḳ. 69a/13

ḳ. ni 69a/14

ḳabr <Ar. kabir, mezar.

ḳ. dekiler 70a/03

ḳ. lerge 70b/01

ḳabl <Ar. ön, önce.

ḳ. (ḳablü'l-feṯḥ) 44a/03

ḳabūl <Ar. kabul, kabul etme, benimseme.

ḳ. 65a/01

ḳ. (ėtmek) 52b/09

ḳ. (ḳılmaḳ) 52b/02, 57a/16, 58a/03, 58a/05, 76a/05

k. 44a/02

ḳaç- kaçmak, uzaklaşmak.

ḳ.-a (turmaḳ) 66b/17

ḳ.-arlar (ėmek) 56a/17

ḳaçan ne zaman, …dığı zaman, …dığında.

ḳ. 64b/17, 65a/06

ḳadar <Ar. kadar, ölçüsünde.

ḳ. ge 78b/14

ḳadím <Ar. eski.

ḳ. (ʿadāvet-i ḳadím) 67b/05

ḳādir <Ar. kudretli, her şeye gücü yeten.

ḳ. (ėrmek) 47b/05

ḳ. (bolmaḳ) 48b/07

ḳ. (olmaḳ) 48b/08

ḳ. dür 42a/16, 53b/15, 62b/10, 77a/14

ḳadr <Ar. değer, kıymet.

ḳ. ini 60b/04

kāfir <Ar. kâfir, Allahı inkâr eden.

k. (bolmaḳ) 44b/13, 45b/07, 56a/08, 56b/16, 56b/17, 61b/14, 62a/05, 62b/01, 62a/15, 65b/16, 67a/10, 74b/14, 78a/08

k. dür 77a/15

k. ler 56a/13, 56a/14, 56b/01, 63a/16, 63b/03, 63b/12, 64a/01, 64b/06, 65a/13, 77b/05, 77b/13

k. lerden 63b/16

k. lerge 56a/17, 62a/02, 63a/15, 63a/16, 63a/17, 63b/15, 64a/01

k. lergedür 49a/01

k. leri 54b/01

k. lerinden 54a/01

k. lerni 52b/12, 62a/07

k. lerniij 77b/06

kāh <Far. azalma, bozulma.

k. (bolmaḳ)58a/09

ḳahr <Ar. kahır, gazap.

ḳ. ı 75b/ 07

ḳ. ından 49b/13

ḳ. ındın 53a/02

ḳaḳ- kakmak, dürtmek.

ḳ.-ġuçı 70a/06

ḳ.-up 57a/07

ḳ.-ar (ḳaġar) 72b/11

ḳāl <Ar. söz, laf.

ḳ. (ḳāl tili) 60b/14, 77a/11

ḳ. 40b/06, 41a/11, 46b/09, 47b/02, 47b/03, 47b/06, 50a/12, 52b/13, 54a/01, 54a/14, 56a/02, 56b/11, 60a/01, 60a/11, 60b/02, 62b/13, 64a/03**,** 64b/0565b/16, 70b/09

ḳal- I. kalmak, durmak.

ḳ.-ġuçılardur 59a/04, 78a/07

II. geriye kalmak.

ḳ.-mas 43b/17

ḳalʿa <Ar. kale.

ḳ. ge 52a/15

ḳ. ları 53a/02, 53b/07, 56b/06

ḳaldır- kaldırmak.

ḳ.-dı 58a/15

→ **ḳaldur-**

ḳaldur- kaldırmak.

ḳ.-ur 71a/03

→ **ḳaldır-**

ḳalḳan <Moğ. kalkan.

ḳ. 50b/15, 74b/10

ḳalma- kalmamak.

ḳ.-sun (ramş ḳalmaḳ) 54a/12

kāmil <Ar. iyi, güzel.

k. 56a/07

k. (kāmilü'l-raġmet) 60a/14

→ **kāmile**

kāmile <Ar. iyi, güzel.

k. (ḳudret-i kāmile) 42a/16

k. (ŝıfāt-ı kāmile) 77b/12

k. ge (mutaŝavver-i evŝāf-ı kāmile) 77b/02

→ **kāmil**

ḳapuz- <? ateş yakmak, çakmak.?

ḳ.-ur siz 41a/08

ḳara kara, siyah.

ḳ. (bolmaḳ) 45a/04

- **ḳara bol- :** katılaşmak.

ḳara- bakmak.

ķ.-dı 57b/01, 59b/04, 59b/08

ķ.-madı 57a/17

ķ.-saij ız 41b/05

ķ.-sun 59b/14

ķaranġuluķ <Moğ. ķaranġu + T. – luķ karanlık.

ķ. ındın (ķaranġulığından) 43b/12

ķarār <Ar. duracak, barınacak yer.

ķ. (ķılmaķ) 44b/14

ķardaş kardeş.

ķ. ıij 58b/08

ķ. ıij a 58b/01

ķ. ımızını 58b/06

ķ. ları 51b/03, 58b/04

ķ. larına 58b/04, 62a/10

ķ. laruij ız 62a/06

ķarındaş kardeş.

ķ. ı 52a/08, 52b/05, 52b/06, 57b/17

ķ. ımızdur 58a/07

ķ. ına 52b/05

ķ. ları 58a/12, 58a/15

ķ. larımızı 56a/05

ķ. larına 56a/08

ķ. laruij dan 41b/12

- **ķarındaş uruġ :** akraba.

ķ. ları 51b/04

ķarşu karşı.

ķ. 68b/04, 68b/07, 75b/01

ķ. (ķılmaķ) 59a/12

- **ḳarşu ḳıl- :** karşısında durmak.

ḳ. sındın 69a/11

ḳāriʿa <Ar. kıyamet.

ḳ. 70a/07

→ **ḳāriʿa**

ḳāriʿat <Ar. kıyamet.

ḳ. 70a/08

→ **ḳāriʿat**

ḳartlıġ ihtiyar, çok yaşlı.

ḳ. 48b/08

→ **ḳartlıḳ**

ḳartlıḳ ihtiyarlık, yaşlılık.

ḳ. 80a/06

→ **ḳartlıġ**

ḳarye <Ar. şehir.

ḳ. ler 54a/01

ḳ. lerde 56b/06

ḳarż <Ar. ödünç verme, borç.

ḳ. -ı (ḳarż-ı ġüsn) 44a/08, 45a/16, 79a/02

ḳ. uij ız 79a/03

ḳasāvet <Ar. sertlik, katılık.

ḳ. 45a/07

ḳasem <Ar. yemin, ant.

ḳ. (ėtmek) 41a/14

ḳ. dür 41a/15

ḳ. -i (ḳasem-i zamān) 70b/11

ḳaŝd <Ar. kasıt.

ḳ. (ḳaŝd-ı vaṭy) 48b/03

ḳ. (ėtmek) 43a/03, 52b/01, 57a/07, 65b/13, 67b/13, 75b/01, 76a/10

ḳ. (ḳılmaḳ) 47b/14

ḳ. ı 52b/01, 61a/09

ḳaş ön, huzur, kat.

ḳ. ına 47b/16, 68b/13, 69a/03, 71b/04

ḳ. ında 45b/05, 54a/03, 64b/12, 75a/16, 79a/10, 79a/11

ḳ. ındadur 78b/13

ḳ. ındağı 74b/02

ḳ. uij da 58a/04

kāşkí <Far. keşke; dilek anlatan cümlelerin başına getirilir.

k. 40b/19, 77a/05

ḳat kat, huzur.

ḳ. ına 68b/11

ḳ. ında 49a/07

Ḳatade <Ar. özel ad.

ḳ. 40b/01, 56b/11

ḳatı şiddetli, çetin, ağır.

ḳ. 45b/15, 50b/13, 54a/16, 56b/15, 65b/02, 76a/15,48b/11

ḳ. dur 53a/12, 70a/02

→ **ḳatıġ**

ḳatıġ şiddetli, çetin, ağır.

ḳ. 77b/07

→ **ḳatı**

ḳatıġlıġ sertlik.

ḳ. ındın 78b/17

→ **ḳatılıġ, ḳatılıḳ**

ḳatıġlıḳ şiddetli, çetin.

ḳ. ındın (ḳatıġlıġındın) 76a/16

ḳatıl- katılma.

ḳ.-ġanlar 49b/08

ḳatılıġ sertlik.

ḳ. 54b/13

→ ḳatıġlıġ, ḳatılıḳ

ḳatılıḳ sertlik.

ḳ. dan 79b/14

ḳ. ındın (ḳatılığından) 54b/12

→ ḳatıġlıġ, ḳatılıġ

ḳatl <Ar. öldürme.

ḳ. ındın 59a/04

ḳaturaḳ daha şiddetli, daha çetin.

ḳ. 56b/01

ḳav kabuk, çöp, çer çöp.

ḳ. dan 41a/01, 45b/15

ḳaví <Ar. güçlü.

ḳ. 46b/04

ḳ. dür 46b/15, 51a/14

ḳavl <Ar. söz.

ḳ. ı 74b/12

ḳ. ını 74a/02

ḳavm <Ar. kavim, ahali.

ḳ. 56b/04, 62a/10, 64b/15

ḳ. dan 50b/10

ḳ. ga 64b/04, 69b/04

ḳ. ına 64b/15, 75b/11

ḳ. ından 75b/08

ḳ. ınıj 76a/03

ḳ. lar 61b/15

ḳ. nı 65a/02, 66b/12, 75a/15

ḳ. nıj 66b/10

ḳayda nerede, nereye.

ḳ. 43a/06, 75a/08, 49a/11

ḳayġu kaygı, üzüntü, keder, gam, tasa.

ḳ. 78a/10

ḳ. dın 76b/06

ḳayġurmaslıḳ üzülmeme, kaygı duymama.

ḳ. uij ız 46a/11

ḳāyim <Ar. ayakta durma; gerçekleşme, meydana gelme, vuku bulma.

ḳ. 74a/13

ḳ. (bolmaḳ) 57a/12, 65a/12, 65a/14

ḳāyim-maḳām<Ar. birinin yerine geçen.

ḳ. (bolmaḳ) 43b/02

ḳaysı hangi, hangisi.

ḳ. nı 60b/12

ḳayt- dönmek, geri dönmek.

ḳ.-a 47b/10, 47b/11

ḳ.-dı 52a/06, 52b/07, 58a/17, 71b/09

ḳ.-dılar 61b/06

ḳ.-duḳ 62a/17

ḳ.-ġaç 58b/08

ḳ.-ıp 67b/09

ḳ.-ḳaç 76b/08

ḳ.-saḳ 76b/13

ḳ.-uij ız 44b/01

ḳ.-up 59a/08

ḳ.-ur 43a/14

ḳ.-ur siz 58a/02

ḳ.-urlar 48b/02, 49b/01

II. (yanlıştan) dönmek.

ḳ.-ġaylar 60a/10

III. bırakmak.

ḳ.-up 68b/11

ḳaytar- döndürmek, çevirmek.

ḳ.-dı 53b/04, 53b/15

ḳ.-dı (söz ḳaytarmaḳ) 59b/09

ḳ.-maij ız 63a/15

ḳ.-saij ızçi 41b/06

ḳ.-up 63a/17

→ **ḳaytur-**

ḳaytarul- döndürülmek, çevrilmek.

ḳ.-ur 73a/01

ḳaytmaḳ dönme.

ḳ. 62a/17, 77b/02

ḳaytur- döndürmek.

ḳ.-up 71b/11

→ **ḳaytar-**

ḳażā <Ar. kaza, kader, alınyazısı.

ḳ. sına 60a/15, 66a/07

ḳ. (ḳılmaḳ) 51a/12

ḳazġan- kazanmak.

ḳ.-ur mu sėn 67b/14

kėç gece.

k. 58a/14, 69a/02

k. geçe 52b/07

k. ke 43a/15

k. lerde 59a/13

k. ni 43a/15

→**kėçe**

kėçe gece.

k. si 76a/15

→**kėç**

kėçikdür- I. bağışlamak, affetmek.

k.-güçi 79a/04

I. ertelemek.

k.-mes 77a/09

kefāret <Ar. bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya verilen şey.

k. 48b/04, 48b/11

kėl- I. gelmek.

k.-di 47b/16, 53a/02, 57a/09, 57b/10, 57b/12, 57b/17, 58a/09, 58a/14, 58a/15, 58a/16, 58b/12, 59a/08, 59a/09, 59a/12, 59a/14, 61a/08, 67b/12, 68a/16, 68b/11, 68b/13, 71a/16, 75b/07

k.-diler 56a/01, 58a/16

k.-dim 57a/14, 61a/12, 71b/08

k.-düñ 61a/10

k.-düij mü 61a/09, 61a/10

k.-geç 51b/16, 71a/17, 76b/05, 76b/06

k.-gen 47a/03, 49b/03, 57b/06, 61b/14, 63b/01, 65a/10, 67b/02, 71b/07

k.-gençe 44b/11

k.-gil 52a/16, 57b/02

k.-medi mü 77b/05

k.-mesden 54b/07, 66a/14

k.-mesdin 77a/04

k.-se 58a/02, 58a/13, 63a/04, 63b/17, 64a/11, 74b/05

k.-sün 46b/14

k.-türdiler 59b/06

k.-üij iz 75a/09

k.-üçi 77b/08

k.-üp 52b/07, 67b/09, 67b/16, 68b/05, 69a/02, 69b/08

k.-ür 65a/05

k.-ürler 75b/01

II. gelmek; yardımcı fiil.

k.-se (rāciġ kėlmek) 70a/14

kelām <Ar. söz, kelam.

k. (ġâŝıl-ı kelām) 65b/13

kėleçek gelecek, istikbâl.

k. 71a/02

kelime <Ar. kelime, söz.

k. -i (kelime-i şehādet) 74b/10

kėltür- I. getirmek.

k.-diler 59a/16, 59b/10

k.-elim 76a/12

k.-üij ler 59a/16

k.-ürge 40b/15

k.-se 65a/07

II. getirmek; yardımcı fiil.

k. den (ímān kėltürmek) 50b/16

k.-di (ímān kėltürmek) 65b/15, 76b/05

k.-diler (ímān kėltürmek) 43b/03, 45b/02

k.-geniñiz (ímān kėltürmek) 61b/16

k.-gen ān (ím kėltürmek) 44a/17, 44b/16, 46a/05, 47a/16,

49b/09, 66a/02, 79b/12, 79b/13

k.-genler (ímān kėltürmek) 70b/14, 74b/14

k.-se (ímān kėltürmek) 78a/04

k.-seler (ímān kėltürmek) 52b/04

k.-üij iz (ímān kėltürmek) 47a/16, 77b/17

k.-ür miz (ímān kėltürmek) 52b/04

k.-ür siz (ímān kėltürmek) 65b/02

k.-ürler (ímān kėltürmek) 51a/15

k.-gen (ímān kėltürmek) 78a/17

k.-gençe (ímān kėltürmek) 62a/13

kėltürmeklik getirmek; yardımcı fiil.

k. üij iz (ímān kėltürmek) 48b/10

kemāl <Ar. olgunluk, eksiksizlik.

k. (ŝıfāt-ı kemāl) 77a/13

kemālāt <Ar. insanın bilgi ve ahlak güzelliği bakımından olgunluğu.

k. (cemíʿ-i kemālāt) 46b/03

k. 62b/05

kėm giyim, giyecek.

k. 61a/15

kem- koymak, bırakmak.

k. mes 80a/05

kenise <Ar. kilise.

k. 71a/09

k. niij 71a/12, 71a/12

kėij e- genişlemek.

k.-yüp 50a/03

kėij lik genişlik.

k. (ķılmaķ) 50a/02,

50a/03, 50a/04

k. i (kėij ligi)) 46a/04

kėrek gerekli, lazım, elzem.

k. 48b/03

kėrek- gerekmek, gerekli

olmak.

k. 62a/09

k.-mes 62a/14, 70b/02,

70b/04

kėrekli gerekli, lazım olan.

k. 45b/09

kes- kesmek.

k.-medüij iz 53a/17

kėsil- kesilmek.

k.-di 80a/06

keşíre <Ar. çok çok olan, bol.

k. ni (aʿ vāż-ı keśíre)

43b/17

kėt- gitmek.

k.-di 57b/10, 58a/13,

58a/16, 59a/09, 68a/09

k.-diler 52b/10, 52b/11,

58a/07, 68b/12

k.-er miz 52a/15

kėter- gidermek.

k.-di 57a/09

kėtmek gitme.

k. 78a/04

k. ni 53a/08

kevs̱er <Ar. Kur'ân-ı Kerim'in 108. suresi.

k. ni (ĥayr-ı Kevśer) 67a/03

kėy- giymek.

k.-gen 71b/07

ḳıçḳur- seslenmek.

ḳ.-dı 57a/09, 69b/05

ḳ.-dıñ 57a/13

→ **ḳıçḳır-**

ḳıçḳır- seslenmek.

ḳ.-ur 44b/05

→ **ḳıçḳur-**

ḳıl- I. yapmak, etmek.

ḳ.-ayın 57b/12

ḳ.-dı 57a/08, 58b/01, 71a/08, 72b/01,77b/01

ḳ.-dılar 58a/06

ḳ.-duḳ 41a/10

ḳ.-duḳ biz 47a/01, 47a/08

ḳ.-duñ 58b/06

ḳ.-ġan 49a/02, 49a/12, 49a/03, 70a/04, 74b/13, 77b/15, 78a/02

ḳ.-ġan ėrdi7b/17

ḳ.-ġıl 57b/12, 58a/01

ḳ.-ġuçı 61a/02

ḳ.-ġuçıdur 42a/14, 51b/15, 60b/12

ḳ.-ma 56a/06

ḳ.-maduḳ mu 72a/16

ḳ.-mas 64b/09, 64b/12

ḳ.-mas ėrdi 57b/02

ḳ.-masaij ız 50b/02

ḳ.-maz

ḳ.-sa 76b/17

ḳ.-salar 79a/17

ḳ.-sunlar 72b/07

ḳ.-uij ız 78b/16

ḳ.-up 72b/08

ḳ.-urlar 72b/16

ḳ.-ur ėrdük 41a/01, 41a/06

ḳ.-ur ėdi 57a/03

ḳ.-urlar ėrdi 64a/14

II. yaratmak.

ḳ.-dı 43b/01

III. tayin etmek, belirlemek.

ḳ.-up 71b/02

IV. kılmak; yardımcı fiil.

ḳ. (inŝāf ḳılmaḳ) 58b/11

ḳ. (istiġfār ḳılmaḳ) 75a/13

ḳ. (tenzíh ḳılmaḳ) 42a/01

ḳ. (yād ḳılmaḳ) 41a/13

ḳ.-a (almaḳ) 57a/15

ḳ.-a siz (dostlıḳ ḳılmaḳ) 61b/13

ḳ.-a (muʿanese ḳılmaḳ) 57a/15

ḳ.-a siz (yaşrun ḳıla) 62a/01

ḳ.-açak (ḳarār ḳılmaḳ) 44b/14

ḳ.-ayıḳ (ʿibādet ḳılmaḳ) 57a/14

ḳ.-dı (ʿibādet ḳılmaḳ) 57b/02

ḳ.-dı (bilād ḳılmaḳ)
71a/09

ḳ.-dı (binā ḳılmaḳ)
59a/07, 71a/09

ḳ.-dı (delālet ḳılmaḳ)
51b/13, 61a/14, 64b/07

ḳ.-dı (duʿā ḳılmaḳ)
57b/14, 58a/09

ḳ.-dı (emín ḳılmaḳ)
72b/08

ḳ.-dı (emr ḳılmaḳ)
69b/11, 69b/13

ḳ.-dı (endíşe ḳılmaḳ)
68b/03

ḳ.-dı (ġāfil ḳılmaḳ)
70a/17

ḳ.-dı (hemíşe ḳılmaḳ)
57b/15

ḳ.-dı (iʿānet ḳılmaḳ)
67b/07

ḳ.-dı (ibā ḳılmaḳ)
47b/14

ḳ.-dı (iftirā ḳılmaḳ)
65a/08

ḳ.-dı (iġātā ḳılmaḳ)
49a/03

ḳ.-dı (iḫtiyār ḳılmaḳ)
54b/06

ḳ.-dı (iḳrār ḳılmaḳ)
58b/12

ḳ.-dı (inzāl ḳılmaḳ)
46b/11, 80a/16

ḳ.-dı (irsāl ḳılmaḳ)
46b/11

ḳ.-dı (iśbāt ḳılmaḳ)
51b/05

ḳ-dı (ḳażā ḳılmaḳ)
51a/12

ḳ.-dı (ḳabūl ḳılmaḳ)
52b/02, 76a/05

ḳ.-dı (ḳarşu ḳılmaḳ) 59a/12

ḳ.-dı (ḳaŝd ḳılmaḳ) 47b/14

ḳ.-dı (māʿil ḳılmaḳ) 64b/18

ḳ.-dı (maŝrūʿ ḳılmaḳ) 57b/11

ḳ.-dı (meŝārif-i maŝrūf ḳılmaḳ) 54a/10

ḳ.-dı (muhāŝara ḳılmaḳ) 52b/08

ḳ.-dı (muġārebe ḳılmaḳ) 67b/06

ḳ.-dı (muḳātele ḳılmaḳ) 71a/16, 71b/01

ḳ.-dı (mulaṭṭaġ ḳılmaḳ) 71a/13

ḳ.-dı (musallaṭ ḳılmaḳ) 53b/13

ḳ.-dı (müsteʿad ḳılmaḳ) 77b/02

ḳ.-dı (müşāhede ḳılmaḳ) 58a/08

ḳ.-dı (müteveccih ḳılmaḳ) 72a/02

ḳ.-dı (namāz ḳılmaḳ) 59a/16

ḳ.-dı (secde ḳılmaḳ) 59a/01

ḳ.-dı (tażarruʿ ḳılmaḳ) 71b/12

ḳ.-dı (taʿžím ḳılmaḳ) 71b/07

ḳ.-dı (taġvíż ḳılmaḳ) 54a/10

ḳ.-dı (taġḳíḳ ḳılmaḳ) 80a/04

ḳ.-dı (taḳdír ḳılmaḳ) 51a/12

ḳ.-dı (tecāvüz ḳılmaḳ) 50b/03

ḳ.-dı (teġayyüž ḳılmaḳ) 71b/04

ḳ.-dı (vaʿde ḳılmaḳ) 44a/06

ḳ.-dı (vesvese ḳılmaḳ) 58b/10

ḳ.-dı (zinā ḳılmaḳ) 59a/14

ḳ.-dılar (aç ḳılmaḳ) 54b/02

ḳ.-dılar (binā ḳılmaḳ) 59b/01

ḳ.-dılar (daʿvā ḳılmaḳ) 77b/13

ḳ.-dılar (ezā ḳılmaḳ) 64b/18

ḳ.-dılar (ġíle ḳılmaḳ) 72a/02

ḳ.-dılar (iʿrāż ḳılmaḳ) 77b/10

ḳ.-dılar (ibdāʿ ḳılmaḳ) 47a/11

ḳ.-dılar (iḫtilāf ḳılmaḳ) 73a/05, 80a/11

ḳ.-dılar (iḫtirāʿ ḳılmaḳ) 47a/10

ḳ.-dılar (infāḳ ḳılmaḳ) 43b/04, 44a/05

ḳ.-dılar (iẕhār ḳılmaḳ) 52a/03

ḳ.-dılar (melāmet ḳılmaḳ) 76a/06

ḳ.-dılar (muġkem ḳılmaḳ) 52a/15

ḳ.-dılar (muḳātele ḳılmaḳ) 44a/05

ḳ.-dılar (mübāyaġa ḳılmaḳ) 69b/09

ḳ.-dılar (müheyyā ḳılmaḳ) 54b/05

ḳ.-dılar (müteveccih ḳılmaḳ) 72a/03, 72a/03

ḳ.-dılar (müzāġame ḳılmaḳ) 75b/05

ḳ.-dılar (nisbet ḳılmaḳ) 76a/06

ḳ.-dılar (riʿāyet ḳılmaḳ) 47a/12

ḳ.-dılar (ṭaleb ḳılmaḳ) 57b/14

ḳ.-dılar (tedeyyün ḳılmaḳ) 66b/04

ḳ.-dılar (tekzíb ḳılmaḳ) 45b/07, 66b/11, 78a/08

ḳ.-dılar (vikāye ḳılmaḳ) 50b/16

ḳ.-dım (inzāl ḳılmaḳ) 76b/07

ḳ.-dım (binā ḳılmaḳ) 71a/10

ḳ.-duij ız (girif-tār ḳılmaḳ) 44b/09

ḳ.-duij ız mu (ícād ḳılmaḳ) 41a/09

ḳ.-duij ız mı (inzāl ḳılmaḳ) 41a/05

ḳ.-duḳ (bar ḳılmaḳ) 40b/18

ḳ.-duḳ (inzāl ḳılmaḳ) 46b/05, 46b/06, 46b/07, 48b/15

ḳ.-duḳ (tevekkül ḳılmaḳ) 62a/16

ḳ.-duḳ (vāżıġ ḳılmaḳ) 45a/12, 45a/12

ḳ.-duñ (zinā ḳılmaḳ) 59b/07, 59b/10, 59b/12

ḳ.-ġan (muḫālefet ḳılmaḳ) 51b/04

ḳ.-ġan (āṣinālıḳ ḳılmaḳ) 63a/03

ḳ.-ġan (āzād ḳılmaḳ) 61a/08, 64b/04

ḳ.-ġan (ʿaẕāb ḳılmaḳ) 50b/08

ḳ.-ġan (ʿamel ḳılmaḳ) 73a/02

ḳ.-ġan (aḫfā ḳılmaḳ) 62a/01

ḳ.-ġan (beyān ḳılmaḳ) 48b/11

ḳ.-ġan (iḫtirāʿ ḳılmaḳ) 66b/03

ḳ.-ġan (infāḳ ḳılmaḳ) 44a/02, 63a/17, 63b/13, 63b/16, 64a/02

ḳ.-ġan (inzāl ḳılmaḳ) 78a/01

ḳ.-ġan (iẓhār ḳılmaḳ) 62a/02, 77b/04

ḳ.-ġan (infāḳ ḳılmaḳ) 44a/02

ḳ.-ġan (muḫālefet ḳılmaḳ) 51b/02

ḳ.-ġan (muḫālif ḳılmaḳ) 51a/17, 51b/01

ḳ.-ġan (muḳātele ḳılmaḳ) 44a/03, 44a/03, 64b/14

ḳ.-ġan mėn (taʿarruż ḳılmaḳ) 58a/01

ḳ.-ġan (žıhār ḳılmaḳ) 48a/15

ḳ.-ġanda (žāhir ḳılmaḳ) 70a/03

ḳ.-ġandur (ʿādet ḳılmaḳ) 57a/16

ḳ.-ġanını (ǵıyānet ḳılmaḳ) 52b/06

ḳ.-ġanlar (ʿamel ḳılmaḳ) 70b/14

ḳ.-ġanlar (infāḳ ḳılmaḳ) 64a/02

ḳ.-ġannı (hicret ḳılmaḳ) 54b/07

ḳ.-ġaylar (tefekkür ḳılmaḳ) 60a/10

ḳ.-ġıl (muǵāfaža ḳılmaḳ) 58a/05, 58a/07

ḳ.-ġıl (mübāyaʿa ḳılmaḳ) 64b/02

ḳ.-ġıl (secde ḳılmaḳ) 59a/01

ḳ.-ġuçı (ʿibādet ḳılmaḳ) 67a/15, 67a/16, 67a/17

ḳ.-ġuçı (bar ḳılmaḳ) 60b/10, 60b/10

ḳ.-ġuçı (murāḳabe ḳılmaḳ) 60b/04

ḳ.-ġuçı (beyān ḳılmaḳ) 65a/15

ḳ.-ġuçı (dostlık ḳılmaḳ) 51a/16

ḳ.-ġuçı (ıŝlāǵ ḳılmaḳ) 60b/06

ḳ.-ġuçı (íżāh ḳılmaḳ) 43b/11

ḳ.-ġuçı (iġvā ḳılmaḳ) 57a/05

ḳ.-ġuçı (iḫlāl ḳılmaḳ) 57a/05

ḳ.-ġuçı (ícād ḳılmaḳ) 41a/10

ḳ.-ġuçı (inḳıyād ḳılmaḳ) 47a/03

ḳ.-ġuçıġa (infāḳ ḳılmaḳ) 44a/09

ḳ.-ġuçı miz (inzāl ḳılmaḳ) 41a/06

ḳ.-ġuçı miz (muġāfaža ḳılmaḳ) 60b/04

ḳ.-ġuçıdur (muvāfiḳ ḳılmaḳ) 63b/14

ḳ.-ġuçı (tahaṣṣuʿ ḳılmaḳ) 60a/06

ḳ.-ġuçı mėn (taŝdíḳ ḳılmaḳ) 65a/04

ḳ.-ġuçı (terbiye ḳılmaḳ) 57a/01

ḳ.-ġuçı (vāžıġ ḳılmaḳ) 65a/15

ḳ.-ġuçıdur (delālet ḳılmaḳ) 42a/03

ḳ.-ġuçıdur (ḥükm ḳılmaḳ) 42a/15

ḳ.-ġuçıdur (tamām ḳılmaḳ) 65a/13

ḳ.-ġuçılar (beyān ḳılmaḳ) 48b/15

ḳ.-ġuçılar (muʿādāt ḳılmaḳ) 62b/07

ḳ.-ġuçılar (tekẕíb ḳılmaḳ) 40b/03

ḳ.-ġuçılardan (tekẕíb ḳılmaḳ) 41b/13

ḳ.-ġuçılarnı (ʿadālet ḳılmaḳ) 62b/13

ḳ.-ġuçını (tefāḫḫür ḳılmaḳ) 46a/17

ḳ.-guçılarġa (hicret ḳılmaḳ) 54a/17

ḳ.-mas mėn (ʿibādet ḳılmaḳ) 67a/15

ḳ.-mas siz (iʿrāż ḳılmaḳ) 65b/03

ķ.-mas sėn (idrāk ķılmaķ) 70a/08

ķ.-mas (iftār ķılmaķ) 57b/02

ķ.-mas biz (iṭāʿat ķılmaķ) 56a/11

ķ.-mas (ķabūl ķılmaķ) 58a/03

ķ.-mas siz mü (taŝdíķ ķılmaķ) 40b/10

ķ.-masdan (cimāʿ ķılmaķ) 48b/03, 48b/07

ķ.-masġa (şeríķ ķılmaķ) 64a/12

ķ.-masķa (infāķ ķılmaķ) 43b/16

ķ.-masķa (zinā ķılmaķ) 64a/13

ķ.-maslar (duʿā ķılmaķ) 66b/15

ķ.-maslar (muġārebe ķılmaķ) 51b/17, 51b/17

ķ.-maslar (muķātele ķılmaķ) 56b/05

ķ.-maslıķġa (günāh ķılmaķ) 64a/17

ķ.-maslıķġa (muḫālif ķılmaķ) 64a/17

ķ.-may (cimāʿ ķılmaķ) 79a/07

ķ.-mış (iķāmet ķılmaķ) 74a/04

ķ.-sa (dostlıķ ķılmaķ) 62a/02

ķ.-saij ız (iʿrāż ķılmaķ) 78a/14

ķ.-saij ız (muķātele ķılmaķ) 56a/11

ķ.-saij ız (ricʿat ķılmaķ) 79b/09

k.-saij ız (ṭalāḳ ḳılmaḳ) 79a/06

ḳ.-saij ız (teʾhír ḳılmaḳ) 77a/05

ḳ.-saij ız-çi (şükr ḳılmaḳ) 41a/07

ḳ.-sa (āşinālıḳ ḳılmaḳ) 63a/03

ḳ.-sa (ʿamel ḳılmaḳ) 78a/05

ḳ.-sa (duʿā ḳılmaḳ) 57b/13

ḳ.-sa (ḫilāf ḳılmaḳ) 54b/13

ḳ.-sa (iʿrāż ḳılmaḳ) 46b/02

ḳ.-sa (ibā ḳılmaḳ) 58a/04

ḳ.-sa (ḳabūl ḳılmaḳ) 57a/16

ḳ.-sa (muḫālefet ḳılmaḳ) 53a/12

ḳ.-sa (muḳātele ḳılmaḳ) 56a/14

ḳ.-sa (müfārıḳ ḳılmaḳ) 79b/09

ḳ.-sa (ṭalāḳ ḳılmaḳ) 79a/08, 80a/09

ḳ.-sa (tecāvüz ḳılmaḳ) 79b/01

ḳ.-sa (tevekkül ḳılmaḳ) 80a/02

ḳ.-sa-çı (ʿaẕāb ḳılmaḳ) 49b/06

ḳ.-saḳ ėrdi 60a/05

ḳ.-saḳ (inzāl ḳılmaḳ) 60a/05

ḳ.-salar (muḳātele ḳılmaḳ) 52a/13

ḳ.-salar (mübāyaʿat ḳılmaḳ) 64b/01

ḳ.-salar (taŝdíḳ ḳılmaḳ) 52a/17

ḳ.-sun (duʿā ḳılmaḳ) 58a/02

ḳ.-sun (ġālib ḳılmaḳ) 65a/16

ḳ.-sun (istiġfār ḳılmaḳ) 75a/09

ḳ.-sun (teʿāmül ḳılmaḳ) 46b/07

ḳ.-sun (tevekkül ḳılmaḳ) 49b/17

78a/17

ḳ.-sunlar (mübāyaʿat ḳılmaḳ) 64a/12

ḳ.-sunlar (taleb-i amān ḳılmaḳ) 68b/05

ḳ.-uij ız (binā ḳılmaḳ) 58a/03

ḳ.-uij ız (duʿā ḳılmaḳ) 66b/13

ḳ.-uij ız (edā ḳılmaḳ) 79b/10

ḳ.-uij ız (iḳāmet ḳılmaḳ) 50b/04

ḳ.-uij ız (imtiġān ḳılmaḳ) 63a/04

ḳ.-uij ız (infāḳ ḳılmaḳ) 77a/02, 78b/16

ḳ.-uij ız (inḳıyād ḳılmak) 78a/13

ḳ.-uij ız (inḳıyād ḳılmaḳ) 78a/14, 78b/15

ḳ.-uij ız (iṭāʿat ḳılmaḳ) 50b/05

ḳ.-uij ız (kėij lik ḳılmaḳ) 50a/02, 50a/03

ḳ.-uij ız (muḫāfaža ḳılmaḳ) 79a/11

ḳ.-uij ız (müracāʿa ḳılmaḳ) 79b/07

ḳ.-uij ız (ṭalāḳ ḳılmaḳ) 79a/07

ḳ.-uij ız (ṭaleb ḳılmaḳ) 74a/11, 74b/04

ḳ.-uij ız (tevekkül ḳılmaḳ) 74b/04

ḳ.-up (bāver ḳılmaḳ) 58a/17

ḳ.-up (berí ḳılmaḳ) 60b/11

ḳ.-up (ḫalífe ḳılmaḳ) 68a/16

ḳ.-up (helāḳ ḳılmaḳ) 40b/14

ḳ.-up (hicret ḳılmaḳ) 51b/16, 61a/10

ḳ.-up (iʿrāż ḳılmaḳ) 45a/13

ḳ.-up (infāḳ ḳılmaḳ) 43b/17

ḳ.-up (mükābere ḳılmaḳ) 58b/11

ḳ.-up (müteferriḳa ḳılmaḳ) 72a/17

ḳ.-up (namāz ḳılmaḳ) 57a/12

ḳ.-up (nisbet ḳılmaḳ) 64b/16

ḳ.-up (ṭaleb ḳılmaḳ) 61b/17

ḳ.-up (taŝdíḳ ḳılmaḳ) 76b/07

ḳ.-up (tekebbürlik ḳılmaḳ) 46a/16

ḳ.-up (tekebbürlik ḳılmaḳ) 75a/12

ḳ.-up (tekẕíb ḳılmaḳ) 76b/07

ḳ.-ur 43a/15, 43a/15, 47b/01, 80a/14

ḳ.-ur ėdi 57a/10

ḳ.-ur ėrdi 49b/07, 57b/04

ḳ.-ur ėrdiler 47b/15

ḳ.-ur ėrdim 77a/06

ḳ.-ur ėrdüij iz 70b/07,

ḳ.-ur (ʿaẕāb ḳılmaḳ) 53a/08, 49b/07

ḳ.-ur (ʿibādet ḳılmaḳ) 57a/03

ḳ.-ur mėn (ʿilāc ḳılmaḳ) 58a/01

ḳ.-ur miz (beyān ḳılmaḳ) 60a/09

ḳ.-ur siz (cihād ḳılmaḳ) 65b/04

ḳ.-ur siz (daʿvet ḳılmaḳ) 69b/10

ḳ.-ur mėn (ḫarāb ḳılmaḳ) 71a/14

ḳ.-ur (hisāb ḳılmaḳ) 47b/15

ḳ.-ur (ġāŝıl ḳılmaḳ) 70b/07

ḳ.-ur (iftār ḳılmaḳ) 57a/10, 57b/04

ḳ.-ur mėn (iḳtibāŝ ḳılmaḳ) 57a/14

ḳ.-ur (infāḳ ḳılmaḳ) 44a/07

ḳ.-ur (inzāl ḳılmaḳ) 43b/10

ḳ.-ur (istiġfār ḳılmaḳ mėn) 62a/14

ḳ.-ur (kėij lik ḳılmaḳ) 50a/04

ḳ.-ur siz (münāḳaṣa ḳılmaḳ) 41a/20

ḳ.-ur (müracāʿa ḳılmaḳ) 79b/04

ḳ.-ur siz (müsāhele ḳılmaḳ) 41a/21

ḳ.-ur mu siz (müttehem ḳılmaḳ) 58b/07

ḳ.-ur (müyesser ḳılmaḳ) 79b/14

ḳ.-ur (peydā ḳılmaḳ) 79b/03

ḳ.-ur (taḳdís ḳılmaḳ) 60b/14

ḳ.-ur (ṭalāḳ ḳılmaḳ) 79a/10

ḳ.-ur mėn (tamām ḳılmaḳ) 57a/08

ḳ.-ur (tekẕíb ḳılmaḳ) 72b/09

ḳ.-ur (tenzíh ḳılmaḳ) 60b/14, 66a/04

ḳ.-ur (tevbe ḳılmaḳ sėn) 58a/12

ḳ.-ur (zekāt ḳılmaḳ) 77a/06

ḳ.-ur (ziyāde ḳılmaḳ) 44a/09, 45b/01

ḳ.-urġa (ícād ḳılmaḳ) 40b/15

ḳ.-urġa (ŝaranlıḳ ḳılmaḳ) 46b/01

ḳ.-urġa (tabʿiyyet ḳılmaḳ) 62b/03

ḳ.-urġa (teʾessí ḳılmaḳ) 62b/03

ḳ.-urlar (ġavġa ḳılmaḳ) 52b/03

ḳ.-urlar (ġarāb ḳılmaḳ) 53a/04

ḳ.-urlar (ḫilāf ḳılmaḳ) 51a/11

ḳ.-urlar (iftirā ḳılmaḳ) 64a/14

ḳ.-urlar (meşġūl ḳılmaḳ) 57b/10

ḳ.-urlar (muḫālefet ḳılmaḳ) 48b/12

ḳ.-urlar (muḳātele ḳılmaḳ) 56b/06, 56b/07, 63a/01

ḳ.-urlar (müžāhire ḳılmaḳ) 48b/01

ḳ.-urlar (ŝaranlıḳ ḳılmaḳ) 46a/17

ḳ.-urlar (taġıyyet ḳılmaḳ) 49b/03

ḳ.-urlar (ṭaleb ḳılmaḳ) 54b/02

ḳ.-urlar (žıhār ḳılmaḳ) 48a/11

ḳ.- masġa (bühtān ḳılmaḳ) 64a/14

V. elde etmek, edinmek.

ḳ.-ur siz 41b/01

VI. (hazırlık) yapmak.

ḳ.-ur ėrdi 61a/09

VII. (cinsel) ilişkiye girmek.

ḳ. duñ 59a/15

ḳıldur- kılmak; yardımcı fiil.

ḳ.-dı (idrāk ḳıldurmaḳ) 70a/07

ḳılġuçı her şeyi yapan “esma-i hüsna”dan.

ḳ. 66a/09

ḳılıç kılıç.

ḳ. nı o61b/04

ḳılın- kılınmak; yardımcı fiil.

ḳ.-sa (edā ḳılınmaḳ) 74a/09

ḳ.-sa (nidā ḳılınmaḳ) 73a/03

ḳ.-up (muġkem ḳılınmaḳ) 64b/14

ḳ.-dı (ḫāżır ḳılmaḳ) 46a/04

ḳ.-madı (binā ḳılınmaḳ) 71a/10

ḳ.-urlar (tüben ḳılmaḳ) 48b/13

II. inşa etmek.

ḳ.-ur 44b/03

ḳılma- kılmamak; yardımcı fiil.

ḳ. (fitne ḳılmaḳ) 62a/17

ḳ. (istiġfār ḳılmaḳ) 75a/13

ḳ.-dı (ʿamel ḳılmaḳ) 66b/03

ḳ.-dı (iḫrāc ḳılmaḳ) 71a/02

ḳ.-dı (ḳabūl ḳılmaḳ) 58a/05

ḳ.-dı (maʿsîyyet ḳılmaḳ) 57a/03

ḳ.-dı (muḳātele ḳılmaḳ) 62b/11

ḳ.-dılar (muġāfaża ḳılmaḳ) 59b/17

ḳ.-ġan (irāde ḳılmaḳ) 60b/07

ḳ.-ġan (muʿāyene ḳılmaḳ) 60a/12

ḳ.-ġan (taġıyyet ḳılmaḳ) 49b/04

ḳ.-ġan (zinā ḳılmaḳ) 59b/13

ḳ.-ġun (ḫilāf ḳılmaḳ) 78b/14

ḳ.-ij ız (iʿtidād ḳılmaḳ) 63b/03

ḳ.-ij ız (iʿtimād ḳılmaḳ) 43b/01

ḳ.-ij ız (infāḳ ḳılmaḳ) 75a/16

ḳ.-ij ız (noḳṣānlıḳ ḳılmaḳ) 50b/05

ḳ.-ij ız (temessük ḳılmaḳ) 63b/03

ḳ.-sa (taġṣîl ḳılmaḳ) 77a/01

ḳ.-sa (taḳdír ḳılmaḳ) 53a/07

ḳ.-sun (meşġūl ḳılmaḳ) 76b/16

ḳılmaḳ yapma, etme.

ḳ. 70b/02

ḳılmaḳ kılmak; yardımcı fiil.

ḳ. (beyān ḳılmaḳ) 46b/05

ḳ. (esír ḳılmaḳ) 53a/09

ḳ. (ġālib ḳılmaḳ) 67b/02

ḳ. (iḳtidā ḳılmaḳ) 62a/09

ḳ. (pāk ḳılmaḳ) 47a/13

ḳ. (rüsvā ḳılmaḳ) 53b/04

ḳ. (tabʿiyyet ḳılmaḳ) 62a/09

ḳ. (teʾessí ḳılmaḳ) 62a/09

ḳ. dan (ʿamel ḳılmaḳ) 50b/17

ḳ. dan (ḫilāf ḳılmaḳ) 54a/16

ḳ. dan (maʿsiyyet ḳılmaḳ) 64a/05

ḳ. dın (ʿamel ḳılmaḳ) 74b/12

ḳ. dın (esír ḳılmaḳ) 74b/10

ḳ. dın (günāh ḳılmaḳ) 59b/14, 59b/15, 79b/14

ḳ. dın (iḫāta ḳılmaḳ) 42b/12

ḳ. dın (muʿāmele ḳılmaḳ) 62b/13

ḳ. dın (nikāġ ḳılmaḳ) 63b/01

ḳ. ġa (ʿamel ḳılmaḳ) 66b/02

ḳ. ḳa (ġāṣıl ḳılmaḳ) 47b/06

ḳ. ları (ġāṣıl ḳılmaḳ) 46b/17

ḳ. ları (muḫālefet ḳılmaḳ) 53a/11

ḳ. ları (vefāsızlıḳ ḳılmaḳ) 56b/16

ḳ. larındın (şerík ḳılmaḳ) 60b/09

ḳ. nı (ʿamel ḳılmaḳ) 66a/13

ḳ. nı (ḫilāf ḳılmaḳ) 49b/03

ḳ. nı (ṭaleb ḳılmaḳ) 47a/12

ḳ. uij ız (iġrāz ḳılmaḳ) 44a/01

ḳ. uij ızdın (vāṣíl ḳılmaḳ) 62b/12

ḳ. uij ızını (tekzíb ḳılmaḳ) 41b/02

ḳ. ġıl (istiġfār ḳılmaḳ) 64b/02

ḳılmaḳlıḳ kılmaklık; yardımcı fiil.

ḳ. (āzād ḳılmaḳlıḳ) 48b/03

ḳ. ı (āşinālıḳ ḳılmaḳlıḳ) (ḳılmaḳlıġı) 62b/06

ḳırḳ kırk.

ḳ. 52a/05

→**ḳuruḳ**

ḳısḳa kısa.

ḳ. 43a/15

ḳıṣṣa <Ar. hikâye, rivayet, kıssa.

ḳ. sı 67b/03

ḳış kış mevsimi.

ḳ. 72b/04

ḳıyāmet <Ar. kıyamet.

ḳ. 40b/01, 40b/09, 44a/10, 44a/16, 49a/01, 49a/12, 51a/04, 51a/16, 59b/15, 62a/06, 62a/07, 62b/04, 70a/06, 78a/03, 79b/13

ḳ. de 62a/17, 49b/13

ḳız kız.

ḳ. 58a/10

ḳ. ı 47b/12, 57b/16, 67b/12, 67b/13

ḳ. ını 57b/16

ḳ. lar 80a/08

ḳ. nı 58a/06, 58a/08, 58a/09, 58a/09, 58a/13

ḳ. nıij 58a/15

ḳızġan- kıskanmak.

ķ.-ur sėn 67b/14

kibi gibi.

k. 44b/08, 45a/02, 45a/13, 45b/12, 46a/08, 46a/08, 46a/09, 46b/11, 47a/02, 49a/07, 49a/09, 50b/09, 51a/05, 54a/14, 54a/14, 59b/17, 62a/05, 64b/07, 65a/12, 65b/10, 70a/09, 70a/11, 72a/04, 76b/17, 76b/17

k. dür 46a/04, 56b/14

→ **kibik, kübük**

kibik gibi.

k. 66a/10

k. dür 66b/04

k. sin 48a/12, 48a/12

→ **kibi, kübük**

kiçik küçük.

k. 58b/04

kim ki; bağlama edatı.

k. 40b/18, 41a/08, 43b/01, 43b/03, 43b/06, 43b/16, 44a/04, 45b/02, 45b/07, 46a/17, 46b/12, 48a/10, 48b/12, 49a/09, 49b/13, 53b/04, 53b/15, 54a/12, 54a/13, 54b/01, 57a/05, 59b/14, 60a/10, 62a/09, 63a/01şol(1), 64a/01, 64a/02, 64a/05, 66b/12, 67b/03, 70b/03, 70b/04, 71a/02, 71a/05, 72b/09, 72b/11, 72b/16, 78a/01, 78a/08, 80a/06, 80a/08

kim z. kim; soru sözü.

k. dür 59a/17, 65b/12, 69a/14

kim z. kim; kimse.

k. 61a/13, 63a/02,

68b/01, 79b/01

k. de 43b/17

k. dür 44a/07

k. ge 47b/08

56a/11, 66b/01, 78a/11

k. niij 46b/16, 77a/09

kir- girmek.

k.-di 57b/02, 58a/13,

58b/01, 67b/12

k.-diler 52a/05

k.-gil 58b/16, 69b/13

k. gen 43a/04

k.-ip 49b/08

k.-mesden 68b/05

k.-üp 71a/12

k.-ür ėrdi 59a/13

kiri geri.

k. 58a/17

kiriş- girişmek, yardımcı fiil.

k.-di (ʿibādetke

kirişmek) 57a/11

k.-di (namāzġa

kirişmek) 58a/15

→ **kirüş-**

kirme- girmemek.

k.diler (sözine) 64b/18

kirt- sokulmak, atılmak.

k.-üp 58a/04

k.-ür 43a/15, 43a/15,

62a/07, 65b/06, 65b/07

k.-ür miz 78a/05

kirtür- girdirmek, sokmak.

k. 51b/07

kirüş- girişmek, yardımcı fiil.

k.-di (namāzġa kirüşmek) 57a/17

→ **kiriş-**

kisve <Ar. elbise.

k. 61a/14

kişi kişi, insan.

k. 40b/12, 44a/02, 44a/02, 44a/03, 49a/08, 52a/16, 52a/16, 52b/02, 52b/02, 52b/03, 52b/04, 52b/04, 52b/05, 53a/11, 57a/05, 57b/14, 58b/02, 58b/10, 59a/07, 59a/07, 59b/02, 59b/09, 59b/12, 62a/03, 65a/09, 67a/06, 71a/12, 71b/07, 72b/11, 73a/06, 74a/04, 76b/13

k. den 63b/12, 65a/08

k. ge 59b/02, 59b/04, 62b/04, 62b/05, 71a/01

k. ler 43b/03, 44a/03, 44a/17, 45a/02, 45a/03, 45a/14, 45b/02, 45b/07, 46a/05, 47a/16, 48a/10, 48a/15, 48b/01, 48b/12, 49b/09, 50b/09, 51a/10, 51a/11, 51b/01, 51b/02, 54a/11, 59b/17, 60a/04, 63a/01, 66b/12, 67a/10, 72b/16, 74a/01, 78a/08, 78a/17, 79a/01, 79b/12, 79b/13

k. lerden 44a/04, 44b/13, 62b/10

k. lerdür 54b/05, 77a/02

k. lerge 44b/16, 46a/06, 47a/14, 51a/17, 62b/01, 64a/01, 75a/16

k. lergedür 54b/05, 56a/01

k. lerni 46a/17, 49a/13, 50a/06, 50b/07, 51b/04, 64b/14

k. lerniij 45a/08, 47a/08, 53b/14, 66b/02

k. ni 57b/11, 68a/15, 71a/09, 72b/09, 76b/14, 79b/09

k. niij 57b/11, 57b/12, 49a/06

k. mėn 58b/13

kitāb <Ar. kitap.

k. 45a/02, 45a/03, 45a/14, 52b/12

k. (ehl-i kitāb) 45a/13, 47b/04, 56b/06

k. dadur 41a/17

k. dan (ehl-i kitāb) 56a/09

k. dan (kitāb-ı Allāh) 45a/13

k. dın 65b/03

k.-ı (ġücec-i kitāb-ı Allāh) 65a/13

k.-ı (kitāb-ı Allāh) 45a/05

k.-ı (kitāb-ı Tevrít ve Zebūr ve İncíl) 47a/02

k. ını 65a/13

k. larındaġı 45a/07

k. nı 46b/05, 46b/11, 65a/11

kit- gitmek.

k.-eler 74a/13

k.-er mėn 57b/05

k.-ken 64a/01, 64a/02

k.-se 63b/15

kitmeklik gitme.

k. indin 57b/07

ḳol el, kol.

ḳ. ı 64a/16

ḳ. ından 78a/04

ḳ. ına 58a/08

ḳ. larını 58b/09, 62a/04

ḳ. larınıij 64a/14

ḳopar- yeniden diriltmek.

ḳ.-ur 51a/04, 49a/02

ḳoparul- yeniden diriltilmek.

ḳ.-ġan 70a/02

ḳorḳ- korkmak.

ḳ.-ar mėn 57a/01, 57b/09

ḳ.-arlar 56b/02

ḳ.-dılar 76a/16

ḳ.-uij ız 64a/04

→**ḳorḳ-**

ḳorḳu korku.

ḳ. (ŝalmaḳ) 52b/08

ḳ. da 56b/01

ḳ. dın 60a/06

ḳ. ları 56b/03

ḳ. nı 53a/04

ḳoruḳ- korkmak.

ḳ.-tuij ız mu 50b/01

ḳ.-ġuçı 60a/05

→**ḳorḳ-**

ḳoruḳmaḳlıḳ korkma.

ḳ. uij ızını 50b/03

koş- I. tayin etmek, belirlemek.

ḳ.-dı 71b/07

II. gitmek.

ķ.-dı 71b/11

ķ.-dılar 71b/02

ķ.-ar mėn 71a/11

III. eklemek.

ķ.-up 65b/09

IV. (şart) koşmak, mecbur etmek.

ķ.-ar mėn 71a/11

koşma- koşmamak, yardımcı fiil.

ķ.-dı (taġanníge ķoşmaķ) 61a/13

ķovdur- önüne sürmek, önüne katmak.

ķ.-up 71b/03

ķovuş kovuk, oluk.

ķ. ımda 69a/02

ķoy- I. bırakmak, terk etmek.

ķ.-arlar 74a/13

ķ.-dılar 58a/06

ķ.-duij uz 53b/02

ķ.-ġıl 75b/15

ķ.-saij ız (şıltavnı ķoymaķ) 78b/05

ķ.-uij ız 58a/02, 58a/04, 74a/07

II. bırakmak; geriye bırakmak.

ķ.-dı 58a/08, 59b/03, 59b/08

ķ.-up (artķa ķoymaķ) 43a/17

ķ.-up ėrdi 69b/14

III. ad vermek.

ķ.-dı 71a/09

ķoyma- bırakmamak; geriye bırakmamak.

ķ.-dı (sözni ķoymaķ) 57b/10

ķ.-dılar (artķa koymaķ) 45b/04

köç- göçmek.

k.-diler 76a/01

k.-mey (turmaķ) 76a/01

k.-üp 52b/10, 52b/15

köçmek göçme.

k. 53a/10

k. den 52b/09

k. ni 52b/09

kögek <Moğ. gögüs, kalp.

k. lerde 43a/16

→kökrek

kök gök, gök yüzü.

k. 46a/04, 76b/11

k. deki 64b/08

k. dekiler 66a/05

k. den 43a/05

k. ke 43a/05

k. ler 42a/14

k. lerdeki 42a/02, 43a/13, 43b/16, 49a/05, 51b/14, 60b/15, 77a/12, 77b/03

k. lerni 43a/02, 77a/16

kökrek <Moğ. gögüs, kalp.

k. deki 70a/03

k. lerdeki 77b/05

k. lerinde 54b/08

k. lerine 56b/02

→kögek

kölük yük ve binek hayvanı.

k. 61a/11, 61a/14

köm- gömmek.

k.-di 58a/14, 58b/02

k.-gende 58a/14

kömül- gömülmek.

k.-gengeçe 70b/02

kön- kabul etmek.

k. güçi 47a/03

köndür- doğru yol göstermek, hidayete erdirmek.

k.-dim 65b/01

k.-mes 65a/02, 65a/09, 66b/11, 75a/14

k.-ür 77b/10, 78a/11

köij ül gönül.

k. den 79a/02

k. üij ġa (köij lüij ġa)

k. inde (köij linde) 56b/01

k. ine (köij line) 52b/08, 58a/08, 79b/03

k. iniij (köij liniij) 47a/09

k. lerge 71a/05

k. leri 45a/04, 56b/11, 56b/12

k. lerinde 47a/08, 51b/05

k. lerine 53a/04, 74b/15

k. lerini 64b/18

k. leriniij 44b/16

k. lerni 70a/06

k. üm (köij lüm) 71b/09

k. ümizde 56a/06

k. üni (köij lüni) 78a/12

köp çok.

k. 44a/08, 45b/01, 47b/14, 49a/10, 50a/07, 58a/17, 69b/15

k. (ėtmek) 70b/01

k. (bolmaķ) 57b/08

k. dür 41a/17

k. i 45a/06, 47a/04

k. lerni 47a/15

k. ni 79a/03, 79a/04

köplik çokluk, fazlalık.

k. i (köpligi) 45b/12

k. ni 57b/07

köprek daha çok.

k. dür 57b/06

kör- I. görmek.

k.-di 57a/11, 57a/12, 57b/04, 58a/08, 68b/12

k.-düij mü 72b/09

k.-düm 58b/05

k.-er sėn 75a/11

k.-geç 57a/12, 69a/03, 71b/08

k.-gen 59b/02, 60a/13, 77a/02

k.-mes mi sėn 50b/06

k.-mes mü sėn 49a/13, 56a/07, 71a/07

k.-mes mü sen 49a/04

k.-seij 74b/16

k.-se siz 74a/12

k.-sün 69a/12

k.-üp 52a/02

k.-ür ėrdüij sėn 60a/05

k.-ür mėn 57b/09

k.-ür sen 44a/10, 45b/14

k.-ür siz 70b/07, 70b/08

II. düşünmek, tasavvur etmek.

k.-seler 65a/14, 65a/17

III. yapmak.

k.-se 79a/10

k. 59b/05

körgez- göstermek.

k.-di 58b/03, 58b/04

→ **körset-**

körgüçi her şeyi gören, "basîr", "esma-i hüsna"dan.

k. dür 62a/08, 77a/16, 48a/10

körin- görünmek.

k.-di 58b/08

→ **körün-**

körkem güzel,iyi, temiz.

k. 62b/04, 77b/01

k. (bolmaḳ) 62a/09

körme- I. görmemek.

k.-yinçe 46b/14

II. düşünmemek, tasavvur etmemek.

k.-diler 80a/09

körmek görme.

k. 70b/08

körmeklik görme.

k. 62a/13

k. i (körmekligi) 57b/07

körset- göstermek.

k.-mey 59a/10

→ **körgez-**

körül- görülmek.

k.-memiş 71a/14

körün- görünmek.

k.-güçi 45b/10

→ **körin-**

köter- yükseltmek.

k.-ür 50a/06, 50a/06

köz göz.

k. 59b/05

k. (tutmaḳ) 44b/09

- **köz tut- :** göz yummak.

k. de 57b/09

k. ge 45b/10

k. i 69a/12, 71b/13

k. lerini (bodumaḳ) 58b/16

- **köz bodu- :** göz boyamak, kandırmak.

ḳubūr <Ar. kabirler.

ḳ. dan (eṣḥāb-ı ḳubūr) 64b/06

ḳudret <Ar. güç, kuvvet.

ḳ. 41b/05

ḳ.-i (ḳudret-i kāmil) 42a/16

ḳ. imni 40b/19

ḳul kul.

ḳ. 48b/03, 48b/04, 48b/05

ḳ. ları 53a/05, 53a/05, 67b/06

ḳulaḳ kulak.

ḳ. 75a/01

ḳ. (ŝalmaḳ) 68b/06

- **ḳulaḳ ŝal- :** söz dinlemek.

Ḳuleyyis <Ar. Ebrehe'nin Yemen'de inşa ettiği kilisenin adı.

ḳ. 71a/09

ḳulūb <Ar. kalpler.

ḳ. ları 45a/07

Ḳurān <Ar. Kuran.

ḳ. 41a/17, 41a/20,
41b/03, 43b/11, 43b/12,
50b/16, 60a/10, 65a/15

ḳ. (aġkām-ı Ḳurān)
65a/11

ḳ. (berāhín-i Ḳurān)
65a/17

ḳ. (ittibāʿ-yı Ḳurān)
70b/15

ḳ. dan 41b/01

ḳ. dur 41a/16

ḳ. ġa 61b/15, 78a/01

ḳ. ġa mu 41a/20

ḳ. -ı (Ḳurān-ı ġakím)
74b/12

ḳ. nı 41a/18, 41b/02,
44b/17, 60a/05, 66a/13

ḳ. nıij 41a/14

ḳ. nı (āyāt-ı Ḳurān)
45a/12

ḳurbān <Ar. kurban.

ḳ. 67a/06

Ḳureyş <Ar. Hz. Muhammed'in mensup olduğu Arap kabilesi.

ḳ. 52a/04, 67b/03,
67b/04, 67b/10, 68a/09,
69b/14, 72b/02

ḳ. den 67b/06

ḳ. ge 68b/01, 71b/11

ḳ. ni 69b/10

ḳ. niij 52a/07

Ḳureyşí <Ar. Kureyş kabilesinden olan.

ķ. 52a/05

ķurġaşun kurşun.

ķ. 64b/14

ķursaķ karın, mide.

ķ. ına 59a/17

→ **ķurŝaķ**

ķurŝaķ karın, mide.

ķ. ı (ķurŝağı) 48a/12

ķ. laruij ızını 40b/04

→ **ķursaķ**

ķuru- kurumak.

ķ.-r 45b/14

ķuruġ kuru.

ķ. 41a/01

ķuruķ kırk.

ķ. 57a/17, 57a/17,
57b/03, 57b/03, 73a/06,
74a/04

→**ķırķ**

ķuş kuş.

ķ. da 72a/04

ķ. dan 72a/17

ķ. lar 72a/04, 72a/17

ķutķar- kurtarmak.

ķ.-ġuçı 70a/17

ķ.-mas 51a/01

ķ.-ur 65b/01

ķutlandır- desteklemek.

ķ.-dı 51b/06

ķutul- kurtulmak.

ķ.-ġan 79a/01

ķ.-ġuçılar 51b/12

ķ.-ġuçılardur 54b/13

ķ.-up 60a/04

ķutulmaķ kurtulma.

ḳ. nı 74a/11

ḳuvvet <Ar. kuvvet, güç, kudret.

ḳ. 46b/09, 56b/08

ḳ. (şedídeü'l-ḳuvvet) 60b/05

ḳ. im 57b/13, 58a/13

ḳuvvetlik <Ar. ḳuvvet + T. -lik kuvvet, güç.

ḳ. de 71a/14

ḳuy- dökmek.

ḳ.-ġan 40b/11

ḳuyul- dökülmek.

ḳ.-ġan 72b/01

ḳuzġal- ayaklanmak, isyan etmek.

ḳ.-maz 69b/12

kübük gibi?

k. 72b/02

→**kibi, kibik**

küç güç, kuvvet.

k. (bėrmek) 66a/02

k. i 74a/01

k. üij iz 78b/14

küçli güçlü.

k. 54a/11

k. dür 57b/13

küffār <Ar. kâfirler, hak dinini inkâr edenler.

k. 62b/07

küfr <Ar. küfür, Allah'a inanmama, dinsizlik.

k. 49b/12

k. leri 66b/16

k. lerniij 77b/07

k. ni 74b/15

kün I. gün.

k. 44a/13, 44b/12, 47b/14, 57a/04, 57a/06, 57b/15, 59a/08, 70a/05, 70a/06, 70a/08, 70b/09, 76b/08, 78a/02, 80a/12

k. de 43a/02, 57a/10, 57a/10, 57b/03, 57b/03, 57b/03, 76b/05

k. din 57a/17

k. dür 70a/07, 78a/04

k. geçe 57a/17, 58b/03

k. i 68a/15, 70a/07, 78a/04

k. inde 40b/09, 44a/10, 44a/16, 49a/01, 49a/12, 51a/04, 62a/07, 62a/07, 73a/04, 78a/03

k. ine 51a/16, 59b/15, 79b/13

k. iniij 40b/01

II. gündüz

k. ni 43a/15, 43a/15

küt- beklemek.

k.-üij iz 44a/17

kütövçi çoban.

k. 59a/12

k. dür 59b/01

k. ge 59a/13

kütüb <Ar. kitaplar.

k. -i (kütüb-i aʿžām-ı ʿilmiyye) 66b/05

-L-

lā-ġaḳ <Ar. lā + ḥaḳḳ haksız.

l. (bolmaḳ) 63b/12, 63b/13

laĥẓa <Ar. göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zaman.

l. da 57a/03

laʿnet <Ar. lanet, Allah'ın mağfiretinden yoksun.

l. (ėtmek) 75a/07

lāyıḳ <Ar. layık, yakışan, yaraşır, uygun.

l. 42a/01, 42a/17, 42b/01, 70a/05

lāzım <Ar. gerekli, lüzumlu.

l. 71a/15, 78a/15

l. (bolmaḳ) 63b/17

lehv <Ar. oyun, eğlence.

l. 74a/13

l. den 74b/03

leşker <Far. asker, ordu.

l. den 71b/12

l. i 51a/09, 51b/11

l. ler 52b/07

levh <Ar. her şeyin aslının yazılı bulunduğu yer, levh-i mahfuz.

l. -i (Levh-i Maġfūž) 46a/09, 46a/10

líkin <Ar. fakat, ama, lakin.

l. 41b/05, 44b/08, 53b/13, 76b/12, 76b/15

- M -

maʿārif <Ar. bilim, ilim.

m. ni 70b/06

maʿbūd <Ar. Tanrı, ilah.

m. 60a/12, 60a/14, 78a/16

m. uij ızdan 62a/11

m. uij ızge 67a/15

m. uij ızġa 62a/11, 67a/17

m. umge 67a/16, 67a/17

māder <Far. I. temel, esas.

m. 76b/11

II. kadın.

m. 58a/01

maġfiret <Ar. Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması.

m. i 45b/16

m. ine 46a/02

māhir <Ar. hünerli, becerikli.

m. lerini 57a/04

maĥfí <Ar. gizli, saklı.

m. ėrmes 42b/11, 49a/04

m. ėrmesdür 43a/13

maġfūẓ <Ar. korunmuş, saklanmış.

m. 41a/17

m. da (Levḥ-i Maġfūž) 46a/09, 46a/10

maĥlūḳ <Ar. yaratılmış.

m. dın (müşābehet-i maĥlūḳ) 66a/05

m. ġa 51b/13, 60b/15

maĥlūḳāt <Ar. yaratılmışlar; insan.

m. dan 77b/01

m. dın (cemíʿ-i evṣāf-ı maḫlūḳāt) 42a/03

m. (müşābehet-i maḫlūḳat) 60a/17

maġrūm <Ar. mahrum, yoksun.

m. lardan miz 41a/03

māʿil <Ar. yönelen, eğilen.

m. (bolmaḳ) 64b/17

m. (ḳılmaḳ) 64b/18

maḳbūl <Ar. beğenilen, hoş görülen.

m. (bolmaḳ) 58b/14

maḳṣūd <Ar. kastedilen, murad olunan.

m. (bolmaḳ) 60b/11

m. dın 80a/14

m. ge 60a/04, 65b/08

m. ġa 44a/15, 78a/07

m. ları 44b/10

māl <Ar. varlık, mal, mülk.

m. 45a/17, 53b/15, 54b/05, 54b/09, 61a/11, 61a/13, 61a/13, 65b/15, 70a/01

m. da 43b/01, 43b/02

m. ġa 43b/02

m. ı 46a/16, 53b/06, 54a/03, 69a/14, 71a/03, 77a/01

m. ımnı 77a/06

m. ları 51a/02

m. larındın 54b/01

m. larını 50b/15, 54b/02, 75b/03

m. larnı 43b/03

m. larnıij 77a/03

m. laruij ız 65b/04, 76b/16, 78b/12

m. nı 56a/01, 70b/01, 71a/02, 71a/02

m. nı (ġuḳuḳ-ı māl) 71a/02

m. uij ızını 78b/16, 79a/02

Mālik <Ar. özel ad.

m. den 74a/03

maʿlūm <Ar. bilinen, belli.

m. (bolmaḳ) 79a/12

m. nıij (yevm-i maʿlūm) 40b/01

maʿní <Ar. mani, engel

m. lerge 60b/13

marażí <Ar. hastalık

m. 48b/07

maŝlaġat <Ar. (yapılması gereken) iş, husus.

m. 79a/10

m. ge 63b/14

maʿŝiyyet <Ar. günah, asilik, isyankârlık.

m. 49b/11

m. (ḳılmaḳ) 57a/03, 64a/05

m. den 49b/12

maŝrūʿ <Ar. saralı, sara hastalığına tutulmuş.

m. (ḳılmaḳ) 57b/11

maʿẕūr <Ar. özürlü.

m. (olmaḳ) 48b/17

maʿżūb <Ar. azaba uğramış.

m. 50b/10

m. dın 41b/06

m. (bolmaḳ) 77b/14, 77b/15

mebġūż <Ar. nefret edilmiş, sevilmemiş.

m. 64b/12

m. 67a/06

mebʿūṯ <Ar. ba’s olunmuş, gönderilmiş; dirilme.

m. dın (ġayr-ı mebʿūş) 41b/06

m. 77b/13

meclis <Ar. oturulacak, toplanılacak yer.

m. de 52b/02, 76a/04, 48a/08

m. lerüij izde 50a/02

mecnūn <Ar. deli, meczup.

m. 57b/08

medfūn <Ar. gömülmüş, gizli.

m. dur 58b/08

medĥūl <Ar. kendisine bir şey girmiş olan, gerdeğe girme.

m. (medĥūl-i bihā)79a/08, 79a/09

Medíne <Ar. Arabistan'da bulunan Medine şehri.

m. 76b/05, 76b/06

m. den 52b/09, 53b/07, 76b/13

m. ge 51b/16, 52a/06, 61a/08, 67b/07, 67b/09, 67b/11, 67b/12, 68a/16, 75b/01, 76b/08, 76b/13

m. niij 52a/10

mefhūm <Ar. anlaşılmış, bilinen.

m. (bolmaḳ) 52b/03

mefrūż <Ar. farz olunan.

m. 50b/04

meger <Far. meğer; ancak.

m. 41a/18, 45b/17, 46a/09, 47a/12, 48a/14, 49a/07, 49a/08, 49a/10, 49b/16, 52b/10, 53b/08, 56b/06, 57b/03, 57b/03,

59a/07, 60a/12, 62a/13, 70b/14, 78a/10, 79a/16

mehr <Ar. kadına erkek tarafından verilen nikâh bedeli.

m. lerini 63b/02

m. lerni 63a/17, 63b/13

m. lerüij izni 63b/16

m. ni 64a/02

m. niij 64a/02

m. üij izni

Mekke <Ar. Arabistan'da bulunan Mekke şehri.

m. 54b/01, 69a/10, 71b/02

m. (aʿlā-yı Mekke) 69b/11

m. (fetġ-i Mekke) 61a/09

m. (naḳż-ı ehl-i Mekkeüʾl ʿahd) 67b/16

m. (yevm-i fetġ-i Mekke) 64a/12

m. den 44a/01, 61b/15, 62b/07, 69b/13

m. dür (fetġ-i Mekke) 65b/10

m. ge 52a/04, 61a/15, 68a/09, 68a/16, 68b/05, 69b/04, 69b/13, 69b/14, 69b/16

m. ge (duḫūl-ı Mekke) 72a/01

m. ge (ehl-i Mekke) 61a/15

m. ni 67b/03

m. niij 69b/16, 71b/03

m. niij (fetġ-i Mekke) 67b/03

mekrūh <Ar. yapılması dinen hoş görülmeyen hâl.

m. 57b/09, 65a/14, 65a/17

mektūb <Ar. yazılmış şey.

m. dur 46a/09

melāʾike <Ar. melekler.

m. lerge 46b/12

melāmet <Ar. kınama, ayıplama, suçlama.

m. (ḳılmaḳ) 76a/06

melūl <Ar. mahzun, hüzünlü.

m. (bolmaḳ) 57b/07

melik Ar. padişah, hükümdar.

m. 71b/04

m. ge (aḳrabā-yı melik) 71b/04

melíl <Ar. sıkıntılı.

m. (melílü'l- nefʿ) 45b/10

men <Ar. kimse, kişi.

m. 62b/05

mėn z. ben

m. 57a/07, 57a/13, 57b/05, 57b/05, 57b/07, 57b/09, 58b/05, 58b/13, 59b/04, 59b/05, 59b/09, 59b/11, 61a/11, 62a/01, 64b/17, 65a/04, 69a/14, 71a/10, 71b/08, 76a/10

m. de 61b/04

m. den 67b/14, 69b/10

m. din 65a/04, 65a/06

m. i 57b/09, 58b/07, 58b/13, 59a/10, 61a/13, 67b/13, 76a/11

m. im 40b/19, 51a/14, 57a/15, 57a/16, 57b/05,

57b/13, 58a/13, 58a/16, 58b/16, 61a/07, 61b/16, 61b/17, 67a/15, 67a/17, 67b/01, 77a/05

maij a z. bana.

m. 48a/11, 57a/13, 58b/17, 61a/13, 64b/16, 65b/12, 67b/01

→bėn

menʿ <Ar. yasaklama, bırakmama.

m. 63b/01

m. (ėtmek) 50b/16, 50b/17, 67b/13, 71a/11, 72b/17, 74b/11

menāfiʿ <Ar. menfaatler, yararlar.

m. -i (menāfiʿ-i āḫiret) 46b/16, 46b/17

m. niij 60b/11

menāhí <Ar. yasaklanmış şeyler, günah, haram.

m. 70b/16

menfaʿat <Ar. fayda, yarar.

m. 41a/11

menfaʿatli <Ar. faydalı, yararlı.

m. 60b/12

menfaʿatlü <Ar. faydalı, yararlı.

m. 65b/01

menı́ <Ar. döl, bel suyu.

m. lerüij izden 40b/11

m. ni 40b/12

menkāǵ <Ar. evlenme.

m. dın 47a/10

menzil <Ar. konaklanacak yer, menzil.

m. ni 57b/09

→ **menzile**

menzile <Ar. konaklanacak yer, menzil.

m. (cāh-ı menzil) 65b/05

→ **menzil**

meij ü ebedi, sürekli.

m. 44a/14, 56a/11, 59a/03, 62a/13, 66b/15, 78a/07, 78a/09

m. (bolmaḳ) 51a/03, 51b/08

m. (ḳaldurmaḳ) 71a/03

- **meij ü ḳaldur-:** ölümsüzleştirmek

Merrüʾẕ-Ẓahrān özel ad.

m. da 69b/08

m. ġa 68a/16

Meryem <Ar. Hz. İsa'nın annesi.

m. 65b/12

merżí <Ar. razılık, hoşnutluk.

m. (merżí-i ʿıyş) 70a/12

meŝāliġ <Ar. işler.

m. 60b/11

meŝārif <Ar. masraflar.

m. -i (meŝārif-i ḫayr) 45a/17

m. -i (meŝārif-i maŝrūf) 54a/10

mescid <Ar. mescit, ibadet edilen yer.

m. ge 69b/04, 69b/08

Mescidü'l-ġarām <Ar. Kâbe, Mekke'de Kâbe'nin bulunduğu en büyük mescit.

m. ġa 52a/05

mesken <Ar. yer, mesken.

m. i 70a/14

m. lerge (tayyib-i mesken) 65b/07

meşġūl <Ar. bir işle uğraşan, bir işle uğraşma, iş görmekte olan.

m. ėrdüm 57a/13

m. (bolmaḳ) 45a/06, 57a/17, 77a/01

m. (ḳılmaḳ) 57b/10, 76b/16

meşreb <Ar. içme.

m. 47a/10

metāʿ <Ar. mal, mülk, kazanç.

m. dur (mūriṣ-i metāʿ) 45b/17

metʿām <Ar. yeme.

m. 47a/10

mevālí <Ar. mevleviyyet payesine ulaşmış sarıklı âlimler.

m. 61a/11

mevcūdāt <Ar. varlıklar, yaratıklar.

m. nı 57a/01

mevʿiẓe <Ar. öğüt.

m. 41a/10

mevṣūf <Ar.vasıflanmış, nitelendirilmiş.

m. 60b/13, 48b/10

m. dur 77b/13

mevżiʿ <Ar. yer.

m. ge 71b/02

m. -i (mevżiʿ -i farżiyyet) 73a/05

mevżıġ <Ar. açık, âşikâr.

m. 48b/16

meyl <Ar. meyil, arzu, yönelme.

m. (ėtmek) 45a/05, 65a/01

mezār <Ar. kabir, ölünün gömüldüğü yer.

m. ıñ 58b/08

meẕkūr <Ar. zikredilmiş, anılmış.

m. 41b/16, 49a/09, 65b/08, 79b/11, 80a/15

m. dan 49a/10

mı soru eki. mı

m. 41a/05, 44b/06

mi soru eki. mi

m. 40b/12, 40b/21, 41a/10, 50b/06

miġrāb <Ar. camilerde, mescitlerde imama ayrılmış girintili yer.

m. larını 71a/13

Miḳdād ibn Esed <Ar. özel ad.

m. 61b/01

miḳdār <Ar. miktar, ölçü.

m. 80a/04

millet <Ar. sınıf, topluluk.

m. ni 47a/13

mil <Far. saç.

m. 41a/01

míl <Ar. 4.000 adımlık mesafe.

m. 53b/07

míŝāḳ <Ar. sözleşme, anlaşma.

m. (ʿahd-ı míṣāḳ) 52a/06

miskín <Ar. aciz, yoksul, fakir.

m. ge 72b/13, 48b/09

m. lergedür 54a/02

miṣālli <Ar. miṣāl + T. -li örnekli, benzerli.

m. 57b/15

miṣl I. benzer, eş.

m. i 56b/13, 56b/13, 56b/16, 71a/10, 71a/14

m. i (miṣl-i nuśret) 65b/14

m. üij izni 40b/15

II. miktar.

m. i 79a/03

m. ini 64a/02

min <Ar. -dan anlamında bir edat.

min-cemíʿü'l-vücūd <Ar. tüm yaratılmışlardan.

m. 60a/15

min-cemíʿü'l-vücūh <Ar. tüm sebeplerden.

m. 66a/06, 66a/08, 77b/12

min-hayāt-ı şerʿiyyet <Ar. tüm şeriat kurallarından.

m. 54a/14

min-Ḫāṭib ibn Ebí <Ar. Ḫāṭib'den.

m. 61a/16

min- binmek.

m.-di 53b/08, 68a/09

miij bin.

m. 68a/16

minber <Ar. camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

m. de 74a/13

mingür- bindirmek.

m.-üp 68b/11

minhüm <Ar. onlardan.

m. (minhümü'l-Şāfʿí) 79a/11

mírāŝ <Ar. ölen bir kimsenin yakınlarına bıraktığı mal, mülk.

m. lar 43b/17

misāfir <Ar. misafir, yoldan gelen.

m. lerge 41a/11

míz <Far. temiz.

m. 65a/10

mízān <Ar. ölçü, terazi.

m. 46b/06

m. nı 46b/12

moyun boyun.

m. uij nı (moynuij nı) 61b/05

mu z. bu.

m. ndan 58b/17, 71a/10

m. ndın 40b/01, 43a/03, 45a/02, 45b/13, 45b/14, 47a/05, 49a/11, 50a/05, 57a/17, 59b/04, 66b/03, 67b/08, 70b/03, 70b/07, 70b/08, 75b/11, 76a/14, 77b/06, 77b/15

m. nı 57a/12, 57b/04, 57b/07, 58a/02, 58a/05, 58a/12

m. nıij 57b/13, 57b/14, 71a/10, 48b/01

m. nlar 51a/03, 51a/12, 57b/13, 58a/05, 58b/07, 59a/03, 61b/03, 74a/02, 75b/15

m. nlardur 79a/01

m. nlarġa 57b/17, 71b/01

m. nlarnıij 58b/16

m. nuij 74b/14

m. nuñ 57b/06

mu soru eki. mu

m. 41a/09, 41a/20, 44b/15, 50b/01, 58b/07, 58b/13, 67b/14, 71b/08, 72a/16

muʿādāt <Ar. karşılıklı düşmanlık.

m. (ḳılmaḳ) 62b/07

muʾāġeẕe <Ar. azarlama, darılma.

m. ni 79a/04

muʿāmelāt <Ar. işler.

m. -ı (muʿāmelāt-ı dünyā) 74a/07

muʿāmele <Ar. iş.

m. (ḳılmaḳ) 62b/13

m. si 74a/08

muʿannese <Ar. uzlaşma.

m. (ḳılmaḳ) 57a/15

muʿāŝí <Ar. isyan eden, baş kaldıran.

m. 44b/09

m. leri 66b/16

muʿāyene <Ar. gözden geçirme, yoklama.

m. (ḳılmaḳ) 60a/12

muʿayyen <Ar. tayin edilmiş, belirli.

m. (bolmaḳ) 70b/04

muʿaẕẕeb <Ar. azap içinde bulunan, eziyet çeken.

m. miz 41a/03

mūcib <Ar. lazım gelen, gereken.

m.-i (īmān-ı mūcib-i ĥucce) 74b/16

muʿcizāt <Ar. mucizeler.

m. 60b/02

Muġammis <Ar. Mekke yakınında bulunan bir yer adı.

m. 71b/02

muġtāb <Ar. iftira atmak.

m. 71a/01

m. ge 70b/17

muhācir <Ar. göç eden, göçmen.

m. 68a/16

m. ler 54b/02, 54b/06

m. lerge 54b/09

m. lerini 54b/02

m. lerni 54b/11

muhācirín <Ar. göç edenler, göçmenler.

m. 56a/01, 69b/11

muĥafāẓa <Ar. saklama, koruma.

m. (ḳılmaḳ) 58a/05, 58a/07, 59b/17, 60b/04, 79a/11

muǵāl <Ar. mümkün olmayan, imkânsız.

m. (bolmaḳ) 60b/06, 60b/07

m. (tebdíl-i muǵāl) 61a/02

muǵālaṭa <Ar. anlaşma.

m. 71a/17

muẖālefet <Ar. aykırılık, karşı gelmek.

m. (ḳılmaḳ) 48b/12, 51b/02, 51b/04, 53a/11, 53a/12

m. de 56a/11

m. din 47a/16

m. ni 49b/11

muẖālif <Ar. aykırılık gösteren, karşı gelen.

m. 45b/04, 48b/15

m. (ḳılmaḳ) 51a/17, 51b/01, 64a/17

muhalled <Ar. daimi, sürekli olarak kalan.

m. (bolmaḳ) 44a/15

Muġammed <Ar. Hz. Muhammed.

m. 47a/17, 50b/06, 52a/08, 65a/06, 65b/10, 66b/12, 66b/17, 67a/10, 74b/02, 77b/14

Muġammed ibn İsġāḳ <Ar. özel ad.

m. 75a/17

Muġammed ibn Selīm Enŝāri <Ar. Nadiroğullarından bir kişi.

m. ge 52a/08

Muġammed Zeyd ibn Erḳam <Ar. özel ad.

m. 75b/14

muġārebe <Ar. harbetme, savaşma.

m. (ḳılmaḳ) 51b/17, 51b/17, 67b/06

m. ge 75a/17

m. leri 56b/08

muġāŝara <Ar. etrafını kuşatma, sarma.

m. (ḳılmaḳ) 52b/07

muĥassir <Ar. zarara, ziyana uğratan.

m. 60a/15

muġaşşev <Ar. haşr olma, toplanma.

m. (bolmaḳ) 49b/13

muġkem <Ar. kuvvetli, sağlam, sıkı.

m. 46b/09

m. (ėtülmek) 71a/06

m. (ḳılınmaḳ) 64b/14

m. (ḳılmaḳ) 52a/15

m. dür 56b/08

muġtāc <Ar. ihtiyacı olan, kendisine bir şey lazım olan.

m. 60a/15, 66a/06

m. (ėrmek) 46b/03, 46b/16

m. (olmaḳ) 61a/11

muġtażır <Ar. can çekişen.

m. ge 41b/04

m. nıij 41b/03

muĥtelif <Ar. çeşitli.

m. 56b/11

m. (bolmaḳ) 56b/12

Muġyi's-sünne <Ar. Muhyissünne Begavî Hüseyn. Asıl adı Hüseyn bin Mesut'tur. Şafi mezhebi fıkıh âlimidir.

m. ġa 56a/02, 65b/16

Muhyí <Ar. Muhyissünne Begavî Hüseyn. Asıl adı Hüseyn bin

Mesut'tur. Şafi mezhebi fıkıh âlimidir.

m. 47b/02, 54a/14, 59a/06

muḳaddem <Ar. önce, önde, üstün.

m. (enbiyāʾ-yı muḳaddem) 47a/16

muḳaddes <Ar. mübarek, kutsal.

m. 60b/08

muḳaddes <Ar. uzak.

m. 42b/12

muḳarreb <Ar. yaklaşmış, yakın.

m. lerden 41b/08

muḳāṣire <Ar. çoğaltma.

m. 70b/01

muḳātele <Ar. savaş, mücadele.

m. 56b/08, 69b/15

m. (ḳılmaḳ) 44a/02, 44a/03, 44a/03, 44a/05, 52a/13, 56a/11, 56a/14, 56b/05, 56b/06, 56b/07, 62b/11, 63a/01, 64b/14, 71a/16, 71a/17

m. (terk-i muḳātele) 67b/03

m. ni 71a/15

muḳteżā <Ar. gereken, gerekli.

m. (muḳteżā-ı feraġ) 45b/10

m. sında 54b/13

mulaṭṭaḥ <Ar. lekeli.

m. (ḳılmaḳ) 71a/13

muij sıkıntı.

m. sızdur 77b/11, 77b/12

muij sız sıkıntısız.

m. 62b/05

murād <Ar. hedef, amaç, maksat.

m. 45a/02, 45b/02, 52b/03, 54b/06, 64a/15

m. ı 75b/10, 75b/11

m. ını 80a/03

murāḳabe <Ar. bakma, gözetme.

m. (ḳılmaḳ) 60b/04

mūriṯ <Ar. kazandıran, miras bırakan.

m. -i (mūriś-i metāʿ) 45b/17

Mūsā <Ar. Musa Peygamber.

m. nıij 64b/15

musallaṭ <Ar. sataşan, rahat bırakmayan.

m. (ḳılmaḳ) 53b/13

muŝāǵib <Ar. sohbet eden, dost, arkadaş.

m. (bolmaḳ) 57a/05

muŝālaǵa <Ar. anlaşma, barışma.

m. 52b/08

muŝannif <Ar. kitap yazan, düzenleyici.

m. lerine 45b/04

muŝíbet <Ar. bela, musibet.

m. ni 46a/07, 46a/10

mutaŝavver <Ar. düşünme, hayal etme.

m. (bolmaḳ) 60b/08

m.-i (mutaŝavver-i evŝāf-ı kāmile) 77b/01

muttaŝıf <Ar. vasıflanan.

m. dur 46b/03, 62b/06

muvāʿaẓa <Ar. vaaz ve nasihat etme.

m. 45a/05

muvāfiḳ <Ar. uygun, yerinde.

m. 64a/17

m. (ḳılmaḳ) 63b/14

m. 44a/10

mü soru eki. mü

m. 40b/10, 40b/20, 49a/13, 56a/07, 58b/06, 61a/09, 61a/10, 70a/02, 71a/07, 72b/09, 77b/05

mübāhāt <Ar. övünme.

m. dur (bí-ġāŝıl-ı-mübāhāt) 45b/12

mübāyaʿa <Ar. biat etme, bağlı olma.

m. (ḳılmaḳ) 64b/02

mübāyaʿat <Ar. biat etme, bağlı olma.

m. (ḳılmaḳ) 64a/11, 64b/01

mübāyaġa (<Ar. mübayaʿa) biat etme.

m. 69b/09

m. (ḳılmaḳ) 69b/09

mübtelā <Ar. tutkun, tutulmuş.

m. -yı (mübtelā-yı ʿāfiyet) 57b/08

Mücāhid <Ar. özel ad.

m. 41a/11, 46b/09, 47b/03, 47b/06

müctemiʿ <Ar. toplanmış, birikmiş.

m. 56b/10

m. (bolmaḳ) 56b/06, 75b/01

müddet <Ar. zaman, süre.

m. (ziyādet-i müddet) 67b/11

müeyye <Ar. ölü.

m. 46a/08

müfāḫare <Ar. övünme.

m. dür 45b/11

müfārıḳ <Ar. ayrılan, ayrılmış.

m. (ḳılmaḳ) 79b/09

müheyyā <Ar. hazır, hazırlanmış.

m. (ḳılmaḳ) 54b/05

mükābere <Ar. kendini büyük görme.

m. (ḳılmaḳ) 58b/11

mükeẕẕib <Ar. yalanlayan, yalancı çıkaran.

m. lerge 48b/11

mülāzım <Ar. tutunup kalan.

m. (bolmaḳ) 59a/08, 59a/09

mülūk <Ar. hükümdarlar.

m. 71a/15

mülk <Ar. bir kimsenin tasarrufunda bulunan mal, mülk; güç, kudret.

m. 43a/14, 43a/14, 77a/13

m. e (ehl-i mülk) 61a/15

m. i 42a/14, 42a/15

m.-i (mülk-i tām) 60a/14, 66a/06

mümkin <Ar. mümkün, olabilir.

m. 60a/17, 60b/08

mü'min <Ar. iman etmiş, inanmış, müslüman.

m. 44a/10, 51a/13, 63a/04, 63a/13, 63a/17, 64a/11

m. (bolmaḳ) 57a/15

m. dür 77a/15

m. ge 57a/16

m. ler 44b/07, 45a/01, 49a/14, 49b/17, 50a/02, 50a/10, 50b/09, 52b/16, 53a/05, 53a/17, 53b/06, 59b/13, 61a/07, 62a/10, 62b/03, 63a/04, 63b/11, 64b/03, 64b/09, 65b/01, 65b/11, 66a/04, 73a/03, 76b/15, 78a/17

m. ler miz 51a/05

m. lerden 52b/05

m. lerge 44b/06, 49b/02, 52a/02, 56a/06

m. lergedür 76b/14

m. lerni 49b/15, 50a/06, 62a/07, 65b/11

m. lerniij 44b/09, 51b/01, 51b/02

m. siz 64a/05

mü'mine <Ar. iman etmiş, inanmış, müslüman kadın.

m. 44a/10

münāfiḳ <Ar. iki yüzlü, münafık.

m. 44a/16, 44a/16

m. lar 44b/06, 56a/12, 56a/14, 56a/15, 56a/17, 56b/01, 74b/05, 74b/08, 74b/09, 76b/04, 76b/12, 76b/12, 76b/15

m. lardan 76b/01

m. larnı 56a/08

m. larnıij 56b/15

münāfiḳín <Ar. iki yüzlüler, münafıklar.

m. nı (ŝūret-i münāfıḳín) 76b/07

münāḳaşa <Ar. atışma, tartışma.

m. (ḳılmaḳ) 41a/20

münbasiṭ <Ar. belli, açık.

m. (bolmaḳ) 59a/05

münezzeh <Ar. muhtaç olmayan, uzak.

m. 60b/08, 66a/07

m. (bolmaḳ) 51b/13

m. dür 42b/12, 60a/16

münezzehlik <Ar. münezzeh + T. -lik muhtaç olmama, uzak olma.

m. ine (münezzehligine) 77a/12

münezzel <Ar. gökten indirilmiş.

m. 41a/16, 45a/07

m. dür 41a/19

münfek (<Ar. münfekk) ayrılan, ayrılmış.

m. ėrmes 42b/02

münhezim <Ar. hezimete uğrayan.

m. (bolmaḳ) 75b/02

münír <Ar. aydınlık veren, parlak.

m. dür 78a/02

münker <Ar. dinen caiz olmayan.

m. 78b/13

münkir <Ar. inkâr eden; hoşlanmayan.

m. lerge 48b/11

m. biz 62a/11

münzel <Ar. gökten indirilmiş.

m. 65b/03

m. (bolmaḳ) 65a/04

münzele <Ar. gökten indirilmiş.

m. sinde 44a/08

mürācaʿa <Ar. geri dönme.

m. 79a/12

m. (ḳılmaḳ) 79b/04, 79b/07

müretteb <Ar. düzenlenmiş, dizilmiş.

m. 48b/10

mürtede <Ar. dinden çıkan kadın.

m. (bolmaḳ) 63b/11

müsāhele <Ar. kolaylık gösterme, kolay sanma.

m. (ḳılmaḳ) 41a/21

müsaġġar <Ar. elde edilmiş, ele geçirilmiş.

m. 66a/07

müsellem <Ar. teslim olunmuş, teslim edilmiş.

m. lerine 69b/13

müslim <Ar. İslam dininde olan, müslüman.

m. 68a/16

müslimín <Ar. müslümanlar.

m. ge (ʿizzāt-ı müslimín) 45a/17

müstaġní <Ar.lüzumlu, gerekli bulmayan.

m. 60a/15, 66a/06

müstaġsen <Ar.güzel sayılmış, beğenilmiş.

m. 45b/10

müstakím <Ar. doğru.

m. (müstaḳímü'l- fikr) 71b/13

müsteʿad <Ar. hazır.

m. (ḳılmaḳ) 77b/02

müstecmiʿ <Ar. toplama, bir araya getirme.

m. 42a/16, 42b/01

müsülmān <Ar. müslüman.

m. (bolmaḳ) 52a/17, 61a/09, 63b/17, 69b/09

m. larġa 49b/11

müşābehet <Ar. benzeyiş, benzeme.

m. den 60a/16, 66a/07

m. din 60b/15

m.-i (müşābehet-i ḫalḳ) 77a/11

m.-i (müşābehet-i maḫlūḳ) 66a/05

m.-i (müşābehet-i maḫlūḳāt) 60a/16

müşāhede <Ar. bir şeyi gözle görme.

m. 70b/08

m. (ḳılmaḳ) 58a/08

müşāhid <Ar. gören, şahit olan.

m. (bolmaḳ) 70b/05

m. din 51b/13

müşrik <Ar. Allah'a şerik, ortak koşan.

m. ler 65a/17

m. lerge 52a/01, 63b/12

müteʿālí <Ar. en büyük, yüce.

m. dür 60b/07, 60b/08

müteʿalliḳ <Ar. ilgili, ilişiği olan.

m. 43a/03

müteʿaẕẕir <güç, zor.

m. 66a/08

m. (iġātā-yı müteʿaẕẕir) 60b/06

müteferriḳ <Ar. dağınık, ayrı ayrı.

m. dur 56b/11

müteferriḳa <Ar. çeşitli işler gören.

m. (ḳılmaḳ) 72a/17

müteĥallif <Ar. uygun gelmeyen, uymayan.

m. (bolmaḳ) 68b/01

müteveccih <Ar. bir tarafa yönelen, gitmeye kalkan.

m. (bolmaḳ) 65b/13, 68a/16, 69b/04, 72a/01, 75b/11

m. (ḳılmaḳ) 72a/02, 72a/03, 72a/03

müteveffā <Ar. vefat etmiş olan.

m. 41b/08, 41b/10, 41b/11, 41b/13

mütevehhim <Ar. kuruntulu.

m. 45a/08

mütevellí <Ar. birinin yerine geçen.

m. 51a/08

müteyaḳḳın <Ar. kat'î olarak bilen.

m. dur 41b/16

müttefiḳ <Ar. birlik olmuş, anlaşmış.

m. 56b/10

müttehem <Ar. itham edilmiş, suçlanmış.

m. (ḳılmaḳ) 58b/07

müyesser <Ar. kolay gelen, kolaylıkla olan.

m. (ḳılmaḳ) 79b/14

müzāġame <Ar. (bir yere) hücum etme.

m. (ḳılmaḳ) 75b/05

müẕāhire <Ar. zahmet, sıkıntı.

m. (ḳılmaḳ) 48b/01

müzebzeb <Ar. bir şeye karar veremeyen, ikircimli.

m. 50b/10

müẕehheb <Ar. yaldızlanmış, süslenmiş.

m. i 41a/20

Müzeyne <Ar. özel ad.

m. dür 69a/15

- N –

Nadír <Ar. özel ad.

n. ni 52b/12

nafaḳa <Ar. geçinecek para, nafaka.

n. 61a/14

n. sı 79a/12

nāfiʿ <Ar. yararlı, faydalı.

n. 65a/01

naǵr <Ar. kurban.

n. (ėtmek) 67a/06

Naʿím <Ar. cennet.

n. 41b/10

nāḳas <Ar. dişi deve.

n. ı 76a/16

naḳṣ <Ar. noksan, eksiklik.

n. (semāvet-i naḳṣ) 60a/16

naḳż <Ar. bir sözleşmeyi yok sayma.

n.-ı (naḳż-ı ehl-i Mekkeüʾl-ʿahd) 67b/16

namāz <Far. namaz.

n. 74a/09

n. (ḳılmaḳ) 57a/12, 59a/16

n. (oḳumaḳ) 67a/05, 72b/14

n. da 44b/07, 73a/06

n. dan 57a/10, 57a/11, 57b/03, 58a/07, 59a/17

n. ġa 57a/16

n. ġa. (kirüşmek) 57a/17

n. ġa (kirişmek) 58a/15

n. ġa (turmaḳ) 50a/04

n. ı 73a/05

n.-ı (namāz-ı cumʿa) 73a/04

n. ına 59a/09, 73a/05

n. larnı 50b/04

n. larından 72b/14

naŝîb <Ar. pay, hisse.

n. (tegürmek) 57a/16

n. inizni 41b/01

naŝíġat <Ar. nasihat, öğüt.

n. lar 80a/15

nā-tüvān <Far. güçsüz.

n. dur 60b/16

nāzil <Ar. inen

n. (bolmaḳ) 48a/08, 71b/03

naẓír <Ar. benzer.

n. i 66a/07

nė ne

n. 43b/05, 43b/15, 44b/15, 49b/09, 58b/06, 58b/17, 59a/15, 60b/04, 61a/02, 61a/10, 64b/15, 66a/09, 66b/10, 69b/12, 70a/07, 70a/07, 70a/08,

70a/15, 70a/15, 71a/08, 71b/07, 71b/09, 74b/12, 78a/02, 78a/10, 78b/14

n. dür 57a/13, 57b/01, 58b/16, 68b/10

nebāt <Ar. bitki.

n. 45b/14

n. lar 45b/13

necāset <Ar. pis, pislik.

n. 71a/13

Necāşí <Ar. Habeş imparatorunun unvanı.

n. 71a/08

n. den 71a/14

n. ge 71a/10

n. niij 71a/14

nefʿ <Ar. fayda, yarar.

n. 41a/16

n. (melílü'l-nefʿ) 45b/10

n. i 57b/08

nefs <Ar. can, nefis.

n. i 41b/03

n. inde 43b/11, 68b/02

n. ine 54b/12

n. iniij 54b/12, 78b/17

n. ni 41b/07, 46a/10

nehr <Ar. nehir, ırmak.

n. ler 44a/14

nehy <Ar. yasak etme, yasaklama.

n. (ėtmek) 49a/13, 54a/13, 62b/10

n. den 49b/01

nėk niçin, neden.

n. 64b/09

nemām <Ar. suçlama.

n. 70b/17, 71a/01

nėrse nesne, şey.

n. 43b/17, 53b/04

n. ge 42a/16, 46b/02, 46b/03, 49a/04

n. ler 54a/13

n. leri 46a/12

n. lerni 49a/05, 49a/06

n. lerniij 42a/02

n. ni 43a/04, 43a/04, 43a/05, 43a/05, 47b/05, 49a/12, 50a/17, 54a/12, 64a/12, 72b/17

nesl <Ar. nesil, soy.

n. inden 47a/02

n. indin 66a/11

nėteg nasıl, ne şekilde.

n. 43b/07, 56b/03, 48b/14

n. kim 65b/12

Nevfel ibn Muʿāviye <Ar. özel ad.

n. 67b/05

niʿam <Ar. nimetler, rahat yaşayış.

n. dan 70b/09

nidā <Ar. seslenme, çağırma.

n. (ḳılınmaḳ) 73a/03

n. -yı (nidā-yı ʿamel-i ŝāliḥ)

nifāḳ <Ar. münafıklık.

n. 44b/08

ník <Far. iyi, beğenilen.

n. lerdendür 58b/02

nikāġ <Ar. nikah, evlenme.

n. (ḳılmaḳ) 63b/01

niʿmet <Ar. nimet, lütuf, yiyecek, içecek.

n. (bėrmek) 65b/09

n. leri 46a/13

Niŝārí <Ar. özel ad

n. dür 45a/02

nisbet <Ar. mensubiyet, ilgi.

n. (bėrmek) 57b/04

n. (ėtmek) 64b/16

n. (ḳılmaḳ) 64b/16, 76a/06

noḳŝān <Ar. eksik, kusur.

n. 60a/16, 60a/17, 66a/05

n. dan 41a/14

n. dın (cemíʿ-i noḳŝān) 51b/13

n. dın 60b/15, 77a/11

n. dın (simāt-ı noḳŝān) 66a/07

noḳŝānlıḳ <Ar. noḳŝān + T. -lıḳ eksiklik.

n. (ḳılmaḳ) 50b/04

noḳŝānāt <Ar. eksikler, kusurlar.

n. 64b/08

n. dın (cemíʿ-i noḳŝānāt) 42a/03

Nufeyl <Ar. özel ad.

n. ni 71b/01

Nufeyl ibn Ḥabíb Ḥaşʿamí <Ar. özel ad.

n. 71a/17

Nūġ <Ar. Hz. Nuh.

n. 46b/17, 47a/01, 47a/05

nūr <Ar. nur, aydınlık, parlaklık.

n. 47b/02

n. ı 65a/12

n.-ı (nūr-ı Allāh) 65a/13

n. ını 65a/10

n. ları 44a/11, 45b/06

n. nı 44b/02, 47b/01

n. uij ızdan 44b/01

II. Kur'an-Kerim.

n. ġa 78a/01

nūrlu <Ar.nūr + T. -lu nurlu, aydınlık, parlaklık.

n. 44a/15

nuŝret <Ar. yardım.

n. 65b/13, 67b/08

n. (bėrmek) 54b/03, 56a/12, 56a/14, 65b/11, 65b/13, 65b/14, 66a/02

n. (miṣl-i nuŝret) 65b/14

n. (vėrmek) 51b/10, 56a/16

n. dür 65b/09

n. i 67b/02

n.-i (nuŝret-i dín) 65b/15

n. ine 46b/16

nübüvvet <Ar. peygamberlik.

n. 47b/07

n. üij 52a/17

nücūm <Ar. yıldızlar.

n. 41a/14

nüşūr <Ar. öldükten sonra dirilme.

n. nı 40b/10

nüzūl <Ar. inme, iniş.

n. 41a/15

- O -

oġlan oğlan, çocuk, erkek çocuk.

o. 59a/16, 59a/17, 59a/17, 59b/01, 59b/03, 59b/03, 59b/11

o. ġa 59b/09

o. ları 51b/03

→ **oġul**

oġul oğul, evlat, erkek çocuk.

o. ı (oġlı) 57b/16, 65b/12

o. ıdur (oġlıdur) 59a/14

→ **oġlan**

oġurla- çalmak, hırsızlık etmek.

u.-duñ 59b/07, 59b/10, 59b/13

o.-masġa 64a/13

o.-maġan 59b/13

oḳu- okumak, tilavet.

o.-dı 48a/09

o.-ġıl (namāz oḳumaḳ) 67a/05

o.-ġuçılarġa 72b/14

o.-r 66a/11

o.-yu (bilmek) 66a/10

oḳumaḳ okumak.

o. 45a/01

ol sıf. o.

o. 40b/04, 40b/12, 41a/01, 41a/05, 41a/07, 41a/08, 41a/09, 41a/10, 41a/16, 41a/17, 41a/18, 41a/20, 41b/01, 41b/02,

41b/03, 41b/04, 41b/07, 41b/08, 41b/10, 41b/13, 42a/13, 42a/14, 42a/15, 42a/16, 42a/17, 42b/11, 42b/11, 43a/01, 43a/02, 43a/04, 43a/04, 43a/05, 43a/06, 43a/13, 43a/13, 43a/16, 43b/02, 43b/02, 43b/10, 43b/12, 44a/02, 44a/04, 44a/09, 44a/13, 44a/14, 44b/03, 44b/04, 44b/14, 44b/15, 45a/02, 45a/03, 45a/10, 45b/02, 45b/07, 45b/13, 45b/14, 46a/03, 46a/04, 46a/06, 46a/07, 46a/09, 46a/13, 46b/09, 46b/13, 47a/02, 47a/07, 47a/08, 47a/11, 47a/17, 47b/02, 47b/08, 47b/12, 48a/09, 48a/10, 48a/13, 48a/14, 48a/15, 48a/15, 48a/17, 48b/12, 49a/07, 49a/10, 49b/08, 49b/09, 49b/13, 49b/15, 50b/09, 50b/10, 50b/15, 51a/03, 51a/08, 51a/11, 51a/16, 51b/01, 51b/01, 51b/02, 51b/02, 51b/06, 51b/08, 51b/09, 51b/10, 51b/15, 52a/11, 52b/04, 52b/11, 52b/14, 53b/02, 53b/05, 53b/06, 53b/14, 54b/01, 54b/02, 54b/06, 56a/01, 56a/12, 56a/13, 56a/14, 56a/14, 56a/15, 56a/17, 56a/17, 56b/01, 56b/05, 56b/16, 56b/17, 57a/05, 57b/08, 57b/11, 57b/14, 57b/16, 58b/02, 58b/04, 58b/10, 59a/13, 59b/03, 59b/06, 59b/06, 59b/08, 59b/11, 59b/13, 60a/05, 60a/09, 60a/09, 60a/13, 60a/14, 60b/09, 60b/10, 60b/10, 60b/13, 60b/14, 60b/17, 62a/02,

62a/03, 62a/07, 62b/03, 62b/06, 62b/10, 63a/03, 63a/04, 63a/15, 63a/15, 63a/16, 63a/16, 63a/16, 63a/17, 63a/17, 63b/01, 63b/12, 63b/12, 63b/14, 63b/14, 64a/01, 64a/01, 64a/02, 64a/02, 64a/05, 64a/05, 64b/08, 64b/13, 64a/14, 65a/04, 65a/05, 65a/06, 65a/09, 65a/14, 65a/16, 65b/02, 65b/03, 65b/06, 65b/07, 65b/09, 66a/04, 66a/09, 66a/11, 66a/12, 66a/13, 66a/15, 66a/15, 66a/15, 66a/17, 66b/05, 66b/10, 66b/12, 66b/17, 69a/02, 70a/01, 70a/02, 70a/05, 70a/07, 70a/08, 70a/15, 71a/02, 71a/04, 71a/05, 71a/11, 72a/17, 72b/09, 72b/11, 74a/01, 74a/03, 74a/13, 74b/09, 76a/04, 76b/12, 76b/13, 77a/13, 77a/13, 77a/14, 77a/14, 77b/02, 77b/03, 77b/03, 77b/05, 78a/01, 78a/06, 78a/07, 78a/08, 78a/10, 78a/12, 79a/03, 79a/03, 79a/07, 79a/07, 79a/13, 79a/15, 79b/05, 79b/07, 79b/08, 79b/12, 80a/03, 80a/08, 80a/16,

ol z. o.

o. 43b/06, 43b/16, 57b/13, 58b/03, 58b/17, 59a/11, 59b/13, 60a/11, 60b/06, 66a/17, 70a/12

o. dur 67a/06

o. larnı 53a/05

alar onlar.

a. dın 78b/02

a. nıij 58b/01

→anlar

anda orada.

a. 58a/06, 61b/04, 69b/15, 75b/08, 75b/16, 80a/11

andaḳ öyle, onun gibi, o şekilde.

a. 43b/03, 60a/11

andan ondan.

a. 45a/02, 49b/01

→ andın

andın ondan.

a. 45a/17, 45b/02, 47b/07, 48a/12, 54a/14, 58a/04, 58b/04, 58b/07, 60a/14, 64a/15, 66b/17, 67b/15, 68a/01, 69a/14, 74b/04

→ andan

anı onu.

a. 40b/20, 41a/08, 45b/14, 53b/04, 53b/15, 54a/13, 54a/13, 57a/03, 57a/07, 57b/11, 58a/07, 58a/14, 58a/16, 58a/16, 58b/02, 58b/12, 64b/18, 65b/09, 67b/10, 67b/13, 69a/03, 69a/11, 69a/12, 70b/08, 71a/03, 71b/04, 71b/07, 78a/05, 79b/15

anıij onun.

a. 40b/05, 42a/17, 42b/01, 44a/08, 44b/05, 48a/12, 48b/04, 49a/03, 49b/04, 57a/02, 57a/10, 57b/02, 57b/08, 59a/13, 65a/06, 65b/03, 66a/06, 66a/08, 71a/14, 78a/05, 78a/12, 80a/14, 80a/14, 80a/15, 80a/17

→ anuñ

anlar onlar.

a. 43b/02, 47a/12, 49a/03, 49a/07, 49a/10, 50b/09, 50b/14, 51a/03, 51a/06, 51b/08, 51b/10, 51b/10, 51b/17, 52a/10, 52a/15, 52a/17, 52b/02, 52b/09, 53a/01, 54b/01, 54b/07, 54b/08, 56a/01, 56a/04, 56a/14, 56b/04, 56b/08, 56b/14, 57b/12, 58a/01, 58a/03, 58a/17, 58b/09, 59b/17, 61b/14, 61b/15, 62a/05, 62a/10, 62b/11, 62b/11, 63a/02, 63a/02, 63b/16, 64b/01, 64b/02, 64b/05, 64b/17, 65a/07, 66a/14, 66b/02, 66b/03, 66b/11, 68a/12, 68a/13, 68a/13, 71b/04, 72a/17, 72b/14, 74b/12, 74b/16, 75a/03, 75a/07, 75a/08, 75a/12, 75a/13, 77b/09, 77b/10, 78a/07, 78a/09

a. da 54b/11

a. dan 47a/14, 47a/14, 48b/14, 51b/09, 52b/08, 54b/06, 66a/16, 75a/07, 75a/13

a. dın 71b/13

a. dur 45b/05, 51a/07, 51a/10, 51b/12, 60a/02, 60a/04, 75a/15

a. ġa 43b/04, 44a/12, 44b/01, 44b/17, 45b/01, 45b/06, 46b/05, 47a/11, 48a/09, 48b/03, 49a/02, 49a/11, 49b/08, 49b/15, 50a/07, 50b/07, 50b/13, 51a/01, 51a/08, 51a/08, 52a/11, 52a/13, 53a/02,

53a/08, 53a/09, 53a/10, 53a/11, 54b/08, 56a/15, 56b/14, 58b/08, 60a/01, 61b/13, 61b/14, 62a/01, 62b/12, 62b/12, 63a/03, 64b/04, 65a/06, 66a/11, 66a/13, 66a/15, 69b/04, 69b/09, 70a/05, 71a/05, 71a/16, 75a/08, 75a/09, 75a/12, 75b/01, 75b/02

a. ġadur 45b/01, 50b/17, 56b/15, 77b/07

a. nı 48a/15, 51b/06, 51b/07, 52b/07, 53a/01, 53a/08, 56b/10, 57b/15, 63a/13, 66a/12, 72b/01, 72b/01, 72b/08, 74b/10, 74b/17, 75a/11

a. n**ij** 40b/08, 44a/06, 44a/11, 44b/03, 45a/03, 45a/04, 45a/06, 45b/06, 45b/06, 47a, 47a/04, 47a/05, 47a/14, 48a/13, 48a/14, 49a/07, 49a/09, 50b/14, 51a/02, 51a/04, 51b/03, 51b/05, 52a/03, 52b/01, 52b/08, 52b/16, 53a/04, 53b/07, 56b/10, 56b/12, 56b/13, 63a/12, 63b/02, 64a/01, 64b/18, 65a/03, 66a/03, 70a/04, 70a/04, 72a/16, 72b/04, 74b/13, 74b/15, 74b/17, 75a/01ve, 77b/08, 77b/11, 79a/14, 80a/07, 80a/08, 80a/09, 80a/10, 80a/10

→alar

aij a ona.

a. 41b/04, 41b/09, 41b/14, 43a/03, 48b/06, 49a/04, 49b/13, 57a/13, 57a/17, 57b/01, 57b/10, 58b/03, 59a/12, 59b/10,

60a/15, 60a/17, 61a/13, 61a/14, 62a/09, 66a/06, 67b/16, 79b/14, 80a/17

→ **aij aru**

aij aru ona.

a. 80a/03

→ **aij a**

anuñ onun.

a. 57a/08, 58a/08, 58a/14, 59b/03, 60a/15, 60b/06, 61a/02, 62b/03, 70a/08, 70a/14, 71a/09, 72b/11

→ **anıij**

ol- I. olmak; yardımcı fiil.

o.-a (maʿ ẕūr ola siz) 48b/17

o.-dı (ʿāciz olmaḳ) 57a/04

o.-dım (faḳír olmaḳ) 61a/11

o.-dım (muġtāc olmaḳ) 61a/11

o.-ġuçı (sebeb olmaḳ) 46a/02

o.-masa (ḳādir olmaḳ) 48b/08

II. olmak, meydana gelmek

o.-an 45b/11

o.-mış 76b/05

o.-sa 80a/11

o.-up 57b/11

olturmaḳ oturmak.

o. nı 67b/13

on on.

o. 57a/10, 57a/10,
61a/15, 67b/03, 68a/16,
80a/12

oij sağ.

o. larında 44a/11

onunçı onuncu.

o. 68a/15

orun yer, mahal.

o. 50a/03

o. ına (ornına) 43b/02,
57b/17

o. uij ızġa (ornuij ızġa)
40b/15

o. ıij (ornıij) 64a/16

orta orta.

o. 52a/16, 57a/08

ortançı ortanca.

o. 58b/04

ot I. ateş.

o. 41a/09, 51a/03,
53a/10, 71a/05, 71a/05,
78a/09, 78a/10

o. da 51a/03, 59a/03,
78a/09

o. dan 41a/08

o. dur 70a/16

o. ıdur 71a/04

o. ına 41b/15

o. nı 41a/10

o. undadur 59a/03

II.cehennem; cehennem
ateşi.

o. 44b/05, 44b/14,
44b/15, 60a/03

o. dur 44b/14

o. ķa 62a/07

o. nı 41a/11

otunçı oduncu.

o. 68b/04

otuz otuz.

o. 52a/16, 52a/16

oyun oyun.

o. 75b/15

o. dur 45b/09

ozdur- ileri geçmek, öne geçmek.

o.-ġan 66b/16

ozdurmaḳ ileri geçme, öne geçme.

o. 70b/13

-Ö-

ögret- öğretmek.

ö.-di 57b/10

ö.-edür 66a/13

ö.-eyim 57b/08

ö.-ken 58b/13

ökün- pişman olmak.

ö.-di 47b/15, 57a/13

ö.-ürler 48b/02

öl- ölmek.

ö.-diler 43b/02

ö.-er siz 43b/16

ö.-geç 70b/03

ö.-gen 57b/16

ö.-gendin 45a/10, 73a/01

ö.-üp 70b/02

ölçev ölçü, ölçek.

ö. i 70a/13

ölmek ölmek, ölüm.

ö. 66b/14

öij eri ön, önce.

ö. 50b/02

öltür- öldürmek.

ö.-di 52a/09, 58a/13

ö.-gil 58a/12

ö.-seij iz 76a/11

ö.-üp sėn 58b/11

ö.-ür 42a/15

ö.-ürge 52a/08

öltürme- öldürmemek.

ö.-ge 64a/13

ö.-gil 59a/10

öltürmek öldürmek.

ö. 52b/01, 53a/09, 62a/05

ö. din 74b/10

ö. ke 76a/10

ölüg ölü.

ö. ler 70a/03

ölüm ölüm.

ö. 44b/11, 66b/15, 66b/17, 66b/17, 77a/04

ö. ini 77a/09

ö. ni 40b/13

ö. ümni 77a/05

ʿÖmer <Ar. özel ad.

ʿö. 68a/01

ʿÖmer ibn Ḫaṭṭāb <Ar. özel ad.

ʿö. 68b/12, 75b/16

ʿö. ge 67b/17

ʿö. nıij 75b/03

ʿömr <Ar. ömür, yaşam; zaman.

ʿö. ni 70b/13

ört- örtmek, gizlemek.

→ **örüt-**

ö.-ür 80a/17

ö.-ür miz 78a/05

örtül- örtülmek.

ö.-ür sėn 57b/08

örüt- örtmek, gizlemek.

ö.-seij iz 78b/05

→ **ört-**

ös- yetişmek, gelişmek.

ö.-ken 45b/13

östür- bitirmek, yerden çıkarmak.

ö.-güçi 40b/21

ö.-ür mü siz 40b/20

öt- geçmek, nüfuz etmek.

ö.-diler 58b/09

ö.-er 69a/13

ö.-erge 79b/06

ö.-ken 46a/12, 56a/05

ö.-mes 80a/05

ö.-sün 69a/11

öy I. ev.

ö. den 76b/06

ö. lerinden 79a/14, 79a/15

ö. lerine 58b/07

II. kilise.

ö. niij 71a/11

III. Ka’be.

ö. niij 72b/07

öz z. kendi.

ö. 43b/11, 49b/06, 53a/05, 54a/03, 54b/11, 56b/08, 57b/07, 58a/04, 68b/02, 69a/02, 69b/11, 79b/09, 79b/12

ö. i 53b/14, 57b/16, 57b/17, 71a/16, 71b/01, 71b/12, 75b/11

ö. imizniij 46b/0, 447a

ö. ine 79b/02

ö. ini 57a/08, 57b/04, 59a/12, 59a/15, 61b/05, 72b/12

ö. iniij 43b/11, 47b/01, 47b/11, 53b/03, 53b/05, 53b/13, 53b/15, 57a/06, 65a/12, 65a/14, 65b/12, 66b/15, 69a/13, 75b/07, 80a/03

ö. leri 50b/11, 66a/10

ö. leriij 74b/09

ö. lerinde 47b/05

ö. lerindin 47a/10

ö. lerine 46b/16, 50b/15, 66b/15, 71a/15, 75a/04

ö. lerini 52a/15, 59a/04, 60a/01

ö. leriji ni 45a/08, 47b/05, 51a/06, 52b/11, 52b/13, 65a/11, 66b/03, 77b/13

ö. lerüij iz 44b/02

ö. üij iz 61a/07

ö. üij izde 46a/08

ö. üij izge 66b/13, 78b/16

ö. üij izni 44b/08

ö. üij izniij 41b/07, 45a/13

ö. üniij 62a/10, 67b/12

özge başka, diğer.

ö. 78a/16

ʿözr <Ar. özür, kusur.

ʿö. ini 76a/05

ʿö. lerini 58a/05

-P-

pād-şāh <Far. padişah.

p. 57b/17, 58b/12, 71a/10

p. ġa 58b/10, 71a/10

p. ı 71a/08

p. ınıij 57b/15

p. nıij 57b/16

pāk <Far. temiz.

p. 41a/13, 60a/17, 66a/07

p. (ḳılmaḳ) 47a/13

p. ler 41a/18

pākle- <Far. pāk + T. -le temizlemek, arınmak; arınıp iman getirmek.

p.-güçidür 50a/16

p.-ydür 66a/12

perde <Far. örtü.

p. 74b/10

pes <Far. o halde, öyleyse.

p. 40b/04, 40b/05, 40b/10, 41a/02, 41a/13, 41b/09, 41b/11, 41b/13, 41b/14, 42a/01, 43b/17, 44a/08, 44b/03, 45a/03, 45a/04, 47a/02, 47a/12, 47a/14, 47b/16, 48a/09, 48b/02, 48b/05, 48b/06, 48b/07, 48b/09, 48b/16, 49a/02, 49b/10, 49b/16, 50a/03, 50a/05, 50a/11, 50a/17, 50b/04, 50b/16, 50b/17, 51a/05, 52a/15,

53a/02, 53a/06, 53b/03, 53b/05, 54a/13, 57a/08, 57a/10, 57b/02, 57b/14, 58a/06, 58a/13, 58b/05, 58b/12, 58b/13, 59a/02, 59a/08, 59a/09, 59a/10, 59b/01, 59b/07, 59b/11, 59b/17, 60a/01, 60a/04, 61b/04, 63a/03, 63a/04, 63a/13, 63a/15, 63b/16, 64b/01, 64b/08, 64b/17, 65b/15, 66a/02, 66a/03, 66b/13, 67a/05, 68a/14, 68b/04, 68b/10, 68b/13, 69a/10, 69b/03, 69b/04, 69b/07, 70a/05, 70a/14, 72b/01, 72b/13, 73a/02, 73a/04, 74a/09, 74a/10, 74b/04, 74b/11, 74b/15, 74b/16, 75a/07, 76a/01, 76a/05, 76b/04, 76b/06, 77a/01, 77a/04, 77a/06, 77a/15, 77b/01, 77b/06, 77b/09, 77b/10, 77b/17, 78a/14, 78a/16, 78b/01, 78b/14, 79a/01, 79a/06, 79b/05, 79b/07, 80a/03, 80a/04, 80a/08

peydā <Far. meydanda, ortada.

p. (ḳılmaḳ) 79b/03

peyġāmber <Far. peygamber, elçi.

p. 43b/06, 64a/11, 79a/06, 49b/07

p. ge 47a/15, 49b/03, 49b/11

p. leri 45a/03, 64b/18

p. lerindin 45a/04

p. lerni 41b/13

p. ni 47a/01, 47a/01, 61b/15

peyġāmberlik <Far. peyġāmber + T. -lik peygamberlik, elçilik.

p. ni 47a/02

piyāde <Far. piyade, yaya.

p. 53b/07

puçaḳ bıçak.

p. 46b/11

puçḳı kesici bir alet, bıçak.

p. 46b/11

pūşíde <Far. gizli, örtülmüş.

p. (bolmaḳ) 68b/01

-R-

Rab (<Ar. Rabb) Allah, Tanrı.

r. 59a/08, 59a/09

r. dur 72b/07

r. ına 72b/07

r. ları 70a/04

r. uij ız 61b/16, 79a/13

r. uij ıza 43b/06

r. uij ıznı 42a/01

r. uij ıznıij 46a/02

r. uij nıij 41a/13

r. um 77a/05, 77b/14

r. umız 56a/04, 62a/16, 62a/17, 62b/02

r. uñ 71a/08

rāciġ <Ar. diğerinden üstün.

r. (bolmaḳ) 70a/12

r. (kėlmek) 70a/14

raḍiya'llāhu ʿanhu <Ar. "Allah ondan razı olsun." anlamında bir dua sözü.

r. 79a/10, 79a/11

raġbet <Ar. istek, arzu.

r. 73a/04, 79b/04

r. i 47b/13

raġbetlendür- <Ar. + T. -lendür- teşvik ve tahrik ettirmek.

r.-mes 72b/12

rāh <Far. yol.

r.-ı (rāh-ı İslām) 74a/03

rāhib <Ar. rahip.

r. 57a/02

r. ni 58b/10

r. niij 59a/05

raġim <Ar. dölyatağı.

r. lerine 40b/11

raġím <Ar. merhametli, kullarını esirgeyen, "esma-i hüsna"dan.

r. dür 62b/10, 64b/03, 78b/05

raġmet <Ar. I. merhamet, acıma, esirgeme.

r. 51b/06

r. (şāmilü'l- raḥmet) 60a/13

r. (kāmilü'l-raḥmet) 60a/14

r. dür 41b/09

r. i 44b/12, 50a/17

r. iij 56a/07

r. indin 47b/01

II. cennet.

r. 44b/04

ramażān <Ar. ramazan ayı.

r. nıij 68a/15

ramş <Ar. kötü beslenme, yoksun.

r. (ḳalmaḳ) 54a/12

rāne <Far. bacak.

r. ge 75a/03

rāst <Far. doğru, gerçek.

r. 54b/05

r. (eytmek) 41b/07

rāst-ġūy <Far. doğru söyleyen.

r. lar (bolmaḳ) 66b/14

rāstla- <Far. rāst + T. –la doğrulamak.

r.-ġuçı 60b/02

ravża <Ar. bahçe.

r. -ı (ravża-ı ĥāĥ) 61b/03

- **Ravża-ı Ḫāĥ :** Mekke'de bir yer adı. Mekke'nin fethinden önce Hz. Muhammed'in Hz. Ali, Ammar Talha, Mikdad ibn Esed ve Ebu Mersed'i gönderdiği yer.

rāy <Ar. fikir, görüş.

r. uij ızıñ 70b/04

rāye <Ar. sancak, bayrak.

r. niij 69b/11

r. si 69a/13, 69a/16

r. sine 69b/11

rāżı <Ar. rıza gösteren, uyan.

r. (bolmaḳ) 51b/09

r. dur 51b/09

rāzıḳ <Ar. rızık veren.

r. larınıij 74b/03

reʾfet <Ar. şefkat, acıma.

r. 56a/07

reʾfetlü <Ar. reʾfet + T. –lü şefkatli.

r. dür 43b/14

rehbāniyyet <Ar. rahiplik, keşişlik.

r. ni 47a/09, 47a/11

renc <Far. eziyet, sıkıntı.

r. (ėtmek) 79a/17

resūl <Ar. elçi, peygamber.

r. 43a/17, 45b/04, 54a/12, 57a/06, 65a/05, 65a/05, 66a/11, 66a/12, 66a/13, 66a/14, 78a/14

r. ge 78a/01, 65b/03

r. ġa 75b/16

r. ı 75a/10, 64b/17

r. ı mėn 65a/04, 74b/07

r. ımızġa 78a/15

r. ı sėn 74b/06

r. ına 43a/17, 46b/13, 47a/17, 51a/17, 53b/05, 53b/15, 54b/04, 65b/03, 78a/01

r. ınadur 76b/14

r. ını 65a/14

r. larga 77b/10

r. ları 77b/08

r. larım 51a/13

r. larımızını 46b/04, 47a/06

r. larına 45b/03, 46a/05

r. larını 53b/13

r. nı 66a/11, 66a/15

r. nıij 44b/10, 61b/13

resūlu'llāh <Ar. Allah'ın peygamberi.

r. 45b/03, 46b/02, 47b/16, 47b/17, 48a/01,

48a/02, 48a/03, 48a/04, 48a/06, 48a/09, 48b/12, 48b/16, 50a/10, 50b/05, 51b/15, 51b/16, 51b/17, 52a/04, 52a/07, 52a/09, 52b/01, 52b/07, 52b/08, 53b/08, 54a/10, 61a/08, 61a/10, 61a/10, 61a/12, 61a/13, 61a/17, 61b/06, 65a/09, 67b/03, 67b/04, 67b/07, 67b/09, 67b/16, 67b/16, 68a/14, 68b/11, 68b/13, 68b/13, 69a/02, 69a/03, 69a/12, 69a/16, 69b/09, 69b/10, 74b/12, 75a/14, 75a/16, 75a/17, 75b/01 , 75b/11, 75b/17, 76a/01, 76a/04, 76a/05, 76a/06, 76a/07, 76a/10, 76a/10, 76a/17, 76b/02, 78a/14

r. dan 59a/06, 68b/01

r. dan (eġādiṣ-i resūluʾllāh) 45a/13

r. ġa 43b/10, 48b/10, 51a/11, 51b/01, 51b/02, 51b/04, 51b/17, 52a/02, 52a/07, 52a/15, 52b/06, 53a/11, 61a/17, 67b/07, 67b/09, 69b/08, 75a/14, 75a/17, 78b/15, 78b/17

r. ġa (ġudūd-ı resūluʾllāh) 48b/16

r. nı 52b/01

r. nıij 59b/05, 67b/13, 68b/04, 76a/16, 78b/15

reyyā <Ar. güzel koku; gösteriş.

r. 72b/16

rezāʿ <Ar. süt emme.

r. 52a/08

rıżā <Ar. razı olma, rıza; hoşnutluk.

r. mnı 61b/17

r. sı 45b/16, 79b/11

r. sını 47a/12, 54b/03

rızḳ <Ar. Allah'ın bahşettiği nimet, rızık.

r. 41b/09

r. ını 54b/03

r. nı 74a/11

rızḳlandur- <Ar. rızḳ + T. -landur- rızık verme.

r.-ġan 77a/03

r.-ur 79b/14

riʿāyet <Ar. gözetme, gütme.

r. 47a/13

r. (ḳılmaḳ) 47a/12

ricʿat <Ar. geri dönme.

r. (ḳılmaḳ) 79b/09

riǵlet <Ar. göç, göçme; yolculuk.

r. lerinde (cāy-ı riǵlet) 72b/05

ramş <Far. kötü beslenme, yoksun olma.

r. (ḳalmaḳ) 54a/12

rivāyet <Ar. nakil, rivayet.

r. (ėtmek) 57a/02, 74a/03

r. i 59a/06

ruhbān <Ar. evlenmeyen papazlar.

r. 57a/08

r. dın 57a/12

r. lar 59a/04, 59a/05

r. larınıij 66b/03

Rūm <Ar. Anadolu.

r. 65b/10

rüsül <Ar. peygamberler.

r. 48b/14

r. ni 46b/11

rūşen <Far. aydınlık, parlak.

r. 78a/15

rūy <Far. yüz.

r. nı (āb-ı rūy) 71a/01

rūze <Far. oruç.

r. (tutmaḳ) 48b/06

r. de 44b/07

→ **urūze**

rüsvā <Far. rezil, hor, hakir.

r. (ḳılmaḳ) 53b/04

→ **rüsvāy**

rüsvāy <Far. rezil, hor, hakir.

r. (bolmaḳ) 58a/12

→ **rüsvā**

- S - -Ś- -Ŝ-

sāʿat <Ar. vakit, an, saat.

s. 76a/01

s. (ėrmek) 76a/01

ŝabí <Ar. çocuk, bebek.

ŝ. 59b/06

ŝ. ni 59a/16, 59a/16

ŝ. niij 59a/17, 59b/05

ṣābit <Ar. sabit, sağlam, kuvvetli.

ṣ. (bolmaḳ) 65a/14

ŝadaḳa <Ar. bağış, sadaka.

ŝ. 45a/16, 45a/16

ŝ. 50a/16

ŝ. (bėrmek) 50b/02, 77a/06

ŝ. nı 50a/11

ŝaġíre <Ar. küçük.

ŝ. 79a/09

ŝaf (<Ar. ŝaff) sıra, dizi.

ŝ. (bağlamaḳ) 64b/13

ŝ. lardan 42a/01

Ṣafvān <Ar. özel ad.

ŝ. 67b/06

Ṣafvān ibn Ümeyye <Ar. özel ad.

ŝ. 69b/14

ŝāġib <Ar. sahip.

ŝ. dür 42a/16

ŝ. i 66a/06

ŝ. idür 46a/07, 47b/09

s. 59a/07

sā'ir <Ar. ve bunun gibiler, ve benzerleri

s. 44b/07

ŝaḳla- I. gizlemek.

ŝ.-dı 71a/02

ŝ.-dım 69a/13, 69a/02

ŝ.-ġıl 69a/11

II. korumak, muhafaza etmek.

ŝ.-ġuçı 74b/11

ŝ.-ġuçıdur 53a/01

ŝaḳlan- takva sahibi olunmak; Allah'tan korkmak.

ŝ.-sa 79b/13, 80a/14, 80a/16

ŝ.-uij ız 47a/16, 59b/15, 78b/14, 79a/13

→ **saḳlan-**

ŝaḳlanmaḳ korunma.

ŝ. 49b/12

ŝaḳlanul- takva sahibi olunmak; Allah'tan korkmak.

ŝ.-sa 54b/12, 78b/17

ŝaķun- korunma.

ŝ.-uij ız 78b/02

ŝal- salmak, bırakmak, göndermek.

ŝ.-dı 53a/04, 58a/11, 72a/01

ŝ.-dı (ḫaber ŝalmaķ) 52a/13

ŝ.-dı (ķorķu ŝalmaķ) 52b/08

ŝ.-dım 68b/06 (ķulaķ ŝalmaķ)

ŝ.-ur 78b/13, 79b/04

ŝ.-ur mėn 59a/12

ŝ.-ur sėn 75a/01ve

ŝ.-urlar (ʿirāż ŝalmaķ) 75a/11

ŝalāt <Ar. namaz.

ŝ. 59a/08

ŝ. ına 59a/08

ŝ. ı 59a/08, 59a/09

ŝ. -ı (ŝalāt-ı ḫamse) 76b/17

Ṣaʿlebe <Ar. özel ad.

ŝ. niij 47b/12

ŝalmaķ salmak, bırakmak.

ŝ. (ǵüzngе ŝalmaķ) 49b/15

Ṣanʿā <Ar. Yemen'de bulunan bir yer adı.

ŝ. da 71a/09

ŝ. ġa 71a/12

ŝaranlıķ cimrilik, pintilik.

ŝ. (ķılmaķ) 46a/17, 46b/01

ŝarf <Ar. harcama, sarf etme.

ŝ. 45a/17

ŝ. (ėtmek) 65b/15, 79a/03

ŝarġay- aydınlanmak, parlamak.

ŝ.-ġan 45b/14

ŝarı edat. karşı, …e doğru.

ŝ. 74a/13

saḳlan- korunmak.

s. 75a/07

saḳlan- takva sahibi olunmak; Allah'tan korkmak.

s.-uij ız 54a/16, 59b/14, 49b/13

→ **ŝaḳlan-**

ŝāliġ <Ar. dinî emirleri yerine getiren. doğru, iyi.

ŝ. lerden 77a/07

ŝ. (ʿamel-i ŝālih) 59b/15

ŝalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem <Ar. "Allah'ın iyiliği ve selamı onun üzerine olsun." anlamında Hz. Muhammed zikredilince söylenen hürmet duası.

ŝ. 51b/15, 61a/16, 65a/06, 67b/08

ŝ. ġa 47a/17

ŝ. nıij 68a/15

Sāre <Ar. Haşimoğullarının serbest bıraktığı bir köle.

s. 61a/08, 61a/10, 61a/11, 61a/12, 61a/15, 61a/17

s. ge 61a/09, 61a/15

ŝatmaḳ satmak.

ŝ. 74a/07

ŝatu satış, ticaret.

ŝ. 65b/02

ŝ. dın 74b/03

ŝ. ġa 65b/01

ŝavāb <Ar. doğruluk, dürüstlük; doğru hareket, doğru düşünce, doğru davranış.

ŝ. ḳa 65a/01

ŝavġaş- savaşmak.

ŝ.-dılar 75b/05

ŝavmaʿa <Ar. ibadet yeri, tapınak.

ŝ. 57b/02, 58a/03, 58a/06, 59a/07

ŝ. da 57a/02

ŝ. ge 59a/12

ŝ. nı 59a/15

ŝ. nıij 57a/11, 57a/11

ŝ. sı 58a/03

ŝ. sına 57a/09, 58a/04, 58a/06, 58a/15, 59a/13

ŝ. sını 58b/09, 59b/01

ŝavt <Ar. ses, sada.

ŝ. 69b/05

saʿy <Ar. çalışma, gayret.

s. 80a/05

s. (ėtmek) 74a/07

s. larını 72a/16

ṣebāt <Ar. kımıldamama; dayanıklı.

ṣ. (bolmaḳ) 64b/14

sebeb <Ar sebep, neden.

s. (olmaḳ) 46a/02

s. den 71b/09

s. i 77b/08

sebebli -den dolayı

s. 45a/04, 45a/07, 49b/07, 50b/02, 51b/10, 54b/09, 58a/11, 61b/13, 66b/16, 75a/11, 80a/05, 80a/06

secde <Ar. secde.

s. (ḳılmaḳ) 59a/01, 59a/01

s. ge 68a/08

sekene <Ar. oturanlar.

s. si 79a/12

sėkkizinçi sekizinci.

s. 68a/15

sėksen seksen.

s. 57b/03

selām <Ar. selam.

s. 41b/11

selāmet <Ar. kurtuluş, kurtulma.

s. 58a/02

s. dür 60a/17

ṣelāṣe <Ar. üç.

ṣ. ni (talāḳat-ı śelāśe) 79a/10

Selím <Ar. özel ad.

s. 69a/14

s. dür 69a/14

s. niij 69b/13

semāvāt <Ar. gökler.

s. -i (semāvāt-i naḳŝ) 60a/16

sėn z. sen.

s. 48a/11, 59b/10, 59b/11, 60a/05, 62b/02, 64b/01, 74b/06, 74b/07, 74b/16

s. den 56b/17, 64a/15

s. din 57b/05, 52a/17,59a/16, 62a/15

s. i 57a/14, 57b/05, 58b/17, 67b/02, 70a/08, 71b/08, 75b/01, 74a/13

s. ïj 47b/10, 52a/17, 56a/07, 58a/04, 58b/01, 62a/16, 62a/17, 74b/17

s. üñ 57a/14, 57a/14, 57a/15, 57b/06, 58b/13, 71a/08

saij a z. sana.

s. 41b/11, 49b/03, 49b/03, 52b/04, 57a/08, 57a/16, 57b/08, 57b/08, 58b/13, 62a/16, 64a/11, 67a/06, 69b/12, 70a/15, 71a/04, 71a/10, 74b/05

setr <Ar. örtme, kapama.

s. (ėtmek) 65a/11

sėv- sevmek.

s.-erem 57a/14

ş̲evāb <Ar. sevap, karşılık, mükâfat.

ş̲. 64b/02, 74b/02

ş̲. -ı (śevāb-ı ʿaẓím) 43b/04

ş̲. larında 45b/01

ş̲. nı 46b/05

sėvinç sevinç, mutluluk.

s. i 44a/12

seyr <Ar. yürüme, hareket; ilerleyiş.

s. (ėtmek) 76a/15

seyyiʾāt <Ar. 1. kötülükler.

s. 70a/13

s. ine 70a/12

ŝıddíḳ <Ar. çok doğru kimse.

ŝ. lar 45b/05

ŝıfāt <Ar. sıfat, vasıf, nitelik.

ŝ. ı (cemíʿ-i ŝıfāt) 42a/16, 42b/01

ŝ. -ı (ŝıfāt-ı kāmile) 77b/12

ŝ. -ı (ŝıfāt-ı kemāl) 77a/13

ŝıġın- sığınmak.

ŝ.-dım 59b/12

ŝındur- kırıp parçalamak, un ufak etmek.

ŝ.-dılar (ʿahd ŝınmaḳ) 52a/03

→ sındur-

ŝın- kırmak, parçalamak.

ŝ.-ġan 45b/15

sındur- kırıp parçalamak, un ufak etmek.

s.-dı 71a/12

→ ŝındur-

siĥr <Ar. sihir, büyü.

s. dür 65a/07

silāġ <Ar. silah.

s. 46b/10, 67b/07

s. -ı (silāġ-ı ġarb) 46b/09

simāt <Ar. nişan, alâmet, iz.

s. 77a/11

s. -ı (simāt-ı noḳŝān) 66a/07

siz z. siz.

s. 40b/02, 40b/12, 40b/16, 40b/20, 41a/05, 41a/08, 41b/04, 41b/05, 43b/02, 43b/16, 44b/08,

53a/17, 56a/12, 56b/01elbette, 56b/03, 61a/11, 61b/16, 62a/13, 63b/16, 64a/05, 66b/13, 67a/15, 73a/01, 76a/10, 76a/11

s. den 41b/04, 43b/03, 43b/07, 44b/12, 46a/12, 50a/06, 50b/03, 56b/02, 56b/03, 57a/04, 61a/11, 62a/10, 63a/12, 63b/15, 70b/09, 77a/15

s. ge 43b/05, 43b/15, 44b/14, 46a/13, 47b/01, 47b/01, 50a/02, 50a/04, 54a/12, 54a/14, 56a/11, 56a/12, 56b/06, 58b/06, 61b/14, 62a/03, 62a/04, 62a/04, 62a/06, 62a/08, 62b/07, 63a/04, 63b/01, 63b/13, 63b/15, 63b/17, 63b/17, 64a/17, 64b/17, 65a/04, 65b/05, 65b/10, 67a/03, 67b/01, 73a/01, 73a/02, 74a/08, 76a/11, 76a/11, 77b/05, 77b/15, 78b/01, 78b/12, 79a/03, 80a/16

s. ler 44a/14, 48b/04

s. lerdin 44a/01

s. lerge 43b/13, 44a/13, 63a/01

s. lerni 43b/01, 44b/10, 44b/11, 52a/14, 63a/02, 65b/07

s. lerniij 44b/14

s. ni 40b/09, 40b/14, 40b/15, 43b/06, 43b/12, 50a/16, 52a/14, 61b/15, 62b/10, 62b/11, 62b/17, 65b/01, 65b/02, 65b/06, 70a/17, 76b/16, 77a/14, 77a/16, 77b/16, 78a/03

s. nı̓j 40b/13, 40b/ 15, 43a/06, 43a/12, 44a/17, 44b/06, 44b/14, 45a/12, 46a/11, 46a/13, 47b/04, 48a/11, 48b/05, 50a/09, 50b/06, 50b/09, 50b/09, 52a/13, 52a/14, 54a/11, 56a/10, 59b/16, 61b/15, 62a/02, 62a/05, 62a/07, 62a/08, 62a/11, 62a/12, 62a/14, 62b/03, 62b/06, 63b/14, 64b/12, 65b/06, 67a/15, 67a/16, 67b/01, 75a/09, 77a/04, 77a/10, 77a/17, 77b/01, 77b/04, 78a/02, 78a/17, 78b/11, 80a/07

s. üij 79a/13

ŝoḳ- girdirmek, sokmak.

ŝ.-arlar 59b/07

ŝ.-up 59b/06

ŝoḳar bir şeyden yoksun olan.

ŝ. ėrdi 71b/13

ŝoñ son.

ŝ. 57a/17, 57b/01, 57b/05, 59a/04, 59a/05, 59a/17, 59b/04, 61a/13, 65a/06, 66a/16, 66b/03, 67b/08, 70b/03, 70b/08, 70b/08, 73a/01

→ **ŝoij**

ŝoij son.

ŝ. 40b/02, 43a/03, 45a/10, 45b/13, 45b/14, 47a/05, 49a/11, 49b/01, 56a/01, 75b/11, 76a/14, 77b/15, 79b/03

s. ġı 69a/14

s. ında 74b/14, 48b/02

→ **ŝoñ**

ŝoij ra sonra.

ŝ. 47b/15

sor- sormak, soru sormak.

s.-ar 70b/08

→ **ŝor-**

ŝor- I. sormak, soru sormak.

ŝ.-up 59b/06

→ **sor-**

II. dilemek, arzulamak.

ŝ.-uij ız 63b/11

ŝ.-dılar 58a/16

ŝora- sormak, soru sormak.

ŝ.-dı 69a/14, 69a/15

ŝ.-ġıl 71b/07

ŝ.-p 71a/15

ŝ.-sunlar 63b/12

sovur- çekip çıkarmak, can almak.

s.-dı 61b/04

s.-up 61b/05

sögmek sövme, küfretme.

s. 62a/05

söndürmek söndürme, etkisiz hâle getirme.

s. ke 65a/10

söy- sevmek.

s.-diler 62a/05

s.-er 62b/13, 64b/13

s.-er siz 65b/09

s.-erler 54b/07

s.-gen 70a/01, 75a/03

s.-mes 46a/16

söy- dayanmak, dikilmek.

s. gen 75a/03

söyle- söylemek, demek, anlatmak.

s.-di 52b/06, 67b/07

s.-diler 67b/09

s.-r (söz söylemek) 68b/06

söyleme- söylememek, anlatmamak.

s. gün (yaşrun söylemek) 49a/14

söylen- söylenmek, denilmek, anlatılmak.

s.-di 59a/11

söyleş- söyleşmek, konuşmak.

s.-güçi (yaşrun söyleşmek) 49a/08

s.-meij iz 49b/10

s.-medi 59a/07

s. mesden 50a/11

s.-seij iz 50a/10, 49b/10

s.-üij iz 49b/12

s.-ürler 49b/02

söyleşmek söyleşme, konuşma.

s. 49b/14

s. (yaşrun söyleşmek) 49a/06

söyleşmeslik söyleşme, konuşma.

s. üij izdin 50b/01

söyündür- sevindirmek.

s.-gil 65b/10

s.-güçi mėn 65a/05

söz söz.

s. 49b/04, 49b/07, 52b/03, 52b/04, 75a/01

s. (ėytmek) 47b/11

s. (başlamaķ) 67b/16

s. (ķaytarmaķ) 59b/09

- **söz ḳaytar- :** cevap vermek.

s. (söylemek) 68b/06

s. ge 58a/17

s. ime 58b/16

s. inde 44b/10

s. indin 78a/14, 78a/14

s. ine 43b/06, 45b/03, 62a/14, 75a/02, 78a/14

s. ine (kirmek) 64b/18

- **sözine kir- :** sözünü dinlemek, dikkate almak.

s. ini 43a/17, 45b/04, 47b/10, 78b/15

s. lerdür 75b/15

s. lerge 43b/01

s. leri 76a/11, 49a/07

s. lerine 48b/02

s. lerini 49a/09

s. ni 52b/02, 76a/06, 48a/13, 48a/16, 48a/16, 49b/02, 49b/10, 49b/11, 49b/12, 49b/12, 49b/14

s. ni (ḳoymaḳ) 57b/10

- **sözni ḳoy- :** sözü dinlememek.

s. üij ni 71b/08

sözle- söylemek, demek.

s. 58b/11

sūr <Ar. sur, kale duvarı.

s. nıij 44b/04, 44b/06

ŝūret <Ar. biçim, tarz, şekil.

ŝ. -i (ŝūret-i münāfiḳín) 76b/07

ŝ. inde 45b/03, 57a/06, 57a/08, 57b/11, 57b/17

ŝ. indeki 48b/17

ŝ. inden 60b/11

ŝ. ler 75a/03

ŝ. lerde 40b/16

ŝ. leri 75a/01ve

ŝ. üij izni 77a/17, 77b/01

ŝūretlıḳ <Ar. ŝūret + T. -lık suretli.

ŝ. 71b/06

ŝuḳlan- kıskanmak, hırslanmak.

ŝ.-dı 57b/04

ŝ.-ġan ėrd 71b/08

ŝuleġā' <Ar. sâlihler, günah işlemeyen kimseler.

ŝ. 45a/08

ŝ. dan 45a/14

ŝulġ <Ar. barış, uzlaşma.

ŝ. (ėtmek) 52b/09, 67b/03

sulu taze, solmamış.

s. ėrdi 47b/13

sunma- itaat etmemek.

s.-sa (boy sunmaḳ) 46b/02

ŝuv su.

ŝ. da 75b/02

ŝ. dan 40b/05

ŝ. ġa 76a/15

ŝ. uij ızdan 41a/04

→ **ŝuw**

ŝuvdār <T. ŝuv + Far. -dār su sahibi.

ŝ. ından 75b/02

ŝuvŝa- susamak.

ŝ.-ġan 40b/06

ŝuw su.

ŝ. 75b/05

ŝ. dan 41b/15

ŝ. nı 41a/05, 41a/07

→ **ŝu**

Süheyl ibn ʿAmr <Ar. özel ad.

s. 67b/06, 69b/15

sünnet <Ar. I. örnek

s. 45a/15, 62a/09, 62b/04

II. Hz. Muhammed'in sözleri, işleri ve tasvipleri.

s. (sünnet-i bidʿat) 79a/09

sürūr <Ar. sevinç.

s. 59b/02

sütūr <Ar. gizli, örtülü.

s. 43a/16

süz- uzatmak, yaymak.

s.-erler 62a/04

-Ş-

şād <Far. sevinçli.

ş. uij ız (almaslık) 46a/13

Şāfʿí <Ar. I. İmam-ı Şafi.

ş. 74a/02

II. İmam-ı Şafi mezhebinden olan kimse.

ş. (minhümü'l-Şāfʿí) 79a/11

şāġil <Ar. meşgul eden, edici.

ş. (bolmaḳ) 45b/09, 70a/16

şāhid <Ar. tanık, şahit.

ş. dür 56a/12

Şām <Ar. Şam şehri.

ş. ġa 52b/10, 72a/02

şāmil <Ar. içine alan, kaplayan, çevreleyen.

ş. dür 50a/17, 56a/07

ş. (şāmil'ül- raḥmet) 60a/13

Şarḳ <Ar. doğu.

ş. 72a/02

şart <Ar. şart, koşul.

ş. (ėtmek) 69b/09

ş. ı 67b/04

şāyed <Far. ola ki, şayet.

ş. ki 68b/04

şebíh <Far. benzeyen.

ş. i 66a/07

şecā'at <Ar. yiğitlik, yüreklilik.

ş. 56b/08

şedíde <Ar. şiddet, bela, sıkıntı.

ş. (şedíde'ül-ḳuvvet) 60b/05

şefḳat <Ar. şefḳat, merhamet, acıyarak sevme.

ş. 52b/05

ş. ni 47a/09

şehādet <Ar. şahitlik, tanıklık.

ş. (bėrmek) 74b/08

ş. lerni (kelime-i şehādet) 74b/10

ş. ni 73a/02, 79a/04, 79b/10

şehíd <Ar. şehit.

ş. lerdür 45b/05

şehvet <Ar. şehvet, nefis düşkünlüğü.

ş. (ferd-i şehvet) 48b/08

şekl <Ar. biçim; gibi.

ş. i 64b/14

şeklen- <Ar. şek + T. -len şüphelenmek, kuşku duymak.

ş.-düij iz 44b/10

şeksiz <Ar. şek + T. -siz şüphesiz, kuşkusuz, doğrusu.

ş. 40b/18, 41a/15, 41a/16, 41b/15, 43b/13, 45a/09, 45a/12, 45a/16, 45b/08, 46a/10, 46a/15, 46b/02, 46b/04, 46b/15, 46b/17, 47b/10, 48a/15, 48a/17, 48a/17, 48b/12, 48b/15, 49a/05, 49a/12, 49b/14, 50a/17, 50b/14, 51a/10, 51a/11, 51a/14, 53a/01, 53a/11, 53a/12, 54a/16, 56a/12, 56b/17, 59b/15, 61b/14, 62a/03, 62a/08, 62b/02, 62b/02, 62b/05, 62b/13, 64b/03, 64b/05, 64b/13, 64b/16, 65a/03, 66a/14, 66b/13, 66b/17, 67a/02, 67a/06, 70a/01, 70a/04, 70b/12, 71a/05, 74b/06, 74b/06, 74b/07, 74b/08, 74b/12, 75a/14, 77b/08, 77b/15, 78a/15, 78a/17, 78b/05, 78b/11, 79b/02, 80a/03

şek (<Ar. şekk) şüphe, kuşku.

ş. 43b/12

şerʿ <Ar. şeriat, dinin kuralları.

ş. ni (ferāyiż-i şerʿ) 80a/04

şerʿiyyet <Ar. şeriata ait, şeriata uygun.

ş. (hayāt-ı şerʿiyyet)54a/14

şerí ʿat <Ar. din kuralları.

ş. 66a/13

ş. de 48a/16

ş. de (aʿmāl-ı şerí ʿat) 44b/07

ş. ke 64a/17

ş. ke (talebe-i ʿulūm-ı şerí ʿat) 45a/17

şerífi <Ar. şerefli, asil.

ş. ėrdi 76a/03

şerík <Ar. ortak, eş ; Allah'a eş koşma.

ş. (ḳılmaḳ) 60b/09, 64a/12

ş. (bolmaḳ) 44b/07

şer (<Ar. şerr) kötülük, fenalık.

ş. ni 74a/09

şey <Ar. şey, nesne.

ş. dür 45b/10

ş. ge 77a/14

ş. ler 77a/12, 77a/12

ş. lerni 77b/03, 77b/03

→ **şey'**

şey' <Ar. şey, nesne.

ş. 60a/15, 60b/06, 66a/06, 49a/04

ş. den 60a/15, 66a/06

ş. ni 78a/13

şeyāṭín <Ar. şeytanlar.

ş. niij 41a/17

şeyṭān <Ar. Şeytan.

ş. 44b/12, 51a/08, 51a/08, 51a/08, 51a/09, 51a/10, 56b/16, 56b/16, 56b/17, 58a/09, 58a/09, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58a/14, 58a/17, 58b/03, 58b/08, 58b/10

ş. dandur

ş. dındur 49b/14

ş. ġa 51a/09

ş. ı 58a/02, 58a/16

ş. lar 49b/15

ş. larınıj 57a/04

ş. nıij 57a/05, 59a/03

şıltav < Moğ. saygı, hürmet.

ş. nı (ḳoymaḳ) 78b/04

şiddet <Ar. şiddet.

ş. ini 70a/08

şiddetli <Ar. şiddet + T. -li şiddetli.

ş. 70a/07

şikest <Far. yenilme.

ş. (bolmaḳ) 52a/02

şirket <Ar. şirk, ortak.

ş. den 41a/14

şol I. sıf. şu.

ş. 43b/01, 45b/12, 47b/10, 48a/08, 49a/13, 50b/07, 53b/04, 53b/15, 54a/12, 54a/13, 57a/07, 65a/08, 66b/02, 76b/05, 80a/06

II. z. şu.

ş. 57a/10

→ **şu**

şu z. şu.

ş. nıij 57a/14

ş. nı mu 71b/08

→ **şol**

şuġl <Ar. iş; uğraşacak, meşgul olacak şey, meşgale.

ş. üm 57a/15

şuġūl <Ar. işler; uğraşacak, meşgul olacak şeyler, meşgaleler.

ş. (ėtmek) 78b/12

şuhūd <Ar. maddi, dünyevi zevkler.

ş. ke 44b/09

şundaḳ şöyle, şunun gibi.

ş. 50a/06, 54b/01, 54b/05, 71a/01, 71a/05, 72b/07, 72b/13, 72b/16

→ **şunday, şundayın**

şunday şöyle, şunun gibi.

ş. 59b/16

→ **şundak, şundayın**

şundayın şöyle, şunun gibi.

ş. 46a/17

→ **şundak, şunday**

şūr <Far. tuzlu, acı.

ş. 41a/07

şürūʿ <Ar. şeriat esasları

ş. 79b/07, 79b/08

şübhe <Ar. şüphe, kuruntu.

ş. lerden 74b/14, 79b/14

şübhelen- <Ar. şübhe + T. -len- şüphelenmek.

ş.-diler 52a/02

şübhesiz <Ar. şübhe + T. –siz şüphesiz, kesin.

ş. 66a/14

şübühāt <Ar. şüpheler, kuşkular.

ş. 43b/12

şükr <Ar. şükür, şükretme.

ş. (ḳılmaḳ) 41a/07

ş. idür 51b/10

-T- - Š-

tā <Far. ta, …e kadar, zaman ve mesafe bakımından mübalağa bildiren edat.

t. 69b/12

t. ki 54a/10, 68b/05, 75a/16, 79a/12

taʿaccüb <Ar. hayrete düşme, şaşırma.

t. ge (tüşürmek) 45b/13

taʿaccüble- <Ar. taʻaccüb + T.-le hayrete düşmek, şaşırmak.

t.-ij iz 72b/02

ṭaʿām <Ar. yemek, aş.

ṭ. 72b/07, 72b/13

ṭ. (bėrmek) 48b/09

taʿallüm <Ar. ders alarak öğrenme.

t.-i (taʿallüm-i ʿulūm-ı dín) 76b/17

taʿarruż <Ar. düşmana saldırma.

t. (ḳılmaḳ) 58a/01

ṭāʿat <Ar. ibadet, Allah'ın emirlerini yerine getirme.

ṭ. dan 70a/17

ṭ. ına 57b/04

ṭ. larındın 77b/11

ṭ. nı 47a/12

ṭ. uij ġa 62a/16

tābiʿ <Ar. boyun eğen, uyan, bağlı olan.

t. (bolmaḳ) 47a/08, 51b/11

t. lerdür 51a/09

t. leri 51a/10

ṭabíb <Ar. hekim, tabip.

ṭ. 57b/11, 57b/17

tābʿiyyet <Ar. tâbi olma.

t. 62a/14

t. (ėtmek) 45a/14

t. (ḳılmaḳ) 62a/09, 62b/03

tagvíż (<Ar. taʿvíż) karşılık olarak bir şey verme.

t. (ḳılmaḳ) 54a/10

ṭaġ dağ.

ṭ. lar 70a/11

ṭ. nıij 58a/14

→ **tav, ṭaw**

taġanní <Ar. zenginleşme, muhtaç olmama.

t. ge (ḳoşmaḳ) 61a/13

- **taġanní ḳoş-:** zengişlemek, zenginleştirmek.

taġayyür <Ar. değişme, başkalaşma.

t. (bolmaḳ) 61a/02

t. ünden 41a/17

ṭāġun <Ar. azılı, azgın kimseler.

ṭ. 71a/01

ṭahāret <Ar. temizlik.

ṭ. 71a/12

taġaşşuᶜ <Ar. alçakgönüllülük gösterme.

t. (ḳılmaḳ) 60a/06

taġıyyet <Ar. selam, dua.

t. (ḳılmaḳ) 49b/03, 49b/04

taġḳíḳ I. gerçekten.

t. 70b/05

II. doğru olup olmadığını araştırma, meydana çıkarma.

t. (ḳılmaḳ) 80a/04

III. doğruluk.

t. ı 60b/07

taġḳíḳlen- <Ar. taġḳíḳ + T. -len- doğrulanmak.

t.-e (turmaḳ) 48a/13

taĥríb <Ar. yıkıp bozma.

t. -i (taḫríb-i Kaᶜbe) 72a/16

taġŝíl <Ar. I. ele geçme, geçirilme.

t. 53b/06

II. ilim öğrenme.

t. (ḳılmaḳ) 77a/01

taġt <Ar. alt, aşağı.

t. ında 41b/06, 65b/07

Ṭā'íf özel ad.

ṭ. ke 71b/01

ṭā'ife <Ar. kabile, kavim.

ṭ. ge 66a/03

ṭāḳat <Ar. takat, güç.

ṭ. (ḳılmaḳ) 58a/01

ṭ. im 58a/17

taḳdím <Ar. sunulma; önceden

yapılan, önden gönderilen.

t. -i (taḳdím-i ŝadaḳa) 50a/16

t. 50a/16

taḳdír <Ar. I. Allah'ın ezelde olacakları bilip belirlemesi, yazma, nasip.

t. 60b/10

t. (ėtmek) 40b/13, 46a/11

t. (ḳılmaḳ) 51a/12, 53a/07

t. i 64b/02, 78a/11

taḳdís <Ar. kutsallaştırma.

t. (ḳılmaḳ) 60b/14

taḳŝír <Ar. bir şeyi yapabilirken çekinip yapmama.

t. ge 57b/04

ṭalāḳ <Ar. boşanma.

ṭ. 47b/15, 79a/07, 79a/08, 79a/13

ṭ. (ėtülmek) 79b/05

ṭ. (ḳılmaḳ) 79a/06, 79a/06, 79a/08, 79a/10, 80a/09

ṭ. dın 79b/03

ṭ. ında 79a/09

ṭalāḳāt <Ar. boşanmalar.

ṭ. -ı (talāḳāt-ı śelāśe) 79a/10

ṭaleb <Ar. istek, isteme.

ṭ. (ḳılmaḳ) 47a/12, 54b/02, 57b/14, 61b/17, 74a/11, 74b/04

ṭ. -i (taleb-i amān) 68b/11

ṭ. -i (taleb-i amān ḳılmaḳ) 68b/05

ṭ. -i (taleb-i dünyā) 65b/05

ṭ. -i (taleb-i istiġfār) 75a/11

ṭalebe <Ar. istekliler.

ṭ. -i (ṭalebe-i ʿulūm-ı şerīʿat) 45a/17

Ṭalġa <Ar. özel ad.

t. 61b/01

ṭālib <Ar. isteyen, istekli.

ṭ. (bolmaḳ) 52b/08, 52b/09

t. ge 68a/02

taʿlím <Ar. ders, öğretme.

t. den 70a/17

tamām <Ar. tamamlama, ikmal etme.

t. 58a/02, 65a/11

t. (bolmaḳ) 65a/13, 79b/06

t. (ḳılmaḳ) 57a/08, 65a/13

tām (<Ar. tāmm) bütün, hepsi.

t. (mülk-i tām) 60a/14, 66a/06

tamur kök, damar.

t. ında 53b/03

ṭaʿn <Ar. ayıplama, karalama, kötüleme.

ṭ. (ėtmek) 71a/01

tanu- tanımak.

t.-r mu sėn 58b/13

taij la sabah erken.

t. 59b/14

tap- I. bulmak.

t.-ar 57b/09

t.-arlar 75a/08

t.-dılar 61b/03

t.-ķay mėn 68b/05

t.-mas sėn 51a/15

t.-maslar 54b/07

II. doğmak.

t.-ġaç 59a/14

III. bulmak; yardımcı fiil.

t.-salar (žafer tapmaķ) 62a/03

tapma- bulmamak.

t.-dılar 61b/04

t.-sa 48b/05

t.-saij ız 50a/16

tapmaķ bulmak; yardımcı fiil.

t. (hidāyet tapmaķ) 66a/17

taptal- bulunmak.

t.-ġan 72b/01

ṭaraf <Ar. taraf, yön.

ṭ. 67b/04

ṭ. ġa 52a/09

ṭ. ı 58b/09

ṭ. ıij ızda miz 52a/14

ṭ. ına 58a/14, 72a/02

ṭ. ında 52a/10

ṭ. ından 69b/16

ṭ. ındandur 44b/05

ṭ. nı 58a/14

taral- ayrılmak, dağılmak.

t.-dılar 69b/07

t.-ġan 70a/09

t.-ġanlarında 52b/15

t.-sunlar 75a/16

t.-uij ız 71b/12

tart- I. düşünmek.

t.-urlar 49b/08

II. kaldırmak; yardımcı fiil.

t.-ġuçılarnı (baş tartmaḳ) 46a/16

taŝdíḳ <Ar. doğrulama, onama.

t. (ḳılmaḳ) 40b/10, 52a/17, 65a/04, 76b/07

ṭaş taş.

ṭ. 72b/01

ṭ. da 58a/15

ṭ. lar 72a/04

ṭaş dış, dışarı.

ṭ. ından 44b/06

ṭaşla- dışlamak, dışarıda kalmak.

ṭ.-maz miz 52a/14

ṭ.-p 75a/08

tat- tatmak; yaşamak, maruz kalmak.

t.-dılar 56b/14, 77b/06

tav dağ.

t. larġa 60a/05

t. nı 60a/05

→ **ṭaw, taġ**

ṭavāf <Ar. hacıların Kâʿbe etrafında yedi kez dolaşması.

ṭ. -ı (ṭavāf-ı Kâʿbe) 71a/11

ṭ. ına 71a/11

ṭavāʾíf <Ar. tayfala, bölükler.

t.-i (ṭavāʾíf-i müteferriḳa) 72a/17

ṭavış ses; korkunç ses, çığlık.

ṭ. nı 75a/04

→ **ṭawış**

ṭaw dağ.

ṭ 69a/11

ṭ. ġa 71b/13, 72a/03

ṭ. larġa 71b/12

→ **tav, ṭaġ**

ṭawış ses; korkunç ses, çığlık.

ṭ. 68b/06

→ **ṭavış**

ṭayyib <Ar. iyi, güzel.

ṭ. -i (ṭayyib-i mesken) 65b/07

tażarruʿ <Ar. yalvarma.

t. (ḳılmaḳ) 71b/12

ṭaʿẓím <Ar. büyüklük taslama, kibirlenme.

t. (ḳılmaḳ) 71b/07

tė- demek, söylemek.

t.-di 69b/13

→**dė-**

teʿālā <Ar. “yüksek olsun.” anlamında, Allah adından sonra söylenen saygı sözü.

t. 43a/12, 43b/13, 44a/06, 44a/06, 44a/09, 45a/09, 46a/15, 46b/02, 46b/12, 46b/15, 47a/17,

47b/04, 47b/09, 47b/10, 48a/09, 48a/17, 48b/05, 49a/02, 49a/04, 49a/05, 49a/08, 49a/10, 49a/12, 49b/04, 49b/07, 50a/06, 50a/09, 50a/17, 50b/06, 50b/07, 50b/13, 51a/04, 51a/12, 51b/05, 52b/08, 53a/08, 53a/08, 53b/04, 53b/13, 53b/14, 53b/15, 54a/16, 57a/16, 59b/16, 60a/01, 60b/09, 62a/08, 62b/05, 62b/09, 62b/10, 62b/17, 63a/12, 64b/04, 65a/02, 65a/09, 65a/12, 66b/01, 66b/11, 66b/16, 74b/03, 74b/07, 74b/08, 75a/08, 75a/13, 75a/14, 76b/06, 77a/10, 77a/14, 77a/16, 77b/11, 77b/12, 78a/02, 78a/03, 78a/13, 78b/05, 79b/03, 79b/15, 80a/04, 80a/14

t. ge 47b/12, 62b/13

t. nı 66a/04

t. nij 42a/02, 51b/13, 53a/12, 64b/07, 78b/13

teʿāmül <Ar. iş.

t. (ḳılmaḳ) 46b/07

teʿayyün <Ar. belirleme.

t. (ḳılmaḳ) 71b/04

tebāhí <Ar. övünme.

t. 70b/01

tebdíl <Ar. değitirme, başka hale getirme.

t. -i (tebdíl-i muġāl) 61a/02

tecāvüz <Ar. sınırı aşma, haddini aşma.

t. (ėtmek) 48b/17

t. (ḳılmaḳ) 50b/03, 79b/01

tecessüs <Ar. araştırma.

t. -i (tecessüs-i ahbār)

68b/02

techíze <Ar. donatım.

t. -i (techíze-i ʿasker)

61a/09

tedbír <Ar. bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare.

t. den 77b/11

tedeyyün <Ar. dine bağlı olma.

t. (ḳılmaḳ) 66b/04

teʾemmül <Ar. iyice, etraflıca düşünme.

t. 77b/11

teʾessí <Ar. teselli verme, sabretme.

t. 62a/14

t. (ḳılmaḳ) 62a/09, 62b/03

tefāĥĥür <Ar. övünme

t. 70b/01, 70b/06

t. (ḳılmaḳ) 46a/17

t. niij 70b/03

tefāvüt <Ar. iki şeyin birbirinden farklı olması.

t. den 60b/11

tefekkür <Ar. düşünme.

t. (ḳılmaḳ) 60a/10

teferrüc <Ar. gezinti.

t.-ü (teferrüc-ü bahāne)

52a/09

tefríṭ <Ar. ortalamanın çok altında kalma.

t. den 47a/13

teg -e kadar anlamında kullanılan bir edat.

t. 69b/12

tėgşür- I. ulaştırmak, göndermek.

t.-üp 59b/14

II. üzerini aramak.

t.-diler 61b/04

tėgür- I. ulaştırmak.

t. 61a/15

t.-se 79a/01

II. ulaştırmak; yarımcı fiil.

t.-güçi (żarar tėgürmek) 49b/16

t.-ür (naŝíb tegürmek) 57a/16

teʾĥír <Ar. geciktirme, sonraya bırakma.

t. (ķılmaķ) 77a/05

tehiyye <Ar. techizat.

t. -i (tehiyye-i esbāb) 61a/09

teķāşür <Ar. çok övünme.

t. 70b/03, 70b/05

tekebbürlik <Ar. tekebbür + T. -lik kibirlilik, büyüklük taslama.

t. (ķılmaķ) 46a/16, 75a/12

tekellüf <Ar. yüklenme.

t. (ėtmek) 66b/02

tekenniye <Ar. belgeleme.

t. den (tevŝíķ-ı tekenniye) 70b/06

teʾkíd <Ar. kuvvetleştirme, sağlamlaştırma.

t. -i (teʾkíd-i ʿaḳd) 67b/10

tekẕíb <Ar. yalan, yalanlama.

t. ılmaḳ (ḳ) 40b/02, 41b/02, 41b/13, 45b/07, 66b/11, 72b/09, 76b/07, 78a/08

temessük <Ar. tutunma.

t. (ḳılmaḳ) 63b/03

temir demir.

t. de 46b/09

t. ni 46b/07

temeyyüz <Ar. ayırma, benzerlerinden farklı olma.

t. (ėtmek) 46b/06

tenezzeh <Ar. "berí ve uzaktır" manasında Allah hakkında kullanılır.

t. 60a/16

tenzíh <Ar. Allah'ın, her türlü eksikten uzak bulunduğuna ve insan vasfında olmadığına inanma.

t. (ḳılmaḳ) 42a/01, 60b/14, 66a/04

t. ine 42a/03, 64b/08

terbiye <Ar. besleyip büyütme.

t. (ḳılmaḳ) 57a/01

tercemān <Ar. tercüman.

t. ına 71b/07

terk <Ar. terk, bırakma, vazgeçme.

t. (ėtmek) 45a/08, 80a/04

t. -i (terk-i muḳātele) 67b/03

tertíb <Ar. dizme, düzene koyma.

t. inde 60b/11

tevbe <Ar. tövbe (etme), işlediği bir günahtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme.

t. (ḳılmaḳ) 58a/12

teveccüh <Ar. bir yere doğru hareket etme.

t. 80a/05

tevekkül <Ar. işi Allah'a bırakıp kadere râzı olma.

t. 42a/01

t. (ḳılmaḳ) 49b/16, 62a/16, 74b/04, 78a/16, 80a/02

Tevrít <Ar. dört mukaddes kitabın Hz. Musa'ya ineni.

t. 66b/02, 66b/03

t. (kitāb-ı Tevrít ve Zebūr ve íncil) 47a/02

t. ke. (aġkām-ı Tevrít) 66b/04

t. ni 65a/05

tavŝíf <Ar. ilim, bilgi.

t. 70b/06

tıl- uzak durmak.

t.-up 70b/06

tıy- yasaklamak.

t.-ar 62b/17

ticāret <Ar. ticaret, alış veriş.

t. 74a/13

t. ni 74a/12

til dil.

t. 79a/17

t. i 60b/15, 77a/11

t. lerini 62a/05

tile- dilemek, istemek.

t.-gen 46a/06, 53b/14

t.-rler 65a/10

t.-se 42a/15, 47b/08, 60b/04, 61a/02, 66a/09, 66b/01

t.-sek ėrdi 40b/21, 41a/06

t.-señ 59a/11

tilemek dileme, isteme.

t. i 49b/16

tille <Far. işlenmemiş altın; dinar.

t. 61a/15

tirgüz- diriltmek, canlandırmak, can vermek.

t.-ür 42a/15, 45a/10

tiriglik canlılık, dirilik; hayat, yaşam.

t. i (tirigligi) 45b/09, 45b/17

tiril- dirilmek, canlanmak.

t.-di 57b/14

t.-ür 57b/13

titük- çekiştirmek.

t. küçilerge 71a/01

titül- didilmek, birbirinden ayrılmak.

t.-gen 70a/11

tíz <Far. çabuk, tez.

t. 70b/03, 70b/04

todur- doğurmak.

t.-dı 48a/15

tofraḳ toprak.

t. dan 58a/15

t. dın 58b/09

toġ- doğmak.

t.-an 51b/03

toġrı doğru.

t. 40b/02, 41b/13, 45a/06, 47a/03, 47a/04, 58b/11, 62a/03, 64b/17, 65a/15

tol- dolmak.

t.-dılar 69b/08

tolar- dolu olmak.

t.-ġan 56b/04

totur- doldurmak.

t.-ġuçılar siz 40b/04

toydur- doyurmak.

t.-dı 72b/07

töpe tepe.

t. lerge 68b/04

tört dört.

t. 80a/12

törtinçi dördüncü.

t. si 49a/07

töşek döşek, yatak.

t. din 67b/13

t. ni 67b/14

t. (ḳılmaḳ) 58a/12

ṭuhr <Ar. temizlik, paklık; kadının iki hayız arasındaki temizlik devresi.

ṭ. 79a/07, 79a/07, 79a/08

tulum saç örgüsü.

t. ındın 61b/05

tur- I. durmak, sabit olmak.

t.-dı 57a/07, 57a/08, 76b/08

t.-uij ız 50a/05

II. bulunmak.

t.-ġan 74a/01

IV. durmak; yardımcı fiil.

t.-ġan (bilmey turmaḳ) 40b/16, 66a/09, 66a/10, 66a/10

t.-ġan (ḳaça turmaḳ) 66b/17

t.-ġan (ḳıla turmaḳ) 74a/12

t.-ġan (köçmey turġan) 76a/01

t.-ġan (taġḳíḳlene turmaḳ) 48a/13

t.-ġan (tura turmak) 79a/14, 79a/15

t.-ġan (üçe turmaḳ) 41a/04

t.-ġanda (emüp turmaḳ) 59b/06

t.-uij ız (namāzġa turmaḳ) 50a/04

t. ur (emip turmak) 59b/02

turma- durmamak, vazgeçmemek.

t.-dı 72a/02

tut- I. tutmak, yakalamak.

t.-dı 58a/14, 71b/01

t.-dılar 50b/14, 74b/09

t.-uij ız 79b/07

II. el sürmek, dokunmak.

t.-mas 41a/18

III. tutmak; yardımcı fiil.

t.-duij ız (köz tutmaķ) 44b/09

→dut-

tutma- I. tutmamak, yakalamamak.

t.-ij ız 61a/07

II. tutmamak; yardımcı fiil.

t.-ġan (dost tutmaķ) 51b/05

tutmaķ I. (oruç) tutmak.

t. 80a/12

II. tutma; yardımcı fiil.

t. (rūze tutmaķ) 48b/06

tutuş benzer.

t. ı 58a/06

tuyul- duyulmak.

t.-ġan 49b/01

tüben aşağı.

t. 71b/08

t. (bolmaķ) 48b/14

t. (ķılmaķ) 48b/13

topalan kum fırtınası, hortum.

t. (bolmaķ) 76a/15

türli türlü, çeşitli.

t. 57b/06

türt- dürtmek.

t.-di 59a/17

tüş düş, rüya.

t. ine 58b/01

t. ni 58b/03, 58b/05

tüş- I. düşmek, denk gelmek.

t.-di 57a/07, 58a/08

t.-diler 76a/15

II. ele geçirmek, alıkonmak.

t.-ken 53b/06, 71b/08

tüşmesizlik düşmeme.

t. 45a/15

tüşür- I. düşürmek.

t.-diler 59a/14

II. düşürmek; yardımcı fiil.

t. (ėslerine tüşürmek) 64b/15, 65a/02

t.-güçi (ėske tüşürmek) 41a/11

t.-di (taʿaccübge tüşürmek) 45b/13

t.-güçi (ḫorlıḳġa tüşmek) 49a/01, 50b/17

t. (ėsine tüşürmek) 79b/11

tüvān <Far. güçlü.

t. ā 60b/16

tüye deve.

t. ge 53b/08

t. lerini 71b/11

t. m 71b/08

t. ni 53b/07

t. niij 40b/06

t. sini 68a/09

→ **deve**

-U-

u <Far. ve.

u. 40b/10, 48b/03

uçra- rastlamak, karşılaşmak.

u.-dı 67b/10

u.-ġuçıdur 73a/01

uçraş- rastlaşmak.

u.-dılar 75b/02

ʿuḳūl <Ar. akıllar.

ʿu. 60b/05, 66a/08

ʿulemā <Ar. âlimler.

ʿu. 79a/11, 80a/11, 48b/17

→ **ʿulemāʾ**

ʿulemāʾ <Ar. âlimler.

ʿu. 45a/14, 45b/03, 73a/05

→ **ʿulemā**

uluġ ulu, büyük, yüce.

u. 41a/13, 43b/04, 44a/15, 44b/03, 45b/02, 45b/06, 46a/07, 52a/03, 58a/08, 65b/01, 65b/08, 78a/07, 78b/13, 78b/13

u. dur 41a/16

u. ları 58b/05

u. nıij 58b/01

u.-ur (ḳılmaḳ)80a/17

uluġlıḳ ululuk, büyüklük, yücelik.

u. da 71a/14

uluġraḳ daha ulu, daha yüce.

u. dur 44a/04

ʿulūm <Ar. ilimler.

ʿu. -ı (ʿulūm-ı bātıla) 65b/05

ʿu. -ı (talebe-i ʿulūm-ı şeríʿat) 45a/17

ʿu.-ı (taʿallüm-i ʿulūm-ı dín) 76b/17

ʿumūm <Ar. hep, bütün.

ʿu. ı 80a/12

umūr <Ar. emirler, hükümler.

u. (ʿavāḳıb-ı umūr) 70b/04

unut- unutmak.

u.-dılar 59b/17, 49a/03

u.-ġan 60a/02

unutdur- unutturmak.

u.-dı 51a/08, 60a/01

urūze <Far. rūze oruç.

u. ġa 48b/07

→ **rūze**

ur- vurmak, dövmek.

u.-dılar 59a/15

u.-up 59b/10, 76b/08

uruġ aile, akraba.

u. 51b/04

uŝal gaflet, aldanma.

u. 78a/05, 79a/17

uŝallıḳ gaflette bulunma.

u. 62a/05

uşan- inanmak, iman etmek.

u.-mas siz 43b/05

u.-sa 78a/11

u.-saij ız 43b/10

u.-uij ız 43a/17

uşandaḳ böyle, böylece.

u. 58b/05

uşanmaḳ inanç, iman.

u. ḳa 43b/07, 43b/08

uşbu bu, işte bu.

u. 44a/03

uval- kırılmak, parçalanmak.

u.-ġan 45b/15

uvat- kırmak, parçalamak.

u.-dılar

uvlal- kırılmak, parçalanmak.

u.-ur (ėrmek) 41a/02

uyal- utanmak.

u.-dılar 58b/07

uyalmaḳ utanmak.

u. dın 76b/06

uz- geçmek.

u.-dı 59b/02, 59b/09

uzaḳ uzak.

u. 41b/15

uzay- uzamak.

u.-ġan 43a/16

uzun uzun.

u. 43a/15, 45a/03, 71a/0

-Ü-

ü <Far. ve.

ü. 43b/12, 54a/13, 54b/05, 56a/07, 56a/07, 61a/11, 70b/05, 70b/06

üç üç.

ü. 49a/06, 52b/03, 52b/03, 57b/16, 58b/03, 59a/07, 72a/04, 80a/08, 80a/09

ü. indedür 44b/04

üç- içmek.

ü.-e (turmaḳ) 41a/04

üçün I. için.

ü. 41a/03, 45a/12, 45a/13, 46a/12, 46a/12,

46a/13, 46b/05, 46b/06, 46b/17, 48b/04, 48b/07, 48b/08, 48b/08, 48b/10, 49b/07, 49b/15, 51b/17, 52b/05, 53b/04, 53b/06, 56b/13, 57a/14, 57b/07, 58a/05, 58a/07, 60a/09, 61a/10, 62b/03, 62b/11, 67a/06, 67b/10, 67b/11, 68b/02, 68b/11, 69b/15, 70a/01, 71a/02, 72a/16, 73a/04, 74a/10, 74b/14, 74b/15, 75a/09, 75a/13, 76a/11, 77b/16, 78a/03, 79b/11, 79b/12, 80a/08, 80a/12, 80a/15

ü. dür 53a/11, 56b/04

II. diye, sebep edatı.

ü. 45a/15, 46b/07, 46b/12, 47b/04, 54a/10, 54a/12

→ **içün**

üçüv içme.

ü. i 40b/06

ülfet <Ar. yakınlık.

ü. ge 72b/02, 48b/02

ü. lerine 72b/05

ülüş pay, hisse.

ü. ni 47b/01

ümem <Ar. ümmetler.

ü. -i (ümem-i evvelí) 48b/14

ümmíd <Far. ümit, umut.

ü. (ėtmek) 44a/08, 62b/04, 62b/04, 74a/11, 79b/15

ümmídsiz <Far. ümmíd + T. -siz ümitsiz, umutsuz.

ü. (bolmaḳ) 64b/05, 64b/06, 80a/06

ümmet <Ar. ümmet, dinî topluluk.

ü. leriniij 47a/05

ü. niij 47a/03

ümmí <Ar. okuma yazma bilmeyen.

ü. 59a/09

ü. lerden 66a/15

Ümmí Ḥabíbe <Ar. özel ad.

ü. 67b/14

ü. ge 67b/12

üst üst, yukarı

ü. inde 75b/05

ü. ine 40b/05, 52a/10, 53b/14, 72a/17

üstün üstün.

ü. 52a/17

üş iş.

ü. 51a/07, 51b/15, 68b/04

ü. de 50b/04

ü. den 53b/03

ü. ke 46b/15

ü. lerden 45b/09

ü. lerge 50a/05

ü. lerni 43a/16, 48b/10

ü. lerniij 43a/14

ü. ni 57a/08, 58a/03

ü. üij izden 73a/02

ü. üij izni 64b/12

ü. üm 57a/15

→ **iş**

üz- koparmak.

ü.-er mėn 61b/05

üzeri üzeri, üstü.

ü. ndin 58a/14

ü. ne 42a/17, 42b/01

üzre üzeri, üstü.

ü. 43a/13, 57a/12, 62b/13, 64b/02, 79b/08

ü. dür 70a/12

-V-

vaʿde <Ar. bir iş için önceden belirtilen zaman.

v. 77a/05

v. (ḳılmaḳ) 44a/05

v. sinde 40b/01

vācib <Ar. yapılması dinen gerekli olan.

v. dür 74a/01, 48b/02, 48b/06, 48b/09

vādí <Ar. vadi.

v. niij 69a/11

vaǵy <Ar. bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.

v. 57a/06

vāʿiẓ <Ar. vaaz veren, dini nasihatte bulunan.

v. den 75b/10

vaḳʿa <hadise, olay.

v. dın 59a/05

vāḳıʿa <Ar. hadise, olanlar.

v. 59a/15

v. -yı (vāḳıʿa-yı Bedr) 61a/12

vaḳt <Ar. vakit, zaman.

v. 44b/15, 58a/02, 79a/10

v. da 41b/03, 43a/16, 67b/02, 70a/03

v. ında 79a/07, 79a/08, 79b/11

v. ları 41a/15

v. larına 79b/06

v. larında 79a/07, 49b/03

vaŝf <Ar. vasıf, nitelik.

v. da 60b/09

v. ın 60b/06, 66a/08

v. lardan 60b/09

vāŝíl <Ar. birinden asla ayrılmaz (kimse).

v. (ķılmaķ) 62b/12

vaṭy <Ar. çiftleşme.

v. (ķaŝd-ı vaṭy) 48b/03

vaż^{ᶜ} <Ar. koyma.

v. -ı (vaż^{ᶜ} -ı ġaml) 80a/11

vāżıġ <Ar. açık, anlaşılır.

v. 43b/11, 43b/13, 45a/12, 46b/04, 48b/16, 77b/09, 79a/17

v. (ķılmaķ) 65a/15

vatan <Ar. yurt, vatan.

v. larındın 53a/08

ve <Ar. ve.

v. 40b/05, 40b/08, 40b/15, 40b/19, 41a/13, 41a/13, 41a/14, 41a/15, 41a/18, 41a/21, 41b/01, 41b/03, 41b/04, 41b/05, 41b/09, 41b/09, 41b/10, 41b/12, 41b/15, 42a/01, 42a/03, 42a/13, 42a/13, 42a/14, 42a/14, 42a/15, 42a/15, 42a/16, 42a/17, 42a/17, 42a/17, 42b/01, 42b/01, 42b/01, 42b/11, 42b/11, 42b/12, 42b/12, 43a/01, 43a/02, 43a/02,

43a/04, 43a/05, 43a/05, 43a/06, 43a/13, 43a/13, 43a/14, 43a/14, 43a/15, 43a/15, 43a/16, 43a/17, 43b/02, 43b/03, 43b/04, 43b/05, 43b/06, 43b/07, 43b/07, 43b/10, 43b/11, 43b/13, 43b/13, 43b/16, 43b/16, 44a/02, 44a/03, 44a/05, 44a/05, 44a/06, 44a/06, 44a/07, 44a/09, 44a/11, 44a/12, 44a/15, 44a/15, 44b/05, 44b/07, 44b/07, 44b/09, 44b/09, 44b/10, 44b/10, 44b/11, 44b/13, 44b/13, 44b/13, 44b/14, 44b/14, 44b/17, 44b/17, 45a/01, 45a/02, 45a/05, 45a/06, 45a/09, 45a/12, 45a/12, 45a/13, 45a/13, 45a/14, 45a/15, 45a/15, 45a/16, 45a/17, 45a/17, 45b/01, 45b/02, 45b/02, 45b/03, 45b/03, 45b/04, 45b/05, 45b/06, 45b/07, 45b/07, 45b/11, 45b/11, 45b/15, 45b/15, 45b/16, 45b/16, 46a/04, 46a/05, 46a/05, 46a/07, 46a/08, 46a/08, 46a/08, 46a/08, 46a/09, 46a/09, 46a/09, 46a/10, 46a/11, 46a/13, 46a/13, 46a/17, 46b/01, 46b/02, 46b/03, 46b/04, 46b/05, 46b/05, 46b/06, 46b/07, 46b/09, 46b/10, 46b/10, 46b/10, 46b/11, 46b/11, 46b/12, 46b/12, 46b/12, 46b/13, 46b/16, 46b/17, 47a, 47a/02, 47a/02, 47a/03, 47a/04, 47a/05, 47a/05, 47a/07, 47a/07, 47a/10, 47a/10, 47a/10, 47a/10, 47a/12, 47a/13, 47a/14, 47b/01, 47b/03, 47b/07,

47b/07, 47b/07, 47b/09, 47b/11, 47b/11, 47b/13, 47b/13, 47b/13, 47b/15, 47b/15, 47b/15, 47b/16, 48a/08, 48b/02, 48b/05, 48b/09, 48b/10, 48b/10, 48b/10, 48b/11, 48b/12, 48b/12, 48b/13, 48b/14, 48b/15, 48b/16, 48b/16, 48b/16, 49a/01, 49a/04, 49a/05, 49a/08, 49a/09, 49a/10, 49b/01, 49b/01, 49b/03, 49b/03, 49b/06, 49b/11, 49b/12, 49b/12, 50a/06, 50a/17, 50b/03, 50b/04, 50b/05, 50b/09, 50b/15, 50b/15, 50b/16, 51a/02, 51a/03, 51a/06, 51a/09, 51a/11, 51a/12, 51a/12, 51a/14, 51a/16, 51a/17, 51b/01, 51b/02, 51b/04, 51b/06, 51b/06, 51b/09, 51b/11, 51b/13, 51b/14, 51b/15, 52a/01, 52a/03, 52a/03, 52a/05, 52a/05, 52a/07, 52a/09, 52a/09, 52a/10, 52a/11, 52a/14, 52a/14, 52a/15, 52a/16, 52a/16, 52a/17, 52b/01, 52b/01, 52b/04, 52b/04, 52b/07, 52b/07, 52b/10, 52b/10, 53a/05, 53a/06, 53a/07, 53a/09, 53a/10, 53a/11, 53a/11, 53a/12, 53b/04, 53b/07, 53b/14, 54a/03, 54a/10, 54a/11, 54a/13, 54a/14, 54b/02, 54b/03, 54b/04, 54b/06, 54b/07, 54b/08, 54b/11, 54b/12, 56a/01, 56a/01, 56a/05, 56a/06, 56a/14, 56a/16, 56b/01, 56b/08, 56b/08, 56b/08, 56b/10, 56b/10, 56b/11, 56b/15, 57a/03, 57a/03, 57a/04, 57a/05, 57a/08,

57a/09, 57a/10, 57a/13, 57a/14, 57a/14, 57a/15, 57a/16, 57a/17, 57b/02, 57b/07, 57b/08, 57b/08, 57b/09, 57b/10, 57b/10, 57b/11, 57b/11, 57b/12, 57b/15, 57b/16, 57b/16, 57b/17, 57b/17, 58a/04, 58a/04, 58a/06, 58a/06, 58a/08, 58a/08, 58a/09, 58a/10, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58a/14, 58a/14, 58a/16, 58a/16, 58b/01, 58b/02, 58b/02, 58b/04, 58b/07, 58b/08, 58b/10, 58b/11, 58b/12, 59a/05, 59a/07, 59a/07, 59a/09, 59a/09, 59a/14, 59a/15, 59a/15, 59a/16, 59a/17, 59b/01, 59b/02, 59b/03, 59b/04, 59b/06, 59b/07, 59b/07, 59b/08, 59b/08, 59b/09, 59b/10, 59b/10, 59b/11, 59b/12, 59b/13, 59b/13, 59b/17, 59b/17, 60a/06, 60a/10, 60a/12, 60a/13, 60a/14, 60a/15, 60a/15, 60a/15, 60a/16, 60a/17, 60a/17, 60b/04, 60b/04, 60b/04, 60b/05, 60b/05, 60b/05, 60b/06, 60b/06, 60b/07, 60b/08, 60b/08, 60b/08, 60b/11, 60b/12, 60b/12, 60b/13, 60b/13, 60b/14, 60b/15, 60b/15, 60b/17, 61a/02, 61a/02, 61a/02, 61a/08, 61a/09, 61a/11, 61a/11, 61a/11, 61a/14, 61a/14, 61a/14, 61a/16, 61a/17, 61b/01, 61b/01, 61b/01, 61b/03, 61b/03, 61b/13, 61b/15, 61b/15, 61b/17, 62a/01, 62a/02, 62a/05, 62a/06, 62a/07, 62a/09, 62a/09, 62a/11, 62a/12,

62a/12, 62a/14, 62a/15, 62a/16, 62a/17, 62b/03, 62b/03, 62b/09, 62b/11, 62b/12, 62b/12, 63a/01, 63a/12, 63a/12, 63a/16, 63b/03, 63b/11, 63b/14, 63b/15, 63b/17, 64a/01, 64a/12, 64a/13, 64a/14, 64a/15, 64a/16, 64a/17, 64a/17, 64b/02, 64b/02, 64b/03, 64b/08, 64b/08, 64b/12, 64b/15, 64b/16, 64b/18, 65a/01, 65a/01, 65a/02, 65a/02, 65a/05, 65a/07, 65a/07, 65a/09, 65a/09, 65a/09, 65a/11, 65a/11, 65a/12, 65a/13, 65a/13, 65a/14, 65a/15, 65a/16, 65a/16, 65a/17, 65b/03, 65b/03, 65b/03, 65b/05, 65b/05, 65b/10, 65b/10, 65b/10, 65b/10, 65b/13, 65b/13, 65b/15, 65b/15, 66a/02, 66a/05, 66a/05, 66a/06, 66a/06, 66a/06, 66a/07, 66a/07, 66a/07, 66a/08, 66a/08, 66a/08, 66a/08, 66a/09, 66a/10, 66a/12, 66a/13, 66a/14, 66a/14, 66a/15, 66a/17, 66a/17, 66b/01, 66b/02, 66b/03, 66b/03, 66b/04, 66b/11, 66b/16, 66b/16, 67a/06, 67a/15, 67a/16, 67a/17, 67b/01, 67b/02, 67b/03, 67b/04, 67b/04, 67b/06, 67b/06, 67b/06, 67b/08, 67b/09, 67b/11, 67b/13, 67b/15, 67b/17, 67b/17, 68a/01, 68a/02, 68a/02, 68a/08, 68a/09, 68a/16, 68b/02, 68b/02, 68b/03, 68b/05, 68b/11, 68b/12, 68b/13, 69a/12, 69a/12, 69a/13, 69a/14, 69b/04, 69b/07,

69b/08, 69b/09, 69b/09, 69b/11, 69b/11, 69b/11, 69b/11, 69b/12, 69b/12, 69b/13, 69b/13, 69b/13, 69b/14, 69b/14, 69b/15, 69b/16, 70a/02, 70a/03, 70a/04, 70a/06, 70a/08, 70a/11, 70a/13, 70a/17, 70a/17, 70b/01, 70b/02, 70b/03, 70b/04, 70b/05, 70b/06, 70b/07, 70b/08, 70b/11, 70b/14, 70b/15, 70b/15, 70b/16, 70b/16, 70b/17, 71a/01, 71a/01, 71a/02, 71a/02, 71a/03, 71a/07, 71a/09, 71a/09, 71a/11, 71a/11, 71a/12, 71a/13, 71a/14, 71a/15, 71a/17, 71b/05, 71b/12, 71b/12, 71b/13, 71b/13, 72a/01, 72a/02, 72a/04, 72a/16, 72a/17, 72b/01, 72b/04, 72b/08, 72b/10, 72b/10, 72b/11, 72b/12, 73a/02, 74a/01, 74a/01, 74a/02, 74a/02, 74a/07, 74a/07, 74a/09, 74a/13, 74b/03, 74b/03, 74b/04, 74b/07, 74b/10, 74b/16, 74b/16, 75a/04, 75a/12, 75a/14, 75a/14, 75b/01, 75b/03, 75b/03, 75b/05, 75b/08, 75b/11, 75b/11, 76a/01, 76a/02, 76a/06, 76b/06, 76b/07, 76b/16, 76b/17, 77a/01, 77a/01, 77a/06, 77a/06, 77a/09, 77a/10, 77a/11, 77a/14, 77a/16, 77a/17, 77b/01, 77b/02, 77b/04, 77b/07, 77b/08, 77b/09, 77b/10, 77b/11, 77b/11, 77b/12, 77b/16, 77b/16, 78a/01, 78a/02, 78a/03, 78a/05, 78a/07, 78a/08, 78a/08, 78a/08, 78a/10, 78a/11,

78a/13, 78a/13, 78a/14, 78a/15, 78a/16, 78b/01, 78b/05, 78b/12, 78b/13, 78b/15, 78b/15, 78b/15, 78b/16, 78b/17, 79a/01, 79a/08, 79a/08, 79a/08, 79a/09, 79a/09, 79a/10, 79a/11, 79a/11, 79a/11, 79a/12, 79a/12, 79a/14, 79b/04, 79b/11, 79b/13, 80a/02, 80a/05, 80a/05, 80a/05, 80a/06, 80a/08, 80a/10, 80a/12, 80a/15, 80a/15,

vech <Ar. vesile, sebep, vasıta.

v. 59b/01

v. 79b/07, 79b/08

v. den 60a/16

v. din 79b/15

vefā < Ar. sözünde durma, sözünü yerine getirme.

v. 64b/02

vefāsızlıḳ < Ar. vefā + T. –sızlık vefasızlık.

v. (ḳılmaḳ) 56b/16

ve'l-müşābehet <Ar. ve benzeme.

v. 60b/05

veled <Ar. çocuk.

v. i 77a/01

Velíd özel ad.

v. ni 69b/12

velíkin <Far. fakat, ama, lakin.

v. 76a/01

vėr- vermek; yardımcı fiil.

v.-üp (arḳalarını vėrmek) 56a/17

v.-ürler (nuŝret vėrmek) 51b/11

vėril- verilmek; yardımcı fiil.

v.-seler (ėmek) 56a/16

v.-seler (nuŝret vėrilmek) 56a/16

ve’s̲-s̲ervet <Ar. ve servet.

v. din 70b/06

vesvese < Ar. kuruntu, şüphe.

v. 58a/11

v. (ḳılmaḳ) 58b/10

v. sini 57a/06

vikāye < Ar. kayırma, koruma, esirgeme.

v. (ḳılmaḳ) 50b/15

vücūd <Ar. varlık.

v. (cemíʿü’l-vücūd) 60a/15

vücūh <Ar. sebepler.

v. (cemíʿü’l-vücūh) 66a/06, 77b/12

v. (vücūhʾül ḫayr) 78b/16, 79a/03

-Y-

yā <Far. veya, yahut; ey.

y. 47b/17, 48a/02, 48a/12, 48a/12, 48a/12, 48a/12, 48b/07, 48b/08, 49a/09, 50a/05, 51b/03, 51b/03, 51b/03, 53b/02, 53b/08, 56b/07, 59a/08, 59a/08, 59a/09, 59a/09, 60b/15, 61b/04, 61b/05, 66a/16, 67b/08, 67b/14, 68a/02, 68b/13, 68b/14, 74a/12, 75a/13, 75b/17, 76a/04, 76a/06, 76a/10,

77a/11, 78a/14, 79a/12, 79b/07, 79b/09

y. ki 41a/01, 63b/16, 68b/04, 74b/09, 79a/08

yād <Far. anma, hatırlama.

y. (ėtmek) 44b/17

y. (ḳılmaḳ) 41a/13

y. ını 51a/08

yaĥşı iyi, güzel, hoş.

y. 44a/09, 59b/09

y. dur 74b/03

yaĥşılıḳ güzellik, iyilik.

y. 49b/12

yaĥşıraḳ daha iyi, daha güzel.

y. dur 65b/05, 74a/08

yaḳın yakın.

y. 56b/14, 71a/17

77a/05

y. (bolmaḳ) 79b/06

→ **yaḳun**

yaḳınlıḳ yakın olma.

y. 47b/14

yaḳınraḳ daha yakın, yakınca.

y. miz 41b/04

Yaḳūb <Ar. Hz. Yakub.

y. 65a/03

y. dın (evlād-ı Yaḳūb) 65b/16

yaḳun yakın.

y. (bolmaḳ) 65b/10

→ **yaḳın**

yal I. ücret, karşılık.

y. 44a/09, 78b/13

y. dur 43b/04

y. nı 80a/17

II. cennet.

y. 45b/02

yalanġaçlan- ortaya çıkarılmak.

y.-ur ėrdi 58a/11

yalġan yalan.

y. 48a/16, 50b/11, 50b/15, 51a/06, 70a/11, 74b/09, 74b/09

y. ġa 76a/06

y. ı 65a/08

y. nı 50b/11

yalġançı yalancı, yalan söyleyen.

y. lar 51a/07

y. lardur 56a/13, 74b/08

yalġuz yalnız, tek başına.

y. 62a/13

yaman kötü, fena.

y. 44b/15, 49b/09, 62a/12, 64b/12, 74b/13, 78a/10

y. (bolmaḳ) 66b/10

y. dur 50b/14, 74b/13

y. larındın 52a/07

yamanlıḳ kötülük, fenalık.

y. da 57a/04

y. larnı 78b/05

yan yan, taraf.

y. ına 57b/10

y. ında 58a/04, 71b/02

yana yine, tekrar, ikinci kez.

y. 41b/03, 75b/12

→yėij e, yine

yandurul- yakılmak.

y.-ġan 71a/04

yaʿní <Ar. yani.

y. 40b/01, 41a/09, 43b/02, 44b/01, 44b/04, 44b/05, 44b/11, 44b/12, 46b/09, 46b/10, 47a/05, 47a/10, 47a/17, 47b/07, 48a/11, 48a/11, 48b/04, 48b/14, 49b/07, 50a/03, 50b/09, 50b/16, 52b/12, 53a/01, 54a/11, 54b/03, 56b/02, 62b/01, 63b/15, 64b/04, 65a/06, 65a/10, 65a/12, 66b/06, 70a/06, 70a/08, 70a/13, 70a/14, 70b/02, 71b/04, 72b/07, 73a/03, 73a/04, 73a/05, 74b/02, 74b/11, 77a/01, 77b/16, 78a/01, 78b/16, 79a/02, 79a/07, 79a/17, 79b/03, 79b/06, 80a/06

yanġur yağmur.

y. 45b/12, 46a/08

→ yaij ġur, yaij ur

yaij ġur yağmur.

y. 45b/13

→ yanġur, yaij ur

yaij ur yağmur.

y. larda 59a/13

→ yaij ġur, yanġur

yanut- yaklaşmak.

y. salar 79b/05

yapuş- yapışmak, tutmak.

y. up 71b/12

yarat- yaratmak, vücuda getirmek.

y.-dı 77a/16

yaratġuçı yaratan, “hâlik” esma-i hünsadan.

y. 43a/02

yardam yardım.

y. (bėrmek) 46b/13

yarlı fakir, yoksul.

y. (bolmaḳ) 50b/01, 50b/03

yarlıḳa- bağışlamak, affetmek.

y.-ġıl 56a/04, 62b/01

y.-mas 75a/13

y.-r 47b/03, 65b/06

yarlıḳaġuçı çok affedici, günahları bağışlayan, “esma-i hüsna”dan.

y. dur 50a/17, 48a/17

yarul- yarılmak, parçalanmak.

y.-ġuçı 60a/06

yasal- yapılmak.

y.-ġan 64b/14

yaş taze, genç.

y. 75b/08

yaşlik gençlik.

y. leri 80a/08

yaşrun gizleme.

y. 49b/01, 52a/13, 59a/04

y. (ḳılmaḳ) 62a/01

y. (söylemek) 49a/14

y. (söyleşmek) 49a/06, 49a/08

yaşur- gizlemek.

y.-gen 77b/04

yaz- yazı yazmak.

y.-a (bilmek) 66a/09, 66a/10

y.-dı 61a/15, 71a/10

y.-ġan 61a/16

yazıl- çözülmek.

y.-dı 58a/09

yazmaḳ yazı yazma.

y. ı (yazmaġı) 46a/10

Yehūd <Ar. Hz. Yakub'un oğlu Yehuda soyundan gelenler, İsrail oğulları.

y. 52a/04, 52a/05

Yehūdí <Ar. Yehuda'ya mensup olan, Yahudi.

y. 45a/02

y. ler 66b/12

y. lerge 64b/04

yėl yel, rüzgar.

y. 76a/15

y. niij 76a/16

Yemen <Ar. Yemen ülkesi.

y. den 71a/15

y. ge 72a/02

yemín <Ar. yemin, ant.

y. den (aṣġāb-ı yemín) 41b/11, 41b/12

yėij e yine, tekrar.

y. den 52b/02

→ **yana, yine**

yėij il hafif.

y. (bolmaḳ) 70a/13

yeij illik hafiflik.

y. ni (ḳılmaḳ) 80a/15

yėr I. yer, yeryüzü, dünya.

y. 42a/15, 76b/11

y. de 74a/10

y. deki 43a/14, 49a/05, 51b/14, 60b/15, 77a/12, 77b/03

y. dekiler 66a/05

y. lerdeki 43b/16

y. leri 43a/02

y. ni 45a/10, 45a/10, 46a/09, 77a/17

y. niij 46a/04

II. yer, mekân; oturulan yer.

y. de 53b/07, 57a/14, 58b/08, 67b/10, 69a/13, 73a/06, 74a/01

y. den 64a/15

y. dür 44b/15, 78a/10, 49b/09

y. e 59b/04

y. ge 52a/16, 58b/02, 68b/06, 69b/12

y. inde 76a/15

y. ini 57a/08

y. lerinden 53a/03

y. üij iz 44b/14

y. üij izden 52a/14

III. toprak.

y. de 46a/08

y. den 43a/04

y. din 43a/04

y. ge 43a/04, 52b/10

IV. yer.

y. ine (yėtgürmek) 80a/03

- **yėrine yėtgür-** : yerine getirmek.

y. ine (tėgürmek) 79a/01

- **yėrine tėgür-** : yerine getirmek.

Yeşrib <Ar. Medine-i Münevvere'nin Müslümanlıktan önceki adı.

y. den 52b/17

yėt- I. ulaşmak, yetişmek.

y.-dim 68b/06

y.-keç 71b/01, 77a/09

y.-ken 60a/04

y.-se 41b/03

y.-üp 52b/06

II. yetmek, yeterli gelmek, kâfi gelmek.

y.-er 49b/08

y.-güçi 60b/04

y.-mes 57b/13

y.-se 78b/14

yėtgür - ulaştırmak; getirmek.

y.-gen 57b/06

y.-güçidür (yėrine yėtgürmek) 80a/03

yetím <Ar. yetim.

y. lergedür 54a/02

y. ni 72b/11

yėtme- yetmemek, yeterli gelmemek.

y.-di 58a/13, 58a/17

yėtmek I. ulaşmak, yetişmek.

y. 65b/08, 78a/07

y. dür 44a/15

II. yetme, yeterli gelme, kâfi gelme.

y. dür 80a/03

yetmiş yetmiş.

y. 57a/03

yėtüş- I. yetmek, yetişmek.

y.-ür 71a/05

II. ulaşmak, gelmek.

y. 69b/04

y. -di 75a/17, 75b/07, 76a/10

y.-ken 76a/11

y.-se 78a/11

yėtüşdür- ulaştırmak.

y.-di 75b/16

yėtüşli yaraşır, layık.

y. 62b/04

y. dür 44b/14

yėtüşme- I. yetmemek, yetişmemek.

y.-di 46a/07

II. ulaşmamak, gelmemek.

y.-di 68b/01, 78a/10, 78a/11

y.-sün 71b/12

yevm <Ar. gün.

y. -i (yevm-i Bedr) 52a/01

y. -i (yevm-i fetġ-i Mekke) 64a/12

y. -i (yevm-i maʿlūm) 40b/01

yığ- yığmak, birikmek, toplanmak.

y.-ar 74b/17

yıl yıl, sene.

y. 57a/03

y. dın 57b/05

y. ı 68a/15

y. ġaça 67b/03

yıraḳ uzak.

y. dan 70b/07

yiber- göndermek.

y.-di 52b/05, 57a/07, 57b/15, 61b/01, 65a/14, 66a/09, 66a/15, 72a/17

y.-diler 52b/02, 61b/05

y.-diler (ḫaber yibermek) 52a/15

y.-dük 46b/04, 47a/05, 47a/07

y.-dük biz 46b/17

y.-e sizler 61b/14

y.-genler 67b/11

y.-seler 52a/14

yigirmi bir yirmi bir.

y. 52b/07

yigit yiğit, genç.

y. 75b/08

yine yine, tekrar, ikinci defa.

y. 59a/09

→ **yėij e, yine**

yoġal- yok olmak, kaybolmak.

y. dı 76a/16

yoḳ I. yok, mevcut olmayan.

y. 54a/03, 64a/14, 66a/07, 48a/16, 61b/04

y. dan 40b/09, 60b/10

y. dın 40b/18

y. dur 49a/08, 49a/09, 49a/10

60a/12, 63b/01, 78a/16, 79a/09

II. hayır.

y. 58b/13, 61a/10, 61a/10

yoḳla- ağlamak.

y.-dılar 58a/17

yoḳlıḳ yoklık.

y. (yoḳlıġ) 46a/08

y. dın 75a/04

→ **yoḳluḳ**

yoḳluḳ yoklık.

y. ı (yoḳlugı) 56b/13

→ **yoḳlıḳ**

yol yol.

y. da 52b/06

y. dan 40b/02, 41b/14,47a/04, 52b/07, 64b/17

y. dın 45a/06

y. ġa 47a/03

y. ġaça 57b/02

y. ımda 61b/16

y. ında 43b/15, 43b/17, 44a/02, 44a/07, 64b/13, 65b/04

y. ından 45a/15, 50b/16, 65a/02

y. ındın 74b/11

y. ını 79b/14

y. larına 43b/04, 45a/15

y. nı 62a/03, 65a/15

- **yol başçı :** kılavuz, rehber.

y. 71b/02

yoldaş arkadaş, yoldaş.

y. ları 52a/06

y. ı 68b/11

y. ım 57b/05

yorġala- koşarak gitmek.

y.-dı 72a/03

y.-p 72a/02

yöri- yürümek.

y.-di 69b/16, 75b/01

→ **yörü-**

yörü- I. yürümek.

y.-ij iz 74a/10

y.-p 72a/03

y.-r siz 47b/02

II. (karşı) gelmek.

y.-diler (hilāf yörümek) 66b/04

→ **yöri-**

yörüt- (işleri) yoluna koymak, düzenlemek.

y. di 43a/03

yulġa nehir, ırmak, pınar.

y. lar 51b/08, 65b/07, 78a/06

yulu fidye.

y. 44b/13, 44b/13

yumşaḳlıḳ yumuşaklık.

y. ına (yumşaḳlıġına) 44b/16

y. ını (yumşaḳlıġını) 47a/09

yurt yurt, vatan, memleket.

y. larına 69b/07

→ **yurut**

yurut yurt, vatan, memleket.

y. larından 52b/13

y. laruij ızdan 62b/11, 63a/02

→ **yurt**

yuz- kapatmak, gizlemek.

y. ar ėrdi (59a/05)

yügür- hızlı yürümek, koşmak.

y.-ür 44a/11

yük yük.

y. ler 66b/05

y. lerini 80a/10

yükli hamile, gebe.

y. 80a/10

y. (bolmaḳ) 59a/14

yün yün.

y. 70a/11

yüz yüz, çehre.

y. 71b/08, 48b/13, 48b/14

y. in 58a/08

y. ini 59a/10

y. lerini 75a/10

-z- -ź- -ž- -ż-

ẓafer <Ar. başarı, üstünlük.

ẓ. (tapmaḳ) 62a/03

ẓāhir <Ar. görünen, açık, belli.

ž. (bolmaḳ) 57a/06, 59a/05, 59a/06, 62a/12, 69a/16, 76b/05

ž. (ḳılmaḳ) 70a/03

ž. 44a/07, 44b/05, 44b/08, 65a/07

ẓ. dür 42b/11

ẓāhir <Ar. gerçekte, aslında.

ž. 74b/13

ẓāhiren <Ar. göründüğü gibi, meydanda olarak.

ž. 44b/13

zaǵmetlendür- <Ar. zaǵmet + T. -lendür sıkıntı vermek, eziyet etmek.

z.-di 57b/16

zaǵmetli <Ar. zaǵmet + T. -li sıkıntılı, eziyetli.

z. 57b/16

zaḳḳūm <Ar. cehennemde yetişen bir ağaç.

z. 40b/03, 40b/08

ẓālim <Ar. zalim, zulm eden.

ž. 65a/10, 66b/12

ž. lerdür 63a/03

ž. lerni 66b/16

ẓālimrek < Ar. ẓālim + T. –rek daha zalim.

ž. 65a/07

zamān <Far. zaman.

z. 42a/17, 42b/01, 45a/04

z. (ḳasem-i zamān) 70b/11

z. da 56b/14, 66a/16, 67a/16

z. ında 57a/02

z. ınıij 79a/12

żāmin < Ar.tazmine mecbur olan, kefil.

ż . (bolmaḳ) 64b/02

zāniye < Ar. zina eden kadın.

z. 59a/10, 59a/11, 59a/13, 59a/15

żarar <Ar. zarar, ziyan.

ż . 75a/04, 78a/10

ż. (tėgmek) 49b/16

ż. (yėtüşmek) 71b/12

ż. ına 52a/04, 66a/0

żarūret < Ar. mecburiyet, darda kalma.

ż . ini 47b/11

ẕāt < Ar. kendi, kişi.

ẕ. ı 42a/16, 42a/17

ẕ. ı (ġüsn-i ẕāt) 60b/13

Zebūr < Ar. Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap.

z. (kitāb-ı Tevrít ve Zebūr ve İncíl) 47a/02

zekāt <Ar. zekat.

z. (ḳılmaḳ) 77a/06

zekevāt < Ar. zekatlar.

z. nı (zekevāt bėrmek) 50b/04

ẕelílrek < Ar. ẕelíl + T. –rek

daha rezil, daha hor.

z. 76b/14

zevāl < Ar. sona erme, zail olma.

z. i 58a/11

zevc < Ar. karı ve kocanın her biri.

z. -i (zevc-i Evís ibn Ṣāmit) 47b/17

Zeyd ibn Erḳam <Ar. özel ad.

z. 75b/16

ẓıhār < Ar. kocasının karısını, ömür boyu mahremi olan bir kadının bakmak caiz olmayan bir uzvuna benzetmesi.

ẓ. 48a/12, 48b/04

ẓ. (ḳılmaḳ) 48a/11, 48a/15

ẓ. nı 47b/15

ẕikr <Ar. zikir, anma.

ẕ. ine 73a/05

zinā < Ar. zinā, nikahsız çiftleşme.

z. (ḳılmak) 59a/14

z. (ḳılmaḳ) 59b/07, 59b/10, 59b/12, 59b/13, 64a/13

ziyāde <Ar. çok, bol, fazla.

z. 61a/11

z. (ḳılmaḳ) 44a/08, 45b/01

ziyādet <Ar. çok, bol, fazla.

z. -i (ziyādet-i müddet)

67b/11

ziyān <Far. zarar, kayıp.

z. (körmek) 77a/02

z. (ėtmek) 51a/10

ẕulm <Ar. zulüm, eziyet, haksızlık.

ẕ. (ėtmek) 72b/11, 79b/02

Zühre <Ar. Medine'de bulunan bir kalenin adı.

z. 52a/11

Ẕū-Nefr <Ar. Arap hükümdarlarından biri.

ẕ. 71a/15, 71b/04

ẕ. ni 71a/16

zorlıḳ <Far. zor + T. –lık eziyet.

z. ını 64b/16

SONUÇ

Karahanlı döneminden itibaren kaleme alınmaya başlanan Türkçe telif veya çeviri dinî eserler, Türk dili tarihi açısından önemli kaynaklar niteliğindedir. Bu eserlerde Arapça ve Farsça kelimelere Türkçe karşılıklar bulunmuş dolayısıyla bu, ilk dönem dinî terminolojinin Türkçeleşmesine büyük katkı sağlamıştır. Üzerinde çalıştığımız ve Memluk Kıpçak sahasına ait olduğunu düşündüğümüz Tefsirü'l-Kur'an adlı eser, bu açılardan değerlendirildiğinde büyük bir öneme sahiptir.

Üzerinde çalıştığımız bu eser, Memluk Kıpçak sahasında yazılan karma eserlerin çeşitli özelliklerini yansıtması yönünden de önemlidir. Eserimizde Oğuz-Kıpçak Türkçesinin özellikleri görülmektedir. Bunlar arasında daha çok Kıpçak Türkçesinin özellikleri egemendir. Bu özellikler, metinde hem yazımda hem ses ve yapıda hem de söz varlığında görülmektedir.

İşte bu tür eserlerin incelenmesi, kelime hazinelerinin, yazım ve yapı özelliklerinin ortaya konulması, Türk dili tarihi seyrinin daha açık bir şekilde ortaya konulmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

a) Sözlükler

ATALAY, Besim (1970), *Abuşka Lûgatı veya Çağatay Sözlüğü*, Ankara.

CLAUSON, Sir Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford University Press, London.

Divanü Lugati't-Türk I-II-III (1943), TDK, Ankara.

DİLÇİN, Cem (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü*, A. Ü. Basımevi, Ankara.

DOERFER, Gerhard (1963), *Türkische und mongolische elemente im eupersischen*, IV C., Wiesbaden.

GRÖNBECH, K. (1936), *Codex Cumanicus* Cod. Marc. lat. DXLIX: Faksimile, Kopenhagen.

GÜLENSOY, Tuncer (2007), *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara.

KANAR, Mehmet, (2009), *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yay., İstanbul.

KANAR, Mehmet, (2000), *Farsça-Türkçe Sözlük*, Deniz kitabevi Yay., İstanbul.

KANAR, Mehmet, (2003), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yay., İstanbul.

Maḥmud al-Kāšrarī (Haz. Robert Dankoff,1982-85), *Compendium of the Turkic Dialeckts (Dīwān Luγāt at-Turk)*, III C., Turkish SOURCES VIII, Harvard University Printing Office.

KOMİSYON, (1992), *Türk Lehçeleri Sözlüğü*, II C., Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

KOMİSYON, (2005), *Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara.

KOMİSYON, (2005), *Yazım Kılavuzu*, TDK, Ankara.

STEINGASS, F.(1930), *Persian-English Dictionary*, London.

TOPARLI, R.- KARAATLI, R.- VURAL, H., (2003), *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, Ankara.

YÜCE, Nuri (1988), *Mukaddimetü'l- Edeb*, TDK, Ankara.

b) Kitaplar

AKSAN, Doğan, (2000), *En Eski Türkçenin İzlerinde*, Simurg Yayınevi, İstanbul.

ARAT, Reşit Rahmeti, (1987), *Makaleler*, C. I, Türk Kültürünü Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.

ATA, Aysu, (2002), *Harezm - Altın Ordu Türkçesi*, Türk Dilleri Araştırmaları, İstanbul.

ÇAĞATAY, Saadet, (1972), *Türk Lehçeleri Örnekleri II*, A. Ü. Basımevi, Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlığı, (1973), *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*, 2. baskı, Ankara.

ECKMANN, J., (1988), *Çağatayca El Kitabı*, Çev. Günay Karaağaç, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.

ERCİLASUN, Ahmet Bican, (2004), *Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara.

ERGİN, Muharrem, (2002), *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.

ESED, Muhammed, (1996), *Kur'an Mesajı Meal – Tefsir III C.*, Çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yay., İstanbul.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin, (1968), *Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*, İ. Ü. Yay., İstanbul.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin, (1992), *Türk Dilinde Edatlar*, MEB, İstanbul.

İNAN, Abdülkadir, (1961), *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara.

KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, (1989), *Gülistan Tercümesi*, TDK, Ankara.

KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi, (1994), *Kıpçak Türkçesi Grameri*, TDK, Ankara.

KORKMAZ, Zeynep (1973), *Marzubān-nāme Tercümesi (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Yayınları, Ankara.

ÖNER, Mustafa (1998), *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, TDK, Ankara.

ÖZTÜRK, Abdülvehhab, (2006), *Satır Arası Kelime Kelime Kur'an-ı Kerim Meali*, Kahraman Yay., İstanbul.

ÖZYETGİN, Melek, (2001), *Ebū Hayyān - Kitābu'l-İdrāk li Lisāni'l- Etrāk - Fiil: Tarihî-Karşılaştırılmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi*, Köksav Yay., Ankara.

ÖZGÜR, Can, (2002), *Kitābü'l-Hayl (Memluk Kıpçakçası ile Yazılmış İlk Türk At ve Atçılık Eserinin Paris Yazması)*, Çantay, İstanbul.

SAĞOL, Gülden (1993), *An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish = Harezm Türkçesi Satır Arası*

Kur'an Tercümesi: Introduction and Text. I, Sources of Oriental Languages and Literatures 21, Turkish Sources XIX, Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations.

TEKİN, Talat (1975) , *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler*, H. Ü. Yay., Ankara.

TEKİN, Talat (1999), *Türk Dilleri - Giriş-* , Simurg Yayınevi, İstanbul.

TOPALOĞLU, Ahmet (1976-1978) *Muhammed Bin Hamza. XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış "Satır-Arası" Kur'an Tercümesi*, C. I (Giriş-Metin); C. II (Sözlük), İstanbul.

TOPRAK, Funda (2005), *Harezm Türkçesinde Fiil*, Ankara.

YAZIR, Elmalılı Hamdi (2000), *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Temel Neşriyat, İstanbul.

c) Süreli Yayınlar

BİLGİN, Azmi, (1990) "Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Karışık Dil Unsurları Taşıyan Eserler ve Dil Özellikleri", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S: 69, İstanbul,s. 63-75.

DEMİRCİ, Jale, (1992), "Memluk Kıpçak Edebiyatına Katkılar", *Türkoloji Dergisi*, S. X/1, Ankara., s. 131-142.

DEVELİ, Hayati, (2000) "Harezm-Kıpçak Şairi İmādü'l-Mevlevī'nin Yeni Bir Gazeli", *Tuba 24/III* ,s.129-140.

ECKMANN, J., (1979), "Harezm Türkçesi", Çev. Mehmet Akalın, *Tarihî Türk Şiveleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.

ECKMANN, J., (2003), "Memluk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair", *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, Haz. Osman Fikri Sertkaya, TDK, Ankara, s. 67-73.

ECKMANN, J., (2003), "Memluk Kıpçak Edebiyatı", *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, Haz. Osman Fikri Sertkaya, TDK, Ankara, s. 52-66.

ERASLAN, Kemal, (1970), "Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair", *TDED*, C. XVIII, s. 113-124.

ERCİLASUN, Ahmet Bican, (2007), "Memluk Kıpçak Dönemi Eserleri İle İlgili Düşünceler", *Makaleler, Dil- Destan- Tarih- Edebiyat,* Ankara, s.215-221.

ERDOĞAN, Abdülkadir, (1969), "Kuran Tercemelerinin Dil Bakımından Değerleri", *Vakıflar Dergisi I*, s. 47-51.

İNAN, Abdülkadir, (1952), "Eski Türkçe Üç Kur'an Tercümesi", *TD*, I / 6, s. 12-15.

İNAN, Abdülkadir, (1988), "XIII – XV. Yüzyıllarda Mısırda Oğuz-Türkmen Kıpçak Lehçeleri ve Halis Türkçe" , *TDAY-B 1953*, Ankara, s. 53-71.

KORKMAZ, Zeynep, (1995), "Selçuklu Çağı Türkçesinin Genel Yapısı", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar,* C. I, TDK, Ankara, s. 274-286.

KORKMAZ, Zeynep, (1983) "Erzurum'lu Darîr ve Memluk Türkçesi'nin Oğuzcalaşmasındaki Yeri", *Şükrü Elçin Armağanı,* Ankara

LEVEND, Agâh Sırrı, (1989), "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *TDAY-B 1972*, s. 35-80.

ÖZGÜR, Can, (1999), "Kıpçakçanın Türkmenceleşmesi Üzerine", *III. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, TDK, Ankara, s. 863-869.

ÖZGÜR, Can, (2002), "Kıpçakların Dili", *Türkler Ansiklopedisi*, C. III, Yeni Türkiye Yay., Ankara. s. 692-698.

ÖZGÜR, Can, (2003), "Kıpçakça Yazılmış Eserlerde Türkmence (Oğuzca) Unsurlar", *TDED*, C. XXX, İstanbul, s. 349-357.

ÖZÖNDER, F. Sema Barutçu, (2000), "Doğu Türk Yazı Dili Edebî Çevresi ve Timür", *Türklük Bilgisi Araştırmaları* - Agâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı, C . III, Harvard Üniversitesi Yay., s. 289-294.

ÖZTOPÇU, Kurtuluş, (2000) "Memluk Kıpçakçasıyla Yazılmış Bir Atçılık Risâlesi:Kitāb Baytaru'l-vazıh(Paris Nüshası)", *Tuba 24/II*,s.189-229

PRITSAK, Omeljan, (1979), "Kıpçakça", Çev. Mehmet Akalın, *Tarihî Türk Şiveleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, s.119-130.

SERTKAYA, Osman F., (1977), "Janos Eckman, Middle Turkic Glosses of the Rylands İnterlinear Koran Translation Akademia Kiado, Budapest 976,359 s." *TDED*, C. XXII 1974-1976.

SAĞOL, Gülden (1997), "Kur'an'ın Türkçe Tercüme ve Tefsirleri Üzerinde Yapılan Çalışmalar", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. VIII, İstanbul, s. 379-396.

TEKİN, Talat, (1958), "Ayınlı ve Hemzeli Kelimeler", *TD*, C.VIII, S. 86, Ankara, s. 110-113.

TEKİN, Şinasi, (1974), "1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde Olğa-Bolğa Sorunu", *TDAY-B 1973-1974*, s. 59-157.

TEZCAN, Semih, (1978), "En Eski Türk Dili ve Yazını", *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, TTK, Ankara, s. 271- 323.

TOGAN, Zeki V., (1959-1960), "Londra ve Tahrandaki İslamî Yazmalardan Bazılarına Dair", *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, III.s.157-165.

TOPARLI, Recep, (2002), "Kıpçak Dili ve Edebiyatı", *Türkler Ansiklopedisi*, C. V, Yeni Türkiye Yay., Ankara, s. 814-821.

ZÜLFİKAR, Hamza, (1974), "Çağatayca Bir Kuran Tefsiri", *Türkoloji Dergisi*, C. VI., Ankara, s. 153-197.

ç) Tezler ve Yayımlanmamış Çalışmalar

AĞAR, Mehmet Emin, (1986) *Baytaratü'l-Vāzıh(İnceleme-Metin-İndeks)*, yayımlamamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AĞAR, Mehmet Emin, (1989) *Kitābu fi'l- fıkh bi-lisān-ı Türkī*, yayımlamamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TAŞ, İbrahim, (2001), *Çağatayca Kuran Tefsiri*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi. M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

TULUM, Mertol, (1978), *Sinan Paşa-Ma'arif-name ve Ki'li Birleşik Cümleler Üzerine*, yayımlanmamış doçentlik tezi, İstanbul.

d) Kataloglar

T.C. Milli Kütüphane Yazmalar Kataloğu III. (İslâm Dini, Kur'an Bilimleri, Tefsir) : The Manuscripts catalogue of the Turkish National Library, (1992), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara.

موضونة توقولغان آلتون جواهر برله متكئين عليها متقابلين تايانغوهلر لار دور اول
بو سريرلار اوزره بربرينه يوزلرين ايدوب يطوف عليهم ايلانور آنلار
اوزرنده خدمت اوچون ولدان يايتكيتلار مخلدون اولمازلر وقارتمازلر لار
وحسن لارنكم اولمازلر باكواب توتقاسز وقولاقسز كالاسلر برله واباريق
وبورنلو بيرمقلار برله وكأس من معين واقغوچ خمردن كاسه برله لا يصدعون
عنها اول خمردن اچملكدين باش اغريماز ولا ينزفون وهم عقللارينه نقصان
كيلماز وفاكهة وانواع فاكهه برله مما يتخيرون آنلار اول فاكهه لارني اشتها قيلا
تورغان نوعدين ولحم طير مما يشتهون آنلار اشتها قيلا تورغان نوعدين قوش
ايتلاري برله وحور عين واوق تنلو وقارا اولوغ كوزلو قزلار برله بولورلار آنلارغا
مثال اللؤلؤ المكنون صدف ايچره يوشرون لؤلؤ شكللغ صفلقده وهيچ كيشي تنك قول آنكا تيوتما
سلكده جزاء بما كانوا يعملون آنلارنينك عمللارينه جزا اوچون لا يسمعون فيها
لغوا ولا تأثيما اشيتماسلار اول جنتده باطل نه ولا تأثيما وكناهغه نسبت قيلمق ني الا قيلا
سلاما سلاما مگر سلام بيرمكني واصحاب اليمين اصحاب اليمين ما اصحاب اليمين ني
خوش حال اوزره دورلار اول اصحاب يمين في سدر مخضود چاغلي يسز سدره دور
آنلار وطلح منضود وطلح اوزره دور آنلار آنينك حمل بلاندن توبينه چه قاپلاغوهلر دور
وآنينك ظاهر بولغوهلر سوقي يوق وظل ممدود وهميشه بولغوهلر كولكاده وماء
مسكوب ودائم بولغوهلر ديلغه يسز هر طرفغه كيتكوهلر صوده وفاكهة كثيرة
وكوب ميوه لارده لا مقطوعة كيسلكوهلر ايمانكي يعني بر ميوه ني براو آلغوسنك
اورنينه كيسلما ينچه ايكيچي ميوه بيده بولور ولا ممنوعة وهيچ كشيدين ممنوع ايد
ماكس اول ميوه وفرش مرفوعة وسريرلار اوستنده كوتارلمش توشكلارده

وقال

وقال جماعت بعضها فوق بعض فهي مرفوعة عالية انا انشأناهن انشاء بز
اول دنياداغي خاتونلارني ايجاد ايتيك ايكنچي تورلي فجعلناهن ابكارا آنلارني قيلدوق
اول دنيادا خاتونلار اگرچه قاري ايدي وبد شكل بولسه لار قيزلار رجال ابن بشر بيلك حسن
بجار الدنيا انشأهن الله خلقا جديدا كلما اتاهن ازواجهن وجدوهن ابكارا
عربا اترابا ايرلارني بيك سيكوچيلار ههم تاتلي سوزلي لار اترابا ياش داشلار بربري برله
وهم ايرلاري برله لاصحاب اليمين قيلدوق آنلارني اصحاب يمين اوچون ثلة من ا
لاولين وغير مخصوص العدد دورلار اولكي امت لاردن وثلة من الآخرين
وغير محصور العدد جماعت دور دورلار آخرغي امتدين وقال ابو العالية ومجاهد و
عطاء ابن ابي الرباح والضحاك ثلة من الاولين من سابقي هذه الامة و
ثلة من الآخرين من الآخرين من هذه الامة في آخر الزمان واصحاب الشمال
وصول طرف اهل اما اصحاب الشمال ني نيمان حال اوزره دور اول صول
طرف اهلي في سموم ايسي يلده وحميم ايسي صوده وظل من يحموم قارا توتوند
بين كولكاده لا بارد ولا كريم صالقين لقي يوق فايده سي يوق انهم كانوا قبل ذلك
بولديلار آنلار قبل ذلك موندان اول دنياده مترفين متنعم ونعمت ايلار
ي وكانوا يصرون بولدي آنلار اصرار قيلغوچيلار على الحنث العظيم
اولوغ گناه اوزره مراد شركدور وكانوا يقولون بولدي آنلار ايتكوچي ائذا
متنا اولساك بز وكنا ترابا وتوفراق بولساق بز ائنا لمبعوثون
ايا بز مبعوث بولور بز مو اوآباؤنا الاولون يا بزنينك اولكي اتالار
مز مبعوث بولور مي قل ايت اي محمد ان الاولين سيزنينك اولكي اتالاري
والآخرين وصونكغي لار لمجموعون الى ميقات يوم معلوم لارده و ال

الى میقات یوم معلوم یوم معلوم تنك لغنی قیامت كوننك وعده سینه ثم انكم موالده
صوتكه سز ایها الضالون ای توغری یولدن آزانلر المكذبون انبیایی تكذیب
ایدن قیلعوچیلار لاآكلون البته اشناغوچیلار سز من شجر من زقوم زقوم آغاچیدن
فمالئون منها البطون بس تولدرغوچی لاسز اول آغاچیدن قورصاقلارنكزنی
فشاربون علیه بس اچكوچی لار سز واننك اوستینه من الحمیم ایسی صودن
فشاربون شرب الهیم صوصاغان تویه تنك اچوی برله قال قتاده الهیام اداء یصیب
الابل لاتروی معه ولاتزال تشرب حتی تهلك وقال الضحاك وابن عیینة الهیم
الارض السهلة ذات الرمل یعنی ایبور قوم وحمیم بز الهم انلارننك حاضر بار سیلر
در یوم الدین قیامت كوننده نحن خلقناكم بز لار یرادق سیزنی یوق ایداد ایلدوك فلولا
تصدقون بس تصدیق قیلماسمز سز موالبعث والنشورنی افرایتم خبر بیرونك
بلوب مالتمنون خاتونلار رحملار ینه تیقاندنی منی لارنكزدن ءانتم تخلقونه ایا
سیز اول منی نی خلق ایتدونكز می یا ایدوب ام نحن الخالقون ایا بز خلق ایدر
مزمی نحن قدرنا بز تقدیر ایتدوك بینكم الموت سیزننك آرانكزده اولومنی وما
نحن بمسبوقین ایماس بز عاجز لار دن علی ان نبدل امثالكم سیزنی هلاك قیلوب
اورنكزغه سیزننك مثلنكزنی كلتورولو وننشئكم فیما سیزنی ایجاد قیلورغه حاجز
ایماس بز فیما لاتعلمون انی سیز بیلمای تورغان صورتلاردە قال الحسن ای نبدل
صفاتكم فنجعلكم قردة وخنازیر كما فعلنا بمن كان قبلكم ولقد علمتم النشأة
الاولی سیزننك اول یراتلغكز نی بیلدنكز اول ایجادنی كم هیچ یوقدن ایجاد قیلدق فلولا تذكرون
كه بس نیكا ایسكا اوسا نكزنی ثم اعادكا قادر یعنی افرایتم ما تحرثون بلوب بیرنكز
نكز ایكان ایكونكزدن ءانتم تزرعونه ایا سیز اسد ورمو سیز آنی ام نحن
الزارعون ایا بزمی اوسدورغوچی لو نشاء لجعلناه حطاما اگر تلاساك ایدوك

البته

البته قیلور ایدوك اول اكیننی خطاما اشلپ قامل یالكه قورونغ قوندن هیچ
فایده سز فظلتم تفكهون بس اول ورلور ایدنكز خسرتلانكوچی لار كا انا لمغرمون
الیو ربز كنا هم او چونه معذب من ام نحن محرومون بلكه بالكلیه محروم لاردن بز
افرایتم الماء الذی تشربون خبر بیرونكز اچه تورغان صونكزدن ءانتم انزلتموه
من المزن ایا سیز انزال قیلدنكزمی اول صونی بلوتدن ام نحن المنزلون ایا
بز انزال قیلغوچی بز لو نشاء جعلناه اجاجا اگر تلاساك ایدوك قیلور ایدوك
اول صونی اشوا فلولا تشكرون شكر قیلماسنكز می افرایتم النار التی تورون
بلوب چقاررسنكز اول اوتدن كم آنی قابولوب سیز ءانتم انشأتم شجرتها ایا سیز ایجاد
قیلدنكزمو شجرتها اول اوت آغاچنی یعنی مرخ و عفارنی ام نحن المنشئون ایا
بزمی ایجاد قیلغوچی نحن جعلناها بز قیلدوق اول اوتنی تذكرة موعظة وآخرت
اوتینی ایسكا توشركوچی ومتاعا منفعت للمقوین مسافرلار كا وقال مجاهد
للمستمتعین بها الناس اجمعین المسافرین والحاضرین فسبح باسم ربك العظیم
بس یاد قیل عقل وفهم احاطه سندن اولوغ بولغوچی ربنكننك اسمینی وپاك بیل
شركتدن ونقصانلدن فلا اقسم قسم ایدرمن بمواقع النجوم نجوم قرآننك
نزول وقتلاری برله وانه لقسم ونتحقیق البته قسم لو تعلمون عظیم اگر
بلسانكز اولوغ دور انه لقرآن كریم تحقیق اول منزل قرآن دور كریم نفع
كوپ اوز فی كتاب مكنون كتابده دور اول قرآن شیاطین ننك تغیریدن محفوظ
لایمسه تو تماس اول قرآنی الا المطهرون ملكلر حدثدن پاكلار وقال بعضهم
لا یقرأه ولا ینفع به الا المطهرون من الشرك تنزیل من رب العالمین من لدن
اول قرآن عالم لارنی مربی اللهدن افبهذا الحدیث ایا بو قرآنغه ءانتم مدهنون مناقشم

ومساهله قیلورسز قال البیضاوی ومتهاونون به كمن یدهن فی الامر ای یلین جانبه

ولا يتصلب فيه نهاوتابه وتجعلون رزقكم وقيلوب ديسبز نصيبكزى اول قرآكه
ندن انكم تكذبون اول قرآنه تكذيب قيلمقلكزنى فلولا اذا بلغت الحلقوم
اكر محتضر ننك انفسى حلقوميغه تيسه وانتم حينئذ تنظرون وينه اول وقتده قراكه
سز اول محتضرغا ونحن اقرب اليه منكم وبز آنكا يقين راق من سزدان
علماوقدرة ورؤية ولكن لا تبصرون ليكن سز قراسانكز بزننك قدرت واوا
تمزنى كتته فلولا ان كنتم غير مدينين اى غير مبعوثين ترجعونها قايتارسا
نكزجى اول نفس ني ان كنتم صادقين اكر راست ايتسانكز اول ننك اختيار.
بولمقلغنده فاما ان كان اكر بو اول متوفي من المقربين اليه غه مقرب لاردان
فروح حبس انكا استراحت ذوور رحمت دوور ريحان خوش رزق وخوش ايس
لار دوور وجنة نعيم ونعيم بوستانى دوروا اما ان كان اكر بو اول متوفى
من اصحاب اليمين اصحاب يمين دا فسلام لك پس سلام سنكا اى متوفى من اصحاب
اليمين اصحاب يمين دان بولغان قرنداشلر ونكدن واما ان كان واكر بو
اول متوفى من المكذبين پيغمبرلارنى تكذيب قيلغوچى لاردن الضالين توغرى
يولدين اداشقانلاردن فنزل من حميم پس انكا حاضرده بولغان حميم دراسى
صودن وتصلية جحيم وهم جحيم اوتنه اوتنداق بولماق ان هذا اشبو بيز
مذكور ايتش لاركه هو حق اليقين ايه ومتيقن دور فسبح باسم ربك

ربك العظيم پس تنزيه قيل ربنكزنى عظمتنه لايق توكل وصف لاردن بسم الله
الرحمن الرحيم سبح لله ما في السموات والارض كوكلرداكه يارتر سلارننك بارچه سى الله تعالى
لى نك جميع نقصانلاردين وجميع اوصاف مخلوقاتدين تنزيهنه دلالت قيلغوچى دور زيرا جميع ما في
السموات والارض ممكنة مخلوقة ناقصة بذواتها واوصافها كما ان السموات والارض كذلك
لك فلو اتصف الرب بشيء من اوصاف ما في السموات والارض لكان مخلوقا ناقصا لان
الوصف وصف المخلوق والناقص ووصف المخلوق مخلوق ناقص وناقص وبيانه يطول
وفي ذلك كفاية لمن كان له قلب واما المغلول المغلول باغلال اهواء اهل الكلام فليس يهديه الايات
والنذر فكيف يغنيه البراهين والحجج آنكه كه ازل بابد ونيوندد حقيقت بر مجاز اهل كلام خند ::
راهى كه اهل كلام رود نارفته به :: حرفيكه اهل كلام كويد ناكفته به اكر لاجبرود آنيش فهم كن ::
وبروايت اهل كلام وهم كن :: اين اصول را ارباب علوم دانند از ارباب كلام وفضول بجوى :: عاقلان
اهل اهواء كلام را معتقد نا ميدان از حيوانست :: خوشه كندم را شجره حلد خواندن شيطانست
آنى علمى كه عطا كرده بعمل رسان وتوحيد تشبيه وتعطيل منكر دان شكستى ما را باعتقاد
درست پيوندكن آلوده كه ما را بيقين خالص بدل كردن :: وهو العزيز واول الله بى شبيه وبى نظير
وعالب ور الحكيم انتى بلب قلغوچى دور له ملك السموات واول الله ننك دوركه كلار ملكى والارض
يرملكى يحيى تركوزدور ويميت ولادر حكم قيلغوچى دور ديميت اولتورور وهو على كل شيء قدير واول الله
هر نرسه كا قادر دور قدرة كامله صاحبى دور هو الاول واول الله ننك ذات مستجمع جميع صفاتى جميع اشيا
دن اول دور ازلا وابدا اوز رينه لايق اوليه بر له وآنكا اوليت زمان بر له ايرماس والاخر واول الله ننك اخر اى

مستلزم جمیع صفات جمیع اشیادن آخر دور ازلاً وابداً اوّلدینه لایق آخریته برآخرك آخریته زمان برله ایرمان واقع
آخر تیندین منفك ایرماس وفی قوله تعالی هو الاول والآخر ارشاد الی التنزیه والتقدیس عن المشارکة ولو فی
وصف فان الاوصاف التی یختص به تعالی کالاحیاء والاماتة او یختص بالممکنات کالامکان والمخلوقیة فلا اشتباه
لاحد فی عدم المشارکة واما الاوصاف التی یعبر عنها بلفظ مشترک بین وصف الخالق والمخلوق کالعزیز والکریم
والرحیم مثلا فقد یختلج ببعض الاوهام تحقق المشارکة ولو بوجه من الوجوه فاذا سمع هذا القول عرف
انه اول وآخر ازلاً وابداً ولا ینفک احد الوصفین عن الآخر اصلا لامتناع خلوه تعالی عن الکمال ولا یتمدح
الا بما هو کمال والاولیة والآخریة التی یحیطها الکثرة ویختلج بها الخواطر من الامور المتضادة فلا بد
ان یکون اولیته وآخریته تعالی مما لا یحیط بها الکثرة ولا یختلج بها الخطرة ویطرد الحکم فی جمیع الصفات اذ الذات
المستجمع لجمیع الصفات بالکنه من اکتساه العقول وادراک الافهام فلا یشتبه ذاته الذوات ولا صفاته الصفات
بوجه من الوجوه ولا یجری علیه شیء من سمات المخلوقات بل لم یزل ولا یزال باسمائه ونعوته وصفاته قبل کل شیء
وبعد کل شیء والظاهر واول الله نینك بارلیغی ظاهر در جمیع هیچ عاقلگا مخفی ایرماس والباطن واول الله نی فکرلار
احاطه قلمقدین وعقللار ادراک ایتمکدین مقدس ومنزه در تعالی عما یصفه الظالمون علواً کبیراً آنگا تعالی عقل
ماهمه حور عالی ست نه دار جه عنکبوت فکرت بافته همه هواست نه اثبات ونفی آن تشبیه وتعطیل نیست نه آیا
واخبار کی وصف تو میکند تاویل نیست آنرا که درکت عبارة کنید همه اسم است نه داره دمیزان طبیعت
سنجید همه رسم است نه امکان نیست که کویم تسرا زمان ومکان است که بر عقل اینجا کمتر از طفل مکانست نه درراه
تو کم من بجای نرسید کانجا زی ذکر نشانی نیست بدید من کیستم وراه تو کز فکر کجاست حقا که جمالیست همه کنیست
ونشنید نه ومولوی جامی عبدالرحمن عارف جامی کوید کز ازل با بدنه پیوسته است نه حلقه بر در زدن که در هنوز بسته است

وهو

وهو بکل شیء علیم واول الله جمیع اشیانی همیشه بیلگوچی در هو الذی خلق السموات
والارض واول الله دور کوکلارنی ویرلاری یاراتغوچی فی ستة ایام آلتی کونده صگره ثم
استوی علی العرش هوندین صونکه عرش قصد ایتدی آنگا متعلق ایشلری یوروتدی یعلم
بلور اول الله ما یلج فی الارض یرگا کرگان نرسه نی وما یخرج منها واول یردین چیقغان نرسه نی
وما ینزل من السماء وکوکدین اینگان نرسه نی وما یعرج فیها واول کوکگا آشقان نرسه نی وهو
معکم واول الله سیزنینگ برله دور اینما کنتم هر قایده بولسانگیز نه داین معیت انجا تفکر در وتحیر
ست وتنزه او از زمان مکان منتهای سیر تفکر ست نه کمالش روی هر اندیشه بر بسته نه خر
در ابیتت ازین اندیشه بشکست نه چو اینجا جودی می اورد هوش نه عبارتها رکفت خاموش
اشارت هم یکبار نهایت اقتضا کرد نه کسی کو دم زند اینجا خطا کرد در ان حالت که حیرت میزند جوش
ری وحدت سوی کثرت مرو دهوش نه رها کن عقل عقل را با حق اهمی باش نه که تاب حور ند و چشم
خفاش نه چو نور اول ملک را بسوزد خرد را جمله یاو بسوزد منزه ذاتش از چند وچه
وچون تعالی شانه عما یقولون والله بما تعملون بصیر الله تعالی سیزنینگ عملنگیزنی همیشه بصیر دور
دیکچ حال اور ره اول الله نه مخفی ایرماس در له ملک السموات والارض واول الله نینگ دور کوکلار
داگی ملک ویرداگی ملک والی الله ترجع الامور وبارچه اوشلارنینگ عاقبتی الله غه قایتور یولج اللیل فی
النهار کرگوزور کیچه نی قسقاغلور وکوننی اوزون قیلور ویولج النهار فی اللیل وکوننی کیچه گا کرگوزور
اوزایغان وقتده وهو علیم واول الله بیلگوچی دور بذات الصدور کوکلاردا مستور اوشلارنی
آمنوا بالله اوشانینگلار الله غه ورسوله الله نینگ رسولیغه خدا ورسول سوزینی آرتقاقیو

ایکینجی سوزلارکا اعتماد قیلمانکز و انفقوا برونکز مما جعلکم شول مالدن کم قلدی سزلارنی
مستخلفین فیه اول مالده قایم مقام یعنی اوتکان لار اولدی لار و انلار اورنینه سز اول مال غه قایم
مقام بولدونکز فالذین آمنوا منکم انلار کیشی لار کم ایمان کلتردی لار سزدان وانفقوا و مال
لارنی خیر یوللاریده انفاق قلدی لار لهم اجر کبیر انلارغه اولوغ یالدوز و ثواب
عظیم دور وما لکم نی بولدی سزکا لا تؤمنون بالله اوشانماسسز الله غه و اعتماد ایتماسس
سز الله نینک سوزینه والرسول یدعوکم وحال اول کم پیغمبر سزنی چاقیرادور لتؤمنوا بربکم تا کم ربکزه
اوشانماقغه و اقرار ایتمکلکا حجج و آیات برله وقد اخذ میثاقکم تحقیق آلدی خدای تعالی سزدان
اوشانماقغه عهدنی قال مجاهد اخذ الله میثاقکم حین اخرجکم من ظهر آدم علیه السلام بان الله
ربکم لا اله بکم سواه وقیل اخذ میثاقکم باقامة الحجج والدلایل التی تدعوا الی متابعة الرسول ان کنتم
مؤمنین اگر اوشانکز الله غه و رسول الله غه هو الذی ینزل اول الله دور انزال قلور علی عبده
اوز بنده سینه آیات بینات اوز نفسنده واضح وغیرینی ایضاح قلغوچی قرآن آیتلارنی
لیخرجکم سزنی چیقارماقا اول قرآن آیتلاری برله من الظلمات شکوک و شبهات قرانغولغیدین
الی النور دین و دنیا امرلارینی واضح بلمکلکا وان الله بکم و تحقیق الله تعالی سزلارکا رؤف
رحیم رحم قلغوچی دور قال البیضاوی حیث نبهکم بالرسل والآیات ولم یقتصر علی ما نصب
لکم من الحجج العقلیة وما لکم نی بولدی سزکا ان لا تنفقوا فی سبیل الله الله یولنده انفاق قیلماسقه ولله میراث السموات والارض وحال اول کم سز اولارسز کوکلار و اکی یرلارنینک
میراثلارالله نینک دور هیچ کم ده هیچ نرسه قالماس بس الله یولنده انفاق طلب اعواض کثیره لی

احراز

احراز قلمقنکز اولی لا یستوی منکم برابر بولماس سزلارنینک من انفق من قبل الفتح مکه دن
اول انفاق قیلغان کیشی وقاتل الله یولنده قبل الفتح مقاتله قلغان کیشی بعد الفتح انفاق و
مقاتله قلغان کیشی برله اولئک اعظم درجة اوشبو قبل الفتح انفاق و مقاتله قلغان کیشی
لار اولوغ راق دور درجه لاری من الذین انفقوا من بعد وقاتلوا اول کیشی لاردین کم
انفاق قلدیلار بعد الفتح و مقاتله قلدیلار بعد الفتح وکلا وعد الله الحسنی و هر ایکی جماعتکا وعده
قلدی الله تعالی جزای حسنی نی و عاقبت حمیده نی والله بما تعملون خبیر و الله تعالی انلارنینک عمل لارینی
ظاهر و باطن نینک دین خبردار دور من ذا الذی یقرض الله قرضا حسنا کم دور الله یولنده انفاق قلور
الله دان اجر اومید ایدوب قرض حسنه منزله سنده فیضاعفه له بس آننک اجرینی کوب زیاده
قلور الله تعالی وله اجر کریم و بولغوچی دور اول انفاق قیلغوچی غه کیتشی یال یوم تری المؤمنین
قیامت کوننده کورورسن مؤمن ایرلارنی والمؤمنات مؤمنه خاتونلارنی یسعی نورهم
بین ایدیهم یوکورادورانلارنینک نورلاری آلدلاریده و بایمانهم اونکلاریده وقال بعضهم
اراد جمیع جوانبهم و عبر بعض عن الکل بشریکم الیوم و ایتورلار انلارغه فرشته لار سیوینچی
سزلارکا بو کون جنات تجری من تحتها الانهار بوستانلار آقار اول بوستانلار
نینک آراسنده نهرلار خالدین فیها انلار بولغان خالده سزلار اول بوستانلارده ذلک هو
الفوز العظیم و بو نورلار بولمق و جنتده مخلد بولمق اولوغ مقصود غه یتمکدور یوم یقول
المنافقون قیامت کوننده ایتور منافق ایرلار والمنافقات منافق خاتونلار للذین
آمنوا ایمان کلتورکان کیشی لارا انظرونا کوتنکز بزنی نقتبس من نورکم فایده آلایوق سزنینک

نورنکردان قیل ارجعوا وراءکم ایتورلار اولارغه قایتینکر آرتونکرغه یعنی دنیاغه فالتمسوا
نورا آندا انکر نوری قال البیضاوی بتحصیل المعارف الالهیة والاخلاق الفاضلة
فضرب بینهم بسور یس بلنور آنلارنینک ارالریده اول تام دیوار که باب بولغوسی دور اول
دیوارنینک ایچکی باطنه فیه الرحمة اول سورنینک اوچیده در رحمت یعنی جنت وظاهره
من قبله العذاب واننک ظاهری طرفیدین دور عذاب یعنی دوزخ ینادونهم تیغیر دور اول
منافق لار مؤمن لارغه سوزنینک لمشندان الم نکن معکم ایا بولمادوق می دنیاده سزنینک
برله برگا نمازده و روزه ده وسائر اعمال شریعتده شریک قالوا بلی ایتورمومن
لر بلی بولدونکر ظاهر اعمالده بزنینک کبی ولکنکم فتنتم انفسکم لکین سز اوزنکرنی نفاق
ومعاصی وشهوتلارغا کرفتار قیلدونکر وتربصتم مؤمن لارنینک هلاکینه کوز توتدونکر
وارتبتم شک لاندونکر الله ورسولنینک سوزیده وغرتکم الامانی والدادی سزلارنی دنیا مقصود
لاری حتی جاء امر الله الله نینک امری کیلکانیجه یعنی اولوم وغرکم بالله والدادی سزلارنی اللهنینک
رحمتی برله الغرور بیک آلداغوچی یعنی شیطان فالیوم بوکون لا یؤخذ منکم آلونمس سزدان فدیة
بدلو ولا من الذین کفروا وهم الناس بولظاهر او باطنا کافر بولغان کشی لاردان وماویکم النار
سزلارنینک قرار قیلاجق یرونکر ادتدور هی مولیکم اول اوت سزنینک ایانکر دور سزگا لایق
دور وبئس المصیر نی یامان باراجق یر دور اول اوت الم یان اوقت بولمادیموا
للذین امنوا ایمان کلتورکان کشی لارگا ان تخشع قلوبهم کونکل لارنینک یومشاق قلغینه
وخضوعنه لذکر الله اللهنی یاد اتمک برله وما نزل من الحق وانلارغه اینکان حق قرآن نی

اوقو

٧٥

اوقومق واشتمک برله ولا یکونوا بولمانکر ای مؤمن لار کالذین اوتوا الکتاب من قبل
مونیدین اول کتاب برلکان کشی لار کبی آندان مراد یهودی و نصاری دور فطال علیهم
الامد بس اوزون بولدی اول کتاب برلکان کشی لار برله آنلارنینک پیغمبرلری آراسنده
زمان فقست قلوبهم بس پیغمبرلرندین بعد عهد سببلی آنلارنینک کونکل لاری قاره بو
لدی دنیاغه میل ایتدیلار کتاب الله دین وانبیانینک مواعظ سیندین اعراض ایدوب باطل
ایش لار برله مشغول بولدی لار وکثیر منهم وآنلارنینک کوبی فاسقون توغری یو
لدین چیقغوچی لار دور قساوة قلوب لاری سببلی الله دن منزل بولغان کتاب لرینداغی
حکم لاری ترک ایدوب اوزلاری بینک آرالریندان صلحا دیب متوهم کیشی لارنینک حکم
لارینه وهوا لارینه ایارکوچی لار دور اعلموا ان الله بلنکز شکسز الله تعالی یحیی الارض
ترگزور یرنی بعد موتها اول یر اولکاندین صونکره قال البیضاوی تمثیل الاحیاء القلوب
القاسیة بالذکر والتلاوة او لاحیاء الاموات ترغیبا فی الخشوع وزجرا عن القساوة قد
بینا شکسز واضح بیان قیلدوق آیات قرآننی لعلکم تعقلون سزنینک فهم قیلماقنکز اوچون و
غیرنی بلمنکنکز اوچون واهل کتاب کبی کتاب الله دان واحادیث رسول الله دان اعراض قلوب او
زنکزنینک حطانی فهم نکره علماء وصلحادن بولغان کیشی لار هواسینه تبعیت ایدوب کتاب
وسنت دن بولغاندان خارج بولوب ضلالت وبدعت یوللارینه توشماسنکز لک اوچون ان المصدقین
شکسز صدقه برکوچی لار والمصدقات صدقه برکوچی خاتون لار واقرضوا الله قرضا والله غه قرض
حسنه برکوچی لار طلبه علوم شریعتکه ومعزات مسلمین کا وآندین غیر مصارف خیر کا المال صرف

ایتمک برله یضاعف لهم کوب زیاده قلور آنلارغه ثواب لارنده ولهم اجر کریم وانلارغه در
اولوغ بال والذین مراد جنت والذین آمنوا بالله واول کشی لارکم ایمان کلتوردی لار والله غه
ورسوله والله ننک رسول لارینه وعلما صورتنده بولغان جاهل لر ننک الله ورسول الله سوز
مخالف مصنف لرینه اعتبار ایدوب حلال ورسول سوزلی آرتقه تقلید یلار اولنکی بو جما
عتلر هم الصدیقون انلار دور صدیق لار والشهداء عند ربهم والله قاشنده شهید
لاردور ولهم اجرهم وانلارغه خاص دور انلار ننک اولوغ اجرلری ونورهم آنلار ننک نور لاری
والذین کفروا وکذبوا بآیاتنا واول کشی لارکم کافر بولدی لر و بز ننک آیاتمز نی تکذیب قلدیلر
اولئک اصحاب الجحیم بو جماعت اصحاب جحیم دور اعلموا بلنکز لر انما الحیوة الدنیا شکسز
دنیا تیرکلکی لعب باطل حاصل سز اوینوندور ولهو کز اکلی اوشلار دان نشاغل بولغوچی
مقتضی زینة دور وزینة کوز کا مستحسن کورنکوچی قلیل النفع شیء دور وتفاخر بینکم
بر بریکز آرالکزده بلا فایده اولان مفاخره دور وتکاثر بالاموال والاولاد واموال واو
لاد ننک کوبلکی برله بی حاصل مباهات دور کمثل غیث شول یاغمور کبی اعجب الکفار نباته
تعجب کا توشوردی ایکینچی لارنی اول یاغمور برله اوسکان نبات لار ثم یهیج سوندین صونک
قورور اول نبات فتراه مصفرا کورورسن آنی صارغایغان ثم یکون حطاما وسوندین صونک
بولور صنغان واوالغان قادان وفی الآخرة وبارد و آخرتده عذاب شدید قاتی عذاب
حاصیلاری ومغفرة من الله ورضوان والله ننک مغفرتی ورضاسی وما الحیوات الدنیا
ایماس دنیا ننک تیرکلکی الا متاع الغرور مگر آلدانماقنی مورث متاع دور وقال سعید بن جبیر متاع

الغرور

96

الغرور لمن لم یشتغل فیها بطلب الآخرة ومن اشتغل فیها بطلبها فله متاع بلاغ
الا ما هو خیر منه سابقوا الی مغفرة من ربکم آشقونکز ربکز ننک مغفرتینه سبب اولغوچی
اعمال خیر کا وجنة واشقونکز بوستانغه عرضها کعرض السماء والارض اول بوستان
ننک کینکلکی کوک وییر ننک کینکلکی کبی دور اعدت حاضر قیلیندی اول بوستان للذین آمنوا بالله
ورسله الله غه والله ننک رسول لارینه ایمان کیلتورکان کشی لر ذلک فضل الله وبو الله ننک
فضلیدور یؤتیه من یشاء اوبرور اول فضلنی تلاکان کشی لارکا والله ذو الفضل العظیم
واول الله اولوغ فضل صاحبی دور ما اصاب من مصیبة فی الارض یتوشمادی مصیبت
یرده یغمور یوقلغی کبی وآچلق کبی ولا فی انفسکم واوز ننکز ده امراض وموت اقارب
واولاد کبی الا فی کتاب مگر لوح المحفوظ ده مکتوب در من قبل ان نبراها اول یرنی و
نفسنی ومصیبتنی خلق ایتمسدن آول ان ذلک شکسز بو اشیانی لوح المحفوظ ده یا
زماق علی الله یسیر الله غه آساندور لکیلا تاسوا و بولار تقدیر ایتیولدی سز ننک قا
یغورماسلقنکز اوچون علی ما فاتکم سز دان اوتکان دنیا نرسه لاری اوچون ولا تفرحوا
وسز ننک شاد لانماسلقنکز اوچون بما آتیکم واول الله سز کا برکان دنیا نعمت لاری برلا
قال البیضاوی فان من علم ان الکل مقدر هان علیه الامر وقال عکرمة لیس احد وهو
یفرح ویحزن ولکن اجعلوا للفرح شکرا وللحزن صبرا ان الله لا یحب شکسز الله تعالی
سویماس کل مختال فخور هر دنیا مالی برلا تکبرلک قلب حقدن باشن تمار تعقوچی لارنی
ودنیا حالی برلا تفاخر قیلغوچی نی الذین یبخلون شو ندای کشی لار نی کم هر انلق قیلولار

ویای‌ هروث الناس بالبخل دیبوره رآدم لارنی صارانلق قلورغه ومن یتول برلا اعراض
قلسه الله ورسول الله بیور غیده بوی صونماسه فان الله شکسز الله تعالی غنی ایچ زیسا کا
محتاج ایرمس حمید وایچ زیسا کا احتیاج سز جمیع کمالات برله متصف دور لقد ارسلنا
شکسز یباردوک رسلنا اوزمزنک رسول لارمزنی بالبینات واضح وقوی حجه‌لار برله وا
نزلنا معهم الکتاب وانزال قلدوق آنلارغه کتاب حقنی بیان قیلماق اوچون وصوابنی
باطلدان تمییز ایتمک اوچون والمیزان ومیزان انزال قلدوق لیقوم الناس بالقسط
خلایق عدالت برله تعامل قلسون اوچون وانزلنا الحدید وانزال قلدوق تمورنی
السنته عن ابن عمر رضه ان الله انزل اربع برکات من السماء الی الارض الحدید والنار و
الملح والماء فیه بولعوچی دور اول تمورده بأس شدید محکم قوت یعنی سلاح حرب وقال مجا
هد فیه جنة وسلاح یعنی آلة الدفع وآلة الضرب ومنافع للناس وآدم لارکا فایده‌لار
بار اطه یوچیق ویوچیق کبی اشیالار ولیعلم الله ارسال قلدی رسللرنی وانزال قلدی کتابنی
ومیزان نی وحدیدنی والله تعالی بلدورسون اوچون ملایکالارکا من ینصره من نصره کم
یاردام بردور الله دینینه ورسله‌سی او اللهنینک رسولینه بالغیب الله‌نینک وآخرت احوا
لینینک کلسون کورمایینچه قال محی السنة ای قام بنصرة الله الدین ولم یر الله والاخرة وانما
یحمد ویثاب من اطاع بالغیب ان الله قوی شکسز الله تعالی قوی دور یراوشکا عزیز
غالب دور ایچ کیم نینک نصرتینه محتاج ایرمس دور وآدم لارنی جهادکا بیوردی اوزلارینه منافع
آخرت ودنیانی حاصل قلمق لار اوچون ولقد ارسلنا شکسز یباردوک بز نوحا نوح

پیغمبر

پیغمبرنی وابراهیم ابراهیم پیغمبرنی وجعلنا قلدوق بز فی ذریتهما نوح برله ابراهیم نینک
نسللریده النبوة پیغمبرلیکنی والکتاب کتاب توریت وزبور وانجیل کبی فمنهم بس اول
انبیا کیلگان امت نینک بعضیسی مهتد توغری یولغه کونکوچی واحکام انبیاغه انقیاد قلغوچی
وکثیر منهم فاسقون وآنلارنینک کوبی توغری یولدان خارج دور ثم قفینا علی آثارهم
موندین صونک انلارنینک یعنی ابراهیم ونوح وبو ایکیسی نینک امتلرینینک آرتوندین یباردوک
برسلنا اوز پیغمبرنینک رسول لاریمیزنی وقفینا بعیسی ابن مریم وآنلارنینک آرتوندین
عیسی ابن مریم نی یباردوک وآتیناه الانجیل وبردوک اول عیسی کا انجیلنی وجعلناه و
قلدوق بز فی قلوب الذین اتبعوه اول عیسی کا تابع بولغان کیشی‌لارنینک کونکللارینده رأفة
کونکل نینک یومشاقلیغی ورحمة وبر برینه شفقتنی ورهبانیة ابتدعوها رهبانیانی
یعنی مطعم ومشرب ومنکحدین امتناع نی وخلایقدان انقطاع نی اوزلاریندین اختراع وابداع
قلدیلار ما کتبناها علیهم بیورمادوق بز اول رهبانیتنی الا ابتغاء رضوان الله
مگر بیوردوق اللهنینک رضاسینی طلب قلمقنی فما رعوها بس رعایت قلمدی لار آنلار طاعتنی و
ملتنی حق رعایتها حق رعایت برله افراط وتفریطدین پاک قیلمق برله فآتینا الذین آمنوا منهم
بس بردوک آنلاردین ایمان کیلتورگان کیشی‌لارکا اجرهم آنلارنینک اجرلارینی وکثیر منهم وآنلاردین کوبی
فاسقون پیغمبرکا اتباع دیندین خارج لاردور یا ایها الذین آمنوا ای انبیاء
مقدم ایمان کلتورگان کیشی‌لار اتقوا الله صاقلانینگلار الله غه نی الغتدین وآمنوا ایمان کیلتو
رونگلار برسوله اول الله نینک رسولینه یعنی محمد علیه الصلاة والسلام غه یؤتکم بروراللهٔ تعالی

سیزنکا کفلین من رحمته ایکی اولوش اوزی ننکه رحمتیدین ویجعل لکم نورا تمشون به یعنی قلوریسیزکا نورا انور برلا
تمشون به یوردیسیز اول نوربرله قال محی السنة ویروی عن ابن عباس ان النور هو القرآن
وقال مجاهد هو الهدی والبیان ای یجعل لکم سبیلا واضحا فی الدین تهتدون به ویغفر لکم ویارلقار
الله تعالی سیزننک کناهکزنی والله غفور رحیم لئلا یعلم اهل الکتاب بلسون اوچون اهل کتاب ان لا یقدرون
علی شیء من فضله اوزلارننک قادر یاس کلارنی الله ننک فضلیدان بر نرسه نی اوزلاریدین
حاصل قلمقیغه قال مجاهد یونسنک ان نخرج منا نبی یقطع الایدی والارجل فلما خرج من العرب کفروا
به فانزل الله لئلا یعلم اهل الکتاب ای لیعلم وان الفضل بید الله یعنی نبوت وعلم وهدایت واندین غیری
غیرانی الله ایرکنده و ریوتیه من یشاء بر وراو فضلینی هرکمکا تلاسه والله ذو الفضل العظیم
والله تعالی فضل عظیم صاحبی دور
بسم الله الرحمن الرحیم قد سمع
الله تحقیق اشتدی الله تعالی قول التی تجادلک سوزینی سننک برله قایتا
قایتا سوزلاشورفی زوجها اوزی ارننک حقیده وتشتکی الی الله واوزی ننک ضرورتنی وحاجتنی
اظهار ایتادورادل خاتون الله تعالی کا تعلبه ننک قیزی خوله اوس ابن صامت ننک خاتونی
ایردی ویکیت قوغلو ایردی ویکیت جوتش ری ایردی اوس ننک خاتونیغه لار رغبت وحرصی
کوپ ایردی برکون خاتونینه یاتیشنی قصد قلدی خاتونی اباقلدی اوس ایتدی انت علی کظهر امی
وصونکرا اوکوندی واهل جاهلیته ظهارنی طلاق حساب قلار ایردیلار دخاتونیغه ایتدی اما کنک
الا قد حرمت علی یا خاتونی خوله ایتدی والله ما ذاک الطلاق پس رسول الله قاشیغه کلدی وا
یا رسول الله زوجی اوس ابن صامت تزوجنی وانا شابة غنیة ذات مال واهل حتی اذا اکل مالی دانی
شبابتی

شبابتی وتفرقت اهلی وکبرت سنی ظاهر منی وقد ندم فهل من شیء یجمعنی وایاه رسول الله
ایتدی حرمت علیه خوله ایتدی یا رسول الله والذی انزل علیک الکتاب ما ذکر طلاقا وانه
اب ولدی واحب الناس رسول الله ایتدی حرمت علیه خوله ایتدی اشکو الی الله فاقتی
وحدتی قد طالت صحبتی ونفضت له ذا بطنی رسول الله ایتدی ما اراک الا قد
حرمت علیه ولم اومر فی شأنک بشیء فجعلت تراجع رسول الله صلی الله علیه وسلم واذا قال
رسول الله حرمت علیه هتفت وقالت اشکو الی الله فاقتی وشدة حالی وان لی صبیة صغارا
ان ضممتهم الیه ضاعوا وان ضممتهم الی جاعوا وجعلت ترفع راسها الی السماء
وتقول اللهم انی اشکو الیک فانزل علی لسان نبیک وشول مجلسده آیت نازل بولدی
رسول الله ایتدی ایرونکنی چاقورغول پس انلارغه بو آیتنی اوقدی والله سمیع اول الله
تعالی ایشتکوچی در بصیر کورکوچی دور والذین یظاهرون منکم من نسائهم اول کشیلار کیم
خاتونلاریدین ظهار قیلورلار سیزننک آرانکزدین یعنی خاتونلاریغه ایتورلار کیم سن منکا آنام
ننک آرقه سی کبیک سن یا قورصاغی یا فرجی یا بوطی کبیک سن یا که آندین غیری آتنک برله ظهار
تحقیق لذتورغان سوزنی ایتورلار ما هن امهاتهم ایماس اول خاتونلار امهاتهم آنالاری نکی
آنالاری ان امهاتهم امیس آنلارننک آنالاری الا اللائی مکر اول خاتونلار دور ولدنهم
آنلارنی توغدوردی اول خاتونلار وانهم تحقیق اول ظهار قیلغان کیشیلار لیقولون البته
ایتورلار منکرا من القول قبیح تبر یعقیده حسنی یوق سوزنی وزورا یالغان سوزنی وان الله
لعفو غفور تحقیق الله تعالی عفو اتکوچی دور کناهلارنی یارلقاغوچی دور وان الذین تحقیق اول

كتيك لاريتيا بهرون من نسائهم ثم يعودون لما قالوا مونڠك
صوڠكنده قايتو لالر الفت كاو اكندر لالر ايكان سونڽ لاريڠ فتحرير رقبة بس واجبد
انلارڠ برقول اراد قلمق لاكركن اكر قصد وطي ايسه لارمن قبل ان يتماسا جماع قلماسيده
اد ذلكم بوكفارت يعني ظهار اوجين قل اراد ايمك توغطوڽ انتك بر بو يور وكنسلار والله
بما تعملون خبير والله تعالى سنڠتك عملكم داعنبر دارد ورفمن لم يجد بس اكر راد قل تابهكه
ارداد اتيار كافصيام شهرين بس واجب دور انكا ايكي اي روره توتعق من قبل ان يتماسا
جماع قلماسدان ادل فمن لم يستطع بس اكر براو اوراده ثم قادر بوبلاسه برهني اوجين يا
تمار طلغ اوجين يا ازدشهوث اوجين جماعدان قادير اولماسه فاطعام ستين مسكينا
بس واجبد ورالتمش مسكين كاطعام ربكن ذلك لتؤمنوا بالله ورسوله دبيوردي بو
اوشلارني ايمان كلتوربك لكنكر اوجين الدغه ورسول الدغه وتلك حدود الله وبو موصوف ومرتب
كفارة الدنڠك بيان قلغان [illegible] ري دور وللكافرين عذاب اليم منكر لاركا وهكذب لاركا ڤا
عذابدور ان الذين يحادون الله ورسوله شكسيز اول كشيلر كم مخالفت قلور لار دالله
سول الله جيكيدان باشقه جيكيجفار ور كبتوا ايورتوبان قلنور لار وهلاك بولنور لار كما كبت
ننك ايورتوبان بولندي الذين من قبلهم انلار دان اوالكي لاريغني امم اوله دة انبياء ورسل حدود
دينه مخالف جدلاربيان قلغوچي لارو قد انزلنا وشكسيز انزال قيلدق بز ايات بينات
واضح وموضح اياتني بس حدود الله وحدود رسول الدغه ايارتكر الله ورسول الله حدود دين
بز وور ايدب علا صورتندا كه جهلا ننك حدود دينه اتباع ده معذور ولاسز وللكافرين

وكاف

وكافر لاركا دور عذاب مهين خورلقغه توشتوركوچي عذاب يوم قيامت كوننك يبعثهم الله
جميعا قوبارور الله تعالى بارچه سني فينبئهم بما عملوا بس خبر بردر انلارغه قلغان عمللار ني
احصاه الله الله انكر عمل لار ني احاطه قلدي ونسوه انلار اونوتديلار قيلغان عمل لار ني والله على
كل شيء شهيد والله تعالى هر نرسا كاحاضر دور هيچ نيشي انكا مخفي ايرمس الم تر ان الله كور مايس
موسن سكسر الله تعالى يعلم ما في السموات بلوركو كلار داكه نرسه لار ني وما في الارض ويهم ر داكه
نرسه لار ني ما يكون من نجوى ثلاثة بولماس اوچ كشيني ننك بربرينه يشرون سويلاشماكي
الا هو رابعهم مكر اول الله انلار قاتنده تورتنچي سي كيبي انلار ننك سوزلاري بلكو چيدور ولا
خمسة الا هو سادسهم ويوقدور بربري يشرون سويلاشكوچي بش كشي مكر الله تعالى
انلارننك سوزلارني بلور ولا ادنى من ذلك ويوقدور بوندين عدد دان كم برايكي كبي ولا
اكثر يوقدور بوندين كوب الا هو معهم مكر اول الله تعالى انلار بركادور جميع اقوال واحوال
لار ني بلر اينما كانوا هر قايده بولسه لار ثم ينبئهم بوندين صونك خبر بورر انلارغه بما عملوا
قلغان عمل لارندين يوم القيمة قيامت كوننده ان الله بكل شيء عليم شكسيز الله تعالى هر نرسه ني
بلكوچيدور الم تر الى الذين نهوا كورمايس موسن شول كشيلر ني نهي ايتيلديلر عن النجوى
موسن لاز الاونك يا شرون سويلا مكدن نزلت في اليهود والمنافقين كانوا يتناجون فيما بينهم
دون المؤمنين ويتغامزون باعينهم يوهمون المؤمنون انهم يتناجون فيما يسوءهم فيحزنون
لذلك ويقولون ما نراهم الا وقد بلغهم من اخواننا الذين خرجوا بالسريا قتل او هزيمة فاتهم
رسول الله ان لا يتناجوا دون المسلمين فلم ينتهوا عن ذلك وعادوا الى مناجاتهم ثم يعودون

دنهي داله صونكت قايتو لارڠ نهوا عنه اندان لكيوتان ارسلارينه ويتناجون وياشردن بربيري برله
سويلا تتركر بالاثم كناه سوڠڬ والعدوان موءمن لاركادو شماتليڤقڠ ومعصيت الرسول
وبيغمبر كاخلاف فيلما قڠ واذا جاؤك وسنكا كيلكان وتسلارڠكن جيوكل كحيت قيلورلا رسنكا بما لم
يحيك به الله اله تعالى اڠكو برله كحيت قيلماغان سوربرله وذلك ان اليهود كانوا يدخلون على النبي
عم ويقولون السام عليكم والسام الموت ويوهمونه انهم يقولون السلام عليكم ويقولون في
انفسهم وايتو لارا اورڠ اڠارينه لولا يعذبنا الله عذاب تلسايح اله بما نقول بڠ ايتيكان
سوره سبلي برله يعني اكر بيغمبر بوله ايرڠ بواكسم اديه اله تعالى برلارڠ عذاب ملوراير دي
حسبهم جهنم تيار جهنم انكلرڠ يصلونها ادل جهنم كاكرب قاتلعلار تارتورلار فبئس المصير
بي عجب يگانڠ براجق يرددر ادل جهنم يا ايها الذين آمنوا اي ايمان كانتوركان كبتي لار
اذا تناجيتم اكرسويلا شسانكڠ فلا تتناجوا ابس سويلاش مانكڠ بالاثم كناه سوڠڬ والعدوان
مسلمان لارڠ دو شماتلق سوڠڬ ومعصيت الرسول بيغمبر كامعصيت ونجالفتڠ وتناجوا
سويلا شنكر بالبر يحشي لق سوڠڬ والتقوى كزو بدعت ومعصيتدن صاقلانق سوڠڬ
واتقوا الله سا قلانكڠ الله ننك قهريندان الذي اليه تحشرون ادل الله كم قيامتده آنكا محشور بوليسز
انما النجوى شنكر كناه سوڠڬ سويلا شمك من الشيطان شيطانديندور ليحزن الذين
آمنوا موءمن لارڠ حزنكا سالق اوجون وليس بضارهم اكسيد ورادل شيطان لاراتلار عم
ضرر تيكور كوجي الا باذن الله ~~الا كرباذن الله~~ كرالله تلامكڠ بلان وعلى الله فليتوكل بس توكل
قلسون الله عم الموءمنون موءمن لار اخرج محي السنة برواية عمر عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

اذا

اذا كنتم ثلاثة فلا يتناج اثنان دون الثالث الا باذنه فان ذلك يحزنه يا ايها الذين آمنوا
اي موءمن لار اذا قيل لكم اكرايتولسه سزكا تفسحوا كيكلك قيلنكز في المجالس مجلسلار
دركزده يعني كينكايوب اوروڠ برنكڠ ديب ايتيلسه فافسحوا ابس كيكلك قيلونكڠ يفسح الله
لكم خداي تعالى كينكلك قيلورسزكا جنتده واذا قيل اكرايتولسه انشزوا اتوروڠكڠ نمازغه
يا جهادغه كايو موندين غيري خيرادشلار كا فانشزوا بس توروڠكڠ يرفع الله الذين آمنوا منكم
كوتارور الله تعالى موءمن لارڠ سزدا ابولغوجي والذين اوتوا العلم وشوندانق كشي لارڠ كوتا
رور علم برلكه انكلارڠ درجات كو با درجه لر قال الحسن قرأ ابن مسعود هذه الآية فقال
ايها الناس افهموا هذه الاية ولترغبنكم في العلم فان الله تقول يرفع الله الموءمن العالم
فوق الذي لا يعلم درجات والله بما تعملون خبير دا اله تعالى سزننك عمل نكڠ دين خبردا ذُر
يا ايها الذين آمنوا اي موءمن لار اذا ناجيتم الرسول اكرسويلا شسانكڠ رسول الله
برله فقدموا بين يدي نجويكم بس سويلا شماسدان اوّل بردنكڠ صدقة صدقه قال ابن
عباس ان الناس سا دلو رسول الله صلى الله عليه وسلم واكثروا حتى شقوا عليه فاراد
الله ان كيفف على نبيه دارهم بالصدقة على المناجات قال مجاهد نهوا عن المناجات حتى
يتصدقوا فلم يناجه الا علي رضي الله عنه تصدق بدينار وناجاه ثم نزلت الرخصة وكان علي رضي الله
عنه يقول آية في كتاب الله لم يعمل بها احد قبلي ولم يعمل بها احد بعدي وهي آية المناجات ذلكم
بو تقديم صدقة خير خيردور واطهر سڠڬ باكلاكوجيدر فان لم تجد اكرايماسانكڠ خيرلر در
نرسه نڠ فان الله غفور رحيم بس اله تعالى تنكسز يارلغاغوجي دور در رحمت بارچه انشيالڠ شامل در

ءاشفقتم ايا يارلي بولودن قورقدڭزمى ان تقدموا بين يدى نجويكم صدقات سويلا
شماسڭزدن اولكى صدقه بركمكدن فاذ لم تفعلوا اگر ايلماسڭز بو صدقه بركمكني وتاب
الله عليكم وتجاوز قلدى حداى تعالى سزدن بو يارلولودن قورقوب ايتمديڭز فاقيموا الصلوة
بس اقامت قيلڭز صلوة فرض نمازلرني واتوا الزكوة بروڭز زكواتڭزى وبو ايكي اوشده نقصا
ن قلماڭز واطيعوا الله ورسوله اطاعت قلڭز الله غه ورسول الله غه جميع اوامرده والله خبير
بما تعملون الله تعالى خبردار در سزنڭ عمللرڭزدن الم تر ايا كورماسڭ سن اى محمد
الى الذين تولوا كيشيلارغه تولوددست بولديلار قوما غضب الله عليهم الله تعالى انلارغه غضب
قلغان خلق غه نزلت في المنافقين تولوا اليهود وينقلوا اسرار المؤمنين اليهم ماهم ايا سس
اول كيشيلر منكم سزنڭ جملڭزدن يعني سزنڭ كبي مؤمن لار ارسس ولا منهم وايا سس انلار
اول مغضوب عليهم قومدين بلكه ايكي ارالرده مذبذب ويحلفون على الله الكذب انطاينارلار
الله غه يالغانغه وهم يعلمون ادرلارى بلورلار يالغان ايركانين روى انه قال لعبد الله ابن نبتل
المنافق علما تشتمني انت واصحابك فحلف بالله ما فعل وجاء باصحابه فحلفوا بالله ما سبوه فانزل الله
تعالى هذه الاية اعد الله لهم حاضر لادى الله تعالى انلارغه عذابا شديدا قتيغ عذابي انهم ساء
ما كانوا يعملون تحقيق يمان دور انلار نڭ عمللارى بيك يامان دور اتخذوا ايمانهم تتوتدىلار انلار
انطالارين جنة ادرلارينه قالقان واول يالغان انطالارى برله جان لارينى ومال لارينى قوتاري
تلديلار وقصد قيلديلر فصدوا منع ايتدى لار عن سبيل الله الله يولندن يعنى ايمان كلتورمكدن وقرآن
برله عمل قلمقدن خلايقنى منع ايتدى لر فلهم عذاب مهين بس انلار غه در خور لقغه تو

شركوجي

٥١

شركوجي عذاب لن تغني عنهم انلارغه فايده وبرمب انلارني قوتقارماس البته اموالهم
انلار نڭ مال لارى ولا اولادهم وبالالارى من الله شيئا الله نڭ عذابندين هيچ اولگيني
اصحاب النار وبونلارا دوزخ ايه لارى دور هم فيها خالدون انلار اول اوتده منگو
بولغوچي لار دور يوم يبعثهم الله جميعا قيامت كونيده قوبارور الله تعالى انلارنڭ بارچه سني
فيحلفون بس انطاينارلار الله غه بز مؤمن لر ديب كما يحلفون لكم نيتكه انطاينكانلارى
ويحسبون وگمان ايتيلار انلار انهم على شيء ادرلارى نڭ يالغان انط لارى نفع
فايده لى او شى ديب الا انهم هم الكاذبون انگلا انلار دور يالغانچي لار استحوذ عليهم
مستولي انلارغه شيطان فانسيهم اونتوتدوردي اول شيطان انلارغه ذكر الله ياد الله
اولئك بولار حزب الشيطان شيطان لشكرى وشيطانغه تابع لار دور الا ان حزب
شيطان لشكرى تابع لرى هم الخاسرون انلار دور زيان ايتكان كيشيلر ان الذين
شوكيشيلار يحادون الله ورسوله خلاف قلورلار الله غه ورسول الله غه اولئك
في الاذلين بولار خور وحقير لار در كتب الله تقدير قلدى الله تعالى وقضا قلدى لا
غلبن انا البته غالب بولورمن ورسلي وهم رسوللاريم قال الزجاج غلبة الرسل
اما بالحرب واما بالحجة ان الله قوي تحقيق الله توانا دور عزيز غالب دور وبي شبيه در
لا تجد قوما تابماسسن جماعتني يؤمنون بالله واليوم الاخر ايمان كلتورورلار
اول جماعت الله غه وقيامت كونينه يوادون دوست لق طلوچي من حاد الله ورسوله
الله غه والله نڭ رسولينه مخالفت قلغان كيشي لاركا ولو كانوا اباءهم اگر بولسه ده

اول الله غه ورسول الله غه مخالفت قلغان كشی لار اول موءمن لارننک آتالاری او ابنالرهم
خطا
اگر بولسه ده اول الله غه ورسول الله غه مخالفت قلغان كشی لار اول موءمن لارننک آتا
خطا
لاری یا اوغلانلاری او اخوانلرهم یا رطوغان قرداشلاری او عشیرتلرهم یا آنلارننک
توغان اش اورنغلاری او ملك بو الله ورسول الله غه مخالفت قلغان كشی لارغه دوست ،
توتماغان جماعت كتب الله فی قلوبهم اثبات قلدی الله تعالی آنلارننک كونکل لرینده الایمان
ایمانی دا ایدهم وقوت لاندردی آنلارنی بروح منه اول الله دان بولغان رحمت برله وقال الر
بیع یعنی بالقرآن ویدخلهم كرگوزر آنلارنی جنات بوستانلارغه تجری من تحتها آغار
اول بوستانلارده آغاچ لار آستندین الانهار ینلغه لار خالدین فیها منگو بولدیلار آنلار
اول بوستانلرده رضی الله عنهم راضی دور الله آنلاردان ورضوا عنه وراضی بولدیلار
آنلار اول الله دین اولئک بو جماعت حزب الله الله ننک لشکر یدور آنلار سبب لی دیننه نصرت
ویرورلر الا ان حزب الله بلکل الله ننک لشکری والله ننک حکمینه تابع بولغانلار هم المفلحون
آنلار دور جبن توتولغوچیلار

بسم الله الرحمن الرحیم

سبح لله دلالت قلدی الله تعالی ننک جمیع نقصاندین ومخلوقغه مشابهت دین منزه بو
لماغینه ما فی السموات كوكلارداكه اشیالار وما فی الارض ویرده گه اشیالار وهو العزیز
اول الله بی شبیه وبی نظیردور الحکیم بلب اوش قلغوچیدور رسول الله صلی الله علیه وسلم هجرت الی
علیه مدینه غه كلگاچ بنی نضیر برله مصالحه قلدیلار شرط لاری شول ایدی بنی نضیر رسول
برله محاربه قلماسلار رسول الله غه اعانت اوجیغ غیر لر آنلار برله محاربه قلماسلار رسول الله

یوم

52

یوم بدرده مشرکلار كا غالب بولغاچ بنی نضیر ایتدیلار والله انه الذی وجدنا فی التوریة لا
ترد له آیة دیوم احدده موءمنلار كا شکست بولغانینی كوروب شبهه لاندیلار رسول الله غه
عداوت نی اظهار قلدیلار وعهدلرنی صندوردیلار وآنلارننک اولوغی كعب ابن اشرف قرق تفر
آتلو یهود برله مکه گا باردی لار قریش برله عهد ایتدیلار رسول الله صلعم برا تفاقده بولماقغه
ابوسفیان قرق قریشی برله وكعب ابن اشرف قرق یهود برله مسجد حرام غه كردی لار و كعبه
برله اوستار كعبه ارا سنده عهد میثاق آلدی لار كعب یولداشلاری برله مدینه گا قایتدی
وجبرائیل امین رسول الله غه بنی نضیر برله قریش ننک یمانلاقلرین خبر بردی رسول الله
كعب ننک رضاع قرنداشی محمد ابن مسلمه انصاری گا بیوردی كعبنی اولتورگا محمد ابن مسلمه
كعبنی بر حصاردن طرفغه تفرج بهانه برله آلیب چیقدی وهم اولتوردی واریته سی رسول
الله بنی نضیر ننک اوستینه باردی وآنلار مدینه ننک بر طرفنده بر حصارده ایردیلار
اول حصار ننک اسمی زهره ایدی فقال لهم النبی صلعم اخرجوا من المدینة وآنلار غه
ایتدی لار الموت احب الینا من ذلک فتنادی بالحرب واذنوا بالقتال عبدالله ابن ابی
آنلارغه یاشردن خبر صالدی حصاردن چیقمانگز اگر مقاتله قیلسه لار بز سزننک
طرفنگزده من سز نی تاشلاماز واگر سز لارنی یورتگزدن چیقارسه لار بز هم سز ننک برله
بر گا کیتارمز بس آنلار اولارنی قلعه گا محکم قلدیلار ورسول الله غه خبر یباردی
لار اصحابنگزدن اوتوز کشی برله اوتر سار بزگا كیلگل وبزدن هم اوتوز کشی چیقسون و
سندین استسون واگر آنلار سننک نبوتنگنی تصدیق قیلسه لار باریمز مسلمان بولورمز

وآنلارنینگ قصدی خیانت ایدی ورسول الله آریب ادلتورمک قصدایتوب ایردیلار رسول
الله بوسوزنی قبول قلدی آنلارنینگ دان کیشی یباریلار مجلسدا آلتمش کیشی بولسه
بهربرکاهر رسوزایتیب غوغا قلورلار مراد مفهوم بولماس سن هم اوچ کیشی چیقار بز هم اوچ
کیشی چیقارایوق وسوز ایشتایک واگر اول کیشی سنکا ایمان کلتورسه لار بارچه مز ایمان کیلتورمز
بنی نضیر دان برخاتون نینگ قرنداشی مومن لاردان ایردی قرنداشینه شفقت اوچون کیشی یباردی
بنی نضیر نینگ خیانت قلغانینی بلدردی قرنداشی یولدوچ ییتب رسول الله غه بو خبرنی سویلدی
ورسول الله یولدان قایتدی وایرته سی لشکر برله کیلوب بیکرمی بر کیچا آنلارنی محاصره
قلدی الله تعالی آنلارنینگ کونکلینه قورقوحالدی مصالحه طالب بولدیلار رسول الله آنلاردین
کوچکدان غیری طالب بولمادی آنلار کوچمکنی قبول ایتیب صلح ایتدیلار مدینه دان بعضی
شام غه وبعضی اذرعات دیکان یرکا وبعضی اریحا دیکان یرکا کوچب کیتدیلار مکر ابو الحقیق
وحی ابن اخطب اوزلارنینگ جماعتلاری برلا خیبرکا کیتدیلار هو الذی اول الله دور
أخرج الذین کفروا چیقاردی کافرلارنی من اهل الکتاب کتاب اهلیندان یعنی بنی نضیر
من دیارهم اوزلارنینگ یورطلاریندین قال ابن اسحاق کان جلاء بنی النضیر حین رجع
النبی عم من أحد وفتح قریظة عند مرجعه من الاحزاب وبینهما سنتان لاول الحشر اول
کوچوب بارالغانلارنده کانوا اول من اجلی من اهل الکتاب من جزیرة العرب ثم اجلی اخرهم
عمر ابن الخطاب من خیبر الی الشام ما ظننتم کمان ایتمانکز ای مومن لار ان یخرجوا آنلار
ننگ چیقماقلرغ کانوا اهل عزة ومنعة وکانوا اهل حصون وعقار ونخل کثیرة وظنوا   ای المدینة ده

وکان

وکان ایتدیلار آنلار یعنی بنی النضیر انهم مانعتهم حصونهم شک سز آنلارنی صاقلاغوچی
دور قلعه لاری من الله الله قدرتیدین فأتاهم الله بس کیلدی آنلارغه الله نینگ عذابی من حیث
لم یحتسبوا کمان ایتمکن یرلاردان کانوا لا یظنون اجلا لقوة وثوقهم لحصونهم ومنعتهم
وقذف الله صالدی الله فی قلوبهم آنلارنینگ کونکلارینه الرعب قورقونی یخربون خراب قلورلار
بیوتهم اولارینی بایدیهم اوز قوللاری برلان وایدی المومنین ومومن لار قوللاری
برله فاعتبروا یا اولی الابصار بس عبرت آلنکز ای فهم وبصیرت ایالاری قال البیضاوی
فلا تغتروا ولا تعتمدوا علی غیر الله تعالی ولولا ان کتب الله علیهم واگر تقدیر قلماسه ایدی
الله تعالی آنلارغه وطن لاریندین چیقب کیتمکنی لعذبهم البته عذاب قیلور ایدی الله تعالی آنلارنی
اولتورمک برله واسیر قلمق برله فی الدنیا دنیاده ولهم فی الآخرة بار دور آنلارغه آخرتده
عذاب النار اوت عذابی ذلک آنلارغه بو کوچمک وعذاب بولمق بانهم شاقوا الله ورسوله
تشکسز آنلار مخالفت قلدی الله غه ورسول الله غه مخالفت قلمق لاری اوچون ومن یشاق الله وبرکیشی
مخالفت قلسه الله غه فان الله شدید العقاب تحقیق الله تعالی نینگ عقابی وعذابی قاتیغ دور
ولما انزل الله بنی النضیر وتحصنوا بحصونهم امر بقطع نخلیهم واحراقها فجزع اعداء الله عند
ذلک فقالوا یا محمد زعمت انک ترید الصلاح أفمن الصلاح وقطع الشجر وقطع النخل وهل وجدت
فیما زعمت انه انزل علیک الفساد فی الارض فاختلف المسلمون فقال بعضهم لا تقطعوا
فانها مما افاء الله علینا فقال بعضهم بل نغیظهم بقطعها فانزل الله الآیة بتصدیق من
نهی عن قطعها وتحلیل من قطعها من الاثم ما قطعتم کیسدنکز سز ای مومن لار من لینة

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA 1946

ایچ خورما آغاچینی ویردی عن ابن عباس اللینة النخل کلها ما خلا العجوة وقال
مجاهد وعطیة ای النخل او ترکتموها یاتوبدوغی اوزلرچه آغاچنی قائمة علی اصولها
اوزی ننک تابرینه نباذن الله پس آنلار ایکیسی بواء شندان الله ذی برله دور ولیخزی الفاسقین
ولم فاسقلارنی رسوا قلمق اوچون وما افاء الله شول نرسه کم قایتاردی آنی الله تعالی
علی رسوله اوزی ننک رسولینه منهم اول بنی نضیردن فما اوجفتم علیه پس چاپدورمادیکز
سیزای موءمنلار اول بنی نضیردن توتقان مالی تحصیل اوچون من خیل هیچ آتلنی
ولا رکاب هیچ تویه نی وانلر ننک قلعه لاری مدینه دان ایکی میل یرده ایردی یا دیه لاری یایا
باردی لار مگر رسول الله تویه کا یا اشتاکا مندی و ذلک ای بنی النضیر لما خرجوا او
ترکوا رباعهم وضیاعهم طلب المسلمون من رسول الله ان تقسیم بینهم فبین فی هذه
الآیة انها فیء لم یوجف المسلمون علیها خیلا ولا رکابا ولا نالوا مشقة ولم یلقوا حربا
فجعل اموال بنی النضیر رسول الله صلی الله علیه وسلم بین المهاجرین ولم یعط الانصار منها شیئا
الا ثلثة نفر کانت بهم حاجة ابودجانة سماک ابن خرشة وسهل ابن حنیف والحارث
ابن الصمة ولکن الله یسلط رسله علی من یشاء مسلط قلدی اوزی ننک رسوللارنی
علی من یشاء اول الله اوزی تلاکان کشی لارننک اوستینه والله علی کل شیء قدیر والله تعالی
هر کشی کا قادر دور ما افاء الله شول مال کم قایتاردی الله تعالی آنی اوزی ننک رسولینه

من

56

من اهل القری قریلار اهلی بولغان کافرلاردان قال ابن عباس بنی قریظة
والنضیر وفدک اتاریته فلله ولذی القربی والیتامی یتیم لارکادور والمساکین مسکین لار
دور وابن السبیل مالی اوزندا شندا یوق غازی لارغه و حاجی لارکا دور ومال
الفیء کان لرسول الله علیه السلام وحیوته یضعه حیث یشاء فکان ینفق منه علی اهل نفقة
سنته ویجعل ما بقی حیث یجعل مال الله واختلف اهل العلم فی مصرف الفیء بعد رسول
الله علیه السلام قال قوم هو للائمة بعده وقال قوم هو للمقاتلة ولمصالح المسلمین یبدأ
بالاهم فالاهم واختلفوا فی تخمیس مال الفیء فذهب بعضهم الی انه یخمس وخمسه لاهل
خمس الغنیمة واربعة اخماسه للمقاتلة ولمصالح المسلمین وذهب الاکثرون الی
انه لا یخمس بل مصرف جمیعه واحد ولجمیع المسلمین فیه کیلا یکون دولة ومال
فیء رسول الله علیه السلام تفویض قلدی ومصارف مصروف قلدی تاکه دولت بولمسون اوچون
بین الاغنیاء منکم سیز ننک بای لار ننک آرالرنده یعنی بای لار دکوچلک کشی لار آلوب
فقیرلار بوش قالماسون اوچون وما اتیکم الرسول شول نرسه نی کم رسول سیزکا
بیروردی غنیمتدن فخذوه پس آنی آلینکز وما نهیکم عنه وشول نرسه لارکم آنی نهی
ایتدی سیزکا غنیمتکا خیانت کبی وآندین غیری منهیات شرعیه کبی فانتهوا عنه قال مجی
السنة وهذا نازل فی مال الفیء وهو عام فی کل ما امر به النبی صلی الله علیه وسلم ونهی عنه واتقوا الله
سیاقلانکز الله ننک امرینه خلاف قلمقدان ان الله شدید العقاب شکسز الله تعالی قاتیغ
عذاب ایاسی دور للفقراء فقیرلارکا دور المهاجرین الذین اخرجوا من دیارهم هجرة قیلغوچی

لارغه شونده قكم چقاردلدی آنلار دارلارندین واموالهم مالارندین مکه کافرلاری اول
مهاجرلارنی اخراج قلدیلار وما للارنی آلدیلار يبتغون فضلا طلب قلورلار اول مهاجرلار
الله نینک فضلی یعنی رزقی ورضوانا والله نینک رضاسینی وينصرون الله نصرت بیرورلار الله نینک
دینینه ورسوله والله نینک رسولینه اولئک بو جماعت لار هم الصادقون ایمانلارنده دیون دا
راست کشیلار دور والذين تبوؤا الدار کشیلار کیم تبوء الدار مهیا قلدیلار دارنی دار
دار هجرنکا وآنلاردین مراد انصار دور والایمان اختیار قلدیلار ایمان نی من قبلهم اول مهاجر
لرکلماسدین اول یحبون سیورلار آنلار من هاجر الیهم آنلار هجرت قلغانلارنی ولا یجدون تاپما
ماسلار آنلار فی صدورهم کوکرا کلارنده حاجة غيظ وحسد نی مما اوتوا انلارغه بیرلغانی
مهاجرلارکا بولکان مال دین فذلک ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قسم اموال بنی النضیر بین
المهاجرين ولم يعط الانصار فطابت الانصار بذلک ويؤثرون على انفسهم اختیار ایدرلار
مهاجرلارنی اوزلارینه ولو کان بهم خصاصة اگر بولسه لار آنلارده آجلق وحاجت وذلک انهم قا
سموهم دیارهم واموالهم ومن يوق شح نفسه بر ادمکا اولنسه نفس نینک قتیقلغیدین ونفسنه
قایلغی مقتضاسیندین خلاف قیلسه فاولئک هم المفلحون بو جماعت جیبن قوتولغوچیلار دورلاردی
ان رجلا قال لعبد الله بن مسعود انی اخاف ان اکون قد هلکت فقال وما ذلک قال اسمع الله
ومن يوق شح نفسه فاولئک هم المفلحون وانا رجل شحیح لا یکاد یخرج من یدی شیء قال عبد الله
لیس ذلک بالشح الذی ذکر الله فی القرآن ولکن الشح ان تاکل مال اخیک ظلما ولکن ذلک
البخل وبئس البخل وذکر ابن عمر لیس الشح ان یمنع الرجل ماله انما الشح ان تطمع عین الرجل الی ما لیس

تبوء الدار

فطابت

خصاصة

یوق

انی رجل شحیح

له وقال سعید ابن جبیر الشح اخذ الحرام ومنع الزکوة واخرج محی السنة بروایة جابر ابن عبد الله
عن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال اتقوا الظلم فان الظلم ظلمات یوم القیمة واتقوا الشح فان الشح اهلک
من کان قبلکم حملهم على ان یسفکوا دماءهم واستحلوا محارمهم واخرج ایضا عن ابی هریرة ان
سمع رسول الله علیه السلام یقول لا یجتمع غبار فی سبیل الله ودخان جهنم فی جوف عبد ابدا ولا یجتمع الشح
والایمان فی قلب عبد ابدا والدین

تمت تحریر

۱۲۵۱ سنه

تحریر حروفا اولدوکی بیگ اکی یوز الیک بر سنه
الحاج عثمان البجه بور ورشومز بیش یوز غیر وقتی

وارضوان والسلام سهوالحال سید لطف الله افندی
جمادی الاول ایکی اون بشی جبن کون وعده ور

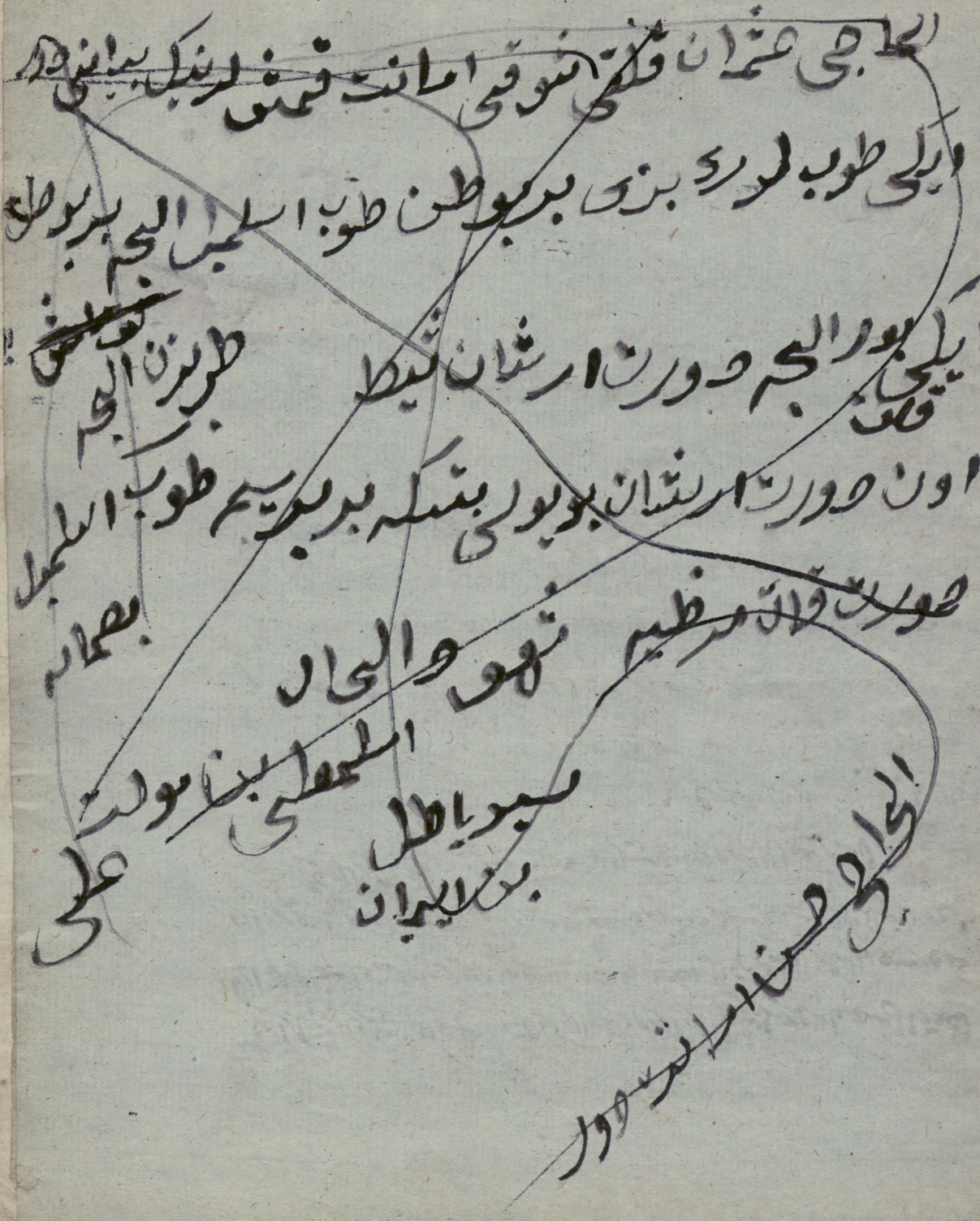

رهبة البته سز قاتوراق قورقوداغی صدورهم اول منافقلار و کافرلرکو نکلانی
من الله الله دان یعنی خدایدان بیک راک سزدن قورقارلرکو کراک للارینی
ذلک بو سزدن قورقولاری الله دن بیک راک بانهم قوم لا یفقهون ننک سز
آنلار فهم للاری تولمارغان قوم بولغانلوقلاری اوچون درغانهم لا یعرفون عظمة
الله حق کیتشولنه ویفهمو له انه الحقیق بان یخشی لا یقاتلونکم مقاتله قلماس للار اول
اهل کتاب سزکا جمیعا مجتمع بولوب الا فی قری محصنة مگر قلعه لاری بار قریه لاردن مقاتله قیلورلر
او من وراء جدر یا دیوارلر آرتوندین مقاتله قیلورلار قورقو غلبه لاره اوجوده باسهم بینهم انلار
ننک اوز آرالارینده مقاتله و محاربه لاری شدید محکم دور آنلار قوة و شجاعت ایالاری دور فلیس
ذلک لضعفهم و جبنهم بل قذف الله الرعب فی قلوبهم والشجاع یجبن والعزیز یذل اذا حارب
الله و رسوله تحسبهم جمیعا کاه ایتارسن سن آنلارنی متفق و مجتمع دیب وقلوبهم شتی وانلار ننک
کونکللاری مختلف و متفرق دور قال قتاده اهل الباطل مختلفة اهواؤهم مختلفة شهادتهم مختلفة
اعمالهم وهم مجتمعون فی عداوة اهل الحق بانهم قوم لا یعقلون بو انلار ننک کونکللاری مختلف بولماقی
آنلار ننک عقللاری یوقلوغی اوچون کمثل الذین من قبلهم بو بنی نضیر ننک مثلی اولکی لار ننک مثلی
کبی دور قریبا آنلار غه یقین زمانده اوذاقوا وبال امرهم تاتدیلار آنلار اشلارننک ایکاکینی
بدر ده ولهم عذاب الیم و آنلار غه دور قاتیق عذاب کمثل الشیطان بو منافقلار ننک بنی نضیر الداب
و قاسیلیق قلماقلاری شیطان مثلی دور اذ قال للانسان اکفر ایتکای اول شیطان آدم بالاسینه اکفر کافر
بول فلما کفر کافر بولغاچ قال انی بریء منک ایتدی اول شیطان انی اخاف الله من برا درمن سندین انی اخاف الله

شکر

آفاق

57

آفاق الله قورقارمن الله دن رب العالمین جمیع موجوداتنی تربیه قیلغوچی الله دن عطا ابن عباس
دن روایت ایدر فترت زمانینده بر راهب بار ایدی آننک اسمی برصیصا ایدی بر صومعه ده
یتمش ییل عبادة قیلور ایدی و هیچ بر لحظه ده معصیت قیلمدی و ابلیس آنی آزدورماقا حیله سیندین
عاجز اولدی بر کون ابلیس شیطانلار ننک یغلینغ ده ماهر لرنی جمیع ایتدی و ایتدی ایا سیزدن بر
کشی بولورمی برصیصانی اضلال و اغوا قیلغوچی ابیض کم اول بر شیطان ننک اسمی دور انبیاغه معارض
بولور ایدی رسول عم بر کون جبرائیل صورتینده ظاهر بولدی اوزینی وسوسه سینی وحی دیب القا
قصد ایتدی جبرائیل عم آنی قاقوب یباردی ارض هندغه کاتوشدی شول ابیض توردی ابلیس کا ایتدی من
آنکا اشنی سنکا تمام قیلورمن بس ابیض توردی و راهبلار صورتینده قلدی و بات تی ننک اوزره
کیتاردی برصیصاننک صومعه سینه کلدی و چقردی برصیصا جواب برمادی برصیصا ننک عادتی
شول ایردی اون کونده بر نمازدن فارغ بولور ایردی و اون کونده بر افطار قیلور ایدی بس ابیض آننک جوابی
برمکانینی کوردی صومعه ننک آستنده عبادتکا کرشدی برصیصا نمازدن فارغ بولغاچ صومعه ننک آستنده
ابیض نی کوردی راهبلار هیئتی برله اورده قائم بولوب نماز قیلوب موینی کورگاچ جواب
برمکانینه اوکوندی و آنکا ایتدی منکا نه حاجت کیلدی من مشغول ایردم حاجتنکنی ایت ابیض ایتدی
سنی سوزم و سنونک اوب اعمالنکدن اقتباس قیلورمن شونک اوچون کلدیم بر یرده عبادت قیلالی و سنونک
عادتنکنی آلاین دیب برصیصا ایتدی منم اشیم و شغلیم بار سنونک برله موانست قیله آلماسمن اگر مؤمن بولسنک
جمیع مؤمن لر کا قیلغان دوعادن سنکا هم الله تعالی نصیب تیکورور اگر منم دوعامنی قبول قیلسه دیدی نمازغه
مشغول بولدی ابیض هم نمازغه کرشدی و موندین صونک قرق کونگاچه برصیصا آنکا قاراماس دی قورق کوندین

آنگاه

آلارننک اولوغی سننک توشینکه کیردی و ایتدی برصیصا سننک قرداشنکا فلان فلان استوار قیلدی
و آنی فلان یرکا کومدی و اول کشی ایتدی برصیصانینک لار دندور بو ایشنی قلمارو بو توشنی شیطاندین و ندور
بو ایشنی قیلمز و بو توشنی شیطاندین دور شیطاندین اوچ کونکاچه بو توشنی کورکاردی اول هم اعتبار
ایتمدی آندین کیچک قرداشلارینه کورکاردی اول آغالارینه واللّه لقد رأیت کذا و کذا اوز تاریخی قرداش
لاریکا ایتدی واللّه لقد رأیت مثل هذا اولوغلاری ایدی من هم کوردم او تناق توشنی بس برصیصانه
بار دیلار ایتدیلار ربز ننک قرداشیمزنی نه قیلدوک برصیصا ایتدی حالنی سیزکا ایتمادوم
ایا منی متّهم قیلورسیز ... موندین آندین اویالدیلار و ایتدیلار ... ایدیلار بینه
قایتغاچ شیطان آنلارغه کورندی و ایتدی قرداشنک فلان یرده مدفون دور مزارینک
برطرفی توفراقدین خارج دور آنلار قولاری بیلوب باردیلار برصیصانینک صومعه سین اوز
تدیلار اول راهب ... پادشاه ... ایلتدیلار رشیطان و سوسه قیلدی و ایتدیلار ای برصیصا کیشی
اولتوروب سن و مکابره قیلوب انکار ایدرسن ایکی گناهنی برکا جمع ایدرسن انصاف قیل توغری سوزلا
بس برصیصا اقرار قیلدی پادشاه آنی آصماغه بیوردی و برصیصانی آصدیلار ابلیس کلدی و ایتدی
منی تانورمو سن برصیصا ایتدی یوق ابلیس ایتدی من سنکا دعا اوکرتکان کشی من بس سنکا دعا
مقبول بولدی و لیکن اما اتقیت الله فی امانة ... اهلها ... انک اعبد بنی اسرائیل اما استحییت
الم یکفک ما صنعت حتی اقررت علی نفسک و فضحت نفسک و اشباهک من الناس فان مت علی هذه
الحالة لم ینفع احد من نظرائک برصیصا ایتدی نه علاج ابلیس ایتدی منکا بر سوز ... کیل مونلارننک کوز
لارینی ... سنی موندین آلوب ... برصیصا ایتدی اول نه ایش ... ابلیس ایتدی منکا سجده

قیلغل

سجده قیلغل برصیصا سجده قلدی ابلیس ایتدی برصیصا انی هذا الذی اردت منک صار عاقبة
امرک الی ان کفرت بربک انی بریء منک انی اخاف الله رب العالمین فکان عاقبتهما بس بولدی بو
انسان برله شیطاننک عاقبتی انهما فی النار مونلار هر ایکیسی اوتوتده دور خالدین فیها اوتده منکو
قالغوچیلار دور ابن عباس ایتور برصیصا قتلیدین صونک بنی اسرائیلده رهبان لار اوزلریغا یاشور
یوراردی جریج راهب ننک امری ظاهر بولغانغاچه و بو واقعه دین صونک رهبانلار منبسط بو
لدیلار آدملارکا ظاهر بولدیلار حکی السنة ابی هریره دن روایتی برله اخراج ایدر رسول الله دن ایشکده
سویلاشمدی مگر اوچ کشی بری عیسی ابن مریم و بری صاحب جریج و جریج عابد کشی ایردی بر صومعه بنا قیلدی
برکون آناسی کلدی یا جریج جریج ایلدی یا رب ای و صلوتی بس صلوتیغه ملازم بولدی آناسی قایتوب
کتدی ایرته بینه کیلدی و ایتدی یا جریج جریج ایتدی یا رب ای و صلوتی بس نماز نیته ملازم بولدی آناسی
ایتدی خدایه منی تا زانیه یوزینی کورسه تمای اولتورمه کیل بس جریج ننک استقامتی بنی اسرائیلده
سیلاندی بر زانیه بار ایردی حسن و جمالده بر مثل ایردی اول ایتدی اگر تلاساکز جریج نی فتنه کا
صالورمن دیدی صومعه کا کیلدی اوزنی جریج کا عارض قیلدی جریج آنکا التفات ایتمدی بر کوتوچی بار
ایردی کیچه لارده یانکغورلارده جریج صومعه سیغه کیرور ایردی زانیه اول کوتوچی کا باردی آننک
برله زنا قلدی و یوکلی بولدی بالاتابقاچ ایتدی بو جریج اوغلی دور خلایق کلدی جریج نی توشوردیلار
و صومعه نی بوزدیلار و اوزنی اوردیلار جریج ایتدی نی واقعه بولدی ایتدیلار بو زانیه قیلدوک
و بو اوغلان سندین بولمیش جریج ایتدی صبی نی کلتورونکلار صبی نی کلتوردیلار جریج نماز قیلدی
نماز دن صونک صبی ننک قورصاقیغه توره تدی و ایتدی ای اوغلان آتانک کم دور او غلان ایتدی

59

فلان کوتوجی دربس صومغه سنی اولکی وجه بنا قیلدی الله ردبری برا اوغلان ایردی آناسی ننک ایچاکی
ایمیب تردرا ایردی بر آطلو کشی اوزدی آطنی غایت فراتیده ایردی دکورکان کیشی کاسه رد حاصل
بولور ایردی اوغلان آنوک آناسی ایتدی اللهم اجعل ابنی مثل هذا اوغلان ایجاکنی قویدی واول
کشی کا قارادی اللهم لا تجعلنی مثله ومونداین صوک ایمارکا باشلدی ابو هریره ایتور کویا من
رسول الله ننک بارماقی کونی آلدمده کورکاندک من حاضر صبی ننک ایمکانی ایمان بارماقی آغزی
صوقوب صورور حکایت ایتار ایردی واول صبی ایمبوب تورغانده بر خاتون کلتوردی لار اول خاتو
نی صوغار لار ردا ایتور لار زنا قیلدوک داوغرلادوک خاتون ایتور حسبی الله ونعم الوکیل آناسی
ایتدی اللهم لا تجعل ابنی مثلها بالا ایچاکنی قویدی واول خاتونغه قارادی وایتدی اللهم اجعلنی مثلها
آناسی اوغلانغه سوز قاتیاردی وایتدی بر نجشی کشی اوزدی من اللهم اجعل ابنی مثله دیدیم
سن اللهم لا تجعلنی مثله دیدوک وبو جورنی اوروب کیلتوردی لار وآنکا زنا قیلدوک اوغرلادوک
دیرلر سن من ایتدیم اللهم لا تجعل ابنی مثلها وسن ایتدوک اللهم اجعلنی مثلها اوغلان ایتدی اول آدم
تلی کشی جبار ایردی بس اللهم لا تجعلنی مثله دیدوم الله صغنادیم وبو خاتونی زنا قیلدوک
دیرلر اول زنا قیلمغان واوغرلدوک دیرلر واول اوغرلمغان یا ایها الذین آمنوا ای مؤمن لار
اتقوا الله ساقلانونکز اللهدن قیلمقدین ولتنظر نفس تیکشتوروب قراسون درکم ما قدمت لغد تا نکلا
قیامت کونینه یبندای عمل صالح حاضرلکان واتقوا الله ساقلانونکز اللهغه یکانه قیلمقدین ان الله تحقیق
الله تعالی خبیر بما تعملون سز ننک عملونکزدن خبردار دور ولا تکونوا بولمانکز لار کالذین نسوا ندای
کشی لار کبی نسوا الله اونوتدیلار انلار الله نی وامرنی وحقوقنی محافظه قیلمدی لار فانسیهم

بس

بس اونوتدوردی اول الله تعالی آنلار غه انفسهم اوزلارنی قال البیضاوی حتی لم یسمعوا
ما ینفعها ولم یعملوا ما یخلصها اولئک بو الله نی اونوتغان جماعت هم الفاسقون آنلار دور حق
فاسق لار لا یستوی برابر بولماس اصحاب النار اوت اهل لاری اصحاب الجنة جنت اهل لاری اصحاب
الجنة جنت اهل لاری هم الفائزون آنلار دور حق قوتولوب جمیع مقصدکا یتکان کیشی لار لو انزلنا هذا
القرآن اگر انزال قیلسا ایردوک بو قرآن نی علی جبل تاو لار غه لرأیته البته کورور ایردوک سن اول تاو نی خاشعا قو
رقوغوچی وتخشع قیلغوچی متصدعا یارولغوچی من خشیة الله الله دان قورقودن قیل لو جعل فی الجبل تمیز او
علیه القرآن لخشع وتشقق وتصدع من خشیة الله مع صلابته ورزانته حذرا من ان لا یؤدی حق الله
عز وجل فی تعظیم القرآن والعاجز یعرض عما فیه من الاحکام والعبر کالم یسمعها یصفه بقساوة القلب
وتلک الامثال بو امثال در نضربها للناس بیان قیلورمز اول امثالنی آدم لار اوچون لعلهم یتفکرون اول آدم
لار تفکر قیلغای لار کم قرآن بیانی تا برله خطالارنی انکلاب قایتغای لار دیب قال البیضاوی والمراد توبیخ الانسان
علی عدم تخشعه عند تلاوة القرآن لقساوة قلبه وقلة تدبیره هو الله الذی اول آنداق الله در لا اله الا
هو یوقدور هیچ معبود مگر الله در عالم الغیب آدم بلمکان ومعاینه قیلمغان اشیانی بارونی بلکوچی
والشهادة آدم کورکان وبلکان اشیانی هر برنی بلکوچی هو الرحمن الرحیم اول الله شامل الرحمة
وکامل الرحمة هو الله الذی لا اله الا هو اول الله در آندین غیری معبود بولمغان الملک ملک تام ایه سی
وهر نرسه دن علی الاطلاق مستغنی وهر شی من جمیع الوجوه آنکا محتاج انوک حکمینه وقضاسینه مسخر
القدوس سماوات نقص ومشابهت الانغایت تنزه برله منزه در وهیچ وجه دن نقصان ومشابهت
مخلوق آنکا ممکن ایماس دور السلام پاک وسلامت در نقصان وحادث عروضندین وقوا

بيته وبين القدوس بان التقديس يدل على برأت الشئ وطهارته من نقص وضد ذاته والسلام
يدل على تنزهه وبرائته عن نقص تعتريه المؤمن انبيانى راست لغوجى معجزات برله قال ابن عباس
هو الذي من الناس من ظلمه وآمن من آمن به من عذابه فيكون من الايمان الذي هو ضد التخويف المهيمن
تمامنه اشيانى بكلوجى ومحافظه ومراقبه قيلغوجى وهرنى تلبه قدرتلى بيكوجى قاكوامن عرفان
المرهين صفيع تحت جلاله ثم كل احواله العزيز شديده القوة وعليم النظر والمشابهته واوهام وعقول
برله آنوك وصف احاطه متعذر ومحال بولغوجى در الجبار هر شئ اصلاح قيلغوجى واول اراده
قيلغان اشيانك تحقيق ممال بولغوجى در المتكبر جميع جهادات دن جميع اشيادن متعالى در وخلايق
حكمت ومتصور بولغوجى اوصافدن سبحان الله عما يشركون ايشركون منزه ومقدس ومتعالى در
الله تعالى خلائق اول الله وصفلاردن بر وصف ده غيرلى شريك قيلماقلارندين هو الله الخالق
اول الله دور جميع اشيانى تقدير برله پوقده بار قيلغوجى البارئ اشيانى بار قيلغوجى اول اشيادن
مقصود بولغان مصالح ومنافع ننك ترتيبنده تفاوتدن بيرى قيلوب المصور جميع اشيانى بر صورتده
وبر هيئته وهر قايسنى بر حاصيتلى وبر منفعه لى قيلغوجى دور له الاسماء الحسنى الله لا
واول الله خاص دور حسن ذاتى برله موصوف وحدوث وامكاندن بيرى بولغان معنى لاركا
دال بولغوجى يسبح له ما في السموات والارض تنزيه وتقديس قيلورلار اول الله نى قال
يا عاقل تلى برله نقصان دين ومخلوقات مشابهتدين كوكلاردكى جميع اشيا ويرده كى اشيانه
اى توانا ناتوان در وصف تو تقرير ها نه سوز دار پياد رخت اندیشه تقرير ها نه عقل افلا
طون ينابدره بفكر ز سر حق كرجه نه سازد در حيات بى سال ها تدبير ها وهو العزيز داود

الله دور

الله دور شديد القوة ممتنع المشابهت سر وحدت منطق الطير ست جامى لب ببند گوش سليمان كو دانشمند
فهم اين گفتار را الحكيم اشنى بلوب قيلغوجى وهرنى تلاسه حكم اتكوجى وآنوك حكم تغيير وتبديل محال
بولغوجى قالوا آخر سورة الحشر مشتمل على اسم الله الاعظم واخرج اهل السنة برواية معقل ابن يسار
عن رسول الله صلى الله عليه وسلم من قال حين يصبح ثلث مرات اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم
وقرأ ثلث آيات من آخر السورة الحشر وكل الله به سبعين ملك يصلون عليه حتى يمسى فان مات في ذلك اليوم
مات شهيدا ومن قالها حين يمسى كان بتلك المنزلة

سورة

بسم الله الرحمن الرحيم

يا ايها الذين آمنوا اى مؤمنلار لا تتخذوا توتمانكز عدوى منيم دشمانمنى وعدوكم اوزونكز دشمانكز نى
اولياء دوست وآشنا نبى هاشم ننك بر ساره آتلى آزاد قيلغان جوريلارى مدينه كا كلدى رسول الله
فتح مكه قصدى برله تهيئه اسباب وتجهيز عسكر قيلورلار ايردى ساره كا ايتدى مسلمان بولوب كلدونكمو
ايتدى يوق رسول الله ايتدى هجرت قيلوب كلدونكمو ساره ايتدى يوق رسول الله ايتدى نى اوچون كلدونك
ساره ايتدى سز اهل وعشيره وموالى ايردونكز ومن زياده محتاج وفقير اولديم سزدن كوكلوك ومال
آلماق اوچون كلديم رسول الله ايتدى واين انت من شبان مكه كانت مغنية نايحة ساره ايتدى واقعه
بدردن صونكره منيم هيچ كم تغنى قاقونماديلار منكا مال بيرمادى رسول الله بنى هاشم نى آنكا مال بيردركا
دلالت قيلدى وآنكا كوملك ونفقه وكسوه بيرديلار حاطب ابن ابى بلتعه بنى اسد ننك حليفى ايردى
ساره برلن اهل مكه كا يازدى ساره كا اون تنكه بيردى وبر كلم بيردى بو خطنى اهل مكه كا ايلتكور
ديدى وخط ايچنده يازغان ايردى من حاطب ابن ابى بلتعه الى اهل مكه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم
يريدكم فخذوا حذركم ساره خطنى آليب چقدى جبرائيل عم رسول الله غه خبر بيردى رسول الله علي وعمار

عمار

وطلحه ومقداد ابن الاسود ابو مرثد نی آتلاندوب ارتوندن ییاردی وقال انطلقوا حتی تأتوا روضة
خاخ فان بها ظعینة معها کتاب من حاطب ابن ابی بلتعة الی المشرکین فخذوه منها وخلوا سبیلها وان
لم تدفعه الیکم فاضربوا عنقها ومونلار باردیلار روضهٔ خاخ ده خاتون نی تابدیلار وایتدیلار حطنی
برکیل خاتون آنداایتدی منده حط یوق دیب بس تیکشور دیلر تابمادیلار علی قلج نی سوردی یا حط
برکیل یا موی تنک نی اوراریمن دیدی خاتون حط نی ظلمتدن چقاروب بردی اوزنی بردیلر
حطنی آلدی قایتدیلار رسول الله حاطب نی چاقروب ایتدی هل تعرف الکتاب قال نعم قال فما حملک علی ما
صنعت قال والله ما کفرت منذ اسلمت ولا غششتک منذ نصحتک ولا احببتهم منذ فارقتهم ولکن لم
یکن احد من المهاجرین الا وله بمکة قرابات یحمون بها اهلیهم واموالهم وکنت غریبا فیهم وکان اهلی بین
ظهرانیهم فخشیت علی اهلی فاردت ان اتخذ عندهم یدا ولم افعل ارتدادا عن دینی ولا رضا بالکفر بعد
الاسلام وقد علمت ان الله ینزل بهم بأسه وان کتابی لا یغنی عنهم شیئا فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم اما
انه قد صدقکم فقال عمر یا رسول الله دعنی اضرب عنق هذا المنافق فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم انه قد شهد
بدرا وما یدریک لعل الله اطلع علی من شهد بدرا فقال اعملوا ما شئتم فقد غفرت لکم فانزل الله عز وجل
فی شأن حاطب یا تلقون الیهم بالمودة دوستلق قیلا سز آنلار غه دوستلیق سببلی رسول نینک اخبارنی
آنلار غه ییارا سزلار وقد کفروا دشمنکز کافر بولدی آنلار بما جاءکم من الحق سزکا کیلکان حق بولغان
قرآن غه یخرجون الرسول چقارالار آنلار پیغمبرنی وقوملارنی مکه دن وایاکم دخی سزنی ان تؤمنوا بالله ربکم سز
نینک ربنکز الله غه ایمان کیلتورکانکز اوچون ان کنتم اگر بولسانکز سز خرجتم جهادا فی سبیلی منم یولمده
جهاد اوچون چقغان وابتغاء مرضاتی ومنم رضامنی طلب قیلو ییا چقغان بولسانکز تسرون الیهم بالمودة

یاشرون

بکدین

یاشرون قیلا سز آنلار غه دوستلیق وانا اعلم ومن بیلکوچی من بما اخفیتم اخفا قیلغان اشلارنکزنی وما
اعلنتم وهم اظهار قیلغان اشلارنکزنی ومن یفعله بر دقیلسه اول کافرلرکه دوستلیقنی منکم سزنینک
آرانکزدان فقد ضل بس تحقیق آزدی اول کشی سواء السبیل توغری یولنی ان یثقفوکم اگر سزکا ظفر تابسالار
یکونوا لکم اعداء بولورلار سزکا دوشمان ویبسطوا الیکم سوزارلار سزکا ایدیهم قوللارنی والسنتهم
تیللارنی بالسوء وصالالیق بیرله اولترمک وسوکاک بیرله وودوا سویدیلار آنلار لو تکفرون سزنینک کافر بولماقنکز
لن تنفعکم البتة فایده برماس سزکا ارحامکم قرداشلارنکز ولا اولادکم ودخی بالالارنکز یوم القیامة قیامت
کوننده یفصل بینکم آیرور اول الله قیامت کوننده سزنینک آرانکزنی مؤمنلارنی جنت غه کافرلارنی تموغه
بما تعملون بصیر الله تعالی سزنینک ایشلارنکزنی کوروچی دور قد کانت لکم تحقیق بولدی سزکا اسوة حسنة
کوزکام سنتکم آنکا اقتدا وتبعیت وتأسی قیلماق کرک فی ابراهیم ابراهیم حقده والذین معه ابراهیم بیرله بولغان
مؤمنلارده اذ قالوا ایتدیلار آنلار لقومهم اوزنینک قوم قرداشلارینه انا برآؤا منکم بز بیزار من سزدان
ومما تعبدون من دون الله الله دان باشقه معبود دنکزدان کفرنا بکم بز منکر بز سز نینک دینکزکا ومعبود دنکزغه
وبدا بیننا وبینکم وسنکم العداوة والبغضاء ابدا وظاهر بولدی بز نینک بیرله سزنینک آراده دوشمانلق ویمان
کورمک لک منکوکا حتی تؤمنوا بالله وحده حتی سز ایمان کلترکانچه الله یالغیز بر الله غه الا قول ابراهیم لابیه مگر ابراهیم
نینک آتاسینه ایتکان سوزینه تبعیت وتأسی کیرماس لأستغفرن لک البته استغفار قیلورمن سنونینک اوچون
وما املک لک من الله من شیء وایتدی ابراهیم آتاسینه الله نینک عذابنی سندن هیچ دفع ایده بیلماس من اگر کافر
وعاصی بولسانکز ربنا علیک توکلنا ای بز نینک ربمز سنکا توکل قیلدوق والیک انبنا وسنکا قایتدوق
والیک المصیر وسنکا در قایتماق ربنا لا تجعلنا فتنة للذین کفروا ای بز نینک ربمز قیلمه بزنی فتنه للذ
ین کفروا

443

كافر بولغان كشيلر كا فتنة يعني لا تسلطهم علينا فيظنوا انهم على الحق فيفتنوا بذلك . واغفر لنا ربنا يارلقه
غيل بزلرني اي بزنينك ربيمز انك انت العزيز الحكيم شكسز سن وبس عزيز سن حكيم سن لقد كان لكم شكسز بولدي
سزلرنينك اوچون فيهم اول ابراهيم ده وآنلوك بيرله بولغان مؤمنلار ده اسوة حسنة تبعيت قيلورغه
يتوشليك كوركام سنت لمن كان يرجو الله دن اميد ايتكان كشي كا واليوم الآخر قيامت اجرينه اميد ايتكان
كشي كا ومن يتول برمن اعراض ايتسه فان الله شكسز الله تعالى هو الغني اول دن مونكسز الحميد جميع كمالات
بيرله متصف دور عسى الله ان يجعل كم احتمال بار سزنينك آرانكزده الله نينك قيلماقليغي وبين الذين عاديتم منهم اول
كفار مكه دن سز كا معادات قيلغوچيلار آراسنده مودة آشناليق قال مقاتل لما امر الله تعالى المؤمنين بعداوة
الكفار عادى المؤمنين اقرباءهم المشركين واظهروا لهم العداوة والبراءة وعلم الله شدة وجد المؤمنين بذلك فانزل
عسى الله الى آخره واسلم كثير من المشركين فصاروا لهم اولياء واخوانا وخالطوهم وناكحوهم والله قدير والله تعالى
قادر دور والله غفور رحيم دور لا ينهاكم الله نهي ايتماس سزني الله تعالى عن الذين اول كشيلاردن كه لم يقا
تلوكم في الدين دين اوچون مقاتله قيلمدي آنلار ولم يخرجوكم وچيقارمديلار آنلار سزني من دياركم يورتلا
رنكزدن ان تبروهم آنلارغه بر وصلة قيلماقدين نكزدين وتقسطوا اليهم وآنلارغه بر واحسان بيرله عدالت و
بهرا اوزره معامله قيلماقدين ان الله يحب المقسطين شكسز الله تعالى كا قيلغوچيلارني سيوار قال ابن عباس
نزلت في خزاعة كانوا قد صالحوا النبي صلى الله عليه وسلم على ان لا يقاتلوه ولا يعينوا عليه احدا فرخص الله في برهم وقال ابن الزبير
نزلت في اسماء بنت ابي بكر وذلك ان امها قتيلة بنت عبد العزى قدمت عليها بالمدينة بهدايا وهي مشركة
فقالت اسماء لا اقبل منك هدية ولا تدخلي على بيتي حتى استأذن رسول الله فسألت رسول الله فانزل الله هذه الآية فامرها
رسول الله ان تدخلها منزلها وتقبل هديتها وتكرمها وتحسن اليها انما ينهاكم الله تيار سزني الله تعالى عن الذين

علا

يقاتلوكم

63

يقاتلوكم في الدين شول كشيلاركم مقاتله قيلديلار سزلار بيلان دين اوچون واخرجوكم من دياركم وچيقارديلار
آنلار سزلارني يورتلارنكزدين وظاهروا وهم آنلار بيرله آشنا بولغيدين ومن يتولهم هر كم آشنا لیق
قيلسه آنلارغه فاولئك هم الظالمون بس اول آشناليق قيلغان جماعتلار ظالملاردور يا ايها الذين آمنوا
اي مؤمنلار اذا جاءكم المؤمنات مهاجرات اگر كيلسه سزگا مؤمن خاتونلار هجرت ايده فامتحنو
هن بس امتحان قيلينكز اول خاتونلارني قال ابن عباس امتحانهن ان تستحلف ما خرجت الا رغبة في الاسلام
وحب الله ورسوله وروي عن اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم كاتب سهيل ابن عمرو يوم صالحه صلى الله عليه
وسلم مشركوا مكة وكانت فيما اشترط سهيل ابن عمرو لم يأته احد من الرجال لارده في تلك المدة وجاءت سبيعة
بنت الحارث الاسلمية مسلمة بعد الفراغ من الكتاب فاقبل زوجها من بني مخزوم في طلبها وكان فقال يا محمد اردد
علي امرأتي فانك شرطت ان ترد علينا من اتاك منا وهذه طينة الكتاب لم تجف بعد فانزل الله عز وجل اذا
جاءكم المؤمنات مهاجرات فاستحلفها رسول الله على ما قاله ابن عباس فحلفت فلم يردها واعطى زوجها مهرها
وما انفق عليها فتزوجها عمر رضي الله عنه وكان يرد من جاءه من الرجال ويحبس من جاءه من النساء بعد الامتحان
ويعطي ازواجهن مهورهن الله اعلم بايمانهن والله تعالى آنلارنينك ايمانلارينينك حقيقتيني بيلگوچي دور سزدن
امتحاندين بس فان علمتموهن مؤمنات اگر آنلارني مؤمن ديب بيلسانكز غالب بولسه قال البيضاوي فان
علمتموهن العلم الذي يمكنكم تحصيله وهو الظن الغالب بالحلف وظهور الامارات وسماه علما ايذانا بانه كالعلم في
وجوب العمل به فلا ترجعوهن بس قايتارمانكز اول خاتونلارني الى الكفار كافرلارگا لا هن حل لهم ايماس اول
خاتونلار اول كافرلارگا حلال ولا هم يحلون لهن وايماس اول كافرلار حلال اول خاتونلارغه وآتوهم
بيرونكز اول كافرلارگا قايتارو ما انفقوا عليهن اول مؤمنه خاتونلارغه انفاق قيلغان مهرلارني لا جناح

علیکم منع یوقدر سزه کافر ایسه تنکحوهن اول کیلکان خاتونلارنی نکاح قیلمقدین اذا آتیتموهن اجورهن اکر
بیرسانکز آنلارنینک مهرلارنی اباح الله نکاحهن وان کان لهن ازواج في دار الکفر لان الاسلام فرق بینهن
وبین ازواجهن الکفار ولا تمسکوا بعصم الکوافر تمسک واعتماد قیلمانکز کافر لرنینک عقدینه بقول من کانت
له امرأة کافرة بمکة فلا یعتدن بها فقد انقطعت عصمة الزوجیة بینهما قال الزاهدی فلما نزلت هذه الآیة
طلق عمر ابن الخطاب رضي الله عنه امرأتین کانتا له بمکة مشرکتین احدیهما قریبة ابن بنت ابی امیة فتزوجها
بعده معاویة ابن ابی سفیان وهما علی شرکهما بمکة والاخری ام کلثوم بنت عمرو ام عبد الله ابن عمر فتزوجها
ابو جهم ابن حذافة ابن غانم وهما علی شرکهما وکانت اروی بنت ربیعة ابن الحارث ابن عبد المطلب تحت طلحة
ابن عبید الله فهاجر طلحة وهي بمکة علی دین قومها ففرق الاسلام بینهما فتزوجها في الاسلام خالد
ابن سعید ابن العاص قال الشعبي وکانت زینب بنت رسول الله صلی الله علیه وسلم امرأة ابی العاص ابن
الربیع اسلمت ولحقت بالنبي صلی الله علیه وسلم واقام ابو العاص بمکة مشرکا ثم اتی المدینة واسلم فردها رسول الله
واسئلوا ما انفقتم وصورونکز ای مؤمن لار خاتونلارینکزغه انفاق قیلغان مهرونکزنی اکر مرتده بولوب
مشرک لارغه لاحق بولسه اول خاتونلارنی آلغان کشیلاردین ولیسئلوا صوراسونلار اول کافرلر ما انفقوا انفاق
قیلغان مهرلارنی اکر خاتونلاری سزکا لاحق بولسه ذلکم بو ایتولکان ایشلر حکم الله الله نینک حکمی دور یحکم بینکم حکم ایله
اول الله سزنینک آرانکزده والله علیم واول الله بیلکوچی دور حکیم مصلحت کا موافق قیلغوچی دور وان
فاتکم اکر فوت بولسه سزدن بیرکتسه شیء من ازواجکم خاتونلارینکزدین برارو الی الکفار کافرلرکا وسزکا
انفاق قیلغان مهرلارونکزنی بریب لار فعاقبتم پس غنیمت الساینکز سز کافرلردین یا که آنلار خاتونلارنی
مسلمان بولوب سزکا کیلسه واوله مهر سزکا لازم بولسه فآتوا الذین ذهبت ازواجهم پس بیرونکز

اول

اول کشیلارکا کیم آنلارنینک خاتونلاری کافرلرکا کیتکان ایردی وکافرلر اول خاتونغه انفاق
قیلغان مهرنی بیرمکانلار ایردی مثل ما انفقوا اول مهرنینک مثلنی کیم انفاق قیلغانلار ایردی اول کیتکان
خاتونغه عن ابن عباس قال لحق بالمشرکین من نساء المؤمنین المهاجرین ست رجعهن عن الاسلام فاعطی
رسول الله صلی الله علیه وسلم ازواجهن مهورهن من الغنیمة واتقوا الله الذی انتم به مؤمنون قورقونکز
اول الله دین معصیت قیلمقدین کیم سز اول الله غه مؤمن سز واختلف القول في رد مهر من اسلمت من النساء الی ازواجهن
هل کان واجبا او مندوبا واصله ان الصلح هل وقع علی رد النساء ام لا فقال بعضهم انه وقع علی رد الرجال والنساء
جمیعا ثم صار الحکم في رد النساء منسوخا بقوله تعالی فلا ترجعوهن الی الکفار فعلی هذا لم یکن رد المهر واجبا وقال
الآخرون ان الصلح لم یقع علی رد النساء بل علی انه لا یأتیک منا رجل وان کان علی دینک الا رددته فعلی هذا
کان رد المهر مندوبا الیه واختلفوا انه هل یجب العمل به الیوم في رد المال اذا شرط في معاقدة الکفار فقال
قوم لا یجب وزعموا ان الآیة منسوخة وهو قول عطاء ومجاهد وقتادة وقال قوم هي غیر منسوخة ویرد
الیهم ما انفقوا یا ایها النبی ای پیغمبر اذا جاءک المؤمنات یبایعنک اکر کیلسه سنکا مؤمن خاتونلار مبایعت
قیلسونلار علی ان لا تشرکن بالله شیئا الله غه هیچ نرسه نی شریک قیلماسلیقغه وبو بیعت یوم فتح مکه ایردی ولا
یسرقن اوغرلامسلیقغه ولا یزنین زنا قیلماسلیقغه ولا یقتلن اولادهن وبالالارنی اولتورمکاولاری تیلار
یسرتیاه وبوق بهتان الشنیع قیلماسلیقغه یفترینه افترا قیلورلار ایردی اول الشنیع بین ایدیهن قولارنینک
آلدیده وارجلهن آیاقلارنینک آلدیده والذین مراد بر بالانی بیر یردان آلوب ایرنیدین بو بیتیم سندان بو
لغان بالام دور اوزنینک بوطی وایکی قولی آراسیده بهتان افترادور ولا یعصینک في معروف
وسزکا کناه وخلاف قیلماسلیقغه شریعت کا موافق ایشده قال البیضاوی والتقیید بالمعروف مع ان الرسول

لا یأمر الله به تنبیه علی انه لا یجوز طاعة المخلوق فی معصیة الخالق فبایعهن پس آنلار مبایعت قیلسالار سن هم بو
اشیالارده تقدیری اوزره ثواب و اجرکا ضامن بولوب مبایعه قیلغل واستغفر لهن الله واستغفار آنلار اوچون
الله غه ان الله شکسز الله غفور رحیم غفور دور و رحیم دور یا ایها الذین آمنوا ای مؤمنلار لا تتولوا دوست بولما
نکز لار قوما غضب الله علیهم الله تعالی آنلارغه غضب قیلغان قومکا یعنی یهودیلارکا قد یئسوا من الآخرة
شکسز امیدسز بولدی آنلار آخرتدین قال البیضاوی لعلمهم بانه لا حظ لهم فیها لعنادهم الرسول الموصوف
المنعوت فی التوریة کما یئس الکفار من اصحاب القبور یعنی قبوردا بولغان کافرلار امیدسز بولغان
کبی بسم الله الرحمن الرحیم سبح لله ما فی السموات و ما فی الارض دلالت قیلدی الله تعالی
ننگ نقصاندین تنزیهیغه کوکداکی اشیالار بعضیسی قال و بعضی حال تیلی برله و هو العزیز الحکیم و اول الله
عزیز دور حکیم دور یا ایها الذین آمنوا ای مؤمنلار لم تقولون ما لا تفعلون نیچوک ایته سز قیلماس ایشنی
قال المفسرون ان المؤمنین قالوا لو علمنا احب الاعمال الی الله لعملناه ولبذلنا فیه اموالنا وانفسنا فانزل
الله عز وجل ان الله یحب الذین یقاتلون فی سبیله صفا فابتلوا بذلک یوم احد فولوا مدبرین فانزل الله لم تقولون
کبر مقتا عند الله بیک مبغوض و یمان ایش دور الله قاشیده ان تقولوا ما لا تفعلون سزننگ قیلماس ایشنی
ایتمکلکونگز ان الله یحب شکسز الله سیور الذین یقاتلون فی سبیله صفا اول الله ننگ یولیده صاف باغلاب
مقاتله قیلغوچیلارنی کانهم بنیان مرصوص قورغاشون برله محکم قیلنوب یاسالغان بنا شکلی ثبات بولوب
واذ قال موسی لقومه و ایسلارینه توشور موسی ننگ قومینه ایتکانیکه یا قوم لم تؤذوننی ای قوم نیچوک
اذا بیره سز منکا گناهلار نسبت قیلوب و حقیقه زور لقنی نسبت الیدوب و قد تعلمون شکسز بیلاسز
انی رسول الله الیکم من سزکا الله ننگ رسولی ایرکانیمنی فلما زاغوا پس آنلار حقدین توغری یولدین مائل
بولدیلار و ایگری سوزینه کردیلار ازاغ الله قلوبهم مائل قیلدی خدای آنلارننگ کو
نکل

کونکللارنی حقنی قبول و صوابقه میل ایتمکدین و غیری نافع ایشلارکا والله لا یهدی القوم الفاسقین
والله تعالی کوندورماس ایشیکولیدین خارج بولغوچی قومنی واذ قال عیسی ابن مریم و ایسلارینه توشور
آنلارننگ عیسی ابن مریم ننگ ایتکانینی یا بنی اسرائیل ای یعقوب بالالاری انی رسول الله الیکم شکسز
من الله ننگ رسولی من سزکا مصدقا لما بین یدی من التوریة تصدیق قیلغوچی من مندین اول منزل بولغان
توریتنی و مبشرا برسول و سیوندورگوچی من خلایقلارنی بر رسول برله یأتی کیلور اول رسول من بعدی
مندین صونکره اسمه احمد و آننگ اسمی احمد دور یعنی محمد صلی الله علیه وسلم فلما جاءهم بالبینات قچون اول عیسی آنلارغه
آیات و حجج واضحه لرنی کیلتورسه قالوا ایتدیلر آنلار هذا سحر مبین بو ظاهر سحر دور ومن اظلم ظالمراک کیم
شول کشیدین افتری علی الله الکذب افترا قیلدی الله غه یالغانی بانکار ما انزل الله او بنسبة ما لم ینزل الله تعالی
وهو یدعی الی الاسلام و اول کشی چاقرلور رسول الله علیه السلام انقیادغه والله لا یهدی والله تعالی کوندورماس القوم
الظالمین ظالم جماعتنی یریدون تیلارلار لیطفؤا نور الله الله ننگ نورنی سوندورمککا یعنی الله دین کلکان مبین
کتابنی و حجج واضحه لرنی ستر ایتارکا بافواههم آغزلاری برله احکام قرآن تمام ایرماس و غیری
حجج بولوب قایم بولماس دیمکلاری کبی والله متم نوره والله تعالی اوزی ننگ نوری یعنی دین اسلام ننگ حجتی
والله ننگ کتابنی تمام قیلغوچی دور ولو کره الکافرون اگرچه کافرلار نور الله ننگ تمام بولماقلیغ و حجج کتاب الله ننگ
ثابت و قایم بولماقلیغ مکروه کورسه لارده هو الذی ارسل رسوله اول الله یباردی اوزی ننگ رسولینی
بالهدی توغری یولنی واضح و بیان قیلغوچی قرآن برله و دین الحق حق دین دین اسلام برله لیظهره غالب
قیلسون ایچون اول دین اسلامنی حجج و براهین برله علی الدین کله باشقه دینلارننگ بارینه ولو کره
المشرکون اگرچه مشرکلار دین اسلام ننگ حجج و براهین قرآن برله غلبه سینی مکروه کورسه لارده یا ایها الذین آمنوا

ای مؤمنلار رهبر ایلکیم ایا سیزنی کوندرزدیم علی تجارة بر اولوغ منفعتلو اشا توغه تنجیکم قوتقارور
اول اشالتوسیزنی من عذاب الیم قاتی عذابدین تؤمنون بالله ایمان کلتوره سیز الله غه ورسوله
الله نینک رسولیغه واول رسول کا منزل کتابیدین وآننک اقوال واحکامیدین اعراض قیلمایسیز وتجاهدون
فی سبیل الله جهاد قیلورسیز الله یولینده باموالکم ماللارینکیز برله ذلکم بو ایتیلکان ایشلار خیر
لکم سیزکا یخشیراقدور علوم باطله وطلب دنیا وجاه منزله برله اشتغال دین ان کنتم تعلمون اکر بیلسانکیز
یغفرلکم ذنوبکم یارلقاسا اول الله سیزنینک کناهلارینکیزنی ویدخلکم کرکوزسا سیزنی جنات بوستانلارغه
تجری اقارمن تحتها الانهار اول بوستانلارنینک تحتیدا ایلغهلار ومساکن طیبة کرکوزسا لاری طیب مسکن
لارکا فی جنات عدن بوستانلارینده ذلک الفوز العظیم بو دور اولوغ مقصود کا یتمک واخری بو مذکور
دخول جنت قوشوب ایکنجی بر نعمت بیرور تحبونها سیز آنی نصر من الله اول ایکنجی نعمت الله دین نصرت دور
سیزکا وفتح قریب ویا قوین بولغوچی فتح مکه دور وفارس وروم کبی وبشر المؤمنین وسیوندورکیل ای محمد
مؤمنلارنی یا الذین امنوا ای مؤمنلار کونوا انصار الله بولونکیز الله نینک دینینه نصرت بیرکوچیلار کما قال
عیسی ابن مریم نتاکم ایتیدی مریم اوغلی عیسی للحواریین اوزینینک خواص اصحابینه من انصاری کیم دور منکا
نصرت بیرکوچی الی الله الله دینینه متوجه بولوب ودین الله غه نصرت قصد ایدوب وحاصل کلام الله نصرت ایدی الله
مثل نصرت الحواریون ایتیدی عیسی نینک خواص اصحابی نحن انصار الله بیز بیز الله دینینه نصرت بیرکوچیلار
ونصرت دین ایچون جان ومال صرف ایتکوچیلار فامنت بس ایمان کلتوردی طائفة بر جماعت من بنی
اسرائیل اولاد یعقوب دین وکفرت کافر بولدی طائفة بر جماعت وردی محی السنة عن ابن عباس انه لما رفع
عیسی علیه السلام تفرق قومه ثلاث فرق قالوا کان الله فارتفع وفرقة قالوا کان ابن الله فرفعه الله الیه وفرقة قالوا

کان

کان عبدالله ورسوله فرفعه الیه وهم المؤمنون فاقتتلوا وظهرت الفرقتان الکافرتان علی المؤمنین حتی بعث الله
محمدًا فظهرت المؤمنة علی الکافر فذلک قوله فایدنا الذین امنوا بس کوچ ونصرت بیردی ایمان کلتورکان
طائفه کا علی عدوهم آنلارنینک دوشمنلاری ضررینه وقال بعضهم ایدیهم بغلبة الحجة فاصبحوا ظاهرین بس اوردلر
اول مؤمنلار غالب کا بسم الله الرحمن الرحیم یسبح لله تنزیه قیلور الله تعالی نی
نقصان ومشابهت مخلوقدین ما فی السموات کوکداکیلار وما فی الارض یرده کیلار بعض قال وبعض حال تلی
برله الملک ملک تام صاحبی وهر شیء دین من جمیع الوجوه مستغنی وهر شیء جمیع وجوه آنکا محتاج وآننک
قضاسینه مسخر القدوس خلایق غه مشابهت دین وسمات نقصاندین پاک ومنزه العزیز نظیری ونقصاندین
وجمیع اشیاغه من جمیع الوجوه غالب واوهام وعقول برله آننک وصفین ادراک واحاطه متعذر
الحکیم اشیانی بلوب قیلغوچی وهر نه ایلاسه حکم ایتکوچی هو الذی بعث اول الله دور یباردی فی الامیین یازه بلمای
واوقی بلمای تورغان جماعت آراسینده رسولا منهم اوزلارینینک یازه بیلمای اوقی بیلمای تورغان لاری
نسلندین بولغان رسولنی یتلوا علیهم اوقور اول رسول آنلارغه آیاته الله نینک آیاتلارینی مع
کونه امیًا لم یعهد منه قراءة ویزکیهم وپاک قیلادور اول رسول آنلارنی خبیث اعتقادلاردین وبوزوق
عمللاردین ویعلمهم الکتاب واوکراتادور اول رسول آنلارغه قرآننی والحکمة شریعت برله عمل قیلمقنی وان
کانوا من قبل لفی ضلال مبین والبته شکسیز بولدیلار آنلار رسول کلماسدان آلدین آچیق ضلالتده
واخرین منهم واول آیی لاردین باشقالارغه یباردی اول رسولنی لم یلحقوا بهم اول ایکنجیلار آنلارغه
حاضر لاحق بولمغانلار آنلاردین صونک بولغوچیلار دور زمانده یا فضیلتده وهو العزیز الحکیم
واول الله عزیز وحکیم دور ذلک بو اسلامغه هدایت تاباماق فضل الله الله نینک فضلی دور یؤتیه بیرور اول

فضلی من یشاء هرکم کا تلاب والله ذو الفضل العظیم والله تعالی فضل عظیم ایه سی دور مثل الذین
شول کشیلارنک عجب و غرایب حاللاری حملوا التوریة تکلیف ایتدی آنلار توریة برله عمل قیلمق غه ثم لم یحملوها
هاو موندین صوکره عمل قیلمدی آنلار توریت برله اوزلارینک احبار ورهبانلاری نک اختراع قیلغان
حکملاری برله تدین قیلدیلار و احکام توریت کا ملاحظه یوردیلار کمثل الحمار ایشک نک حالی کبک دور
یحمل یوکلار اول ایشاک اسفارا کتب عظام معلومیه یعنی ان الحمار یحملها ولا یدری ما فیها ولا ینتفع بها و کذ
لک الیهود یقرأون التوریة ولا ینتفعون بها و هذا مثل بنی اسرائیل و سننهم ولتتبعن هذه الامة سنن
من قبلهم ولتحملن القرآن ولتقرؤن ولتقولن لا نعرف ما فیه ولا نقدر علی فهم وانما نتبع العلماء الذین مضوا
من قبلنا واذا قبض الله العلم بقبض العلماء بالکتاب والسنة لتتخذن الناس رؤسا جهالا وتزعمهم علما
وهم عند العلماء جهلاء فضللن ویضللن ولیضربن فیهم المثل الذی ضربه الله فی اهل التوریة واذا قیل لهم
اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا علیه اباءنا بئس مثل القوم الذین لی یمان بولدی اول قوم نینک
حالی کذبوا بایات الله تکذیب قیلدیلار آنلار الله نینک آیاتینی والله لا یهدی والله تعالی کوندرمس القوم
الظالمین ظالم قومنی یا ایها الذین هادوا ایت ای محمد ای اول کشیلارکم یهودی لار ان زعمتم اکر کمان
ایتسانکز سز انکم اولیاء الله شکر الله نینک دوستی دیب فتمنوا الموت بس دعا قیلونکز اولم
تیلانکز اوملک برله ان کنتم صادقین اکر راست کوی لار بولسانکز الله دوستی مزدیکان دعویکزده
ولا یتمنونه دعا قیلماسلار اولوم برله اولارینه ابدا امنکو ابما قدمت ایدیهم اوزی نینک الکاری
اوزدورغان کفر لاری و معاصی لاری سببلی والله علیم بالظالمین والله تعالی ظالم لارنی بلکوچی دور
قل ایت ای محمد ان الموت تفرون منه شکر آندین قاچاتورغان اولوم فانه البته اول اولوم ملاقیکم

ع رضی الله عنه قال عکرمة اعلاها ای زکوة المفروضة وادناها عاریة المتاع وقال ابن مسعود الماعون
الفاس والقدر والدلو واشباه ذلک بسم الله الرحمن الرحیم انا اعطیناک الکوثر شکسز بز
بیردوک سز کا خیر کثیرنی اخرج فی السنة بروایة انس قال قال رسول الله عم ما الکوثر قلنا الله ورسوله
اعلم قال انه نهر وعدنیه ربی علیه خیر کثیر یرد علیه امتی یوم القیمة آنیته عدد النجوم فیختلج العبد منهم فاقول
رب انه منی فیقول ما تدری ما احدث بعدک وقال الحسن هو القرآن العظیم فصل لربک بس نماز اوقوغیل
خالصا لله وانحر ودخی نحر ایت دوالارنی قربان اوچون ان شانئک هو الابتر شکسز سنکا بغض کیلکوچی اول
دور احمق قالوا نزلت فی عاص ابن وائل التقی هو ورسول الله صلی الله علیه وسلم عند باب بنی سهم وتحدثا وانا سید
من صنادید قریش جلوس فی المسجد فلما دخل العاص قالوا من الذی عدت تحدث معه قال ذاکر الابتر
وقیل کان العاص اذا ذکر رسول الله قال دعوه فانه رجل ابتر فاذا هلک انقطع ذکره
بسم الله الرحمن الرحیم قل یا ایها الکافرون ایت ای محمد کافر بولغان کشیلارکه قالوا نزلت فی رهط من صنادید
قالوا یا محمد هلم فاتبع دیننا ونتبع دینک تعبد آلهتنا سنة ونعبد الهک سنة فان الذی جئت به
خیر کنا قد شرکناک فیه فقال معاذ الله ان اشرک به غیره قالوا فاستلم بعض آلهتنا نصدقک ونعبد
الهک فقال حتی ما یاتی من عند ربی فانزل الله عز وجل هذه السورة فغدا رسول الله المسجد الحرام
وفیه الملاء من قریش فقام علی رؤسهم ثم قرأ علیهم فایسوا منه وآذوه واصحابه لا اعبد ما تعبدون عبادت
قیلماسمن سز نینک معبودنکزکا ولا انتم عابدون ما اعبد وهم سز عبادت قیلغوچی ایماس سز منم
معبودم کا حاضرده ولا انا عابد ما عبدتم وایماس من عبادت قیلغوچی هیچ زمانده سز نینک
معبودنکزغه ولا انتم عابدون ما اعبد وایماس سز هیچ عبادت قیلغوچی منم معبودم کا وهذا اخطاب

لمن سبق في علم الله انهم لا يؤمنون لكم دينكم سز كا سزونك دينكز وكا دين ومنكا منم دينيم

بسم الله الرحمن الرحيم اذا جاء نصر الله كيلكان وقتده الله نك نصرتي وسن اعدا انكا غالب قيلماق
مكه ني وفتح مكه نك قصه سي بو دور كم رسول الله حديبيه ده قريش برله صلح ايتديلار اول يلغاچه تركي مقا
تله برله دهر ايكي طرف بر بريندين امين شرطه برله بنى بكر قريش عقدنده بولدى وخزاعه رسول الله
عقدنده بنى بكر برله خزاعه نك آراسينده عداوة قديم بار ايردى بنى بكر دان نوفل ابن معاويه خزاعه برله
محاربه قيلدى قريشدين صفوان ابن اميه وعكرمه ابن ابي جهل وسهيل ابن عمرو بو قوللار ى داتباع لارى
برله بنى بكر كا سلاح برله بلى اعانت قيلدى عمرو بن سالم خزاعى مدينه كا رسول الله غه بو خبرني سيلدى رسول
الله صلى الله عليه وسلم قد نصرت يا عمرو ابن سالم وموندين صونكره بديل ابن ورقا خزاعى بنى خزاعه دان بر جماعت
برله مدينه كا كيلوب رسول الله غه بو خبرني سيلديلار وقايتب عقد قيلدى رسول الله ايتدى كانكم با ابى سفيان
قد جاءكم ليشدد العقد ويزيد في المدة بديل ابى سفيان غه عسفان ده يكان بردا وجرادى قريش آنى تأكيد عقد او
چون وزياده مدت او چون مدينه كا يباركان لار ايردى ابو سفيان ايتدى من اين اقبلت يا بديل بديل
ايتدى سرت في خزاعة في بطن هذا الوادى ابو سفيان مدينه كا كلدى اوز ى نك قيزى ام حبيبه كا كردى
ورسول الله نك فراشنه اولتورمق لى قصد ايتدى قيزى آنى منع ايتدى ابو سفيان ايتدى منع تونساكيدن
توشقانور سين يا ايتونساگن منداق قزغانور موسين ام حبيبه ايتدى رضى الله عنه بل هو فراش رسول الله و
انت رجل مشرك فلا احب ان تجلس على فراش رسول الله ابو سفيان ايتدى لقد اصابك يا بنية بعدى شر دا اندين
صونكره رسول الله كا كلوب سوز باشلادى رسول الله آنكا نقض اهل مكه العهد ديمكدان آرتوق جواب
بيرمدى وابو بكر صديق كا باردى وايتدى كلم لى محمد ابو بكر ايتدى ما انا بفاعل عمر ابن خطاب كه

باردى عمر ايتدى انا اشفع لكم رسول الله فوالله لو لم اجد احد الا الذرية بجاهدتكم واندين صونكره على ابن ابي
طالب كا باردى وعنده فاطمة وحسن ابن غلام يدب ايتدى يا على انك اوصل القوم رحما واقربهم منى
قرابة وقد جئت في حاجة فلا ارجعن كما جئت خايبا اشفع لنا الى محمد على ايتدى ويحك يا ابا سفيان لقد عزم
رسول الله على امر ما نستطيع ان نكلمه فيه فالتفت الى فاطمة فقال يا بنت محمد هل لك ان تأمرى بنيك هذا
فيجير بين الناس فيكون سيد العرب الى الدهر فاطمة ايتدى رضى الله عنها ما بلغ بنى ان يجير بين الناس
وما يجير على رسول الله احد ابو سفيان ايتدى يا ابا الحسن انى ارى الامور قد اشتدت فانصحني على ايتدى
والله ما اعلم شيئا يغنى عنك ولكنك سيد بنى كنانة فقم فاجر بين الناس ثم الحق بارضك ابو سفيان ايتدى
او ترى ذلك مغنيا عنى شيئا على ايتدى والله ما اظنه ولكن لا اجد غير ذلك پس ابو سفيان مسجد كا باردى وايتدى
ايها الناس انى قد اجرت بين الناس وتويه سنه منيدى كتدى مكه كا باردى قريش ايتدى ما ورا ك
ابو سفيان ايتدى جئت محمدا فكلمته والله ما رد على شيئا ثم جئت ابن ابى قحافة فلم اجد عنده خيرا ثم جئت ابن
الخطاب فوجدته اعدى القوم ثم اتيت على ابن ابى طالب فوجدته الين القوم وقد اشار على بشئ صنعته فوالله
ما ادرى هل يغنى شيئا ام لا آنلار ايتديلار وما ذى الذى امرك ابو سفيان ايتدى امرنى ان اجير بين
الناس ففعلت آنلار ايتديلار رضى الله بحاث ذلك محمد ابو سفيان ايتدى يوق آنلار ايتديلار والله ان
زاد على ان لعب بك فما يغنى عنا ما قلت ابو سفيان ايتدى والله ما وجدت غير ذلك پس رسول الله صلى الله
عليه السلام نك هجرت نك سيكز ونچى يلى ايردى رمضان نك اونونچى كونى بنى غفار دان كشته نى
مدينه كا خليفه قيلوب مكه كا متوجه بولدى اون منك مسلم برله مر الظهران غه كيلدى مهاجر وانصار

داڭ بیچ کم متخلف بولمدی قریشڭ کانجر پوشیده بولدی رسول الله داڭ بیچ خبر ایتو شمده ابوسفیان
وحکیم ابن حزام وبدیل ابن ورقاء تجسس اخبار اوچون چقدیلار ابن عبد المطلب اوز تقنده اندیشه
قیلدی واتیدی واصباح قریش والله لئن دخلها رسول الله عنوة انها لهلاک قریش الی آخر الدهر
بس رسول الله نڭ بغله سنی بندی قارشو تو یلارکا چقدی بتا یلکه اوتوڭی یا که بر غیری اشنی
برله مکه کی باروچی تابقای من وخبر بیرکای من تا که کلوب طلب امان قیلسونلار عنوة کرماسدن اول
دیب عباس ایتور بیرکا تیدیم بر کا فانتشدیم سوز سویلار قولاق سالدیم والله ما رأیت
کاللیلة قط نیرانا بدیل قارشو ایتور حزان هوازنه دور خشمها الحرب عباس عرفت صوت
سفیان فقلت یا حنظلة فعرف صوتی فقال ابوالفضل فقلت نعم فقال مالک فداک ابی وامی فقلت
ویحک یا ابا سفیان هذا والله رسول الله قد جاء بما لا قبل لکم به بعشرة آلاف من المسلمین ابو
سفیان ایتدی حیله نی دور عباس ایتدی والله لئن ظفر بک لیضربن عنقک بس عباس ابوسفیان
نی آرتینه منکوروب طلب امان اوچون رسول الله قاتینه آلیب کلدی وایکی یولداشی قایتوب
کتدیلار عمر ابن خطاب ابوسفیان نی کوردی وایتدی عدو الله الحمد لله الذی امکننی بغیر عهد
ولا عقد بس رسول الله قاتینه کلدی واتیدی یا رسول الله هذا ابوسفیان عدو الله فقد امکن
الله منه بغیر عهد ولا عقد فدعنی اضرب عنقه عباس ایتدی یا رسول انی قد اجرته عباس ایتور
فلما اکثر فیه عمر قلت مهلا یا عمر عباس فوالله لا تصنع هذا الا انه رجل من بنی عبد مناف ولو کان
بنی عدی ابن کعب ما قلت هذا قال مهلا یا عباس فوالله لاسلامک یوم اسلمت کان احب
علی من اسلام الخطاب لو اسلم وذلک لانی اعلم ان اسلامک کان احب الی رسول الله من اسلام

الخطاب

الخطاب لو اسلم فقال رسول الله اذهب به یا عباس الی رحلک فاذا اصبحت فأتنی به د
عباس ایتور اول کیچ آلیب کلوب حجرم اوزره قوندم صباح قیلدیم ایرته برله رسول الله
قاتینه آلوب باردیم رسول الله آنی کورکاچ ایتدی ویحک یا ابا سفیان الم یأن ان تعلم ان لا
اله الا الله قال بابی انت وامی ما احلمک واکرمک واوصلک والله لقد ظننت ان لو کان مع الله غیره
لقد اغنی شیئا بعد قال ویحک یا ابا سفیان الم یأن لک ان تعلم انی رسول الله قال بابی انت و
امی ما احلمک واکرمک واوصلک اما هذه فان فی النفس حتی الآن منها شیئا قال العباس
قلت ویحک اسلم واشهد ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله قبل ان تضرب عنقک قال
فشهد بشهادة الحق واسلم قال العباس قلت یا رسول الله ان ابا سفیان رجل یحب هذا
الفخر فاجعل له شیئا قال نعم من دخل دار ابا سفیان فهو آمن ومن اغلق علیه بابه فهو آمن من
ومن دخل المسجد فهو آمن بس ابوسفیان مکه بارمقا چی بولدی ایتدی عباس
آتی وادی منڭ ایتیا کیندرلی توبورتوتیده صاقلا غیل قارشو سیندن جنود الله او
تسون وهم آنی کورسون برله کور رسول عباس ایتور ابوسفیان نی آلدیم و رسول
الله بیوردوغی یرده صاقلادیم هر قبیله اوزری منڭ رایه سی برله اوتا د
بر قبیله نی صورادی بو کم دور من ایتدیم سلیم دور مالی ولسلیم آندین صونکره
صورادی مزینه دور ایتدی مالی ولمزینة لا تمر قبیلة الا سألنی عنها فاذا اخبرته
یقول مالی ولبنی فلان رسول الله رایه سی ظاهر بولدی فیه المهاجرون والانصا

لا تری منهم الا احد واحد قال سبحان الله من هؤلاء یا عباس قلت هذا رسول الله
فی المهاجرین والانصار مالا حد بهؤلاء من قبل ولا طاقة قال والله یا ابا الفضل لقد
اصبح ملک ابن اخیک عظیما فقلت ویحک انها النبوة قال نعم اذا پس ایدیم یا ر العدن
نومنکا نبوشی دانلار عند ... اشتغول ملکه نک متوجه بولدی مسجدکا بارد
اعلی صوته بیرله ... یا معشر قریش ... محمد جاء ... بما لا قبل لکم به قالوا ... قال
من دخل ... ابی سفیان ... امن قالوا ... وما یغنی ... دار ... قال ... دخل مسجد
... علیه بابه ... امن ... لار ... الله الیر
مسجدکا ... حکیم ابن حزام بدیل ابن ورقا ... رسول الله ... الظهر ... دکلکو
مسلمان بولدی لار ... قیلدی ... رسول الله ... شرط ایتدی
مندان اول یار ... قریش ... اسلام ... دعوت قیلور ... رسول الله ... برنا
مهاجرین وانصار ... امیر قیلدی ... رایه ... بیردی ... ایتدی ... مکه یا روا به
نکسیر کاتک ... یارغانغاهه ... فاطمه و خالد ابن ولید نی خزاعه
وبنی سلیم ننک مسلم لارینه امیر قیلدی و اسفل مکه دان ... کیل ایتدی
قریش ... اسفل مکه کا ... ایردی ... اکرم
ابوجهل و سهیل ابن عمرو مقاتل ... خلایق نی جمع ایدوب ... حاضر بیردی
... مکه ننک ... جماعت برله ... قیلدی ... ایوردی فقال سعد

کوالیک برکوهی ... اول کوم ... قال ... اخوه التشدید
البته قیتیده ... نجیل ... افلا یعلم ایا ... اولی ... بعثر فی القبور ... اغالغه
و قبره قبرداکی ... حصل ما فی الصدور ... ظاهر قیلغانیده کوکرا کده کی اخلاق
واعتقاد لار ان ربهم بهم یومئذ ... ننک ربی ... قیلغان عمل لاریندین
یومئذ لخبیر اول کون البته خبردار ... احوال ... لاریقا جزا بیرور
بسم الله الرحمن الرحیم القارعة کونکل لارنی هول و فزع برله قاقغوچی کون یعنی قیامت
کونی ما القارعة ... کوبیدور اول قارعة وما ادراک ما القارعة ... ادراک قیلدی
دولستی قارعة نه ایرکانینی یعنی انوک شدتلی و هولنی ادراک قیلماس یوم اول کون
یکون الناس بولور آدم لار کالفراش المبثوث ... هیکر تکابو قال الفراء ... للناس
البعث ... المخلوق یموج بعضهم فی بعض ویرکب بعضهم بعضا من الهول وتکون الجبال
وبولور طاغلار کالعهن المنفوش توکلکان یونکی ... تقلح موازینه اما
براوننک حسناتی راجح بولسه ... فهو فی عیشة راضیة اول ... مرضی عیش اوزره
دور واما من خفت موازینه واکر براوننک ... بولسه یعنی سیئاتی حسناتینه
راجح کیلسه فامه هاویة پس انوک مسکنی هاویه دور یعنی جهنم دور وما ادریک ما
هیه ... بیلدوردی سنکا اول هاویه نه ایرکانینی قال محی السنة والاصل ما هی الهاء فیه للاستراحة
والوقوف نار حامیة ... اوتدور بسم الله الرحمن الرحیم الهیکم التکاثر ... بولکی
وغافل قیلدی سیزنی ... والد ... عذابدین ... اعمال ...

التکاثر مال نی کوب ایتماک برله تفاخر و مکاثره برله تباهی قلدنکز حتی زرتم المقابر حتی قبرلرکا بارغانکز
غاچه یعنی اولوب کومولکانکاچه کلا کیراکماس بو ایشنی قیلماک بو ایشنی سوف تعلمون
تیزکم بلورسز تکاثر و تفاخرننک عاقبتنی اولکاچ ثم کلا سوف تعلمون موندین صونک ایشتو
تکز بو ایشنی کیراکماس ور ایو تکزنک خطا ایکانن تیزکم بلورسیز عواقب امور معاین
و مشاهد بولغانده کلا تحقیقا لو تعلمون علم الیقین اکر بلسانکز ایردی یقین بلو برله البته بو تکاثر
اموال و تفاخر بالکثرة والثروة دین تیلوب توصیفا و تکنه دال خارج خیرات و معارج دین حاصل
قیلور ایردو نکز لترون الجحیم البته کورورسز جحیم نی بیر اقداره ثم لترونها عین الیقین و موندین
صونک کورورسز آنی چین کورمک برله اعیانا و مشاهدة ثم لتسئلن موندین صونک البته سوال
سز دال یومئذ عن النعیم بو کون نعم دال قال البیضاوی الذی الهکم والخطاب مخصوص
لکل من الهاه دنیاده عن دینه و قال قتاده ان الله یسئل کل ذی نعمة عما انعم علیه

بسم الله الرحمن الرحیم والعصر قسم زمان و دهر برله قیل معناه ورب العصر و کذا لک
فی امثاله و قال اقسم بصلوة العصر وهی صلوة الوسطی ان الانسان لفی خسر تحقیق انسان
البته خسراندادور عمرنی بیهوده اوزدورمق برله والخسران ذهاب رأس المال
الا الذین امنوا مکر ایمان کیلتورکان لار و عملوا الصالحات و ایزکو عمل قیلغان لار و تواصوا
بالحق و اتباع قرآن برله بر برنی بیوروشقانلار ــ هذا قول الحسن و قتاده و قال
مقاتل بالایمان والتوحید و تواصوا بالصبر و اداء فرض و اجتناب مناهی برله بر برنی
بیوروشقانلار بسم الله الرحمن الرحیم ویل هلاکلیک لکل همزة نمام و مغتاب کا

لمزه

لمزة کشینی کا طعنه ایدوب آبرویی نی توکوچی لار کا الذی جمع مالا شول ذات غمام و مغتاب و طاعن
کم جمیع مالنی وعدده و صاقلدی اول مالنی کیلاجک اوچون و حقوق مالنی اخراج قیلمدی یحسب ان ماله اخلده
کمان ایتار آنی مالی منکو قالدورور دنیاده دیب کلا خطا بو کومان و هوایتلور لینبذن فی الحطمة بلدور
سنکا حطمه ننک حقیقتی نار الله الله ننک اوتی دور اول حطمه الموقدة یاندورولغان التی تطلع علی الافئدة
شول ذات اوت کم ییتوشور کونکل لار کا انها علیهم مؤصدة اول اوت آنلار غه موصده ایشکلاری باغلانوب
محکم ایتولکان دور فی عمد ممددة اوزون عمودلار داقیل فی عمد ممددة علی ابواب جهنم سدت علیهم بها الابواب
و قال قتاده بلغنا انها عمد یعذبون بها فی النار بسم الله الرحمن الرحیم الم تر الم کورماس مو سن
کیف فعل ربک نی قیلدی سنونک ربینک باصحاب الفیل فیل کا نجاشی حبشه ننک پادشاهی ابرهه ابن الصباح
ابو یکسوم دیکان کشی نی بلاد قیلدی و ابرهه صنعاده بر کنیسه بنا قیلدی و آنونک اسمنی قلیس قویدی
پادشاه نجاشی کا یازدی من سنکا بر ایغو بنا قیلدیم موندان اول هیچ پادشاه فه موننک مثلی بنا قیلمدی
حجاج عربنی اول اوی ننک طوافینه قوشار من و طواف کعبه دان منع ایتارمن و بو خبرنی ابن مالک ابن
نضر ابن کنانه دان بر کشی اشتدی صنعاغه باروب کنیسه ننک ایچینه کیروب طهارت سندی دوکنسه ننک
محرابلارینی نجاست برله ملطخ قیلدی ابرهه بو خبرنی اشتکاچ آنلار ایتدیلار البته باررمن و کعبه نی
خراب قیلورمن دیب نجاشی ننک بر فیلی بار ایردی اولوغلقده و قوتلکده آننک مثلی کورولمش ایدی نجاشی دان
فیلنی صورادی بیرمادی و مقاتله نی اوزلارینه لازم بلوب ابادونوردیکان بر عرب ملوک یمندان ابرهه برله
مقاتله قیلدی ابرهه آنلارغه غالب بولوب ذو نفرنی دوتدی اوزی برله همراه آلوب کلدی بلاد خثعم غه
یتیبن کملکاچ نفیل ابن حبیب ملتمع خثعم نی و حثعم کا مخالطه قبائل عربنی جمع ایتوب ابرهه برله مقاتله

الدی کعبه قصدی برله مکه کا متوجه بولدی عرب بو خبرنی اشتدی لاجل

قیلدی ابرهه مونلارغه غالب بولدی فیلنی توتدیلار اوزی بزله همراه آلدی طایف کا تیکاچ بنی ثقیف
تقیوم ابو کال دیکان بیرونی یول باشچی قیلوب قوشدیلار ابرهه مکه یاننده مغمس دیکان موضع
کا نازل بولدی ابو رغال وهو الذی یرجم قبره ابرهه مکه نینک اتقانی قوددروب آلدی عبد المطلب
نینک ایکی یوز تیوه سی ایردی ابرهه آنی قوباد ملک کا تعاز قیلدی کا آنلار عبد المطلب نی ملک قاشینه یعنی ابرهه
کا ایلتدیلار وایتدیلار هذا سید قریش وصاحب عیر مکه الذی یطعم الناس فی السهل والوحوش فی رؤس
الجبال یشاء ذن علیک وقد جاء یدیر ناصب لک ولا خالف علیک ابرهه اذن بیردی عبد المطلب خوش صورت
نقاکشی ایردی ابرهه انی تعظیم قیلدی ترجمانی نه قوشدی صوراغیل نه حاجت برله کیلکان عبد المطلب ایتدی
بوزتویام توتقان نی سوراغیل ابرهه ایتدی عجب سنی کوردکاچ من صوقلانغان ایردم سوزنکنی
اشتکاچ کونکلوم قایتدی عبد المطلب ایتدی نه سبب دین ابرهه ایتدی بیت یعنی بیت هو دینک ودین آبائک
وهو شرفکم وعصمتکم لاهوم لم تکلمنی فیه وتکلمنی فی مائتی بعیر اخذتها عبد المطلب ایتدی انا رب هذا الابل ولهذا البیت
رب سیمنعه قال ما کان لیمتنع منی قال فانت وذاک توپه لارنی قایتاروب بیردی عبد المطلب قریش کا قوشلدی
طاغلارغه چوقلرغه تارالنکز بولشکر دن ضرر تیکوشماسون واوزی حلقه دیا یوشتوب الله غه تضرع قیلدی
وانلار ایلادین طاغلارغه چقدی ابو مسعود ثقفی اوتیاقوبهیتقیم الفکر اولاره قارشی ایردی وکورنی صوقر
ایردی عبد المطلب ایدی یا ابا مسعود ما ذا عندک هذا یوم لا یستغنی فیه عن رأیک فقال یا مسعود اصعد بنا
الی حراء فصعد الجبل فقال ابو مسعود اعمد الی مائة من الابل فاجعلها لله وقلدها نعلا هذا ابعض هؤلاء السؤ ان
تیم فنا علیها ففعل ذلک عبد المطلب فعمد القوم الی تلک الابل فقال ابو مسعود ان لهذا البیت لربا یمنعه
وقد نزل تبع صحن هذا البیت فمنعه الله وابتلاه واظلم علیه ثلثة ایام فلما رای ذلک کساه القباط

البیض

البیض وعظمه ونحر له جزورا ابرهه دخول مکه کا متوجه بولدی وفیلنی آلدلا صالدی فیل چوکدی
هرچند چیلا قیلدیلار توردی یمن کا متوجه قیلدی یورغالدب بار ابانلاردی شام و شرق طرفینه
متوجه قیلدیلار یورغالادی بات حرم که متوجه قیلدیلار چوکدی فیل یوروب طاقوغه حقدی دریادین
نینک امری برله قوشلار چقدی هر قوشده اوچ بورچاق کی طاشلار بار بورنده وایکی آیاغنده عبد المطلب
ابو مسعود کا ایتدی اری طیرا بیضا نشأت من شاطی البحر قال هل تعرفها فقال والله اعرفها ماهی نجدیة
ولا تهامیة ولا عربیة ولا شامیة قال ما قدرها قال اشباه الیعاسیب فی منقارها حصی الحذف قد اقبلت
کاللیل یکسع بعضها بعضا امام کل رفعة طیر تقودها احمر المنقار اسود الرأس طویل العنق فجاءت حتی
اذا حاذت معسکر القوم فارسلت الطیر ما فی مناقیرها علی من تحتها فلم تصب تلک الحجارة احدا الا هلک ولیس کل القوم
اصابت وخرجوا هاربین لا یهتدون الی الطریق یتسألون عن نفیل ونفیل ینظر الیهم من بعض تلک الجبال وخرج
القوم وما حوال وبعث الله الی ابرهة داء فی جسده فجعلت تساقط انامله فانتهی الی صنعاء وهو مثل فرخ
الطیر وما مات حتی انصدع صدره عن قلبه ثم هلک ولما انصرفت الطیر راجعة من حیث جاءت نزل ابو
مسعود وعبد المطلب فلما دنوا من معسکر القوم اذا هم خامدون فعمد عبد المطلب فاخذ فاسا من فؤسهم
فحفر حتی اعمق فی الارض فملأه من الذهب الاحمر والجوهر وحفر لصاحبه فملأه وجلس کل واحد منهما علی حفرته
فنادی عبد المطلب فی الناس فرجعوا واصابوا من مال القوم واختلفوا فی تاریخ عام الفیل فقال مقاتل
کان مولد النبی علیه السلام بأربعین وقال الکلبی بثلاث وعشرین سنة والاکثرون علی انه کان فی العام الذی ولد رسول
الله صلی الله علیه وسلم الم یجعل ایا قیلمادوق آنلارنینک تخریب کعبه اوچون سعی لارنی فی تضلیل بطلان و
وارسل علیهم طیرا ادیبا اردی آنلار اوستینه ابابیل قوشلار طوایف متفرقه فوج فوج ترمیهم آثار اول قوشلار

آنلارنی بجارهٔ من سجیل قویلغان طاش برله فجعلهم کعصف مأکول پس قیلدی آنلارنی آشالغان وتابتا
لغان ایکن کبک بسم الله الرحمن الرحیم لایلاف قریش تعجلانکز قریش برله الغنیکا قال
الکسائی والاخفش هی لام التعجب لقول العجبوا لایلاف قریش رحلة الشتاء والصیف وترکهم عبادت
هذا البیت والعرب التعفا بالام ولیلاف التعجب من اظهار الفعل رحلة الشتاء والصیف آنلارنینک قیش
هم جای سفرلری الغنیلرینه قالوا وکانت لهم رحلتان فی کل عام للتجارة احدیهما فی الشتاء الی الیمن والاخری
فی الصیف الی الشام وکان الحرم وادیا جدبا ذی زرع فیه وکانت قریش لتجارتهم ورحلتهم فلیعبدوا رب هذا
البیت الذی قیلسونلار ربوادی تنک یعنی کعبه تنک ربینه نشونداق رب در الذی اطعمهم طعام برله طویدوردی
من جوع اهلقدان وآمنهم من خوف وامین قیلدی آنلارنی قورقدان حرم اهلنده قیلوب
بسم الله الرحمن الرحیم ارأیت الذی یکذب بالدین کوردونکمو اول کشی نی کم تکذیب قیلور حساب
وجزانی قال ومقاتل نزلت فی عاص بن وائل وقال ابن کیسان فی ولید ابن مغیرة فذلک الذی یدع الیتیم
بو در اول کشی کم قاقار یتیم نی وظلم ایتار آنونک حقینه ولا یحض رغبتلاندورماس اوزینی وهم
غیرنی فی طعام المسکین مسکین نی طعام بیردورکا فویل پس هلاک لک دور للمصلین الذین نشونداق
نماز اوقوغوچیلار غه هم عن صلوتهم ساهون آنلار نمازلاریندین غافل لار دور اخرج فی السنة بالاسناد رسول
رسول الله صلی الله علیه وسلم عن الذین هم عن صلوتهم ساهون قالوا اضاعة الوقت قال قتادة ساه عنها لا
یبالی صلی اولم یصل وقال الحسن هو الذی ان صلاها رای وان فاتت لم یندم وقال ابو العالیه لا یصلونها
لوقتها ولا یتمون رکوعها وسجودها الذین هم یراؤن نشونداق کشیلارکم ریا برله قیلورلار ویمنعون
الماعون منع ایتارلار آز نرسه نی بیرماسلار قال ابن عمر والحسن هو الزکوة وهو المروی عن علی رضی الله

[illegible]

سزکا اوچراغوچی دور ثم تردون اولکانلارین صونک قایتارلورسز الی عالم الغیب والشهادة غیب
وشهادتنی بلکوچی الله تنک حکمینه فینبئکم بس خبر بیرور سزکا بما کنتم تعملون عمل قیلغان اوشنکز
یعنی اعمالنکزنی کا جزا بیرور جنت برله یا ایها الذین آمنوا ای مؤمنلار اذا نودی للصلوة اکر ندا قیلنسه
یعنی اذان ایتولسه نمازجمعه اوچون من یوم الجمعة جمعه کونده فاسعوا پس رغبت برله بارونکز
الی ذکر الله الله تنک ذکریکه یعنی جمعه نمازینه جمعه نمازی فرضدور موضع فرضیته علما اختلاف قیلدیلار
عبیدالله ابن عبدالله ابن عمرو عمر ابن عبد العزیز ایتورلار بیرده قورقوچ کشی بولسه نمازده فرضلر

ربه الکریم
انه من الامام الشاکی لرحمة
غازی محمد الکماوی الوالی ولایة داغستان
الی جمیع قری وبلدان من وراء ماء قوبان حتی الی قلعة
[illegible] وخاصة الی امرائهم وعلمائهم ورؤسائهم السلام علیکم ورحمة الله
وبرکاته وحفظکم الله تعالی من فتن الدارین امین یا الله
وبعد فالمأمور منه الیکم من کتبة المزبور الی جنابکم العالیة ان تجاهدوا مع الکفرة لاعلاء کلمة الله تعالی
وان تجتهدوا فی ابقاء [illegible] مع الروسیة الملعونة فی کل یوم ولیلة لقوله تعالی وجاهدوا فی سبیل الله
باموالکم وانفسکم فان سمعنا وصححنا قد توجه الی طرفکم قبل دخول الشتاء واو بعد خروج الشتاء [illegible]
فان وصولی عن امیر بلدین الحقیقین صادق حتی الوقت وان لا تصالحوا مع الکفار ولا توادوهم وان ترکتم الجهاد
وتصالحوا معهم لا یقاتل معکم للکفار بعد وصولی الیکم وانا اصل الیکم عن قریب بجند کثیر لا قبل لهم بهم
بقطع الرؤس واخذ الاموال واخراب القری [illegible] اما فعلت [illegible] صلحوا معهم لان الجهاد معهم فرض
بهذا الزمان فرض عین علی کافة [illegible] الم تسمع ذلک [illegible]
وانقادوا فیه ثم المأمور الیکم ان تعرضوا [illegible] احکام الله تعالی فی امور الدین [illegible] الی الشریعة [illegible]
ولا تختلفوا فتخلفوا فاجتهدوا رحمکم الله باخذ الشریعة [illegible] ثم المأمور منی الی جمیع علمائهم
خاصة ان یأمروا الی اهالی قراهم [illegible] فان لم تقبلوا ذلک
النصیحة فعلیهم التهدید [illegible] ان لا یأخذوا
ذا النصیحة فعلیکم الخوف [illegible] اعراض العصاة
ولا التقصیر [illegible] اقوال [illegible] وادعیة
ترک اتباع امر الله تعالی [illegible]
النبی علیه السلام

الحنفی مفتی
ویجب الرجاء للله صفه
حکمی جزاء الکفر ابدا وجواز الغیبة
فیبقی رقیقا بعد الاسلام جاز الرجوع
ذکره فی الحدیث ان الکلالة
ذکره وذکره الدارقطنی
الضیافة وتجنیب البیت
الاسلام وغیره دار الحرب
ولا یتوطن دار الحرب
ففی الحدیث انا بری من
کل مسلم مقیم بین ظهرانی
المشرکین
قاله علیه السلام

قال بعض المحققین ان اهل القبائل والقریة ان صلوا وصاموا وحجوا واتوا فعلوا جمیع افعال الاسلام من الجمعة والجماعة وغیرهما الا انهم لم یقسموا اموال المیراث علی ما فرض الله ولم یعطوا الکل ذی حق حقه فهم کالکافر الاصلی فلا عصمة فی دمهم واموالهم کذا فی الکرمانی تاتارخان

بغه حمزه اغلو المثنی

بغه حاجی اوغلو ابراهیم

بغه بیکلم اغلو بدتی موسی

کدی معربی ارغلو ورزمک

محمد نرجی بل بغه حیفا اوغلو

قلعه بط قرشی کیلق

بغه صفدق

[illegible]

68

خزلر وعاقل لار بالغ لار وکوچی تورغان کشی لر اول یرده اقامت جمعه واجبدر شافعی واحمد واسحاق ابن راهویه مونلار قولینی اخذ ایتمشلر عبد الرحمن ابن کعب ابن مالکدن روایت ایدرلر اسعد ابن زراره اسلامده اول جمعه نی بنی بیاضه نینک خرا سنده قرق کشی برله اقامت قیلمش وقال هولاء لا تنعقد الجمعة باقل من اربعین رجلا علی هذه الصفة وشرط عمر ابن عبد العزیز علی عدد الاربعین ان یکون فیهم وال وقال علی رضی الله عنه لا جمعة الا فی مصر جامع وبه اخذ ابو حنیفة والاوزاعی وذروا البیع قویونکز صاتماق والمقنه ومعاملات دنیانی ذلکم بو جمعه کا سعی ایتمک خیر لکم سزنکا یخشی راق دردنیا معامله سی برله اشتغال دان ان کنتم تعلمون اگر اهل علم دن بولوب خیر وشرنی آیورسه نکز فاذا قضیت الصلوة پس اگر اداقیلنسه نماز فانتشروا فی الارض پس یوروینکز یرده حاجتلار دنکز اوچون وابتغوا من فضل الله طلب قیلونکز رزقنی الله نینک فضلندن لعلکم تفلحون الله نینک عذابندن قوتولمقنی امید ایدوب واذا راوا تجارة اگر کورسه لر تجارت نی او لهوا یا بر عبارتدن عاقل قیله تورغان انفضوا الیها کته لر اول تجارت ولهو صاری وترکوک قاما قویارلار سنی قایم منبرده قال ابن عباس اصاب اهل المدینة جوع وغلاء سعر فقدم دحیة ابن خلیفة الکلبی بتجارة من الشام والنبی صلی الله علیه وسلم یخطب یوم الجمعة فلما راوه قاموا الیه فلم یبق مع النبی علیه السلام الا رهط منهم ابو بکر وعمر ونزلت هذه الایة فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم والذی نفس محمد بیده لو تتابعتم حتی لم یبق منکم احد لسال لکم الوادی نارا قالوا المراد باللهو

ها

الطبل فانه ضرب بالطبل یؤذن الناس بقدم وقیل کانت العیر اذا قدمت المدینة استقبلو
بالطبل والتصفیق قل ایت ای محمد کا عند الله الله قاشیده گی جزاینگ ثواب خیر من
اللهو گیشی در لهودن ومن التجارة وهم صاتودن والله خیر الرازقین والله تعالی ازق
لارننگ خیری در پس الله غه توکل قیلونگز واندین طلب قیلونگز

بسم الله الرحمن الرحیم اذا جاءک المنافقون اگر کیلسه سنگا منافقلار قالوا
ایتورلار شهادت بیلامز انک لرسول الله شکسز سن البته الله نینگ رسولی سن والله
یعلم والله تعالی بیلادر انک لرسوله شکسز سن البته الله نینگ رسولی سن والله یشهد
الله تعالی شهادت بیرور ان المنافقین شکسز منافقلار لکاذبون البته یالغانچی لردر
اتخذوا ایمانهم اوتوتدی لار اول منافقلر ایمانهم اوزلاری نینگ یالغان آنطلرینی یا که یالغان بیرله
ایتکان کلمه شهادتلارینی جنة قالقان و پرده آنلارنی اولتورمکدین اسیر قیلمقدین
صاقلاغوچی فصدوا ایس منع ایتدیلار خلایق نی عن سبیل الله الله نینگ یولیدین یعنی
قرآن حکیم رسول الله قولی عمل قیلمقدان انهم شکسز آنلار ساء ما کانوا یعملون نی
یمان در آنلارننگ بو قیلغان ایش لاری ذلک بو یمان ایش لاری بانهم امنوا ظاهر
ایمان کلتورکانلاری اوچون ثم کفروا مونونگ صونگنده بر شبهه بیرله کافر بولغان لاری
اوچون فطبع علی قلوبهم پس بر کتلدی کفری آنلارننگ کونگل لارینه فهم لا یفقهون
پس آنلار بیلماس لار و فهم لمپس لار ایمان موجب حجه و برهان لاری واذا رایتهم اگر کور
سانگ سن آنلاری تعجبک اجسامهم یقارسنگ کونگلونگغه آنلارننگ جسم لاری

وصور

وصورتلاری وان یقولوا اگر سوز ایتسه لار تسمع لقولهم قولاق صالورسن آنلارننگ
سوزینه قال عبد الله بن عباس کان ابن ابی رجلا جسیما فصیحا ذلق اللسان فاذا قال
سمع النبی علیه السلام کلامه کانهم گویا که آنلار خشب مسندة بورانه کا سویکان صورتلار
حلم وعلم لری قلقدرنا یحسبون کل صیحة علیهم گمان ایتارلار طاوشنی اوزلارینه ضرر
دیب ای لا یسمعون صوتا بان نادی مناد فی العسکر ظنوا انهم یرادون بذلک وقیل
ذلک لکونهم علی وجل من ان ینزل الله فیهم امرا یهتک استارهم ویبیح دماءهم هم
العدو آنلار حق دوشمان فاحذرهم پس ساقلان آنلاردن قاتلهم الله لعنت ایتدی
آنلارغه الله تعالی انی یؤفکون قایان تابارلار آنلار حق نی تاشلاب واذا قیل لهم اگر
ایتولسه آنلارغه تعالوا کیلونگز یستغفر لکم استغفار قلسون پیغمبر ننگ اوچون
رسول الله الله ننگ رسولی لووا روسهم ایلاندره لار بوزلرین باشلارین استکبار
سبیلی ورایتهم کورارسن آنلارنی یصدون اعراض قیلورلار طلب استغفار دن وهم
مستکبرون وآنلار تکبر لیک قیلور سواء علیهم برابردر آنلارغه استغفرت لهم ام تستغفر
لهم استغفار قیل آنلارغه اوچون یا قیلمه لن یغفر الله لهم البته یارلقاماس الله تعالی آنلاردن
لا یهدی القوم الفاسقین شکسز الله تعالی کونده رماس اللهغه و رسول الله غه اطاعت وانقیاد
دن خارج قوم نی الذین یقولون آنلار دور ایتورلار لا تنفقوا علی من عند رسول الله
انفاق قیلمانگز رسول الله قاشنده بولغان کیشی لارگا حتی ینفضوا تا که تارالسون لار
محمد ابن اسحاق حکایت ایدر رسول الله غه یتوشدی بنی مصطلق سنگا بیرله محاربه گا

لارایدی

فصیحا ذلق

69

مجتمع بولدیلار وسنی قصد ایدوب مدینه کا کیلورلار رسول الله اصحابی برله آنلارغه قارشو یوردی
بنی مصطلق ننک صوداریندن بر صودا آنلارغه اوچراشدی لار بنی مصطلق منهزم بولدی
لار بالالارنی و خاتون لارنی و مال لارنی فیء ایتدی لار عمر ابن خطاب ننک برجدی بار ایردی
بنی غفاردن اسمی جهماه ابن سعد الغفاری ایردی بن عوف بن خزرج ننک خلیفی سنا ابن
وبر برله جهماه صو اوپستنده مزاحمه قیلدیلار بر بری برله صوغاشدی لار فصرخ سنا یا
معشر الانصار وصرخ الغفاری یا معشر المهاجرین فاعان الغفاری رجل من المهاجرین یقال
حفال وکان فقیرا عبد الله ابن ابی ابن سلول کا بو خبر یتشدی قهری کلدی اوزی ننک
قومندن بر جماعت آلدنده حاضر زید ابن ارحم یاش یکت ایردی وآنده حاضر ایردی ابن
ابی ایتدی افعلوها وقد نافرونا وکاثرونا فی بلادنا والله مثلنا ومثلهم الا کما قال القائل
سمن کلبک یاکلک اما والله لئن رجعنا الی المدینة لیخرج الاعز منها الاذل واعزدن مرادی
اوزی ایردی واذل دن مرادی رسول الله ایدی ومونده صونک قومینه متوجه بولدی
مینه ایتدی هذا فعلتم بانفسکم احللتموهم بلادکم وقاسمتموهم اموالکم اما والله لو امسکتم
عن جعال ودویه فضل الطعام لم یرکبوا رقابکم ولتمولوا الی غیر بلادکم فلا تنفقوا علیهم
حتی ینفضوا من حول محمد زید ابن ارقم ایتدی انت والله الذلیل القلیل المبغض فی قومک
ومحمد فی عز من الرحمن وموة المسلمین ابن ابی ایتدی قویغیل مونلار اویون سوزلار
در زید ابن ارقم بو خبری رسول غه یتوشدوردی عمر ابن خطاب آنده حاضر ایردی ایتدی
یا رسول الله دعنی اضرب عنقه رسول الله ایتدی فکیف یا عمر اذا تحدث الناس ان محمدا یقتل

اصحابه

اصحابه ولکن اذن بالرحیل وبو ساعت کوجمای تورعان ساعت ایردی بس کوچدی لار رسول
الله ابن ابی نی چاقردی وایتدی انت صاحب هذا الکلام الذی بلغنی ابن ابی ایتدی واندی
انزل علیک الکتاب ما قلت شیئا من ذلک وان زید الکاذب ابن ابی قومی ننک شریفی ایردی
اول مجلسده حاضر انصاری لار ایتدی لار یا رسول الله عسی ان یکون الغلام اوهم فی
حدیثه ولم یحفظه اقاله بس رسول الله ابن ابی ننک عذرنی قبول قیلدی انصاری لار
زیدنی ملامتا قیلدی لار وسوزنی یالغانغه نسبت قیلدی لار اسید ابن حضیر ایتدی یا رسول
الله لقد رحت ساعة منکرة ما کنت تروح فیها رسول الله ایتدی اما بلغک ما قال صاحبکم
عبد الله ابن ابی قال وما قال قال زعم انه ان رجع الی المدینة اخرج منها الاذل فقال اسید
فانت والله یا رسول الله تخرجه ان شئت والله هو الذلیل وانت العزیز عبد الله ابن ابی کا آتاسی ننک
خبری یتوشدی رسول الله ایتدی یا رسول الله من اشتدیم سز ابن ابی نی اولتر مکا قصد
ایتوب سز سز کا یتوشکان سوزلاری اوچون اکر اولتورسانکز منی بیورونکز باشنی سزکا
کیلتورالم فوالله لقد علمت الخزرج کما کان بها رجل البر بوالدیه من وانی اخشی ان تامر
به غیری فیقتله فلا تدعنی نفسی ان انظر الی قاتل عبد الله ابن ابی یمشی فی الناس فاقتل مؤمنا
بکافر فادخل النار فقال رسول الله بل نرفق به ونحسن صحبته ما بقی معنا موندین صوننک
سیر ایتدی لار حتی حجاز برینده نفقان دیکان صوغه توشدی لار کیجه سی قاتی چیقدی توبا ییل
لان بولدی رسول الله ننک ناقه سی یوغالدی فلایق ییل ننک قتیغ لغندین قورقدی لار
رسول الله ایتدی لا تخافوا فانها هبت لموت عظیم من عظماء الکفار توفی بالمدینة قبل من هو

قال وفاغه ابن زيد التابوت منافقلردن براو ايتدى كيف يزعم انه علم الغيب ولا يعلم مكان ناقته
فاتاه جبرائيل فاخبر بقول المنافقين والمكان الناقة رسول الله اصحابه ايتدى ما ازعم انى
اعلم الغيب اعلمه ولكن اخبرنى بقول المنافقين وبمكان ناقتى هى فى الشعب قد تعلق زمامها
بشجرة فخرجوا يسعون قبل الشعب فاذا هى كما قال فجاءوا بها من ذلك المكان بس منافقلار
ايمان كلتردى مدينه كلكاج ظاهر بولدى رفاغه ابن زيد ابن تابوت شول كونده اولمش زيد
ابن ارقم ايتور مدينه كيلكاج اويالمقدين وقو وقايعودين اويدن چقديم بس الله تعه
سورة منافقين نى انزل قيلدى زيدنى تصديق قيلوب وعبد الله ابن ابى نى تكذيب قيلب ابن
ابى مدينه كا قايتقاج برينجه كون توردى اوروب اولدى قالوا فلما نزلت الآية وبان كذب عبد الله
ابن ابى قيل له يا ابا حباب انه قد نزل فيك اى شداد فاذهب الى رسول الله يستغفر لك فلوى راسه
ثم قال امرتمونى ان اومن فامنت وامرتمونى ان اعطى زكوة مالى فاعطيت فما بقى الا ان اسجد لمحمد ولله
خزائن السموات والارض الله ننك مادركوك خزينه لارى بر خزينه لارى ولكن المنافقين
لا يفقهون ليكن منافقلار فهم لمس لار يقولون ايتورلار اول منافقلار لئن رجعنا الى المدينة
اكر قايتساق مدينه كا لنخرجن الاعز البته چيقارورمز عزيز راك كشى منها اول مدينه دن الاذل
ذليل راك كشى نى ولله العزة الله غه در عزت ولرسوله الله ننك رسولينه در وللمؤمنين مؤمن
لاركا در ولكن المنافقين لكن منافقلار لا يعلمون بلماس لار يا ايها الذين امنوا اى مؤمن لار
لا تلهكم مشغول قيلمسون سزنى اموالكم مال لارونكز ولا اولادكم وهم بالا لارونكز عن
ذكر الله الله ننك عبادتندين تعلم علوم دين كبى وصلوة خمس كبى ومن يفعل ذلك براو قلسه

بواش

بواش نى يعنى مالى وولدى برله مشغول بولوب فرايض علمى وعلمنى تحصيل قيلمسه فاولئك پس
بونلار هم الخاسرون چن زيان كوركان كشى لاردر وانفقوا انفاق قيلونكز قال ابن عباس
يريد زكوة الاموال مما رزقناكم برزقلاندرغان مالارننك بعضى سنى من قبل ان ياتى
كيلماسدن اول احدكم الموت سزننك برونكزكا اولوم من فيقول رب پس ايتور اى بنم
ربم لولا اخرتنى كاشكى منم اولوممنى تاخير قيلسنكز الى اجل قريب ياقين وعده برله
فاصدق پس صدقه برور ايديم ومالم نى زكوة قيلور ايرديم واكن من الصالحين وبولور
ايرديم صالح لاردان قيل المراد بالصلاح ههنا الحج وروى الضحاك وعطيه عن ابن عباس ما من
احد يموت وكان له مال لم يؤدى زكوته واطاق الحج فلم يحج للايسال الرجعة وقراء هذه الآية
ولن يؤخر الله نفسا والبته كيمكدر ماس الله هيچ كم ننك اولومنى اذا جاء اجلها اجلى تيكاج
والله خبير بما تعملون والله تعالى خبردار در سزننك عملرونكزدن بسم الله الرحمن الرحيم
يسبح لله دلالت ايدر قال يا حال تلى برله الله ننك جميع سمات نقصاندين ومشابهت
خلقدين منزه لكينه ما فى السموات كوكلار داكى شى لار وما فى الارض يرده كى شى لار له
الملك اول الله غه خاص در ملك وله الحمد اول الله غه خاص صفات كمال برله اتصاف وهو
على كل شئ قدير واول الله غه هر شى كا قدير در هو الذى خلقكم اول الله خلق ايتدى سزنى فمنكم
كافر پس سزدن بعضونكز كافر در ومنكم مؤمن بعضنكز مؤمن در والله بما تعملون
بصير والله تعالى سزنى عملونكزنى كوركوجى در خلق السموات يرلدى كوكلارنى والارض
يرنى بالحق حكمت بالغه برله وصوركم خلق ايتدى سزنك صورتونكزنى وهيئتونكزنى

فاحسن صورکم بس کورکام قیلدی سزننک صورتونکزنی ومخلوقاتده متصور اوصاف
کامله کا مستعد قیلدی والیه المصیر واول الله ننک حکمینه در قاتیمق یعلم ما فی السموات
بیلور اول الله کوکلار داکی شیئلارنی والارض یرده کی شیئلارنی ویعلم ما تسرون بلور اول الله
سزننک یاشورکان اشنکزنی وما تعلنون واظهار قیلغان اشنکزنی والله علیم بذات
الصدور اول الله بلکوجی در کوکراکلار داکی ایشلارنی الم یاتیکم کیلمدی موسزکا ای کافرلر
نبأ الذین کفروا من قبل موندان اول کافرلرننک خبری فذاقوا بس تاتدیلار وبال امرهم
کفرلارننک امکاکنی دیناده ولهم عذاب الیم وانلارغه در قاتیغ عذاب آخرتده ذلک بو دنیا
وآخرت عذابی ننک سببی بانهم کانت تاتیهم شکسز کلوجی ایردی رسلهم انلارننک رسوللاری
بالبینات واضح حجه وبرهانلار برله فقالوا بس ایتدیلار انلار ابشر یهدوننا ایا آدم می بزنی
کوندرور فکفروا بس انکار ایتدیلار انلار رسوللارکا وتولوا اعراض قیلدیلار حجج وبراهین
لارنی وتامل وتدبیردن واستغنی الله مونکسز در الله تعه انلارننک ایمانلارمیندین وطاعتلر
یندین والله غنی والله تعه اشیادان من جمیع الوجوه مونکسز دور حمید جمیع صفات کامله برله
موصوف در زعم الذین کفروا دعوی قیلدیلار کافرلر ان لن یبعثوا اوزلارینک مبعوث
بولماس لیق لاری قل ایت ای محمد بلی مبعوث بولورسز وربی انطایته من ربم برله لتبعثن البته
شکسز مبعوث بولورسز ثم لتنبؤن موندین صونک خبر بو بیرلورسز بما عملتم قلغان
ایشلارونکز برله حساب وجزا اوچون وذلک بو اش یعنی سزنی حشر ایتمک واعمالنکزه
جزا برمک علی الله یسیر الله غه اسان در فامنوا بس ایمان کلتورونکز بالله الله غه ورسوله الله ننک

قلدی

الله م

رسولینه

رسولینه والنور الذی انزلناه واول رسولکا بر انزال قلغان نورغه یعنی قرآنکم جمیع احکام دین
نی منیردر والله بما تعملون خبیر والله تعه سزننک قیلغان عمللرونکزدن خبردار در یوم یرکون یجمعکم
جیارسزنی الله تعه لیوم الجمع قیامت کوننده بولغوجی حساب وجزا اوچون ذلک یوم التغابن بو
کوندر فائده لارننک قولون کتمک کونی ومن یؤمن بالله بر وایمان کیلتورسه الله غه ویعمل صالحا
وایذکو عمل قیلسه یکفر عنه سیئاته اورتورمز آننک اوصال ایشلارنی وتدخله کرترمز آنی جنات بوستا
نلارغه تجری من تحتها الانهار آغار اول بوستانلارننک استندین الانهار یلغه لار خالدین فیها ابدا
منکو قالغوجی لار دور انلار اول بوستانلارده ذلک الفوز العظیم بو در اولوغ وچن مقصودغه یتمک
والذین کفروا واول کشیلارکم کافر بولدیلر وکذبوا بایاتنا وتکذیب قیلدیلار بزننک آیات وحجج مزنی
اولئک بو جماعت اصحاب النار اوستایه لاری در خالدین فیها منکو بولغوجی در انلار اوتده وبئس المصیر
نی یمان یوراجک یر در اول اوت ما اصاب یتوشمدی من مصیبة هیچ قایغو وضرر الا باذن الله مکر الله ننک
اذنی وتقدیری برله یتوشدی هرکم کا یتوشه ومن یؤمن بالله بر او اشانسه الله غه یهدی قلبه کوندرر
اول الله آنوننک کونکلونی حتی یعلم ان ما اصاب لم یکن لیخطئه وما اخطاه لم یکن لیصیبه فسلم لقضائه
والله بکل شیء علیم والله تعه هر شیئنی بلکوجی در واطیعوا الله وانقیاد قلونکز الله فرمانینه واطیعوا الرسول
وانقیاد قیلونکز رسول الله سوزینه فاتولیتم بس اکر اعراض قاسانکز الله سوزیندین یا رسول سوزیندین
فانما علی رسولنا شکسز بزننک رسولمزغه لازم اش البلاغ المبین آچوق وروشن فهم لاتمک در
الله لا اله الا هو الله دین اوزکا هیچ معبود یوق در وعلی الله الله غه وبس فلیتوکل المؤمنون بس توکل
قیلسون مؤمنلار یا ایها الذین امنوا ای ایمان کیلترکان کشیلار ان من ازواجکم شکسز سزننک خاتون

خاتونلارونکزدن وَاولادکم وبالالارونکزدن عدوالکم سزکا دشمنلاردر فاحذروهم بس
ساقلنکز آلاردین قال ابن عباس رجال من اهل مکة اسلموا واردوا ان یهاجروا الی المدینة
فمنعهم ازواجهم واولادهم وقالوا الا نصبر علی فراقکم فاطاعوهم وترکوا الهجرة فقال الله تعالی
فاحذروهم ان تطیعوا وتدعوا الهجرة وان تعفوا اکر عفو اتسانکز وتصفحوا اشلنا وتی
قویسانکز وتغفروا وبانلقلرنک اوروتسانکز فان الله غفور رحیم سزنکز الله تعالی غفوردر رحیم در
قال محی السنة هذا فیمن اقام علی الاهل والولد ولم یهاجر فاذا اجر رای الذین سبقوا بالهجرة
فقد فقهوا فی الدین فهم ان یعاقب زوجه وولده الذین تبطوه عن الهجرة وان لحقوا به فی دار
الهجرة لم ینفق علیهم ولم یصبهم بخیر فامرهم الله بالعفو عنهم والصفح وعطاء ابن سیار نزلت
فی عوف ابن مالک الاشجع کان ذا اهل وولد وکان اذا اراد الغزو بکوا الیه ورققوه وقالوا الی
من تدعنا فرق لهم وتیهم فانزل الله تعالی ان من ازواجکم واولادکم عدوا لکم ایاکم علی ترک
الطاعة فاحذروهم ان تقبلوا منهم ولا تعاقبوهم علی خلافهم ایاکم انما اموالکم سزنکز سزنکز
مالالارنکز واولادکم وهم بالالارونکز فتنة لکم بلادر سزکا سزنی آخرت دین شغول ایدر
اولوغ منکر ایشلارکا صالدور والله عنده اجر عظیم والله تعالی نینک قاشنده دراولوغ یال فاتقوا الله
بس ساقلانونکز الله امرینه خلاف قیلماقدن ما استطعتم هر نی قدرکا کوجونکز یتسه واسمعوا اشتونکز
الله نینک ورسول الله نینک سوزنی واطیعوا اوانقیاد قیلونکز الله غه ورسول الله غه وانفقوا انفاق
قیلونکز مالونکزنی وجوه خیره خیرا لانفسکم قیلونکز اوزونکزکا خیرلی ایش یعنی الله
ورسول الله انقیادنی ومن یوق برلوصاقلانولسه شح نفسه نفس نینک قاتیغ لغندین

وتعو

وتعوف الله نی یربنه یتکوده فاولئک بس بوجماعت لارهم المفلحون مونلاردرعن قوتولغان
ان تقرضوا الله اکر بیرسانکز الله غه قرضا حسنا قرض حسن یعنی مالونکزنی چین کونکلدن اخلاص
برله وجوه خیره صرف ایتسانکز یضاعفه لکم اول قرضنکز مثلینی کوبیتی بیرورسزکا والله شکور اول
الله آز غه کوبنی برکوچی در حلیم مؤاخذا قیلمکچی در کونچی عالم الغیب والشهادة غیب شهادتنی
بلکوچی در العزیز عزیزدر الحکیم حکیم در
بسم الله الرحمن الرحیم
یا ایها النبی ای پیغمبر اذا طلقتم النساء اکر طلاق قیلسانکز خاتونلارونکزنی فطلقوهن بس طلاق
قیلونکز اول خاتونلارنی لعدتهن طلاق وقتلرنه یعنی طهر وقتنده اول طهرده جماع قلمای
واکر مدخول بها خاتونی حیض وقتنده یا که طهرو ابعد الجماع طلاق قیلسه عاصی بولورو طلاق
بدعی بولور وغیر مدخول بها خاتون نینک صغیره وحامل نینک طلاقنده سنت بدعت یوقدر
هر وقت مصلحت کورسه طلاق قیلور وطلقات ثلاث نی جمع اتسه ابو حنیفه ره قاشنده بدعت در
وبعضی علما قاشنده ومنهم الشافعی بدعت ایرماس واحصوا العدة بلسنکز ومحافظ قیلو
عدت تا که مراجعت زمانی نینک فوتی یا بقاسی معلوم بولسه و ایا عدت ده نفقه سی و سکنه سی بیرولکای
واتقوا الله ربکم سزنینک ربونکز الله دن صاقلانونکز لا تخرجوهن چیقارمانکز لار اول طلاق
ایتولکان خاتون نی من بیوتهن آنلارنینک توراتورغان اویلاریندن ولا یخرجن وچقماسون
اول خاتونلار توراتورغان اویلریندن فلا یحل للرجال ان یخرجها من المسکن الذی طلقوها فیه
ولا یحل لها ان تخرج منه ما لم تنقض العدة الا ان یاتین بفاحشة مبینة مکر چیقارملق حلال بولور
اکر واضح او صاش ایش قیلسه لار یعنی ایرنینک جماعت لارنی آچی تل برله رنجته لار مثلا وتلک حدود الله

بو ایتدکلرن حکم لارننک بیورغان چیکلاری درومن یتعد کم براوتجاوز قیلسه حدود الله الله ننک
چیکلارینه فقد ظلم نفسه شکسز ظلم ایتدی اوزینه لاتدری بلماس بس لعل الله احتمال
بار الله تعالی یحدث بعد ذلک پیدا قیلور بو طلاقدین صونک امرا براشنی یعنی ایرننک کونکلینه
رغبت صالور و مراجعه قلور احتمالی بار و هذا یدل علی ان المستحب ان یفرق الطلقات الثلاث
حتی اذا ندم امکنه المراجعة فاذا بلغن بس اکر ینوتسه لار اول طلاق ایتولکان خاتونلار
اجلهن عدت لارننک تمام بولماق وقتلارینه یعنی عدت اوتارکا یقین بولسه فامسکوهن
بس اول خاتونلارنی مراجعه قیلونکز بمعروف شروع وجه برله وفارقوهن یا ایرولونکز
اول خاتونلاردین بمعروف شروع وجه اوزه واشهدوا کواه ایتونکز ذوی عدل منکم
اوزآراونکزدان ایکی عدل کشینی رجعت قیلسه نکز یا مفارقه قیلسا بو شهادت مندوب
در شافعیدن مروی مراجعتده وجوب اشهاد واقیموا الشهادة ادا قیلونکز شهادتنی حاجت
وقتنده لله الله رضاسی اوچون ذلکم بو مذکور حکم لار یوعظ به اسینه توشورولار در و بیورو
لادر اوز فائده سی اوچون اول حکم لار برله من کان یومن بالله الله غه ایمان کیلتورکان کشی لار
والیوم الآخر و قیامت کونینه ایمان کیلتورکان کشی لار و من یتق الله براوصاقلانسه الله غه کناه
قیلمقدین یجعل له مخرجا میسر قیلور انکا هر قاتی لقدن شبه لاردن چقماق یولنی ویرزقه رزقلا
ندرور انی الله تعالی من حیث لا یحتسب امید ایتمکان وجه دن قالوا نزلت فی عوف ابن مالک ره
الاشجع اسر المشرکون انا له سمع بدل مالکا فاتی النبی عم وقال یا رسول الله اسر العدو ابنی وشکی الیه
الفاقة فقال النبی صلی الله علیه وسلم اتق الله واصبر واکثر من قول لا حول ولا قوة الا بالله ففعل ذلک

توتونکزم

بدل سمی

فبینا

فبینا هو فی بیته اذ اتاه ابنه وقد غفل عنه العدو واستاق ابلا وفی روایة غنما ومتاعا وسأل الرجل
صلی الله علیه وسلم ایحل ان یاکل ما اتی به ابنه فقال نعم ومن یتوکل علی الله و براو الله غه توکل قیلسه فهو
حسبه بس اول الله انکار یتمکدر ان الله بالغ امره شکسز الله اوزی ننک مرادنی یرینه یتکورکوچی
در قد جعل الله تحقیق قیلدی الله تعالی لکل شیء قدیرا هر اشکا بر مقدار بس فرایض شرعنی ترک ایدوب
سعی و توجه برله اوتماس و فرایض علم و عملی برله اشتغال سبیلی کمماس واللائی یئسن من المحیض
وشول خاتونلارکم امیدسز بولدی لار حیضدن یعنی قارتلق سبیلی حیضلاری کیسلدی من
نسائکم سز ننک خاتونلارونکزدن ان ارتبتم اکر بلمسانکز انلارننک حکمنی فعدتهن ثلاثة
اشهر بس انلارننک عدتلاری اوچ آی در واللائی وهم اول قزلارکم لم یحضن یاشلکلری اوچون
حیض کورمدی لار انلارننک عدتلری هم اوچ آی در اکر ایرلاری طلاق قیلسه واولات الاحمال
و یوکلی خاتونلار اجلهن انلارننک عدتلاری ایضعن حملهن انلرننک یوکلاری قویمعدر اکر
ایرلاری اولسه انده علما اختلاف قیلدی لار بعضی لارننک عدتی وضع حمل دیدی لاری بو آیت ننک
عمومی اوچون و بعضی لار تورت آی اون کون تورمق دیدیلار والذین یتوفون منکم و یذرون
ازواجا یتربصن بانفسهن اربعة اشهر وعشرا آیتی ننک عمومی اوچون و بعضی لار بعد الاجلین
آننک عدتی در ویرلر و من یتق الله براوصاقلانسه الله غه مقصدین یجعل ماله قلور الله تعالی آننک
اوچون من امره یسرا آننک و آخرت اشنده ینکل لکنی ذلک بو مذکور حکم لار و نصیحتلر امر الله الله ننک
امری در انزله الیکم انزال قلدی اول امرنی سزکا و من یتق الله براوصاقلانسه الله غه عصیاندین
یکفر عنه سیئاته اورتور الله آننک کناه لارنی و یعظم له اولوغ قلور آنکا اجر ایالنی اسکوهن

ÖZ GEÇMİŞ

1981'de İstanbul'un Şişli ilçesinde doğdu. İlk öğrenimini Ümraniye'de Mebruke Salih Koçak İlköğretim Okulunda, lise öğrenimini Ümraniye Lisesi'nde tamamladı. 1999 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. 2003 yılında adı geçen bölümden mezun oldu.